Architektonický Obzor.

Ročník XXXIX. 1905.

ZPRÁVY
SPOLKU ARCHITEKTŮV A INŽENÝRŮ V KRÁL. ČESKÉM.

REDAKTOROVÉ:
Prof. ANT. CECHNER, prof. ALOIS ČENSKÝ, prof. FRANT. ČERVENÝ, prof. JOSEF JEDLIČKA, inž. JOSEF LANGER, inž. JOSEF PETŘÍK.

ARCHITEKTONICKÝ OBZOR.

Ročník IV.

REDAKTOROVÉ:

arch. ANTONÍN CECHNER a arch. ALOIS ČENSKÝ,
PROFESSOŘI C. K. STÁTNÍ PRŮM. ŠKOLY NA SMÍCHOVĚ.

REDAKČNÍ KOMITÉT:

Arch. JAN KOULA, professor c. k. české vysoké školy technické v Praze a arch. VLAD. ZÁKREJS.

Za redakci odpovídá: Inž. FR. ČERVENÝ, prof. c. k. stát. vyšší prům. školy v Praze.

Majitel a vydavatel: Spolek architektův a inženýrů v král. Českém. — Tiskne »Politika« závod tiskařský a vydavatelský v Praze.

Obsah IV. ročníku.

I. Články.

II. Návrhy původní.

III. Vyobrazení starých památek.

ROČNÍK IV. ČÍS. 1.

ARCHITEKTONICKÝ OBZOR

V PRAZE, DNE 4. LEDNA 1905.

Návrh regulace náměstí Havlíčkova.

V posledních dvaceti letech několikráte uvažováno bylo o nové úpravě náměstí Havlíčkova na Novém městě Pražském.

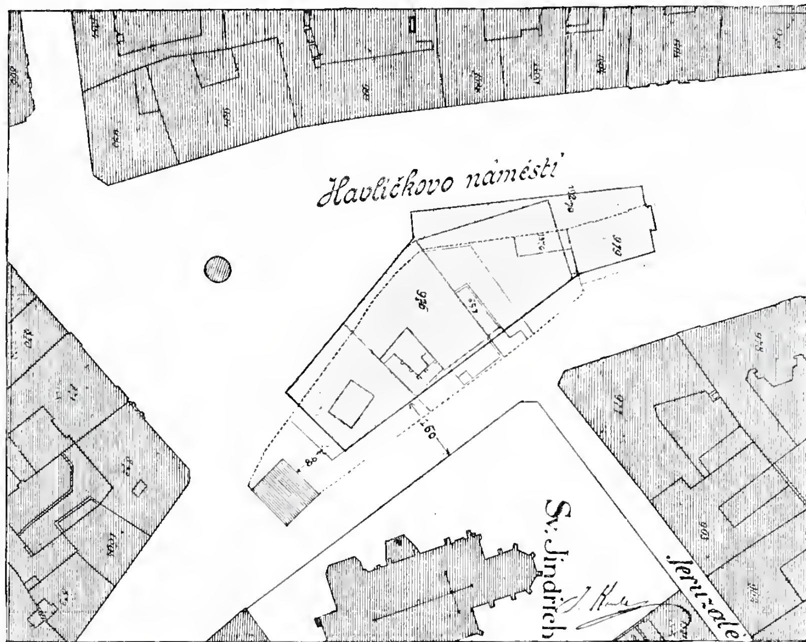
Na stanovení nových stavebních čar nejvíce naléhali majitelé domů ve skupině za věží sv. Jindřišskou, ale těm bylo právě nejnesnadněji takové dáti, neboť o úpravu tohoto bloku rozbíjely se veškeré pokusy regulování náměstí uvedeného.

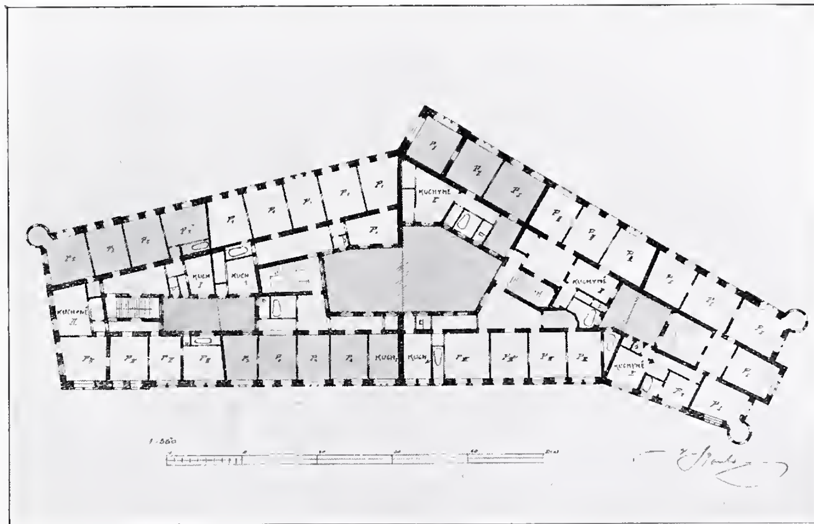
Své doby již Umělecká komise zabývala se touto otázkou a snažení její vedlo k úplnému uvolnění vší prostory náměstí, tedy k odstranění celé skupiny domů za věží s poukazem, že by pak náměstí i k postavení veřejné budovy ve středu jeho bylo způsobilé. Leč městská rada pražská k návrhům podobným nechtěla přistoupiti z důvodu, že vykupování uvedených domů by přesahovalo její finanční síly.

Před tím však již poškozena byla nenapravitelně regulace náměstí naprosto nerozvážným postavením budovy Plodinové bursy, což nejlépe ukazuje k bezhlavému regulování, které až doposud se děje; nové regulační plány od předních našich odborníků pořízené nemohou se nijak dostati k sankci. — Čí asi vinou?

Před 3 roky otázka regulace náměstí Havlíčkova svěřena byla konečně prof. J. Koulovi s podmínkou ponechání bloku dříve uvedeného na svém místě, a výsledek studií jeho zde uveřejňujeme.

Navrhovateli bylo vůdčí myšlénkou jednak případné sladění architektonické skupiny kol věže sv.-Jindřišské, jednak rozdělení neforemně dlouhého a konicky se zužujícího náměstí na dva díly takovým způsobem, aby nově povstalé celky měly ladnější, veřejným prostranstvím přiměřenější tvar. Rozluštění obého záviselo na šťastné volbě obrysu bloku na náměstí a na způsobu jeho ukončení oproti věži.

Návrh na úpravu Havlíčkova (Senovážného) náměstí v Praze.
Situace a půdorysné řešení. — Od arch. J. Kouly, c. k. prof.

Nynější skupina domů za věží souvisí s touto bezprostředně, jeť k ní poslední dům přistaven, ale nedá se téměř mysliti, že by přistavení moderního tří- neb čtyrpatrového činžáku k této vážné, středověké stavbě dalo ladný celek. Také dlužno si připomenouti, že věž byla na hřbitově volně proti všem stranám postavena, a teprve během pozdějších let dostalo se jí bezprostředního, nepřiměřeného sousedství a proto jest uvolnění věže příkazem estetického požadavku.

Prof. J. Koula disponoval ve svém návrhu mezi věží a blokem na náměstí 12 *m* ulicí a celému bloku dal takový tvar, že vytvořeno při věži a Plodinové burse náměstí tříhranné a k městskému pak parku náměstí obdélníkové, s dohlednou podélnou osou. Obě tato náměstí spojovala by krátká spojka uliční v šíři 24 *m*.

Navrhovatel, aby dovodil možnost vhodného zastavení, pojal ve svou úlohu i půdorysné rozluštění všech domů uvedeného bloku; vedl ho tu požadavek Zemského výboru, před více lety učiněný, aby v pádu, že blok by na náměstí Havlíčkově byl ponechán, vyhověl týž požadavkům hygieny a nebyl na újmu věži.

Z poslední této příčiny provedeny byly i pohledy jak z Jindřišské ulice, tak z náměstí a dovozeno, že možno zde beze škody postaviti i tří-, z části i čtyrpatrovou skupinu. *J. K.*

Slovo o plánech polohopisných.

Stav. rada Ot. Ott.

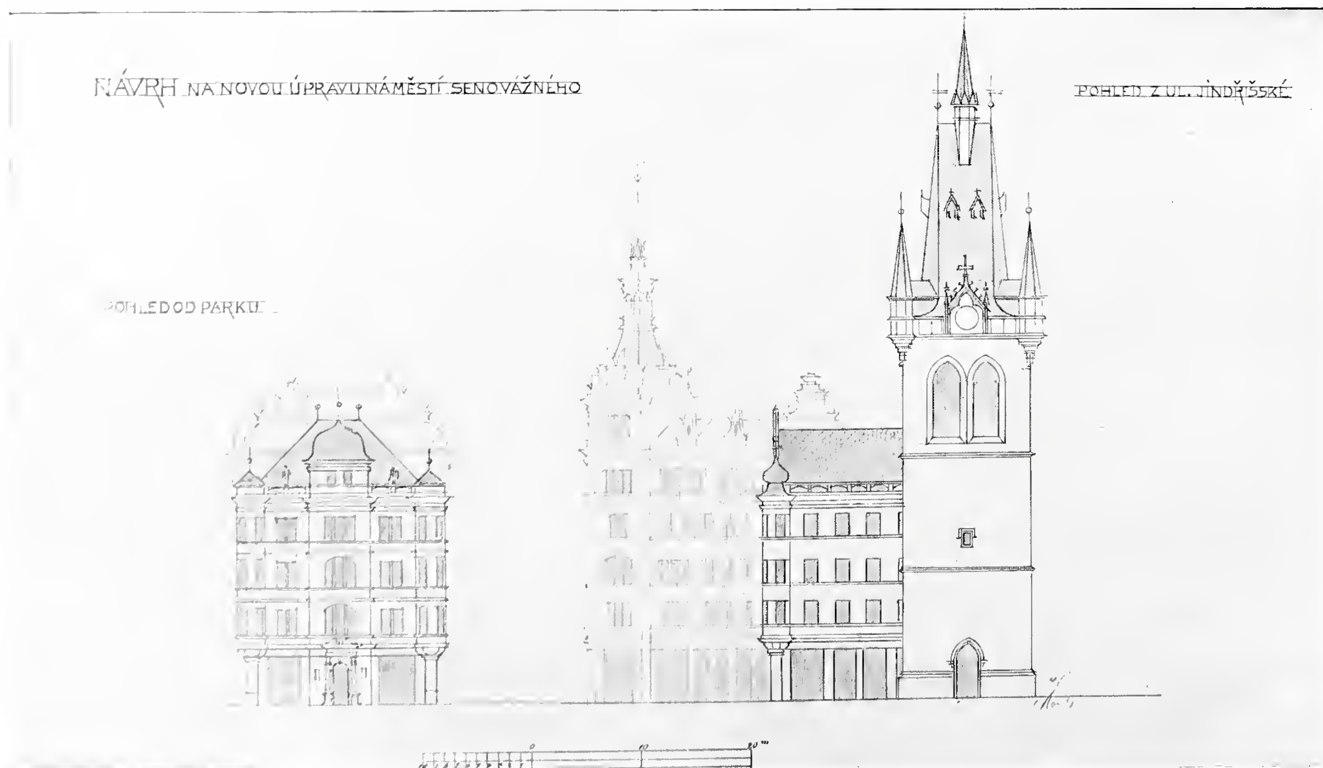
Dle předpisů stavebního řádu pro království České má si každé město, městečko, ano i **každá** samostatná o s a d a opatřiti plány polohy a vyznačiti v nich regulování, které se právě provádí aneb v nejbližší době uskutečniti se zamýšlí. Tímto předpisem, jakož i dalšími doplňujícími články, jimiž stanoveny jsou **zásady** pro rozměry stavebních parcel, šířku ulic atd., dán podnět

Návrh na úpravu Havlíčkova náměstí v Praze. — Pohled z náměstí Havlíčkova.
Od arch. J. Kouly, c. k. prof.

k moderní úpravě měst i malých osad po stránce komunikační, zdravotní a estetické. Tak jako v dřívějších dobách rozhodovaly při zakládání měst hlavně ohledy obranné (odtud úzké, zakřivené ulice, brány, věže), tak za našich dob převládají důvody komunikační, a to nejen se zřetelem na množství chodců, ale zejména na množství různých vozidel, z nichž mnohé vyznačují se buď nebývalou velikostí (vozy městských drah, vozy nábytkové) aneb pohybují se značnou rychlostí (vozy motorové). Že ohledy zdravotní mají svou důležitost při vzmáhajícím se zalidňování měst a z toho plynoucího zastavování půdy, není třeba zvláště připomínati. A konečně ke stránce estetické bylo vždy ve stavitelství všech kulturních národů přihlíženo, jelikož byla a jest každému nejpřístupnější, nejsrozumitelnější, na všechny nejpůsobivější.

Leč vytčeným zásadám nebylo všude správně porozuměno a snad zavinil mnoho předpis: »aby navrhované třídy a ulice zakládaly se pokud lze **v přímce.**« Jisto jest, že vyvinul se pro nové části osad typ regulačních plánů, dle kterého bez ohledu na území a spád ulic zakládají se řady hlavních (pokud lze) rovnoběžných tříd a do těchto ústící řady kolmé ulic podružných. V starých částech reguluje se obyčejně tím způsobem, že ulice se rozšiřují, do přímek upravují, různá zákoutí se odstraňují a p. Jest nepopíratelno, že takovou úpravou mizí rázovitost měst

Návrh na úpravu Havlíčkova náměstí v Praze. — Pohled z ulice Jindřišské.
Od arch. J. Kouly, c. k. prof.

(k čemuž přispívají i nová, často nevhodná průčelí budov) a ruší se namnoze malebný jejich vzhled.

Města stávají se jednotvárná, navzájem si podobná. Podobně upravují se i vesnice.

Kdyby se skutečně dle mnohých polohopisných plánů stavělo, změnily by se naše malebné vesničky podstatně. Majíce domky v přímých čarách založené a symetricky rozložené, podobaly by se za nedlouho dělnickým koloniím. Na štěstí nestaví se na venkově mnoho. Jak známo, není ani kommunikační ruch v malých osadách právě značný, tak že ulice a uličky, jak se časem vyvinuly, úplně postačí. Také o vzduch a světlo jest dostatečně postaráno zpravidla velkými dvory a po případě přiléhajícími zahradami. To platí nejen o malých městech, ale ještě větší měrou o poměrech na vesnicích. Zde netřeba se starati o pohodlnější chůzi a vozbu (zejména vede-li obcí silnice) aneb o světlo a vzduch za cenu — malebnosti.

I naskytá se otázka, zda neměly by příslušné předpisy stavebního řádu doznati jisté změny tak, aby platily toliko pro města (počínaje určitým počtem obyvatel), kde následkem stavebního ruchu a stoupání cen pozemkových hledí se půda značně využitkovati. Pro malé osady, zvláště pro vesnice, doporučovalo by se změniti předpisy tím způsobem, aby plány polohy vůbec se nepožadovaly, nýbrž aby stavby povolovány byly pouze dle určitých zásad, jež by třeba bylo blíže vyznačiti. Často postačí uvolniti jediné závadné místo, které jest pro chůzi nebezpečné, jede-li současně povoz.

Povinnost opatřiti si polohopisné plány nesou mnohé obce těžce, poukazujíce k tomu, že v obci se málo staví a i do budoucnosti že není naděje na oživení většího stavebního ruchu. A skutečně po dnes, ač zákon trvá od roku 1889 a předpisuje vyložení plánů polopisných do tří roků ode dne platnosti, mnohé obce — snad většina — plánů těchto nemá, dožadujíc se úlev v tomto směru.

Také třeba uznati, že v místech, kde není zvláštní obecní kanceláře technické a kde při povolování staveb není zvláštní odborné kontroly, nemají plány polohy namnoze praktické ceny a nové stavby zakládají se dle přání stavebníků. Dokladů o tom bylo by dosti i z nejbližšího vůkolí královského hlavního města Prahy.

Soutěž návrhů na zemský ústav pro choromyslné v Bohnicích.

Jak již známo, účastnilo se této soutěže 13 návrhů, z nichž cenu I. získali zemský inž. V. Heller se stav. J. Deportem a cenu II. arch. V. Roštlapil. Cena III. v celku nebyla navržena nikomu, ale rozdělena na čtyry odměny po 2500 K, které byly nabídnuty projektantům návrhů: »St. Dympha« (arch. Otto Bureš s MUDrem A. Heverochem), »Humanitas« (arch. F. Mikš), »Hypokrates« (arch. A. Balšánek, R. Klenka z Vlastimilu s MUDrem J. Jánským) a návrhu označenému kolkem s kruhem (arch. B. Hübschman a J. Krásný).

Návrhy byly vystaveny veřejně v sněmovně po kratičkou dobu od svátků vánočních do konce prosince m. r., ve lhůtě, pro elaboráty takového rozsahu naprosto nedostatečné.

Návrh I. cenou poctěný děkuje tuto zajisté a jen pouze své disposici a půdorysnému dělení. Ona působí však příznivěji na papíře, než by dělo se ve skutečnosti; některé pavillony jsou tak situovány, že rozdíl terrainu mezi pravou a levou stranou činí i několik metrů. Architektonické řešení tohoto návrhu jest zcela konvencionelní a slabší téměř všech zaslaných projektů.

Návrh II. cenou vyznamenaný vyniká svým terrainu vhodně přizpůsobeným dělením celkovým, jakož i moderním, hygienickým požadavkům vyhovujícím dělením jednotlivých pavillonů. Architektura jeho budov jest jednoduchá, při tom však rázovitá a elegantní. Z těch příčin navrhovali také všickni tři architekti v porotě zasedající, dv. r. J. Zítek, vl. r. J. Schulz i dv. r. J. Sablík tomuto návrhu I. cenu.

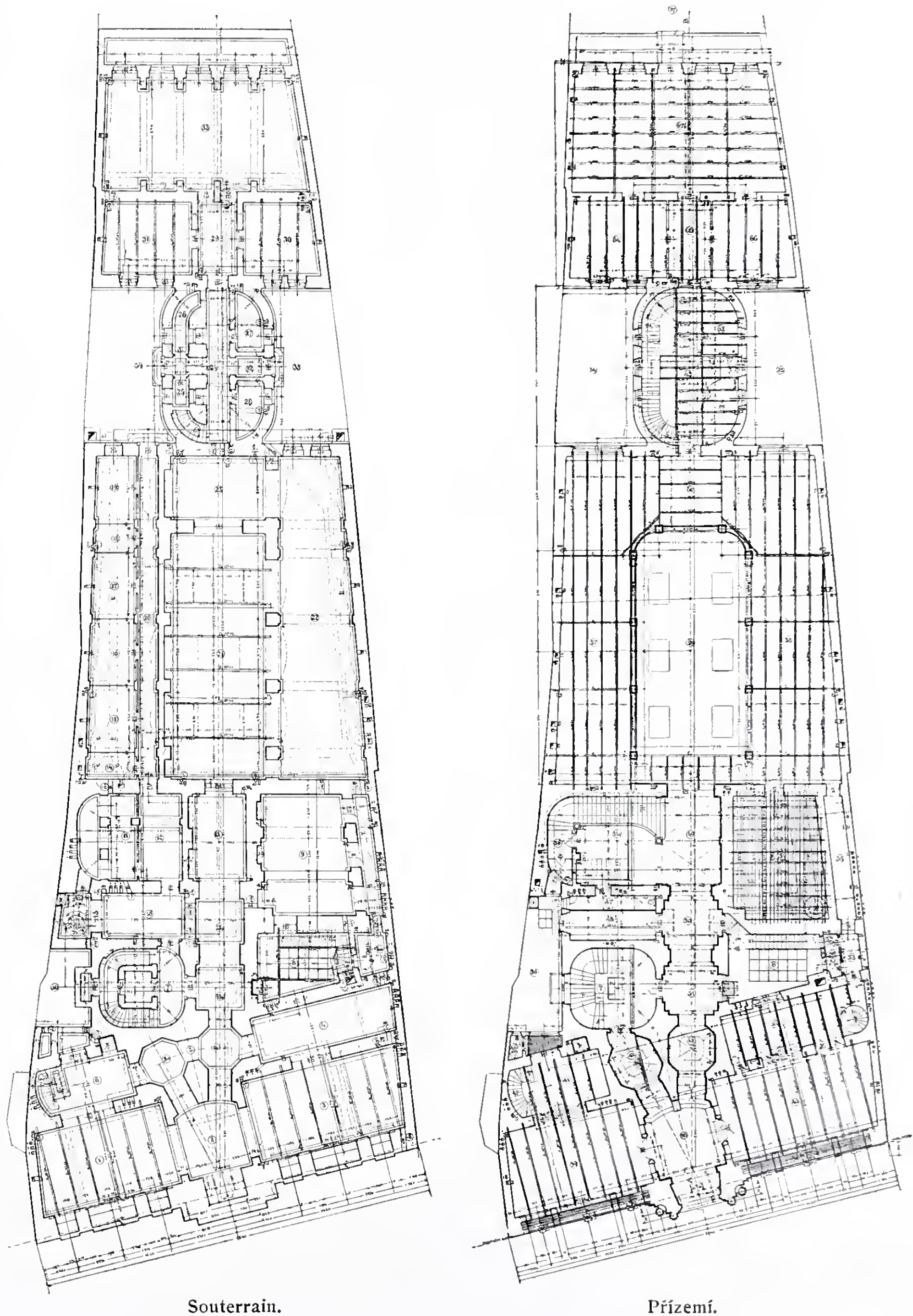
Z ostatních odměněných návrhů jest pozoruhodný zejména návrh »Hypokrates« svou disposicí a »St. Dympha« pěknými barokními façadami, jež ale na humanní ústav by byly poněkud drahé.

Proti výroku poroty a způsobu vystavení plánu ozvalo se dne 27. m. m. »Slovo« v článku plném rozhořčení a podezřívání. Praví v něm, že účastníci soutěžili o vypsané ceny a nikoliv o odměny, jež asi nepřijmou. V podmínkách soutěže však stojí, že ceny mohou býti i jinak rozděleny, než jak udáno. Jakmile zaslali soutěžící na to své práce, nutno předpokládati, že s podmínkou tou souhlasí. Byť však i formálně nedala se vytýkati učiněnému rozdělení nesprávnost, přec máme za to, že by bývalo lépe, uděliti vypsané ceny a některé — zde tři — návrhy k zakoupení odporučiti.

Těžké podezření pronáší však »Slovo« proti autoru návrhu I. cenou poctěného, který dle něho jako zemský inženýr spolu stanovil podmínky, věděl je tudíž před vyhlášením a mohl o celé měsíce dříve na soutěži pracovati než ostatní — jimž přec má býti všem stejně půda připravena.

Je-li obvinění toto pravdivé, měl býti návrh ten podán buď mimo soutěž, neb měl býti ze soutěže vyloučen — což nevylučovalo, aby nemohl býti pro své výhody zakoupen. Poslední eventualita by se mohla po zjištění fakt i dodatečně provésti.

Nad ostatní osobní podezřívání »Slova« jsou — doufáme — členové poroty i zemský výbor povzneseni. *A. C.*

Souterrain. Přízemí.

Palác »Živnostenské banky pro Čechy a Moravu« v Praze.
Arch. Osvald Polívka, c. k. stavební rada.

Palác Živnostenské banky v Praze.

Navrhnul stav. rada Osvald Polívka. — Tabulky č. 1. a 2.

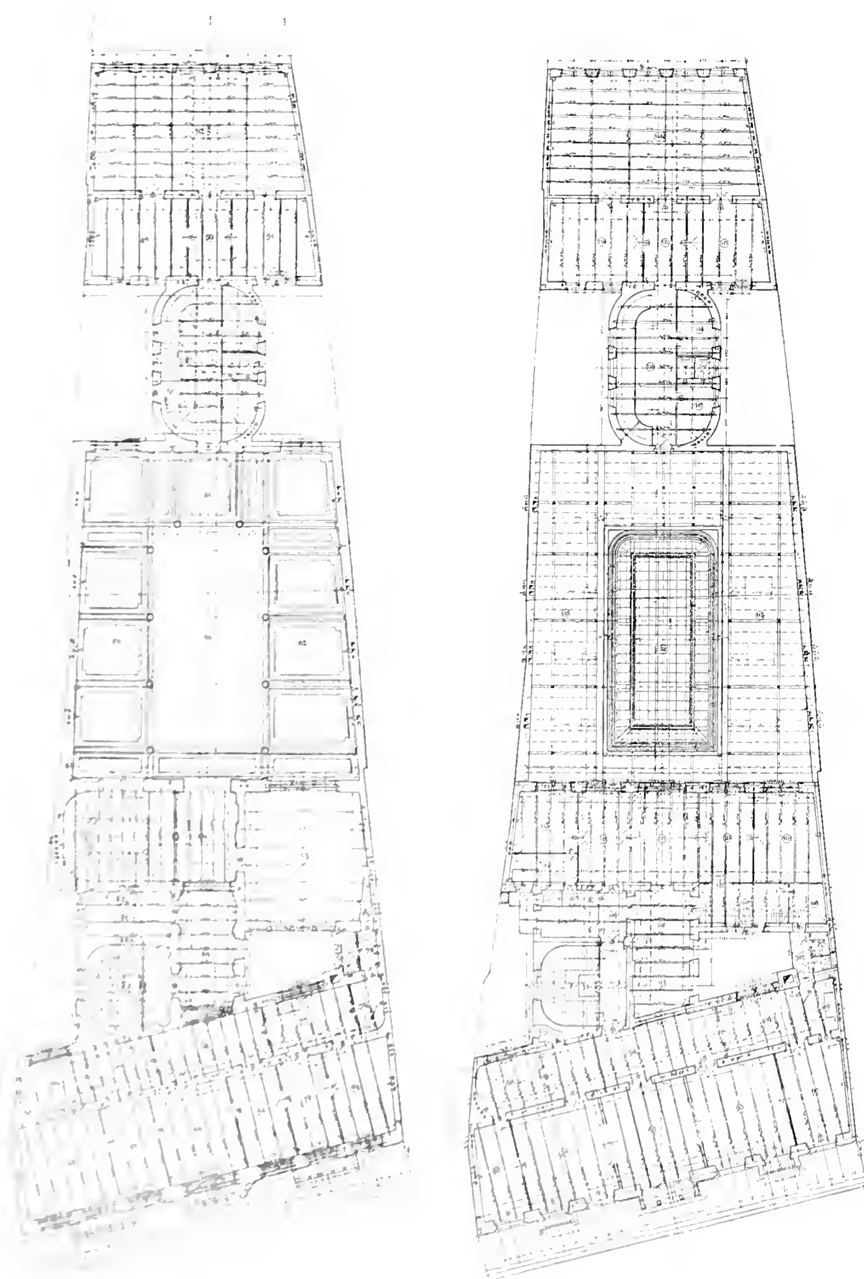
Po delším jednání za příčinou opatření vhodného návrhu pro budovu Živnostenské banky, pověřen arch. O. Polívka úlohou vypracovati stavební plány bankovní budovy na pozemku zakoupeném na Příkopu v nejrušnějším místě Prahy, kde druhdy byly domy: »U tří kaprů« a »U železného rytíře«.

Hluboký, nepravidelný a k ose Příkopu nakloněný pozemek skýtal mnoho obtíží pro řešení žádané programem. Dle toho měly býti do ulice v přízemí krámy a směnárna banky; tato spojena s ostatními bankovními místnostmi, jichž střed tvoří zasklenná dvorana. Celé první patro zaujímají místnosti banky. Vyšší patra jsou vyhrazena bytům, však tak rozdělena, by postupně k účelům banky se daly připojiti.

Průčelí, v moderní renaissanci navržené, zdobeno jest uměleckými pracemi z kamene, skla i kovu. Zejména nad portálem jsou sedící sochy z vojického pískovce tesané dle návrhu prof. St. Suchardy.

Model figurálního ukončení střechy, záležejícího ze lva vedeného geniem, jest od prof. A. Poppa.

Výplně meziokenní zdobeny jsou skelnými mosaikami, které provedla firma A. Neuhauser a spol. v Inšpruku dle návrhu F. Urbana. Sochu Merkura v nice průčelí navrhl B. Schnirch.

I. patro. II. patro.

Palác »Živnostenské banky pro Čechy a Moravu« v Praze.
Arch. Osvald Polívka, c. k. stavební rada

Ornamentální práce provedl A. Folkman. Lva s geniem a Merkura tepal z mědi A. Hofman.

Stavební pozemek = 1946 m^2. Zastavěno jest 1580 m^2. Stavební náklad s úplným zařízením činil zl. 629.675·54.

Villa p. F. M. u Borohrádku.

Navrhnul arch. Alois Dlabač na Smíchově. — Tab. č. 3. a 4.

Pro jedinou rodinu stavitelem Fr. Hodkem vystavěná tato villa stojí mezi choceňskými lesy na stráni k Borohrádku.

Dle přání majitele není kuchyně v souterrainu, jak obvyklé jest při tak malých rodinných domech, ale v přízemí blíže jídelny.

Zevnějšek měl býti co nejjednodušší; proto působí pouze malebnou silhouettou seskupením jednotlivých místností v různých výškách.

Pražské fontány VII.

Pomník císaře Františka I. s fontánou na Nábřeží v Praze.

Jan Herain. Tabulka č. 5.

Mezi kamenným mostem cís. Františka a Křižovnickým náměstím, kde dříve býval nízký břeh s dřevními ohradami, bylo zbudováno v letech 1840 až 1845 nákladem zemským nábřeží, kteréž jako korso a důležitá komunikace mezi oběma mosty slouží.

Z tohoto nábřeží skýtá se úchvatný pohled na panorama kotliny Malé Strany a v pozadí vystupujících Hradčan a jest-li obráceně pohlíží divák s konce zámeckých schodů na Hradčanech dolů, na pobřeží Vltavy na Starém městě, se zalíbením spočine oko jeho na nábřeží mezi mostem císaře Františka I. a mostem Karlovým.

Vidíme tu řadu domů stejně vysokých, v jichž středu jest sad, v němž postaven vysoký gotický pomník císaře Františka I. spojený s fontánou.

Z celé pravidelné úpravy domů na tomto pobřeží viděti jednotný promyšlený plán k docílení příznivého dojmu celku.

Když císař František I. dne 2. března 1835 zemřel, stavové čeští, na sněmu shromáždění na Hradčanech, usnesli se ve schůzi dne 13. dubna r. 1835, aby dlouholeté panování císaře a krále, za jehož vlády šťastně války proti Francouzům ukončeny byly — zvěčněno bylo nějakým pomníkem, který by též sloužil k veřejnému dobru.

Jaký by to měl býti pomník, zprvu neurčeno, až teprve v sněmovním sezení dne 23. března r. 1836 usneseno od stavů, aby postaveno bylo na pravém břehu Vltavy zděné nábřeží od mlýnů vodárny u Karlova mostu až ku tehdejšímu Barvířskému ostrovu nyní Žofínu, a na tomto nábřeží, že by dle pozdějšího ustanovení postavil se nějaký památník neb monumentální dům, jméno císaře nesoucí.

Usnesení stavů českých schválil císař Ferdinand Dobrotivý co král český dne 29. září r. 1839.

Celý tento návrh souvisel úzce s projektovanou stavbou řetězového mostu od nynějšího Národního divadla na Malou Stranu, přes Vltavu již r. 1827 obmýšlenou, ale teprve dne 20. listopadu r. 1837 schválenou valnou hromadou akcionářů.

Duší veškerých těchto projektů byl tehdejší nejvyšší purkrabí Karel hrabě Chotek z Chotkova a Vojnína, jenž o rozvoj tehdejší Prahy neobyčejně pečoval, maje po Karlu IV. zásluh o Prahu největších.

Po schválení sněmovního usnesení císařem r. 1838, vypsán byl ze účelem získání plánů vhodného návrhu na pomník veřejný konkurs, na němž se mohli architekti z Rakouska a Německa súčastniti, a co jediná cena ustanoveno 300 dukátů ve zlatě.

Program konkursu není nám znám, pouze výsledek jeho, a dle toho vidíme z došlých plánů konkursu, že bylo asi umělcům na vůli ponecháno, aby buď projektovali na nově utvářeném nábřeží buď nějaký pomník císaře Františka, aneb plány na zemské museum. V konkursu nebylo patrně stanoveno, jaký pomník to má býti, jenž by nejen císaře zvěčnil, ale i k veřejnému dobru sloužil.

(Pokračování příště.)

ZE SCHŮZÍ SPOLKOVÝCH.

Schůze I. skupiny (pro architekturu) Spolku arch. a inž. byly konány 1. a 15. prosince m. r. V prvé byl stav. r. V. Pasovským podán obšírný výklad o nynějším stavu Žofínského ostrova. Budovy na východním pobřeží ostrova pro chatrný jejich stav bude nutno zbořiti a lázně jinam do okolí ostrova přeložiti. Celý ostrov bude nutno nově architektonický řešiti.

Ve schůzi dne 15. prosince konané bylo v rozhovoru o Žofínském ostrově pokračováno a po delší debattě přijato, aby bylo doporučeno vypsání ideové soutěže na architektonické řešení tohoto ostrova.

Redaktoři: Prof. A. CECHNER a prof. A. ČENSKÝ. — Redakční komitét: Arch. A. BALŠÁNEK a prof. JAN KOULA. — Za redakci odpovídá F. ČERVENÝ, professor c. k. státní průmyslové školy v Praze. — Majitel a vydavatel: SPOLEK ARCH. A INŽ. V KRÁL. ČESKÉM. — Tiskne »POLITIKA« závod tiskařský a vydavatelský v Praze.

ROČNÍK IV. ČÍS. 2.

ARCHITEKTONICKÝ OBZOR

V PRAZE, DNE 1. ÚNORA 1905.

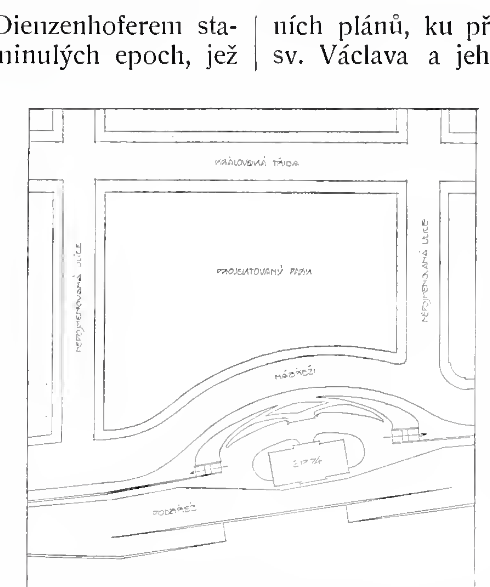
Úprava okolí zahradního domku č. p. 74 v býv. botanické zahradě na Smíchově.

(Z Klubu »Za starou Prahu«).

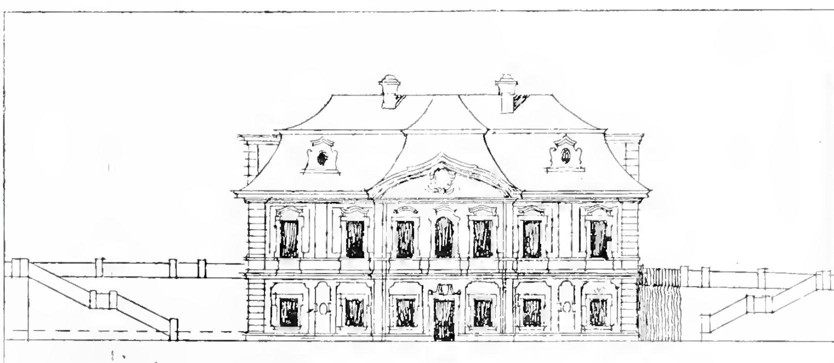
Zahradní domek č. p. 74 na Smíchově, Dienzenhoferem stavěný, jest jedním z těch uměleckých objektů minulých epoch, jež zachráněny před fysickou zkázou svou vysokou absolutní hodnotou, přestáti musí zásadní přerod svého okolí. Celá rozsáhlá a velkolepá botanická zahrada, jejíž pouhou součástí třebas dominující vedle ostatních architektonických a vegetativních prvků zahradní domek byl — byla zrušena a pro tuto část města vypracovány regulační plány na základě nově se utvářejících poměrů. V nich zakreslena čára nového vysokého nábřeží a náplavek a pozemky zahrady rozděleny prodloužením ulic sousedních částí města v pravidelné šachovnicové bloky, vesměs k zastavění určené až na jeden, na němž zřízen býti má park. Zahradní domek, který z celé disposice villy suburbany zbyl, ocitá se dle těchto plánů uprostřed pustých dlážděných ploch komunikací (náplavky, ramp, chodníků a vozovek) a jest mimo to přeťat opěrnou zdí nového vysokého nábřeží (jehož tělesem budou celá západní přízemní a části postranních façad zasypány). Znamenalo-li pro zahradní domek již vzetí výborně koncipovaného přírodního prostředí jakési znehodnocení, bude toto ještě stupňováno konfliktem s novým jeho náhodným a bezohledným okolím, jež ve své jednoduchosti pozůstává z kyklopských zdí, litého zábradlí a dlažebného kamene. Domek sám částečným zasypáním ohromně ztrácí na svém vzhledu: z celé západní strany (smíchovské) jeviti se bude jako přízemní a tím ovšem přivedeny budou výškové a šířkové poměry jeho architektury zbylých částí zúplna z rovnováhy (I. patro a střecha); mimo to může v budoucnosti i v technickém ohledu utrpěti zasypáním (dle schválení zemského výboru má býti provedena v nábřežním tělese 15 *cm* široká vzduchová isolace) zejména pro případy stále opakujících se záplav.

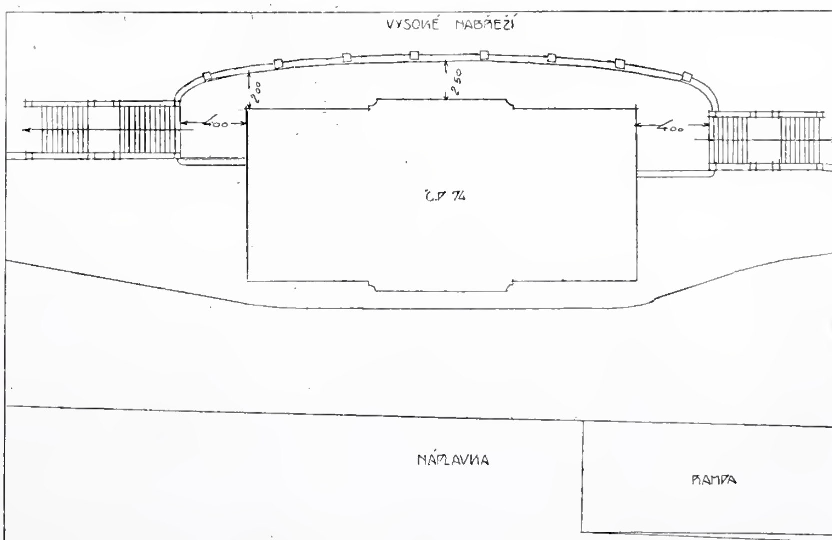
Tuto náhodnou konstelaci situace pokládal sám technický úřad města Smíchova za nevyhovující a vypracoval návrh úpravy. (Je zajímavo, že v Praze nutnost úpravy okolí starých uměleckých památek a návrhy na úpravu vyvolány jsou vždy předchozím legalisováním nešťastných regulačních či situačních plánů, ku př.: staronová synagoga a assanační plán, kostel sv. Václava a jeho okolí, úprava sv. Mikuláše na Star. městě, atd.) Dle tohoto návrhu úpravy, jehož skizzu v textu podáváme, má zůstati domek ze všech stran volný, což dociluje se vyhnutím nábřeží v elliptickém oblouku. Přes všecku svou dobrou vůli má tato varianta některé vady: především domek zůstane pro západní pohledy opětně jen jako přízemní (čára vysokého nábřeží vedena jest ve vzdálenosti 2—2·50 *m* od západní façady); dále projektovaná volná prostora mezi domkem a nábřežím bude de facto skoro 4 *m* hlubokou šachtou, která slibuje státi se opravdovým zlem celého okolí a tím více tedy na škodu domku samého. Konečně nečiní návrh nejmenšího pokusu, aby nové prostředí bylo upraveno způsobem, vyhovujícím opravdu podstatě domku; počítá se zachováním domku jako s nutným zlem, jehož existenčním podmínkám nečiní nejmenších ústupků a representuje vůbec asi názor, dnes o zachování památek převládající: konservovati totiž památku, jež zachována býti již musí, samu o sobě v jakémsi intaktním stavu skoro museálným způsobem — tak totiž, jak do nedávna uchovávaly se předměty uměleckého průmyslu, objekty palaeontologické atd.; při těchto však dochází se již dnes k mínění, že mají-li míti opravdu významu pro širší vrstvy, musí býti instalovány ve svém prostředí (přírodním okolí) — jen pro staré architektury nutnost obdobná se stále ještě neuznává. Stále ještě jest u nás zvykem, že torsa minulých uměleckých epoch zůstávají po léta v rozvratu, nebo že násilně obklopují se prostředím náhodným a bezohledným — není pak divu, že v tomto stavu cit spíše urážejícím a otupujícím zaniká jejich vlastní cena a že zůstávají bez významu pro výchovu vkusu širších vrstev. A přece representují často ohromný estetický fond, který pro svůj veliký paedagogický vliv neměl by zůstati nezužitkován.

Jsou-li umělecké památky z hlediska jedněch historickým, volnému šíření města a komunikaci překážejícím a zbytečným brakem — jsou ze stanoviska moderního cennými dekorativními a oživujícími objekty —

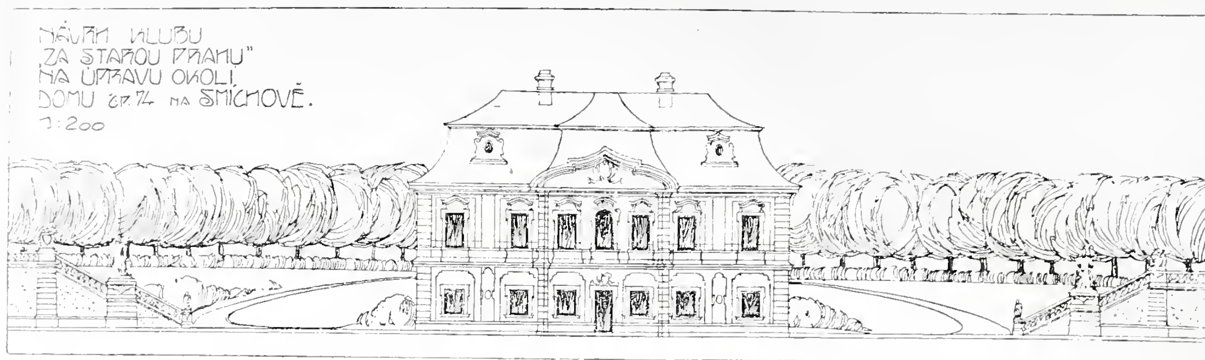
Návrh úpravy zahradn. domku č. 74 v býv. botanické zahradě na Smíchově dle Klubu »Za starou Prahu«.
Situace.

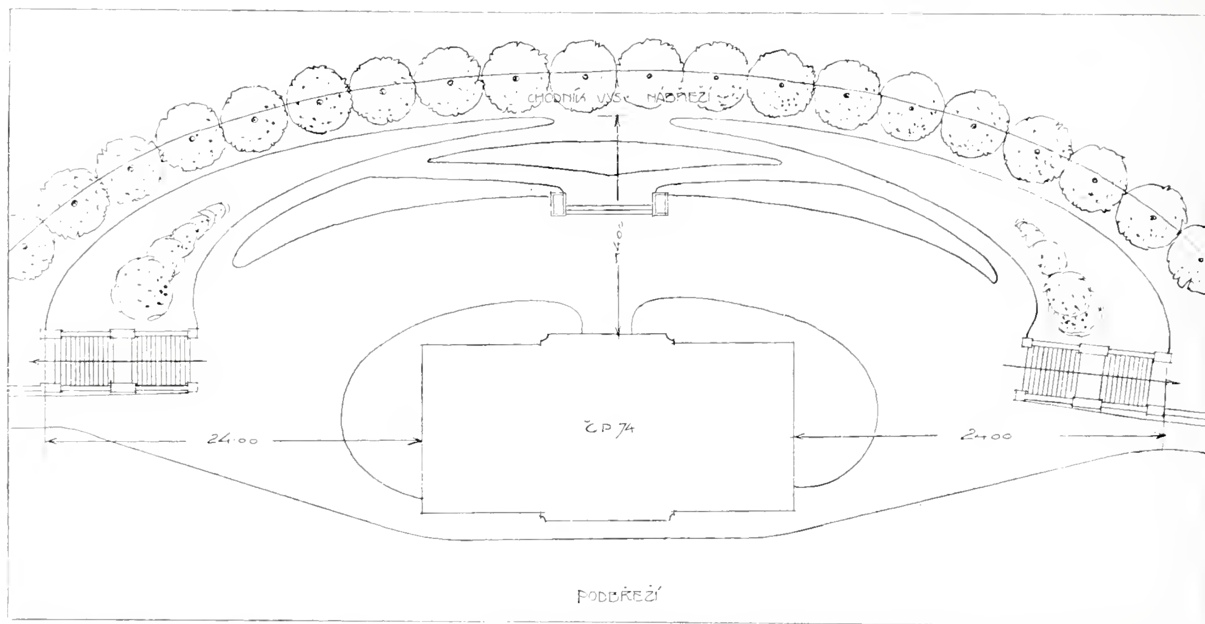

Návrh úpravy zahradního domku č. 74 v býv. botanické zahradě na Smíchově dle stavebního úřadu města Smíchova.

materielně a bez ohledu na jich význam pro historii, — jichž nutno dvojnásob si vážiti dnes a právě uprostřed vytvářejících se nových částí měst nudných a šablonovitých, o nichž při sledování cílů především a všeobecně prospěšných nelze pomýšleti — jak se důsledně tvrdí — na ono estetické plus, jímž stará města oplývají: pomíjí-li se nákladnější stavby veřejné, jsou naprosto vyloučeny všecky oživující luxusní objekty čistě výzdobného účelu. A zbyl-li nám při vší naší ničivé činnosti ještě někde objekt z dědictví středověku, renaissance nebo baroku, nedovedeme si ho vážiti, pomíjíme ho nebo ho nevědomě znehodnocujeme. Zahradní domek Dienzenhoferův representuje tak značnou uměleckou hodnotu a leží v situaci (v srovnání k jiným jeho současníkům) velmi šťastné, že může a mělo by se ho s prospěchem použíti když ne jako význačného bodu celé okolní regulované právě části města (a bylo to možno!), tedy aspoň jako ohniska projektované zde sadové disposice. Podmínky jsou nanejvýše příznivy, jednalo by se jen o některé ústupky estetickým požadavkům, které vzhledem k výsledku, jakého by se docílilo, jsou vedle ostatních technických a finančních aspoň stejně uvážení hodny.

Návrh úpravy zahradního domku č. 74 v býv. botanické zahradě na Smíchově dle Klubu »Za starou Prahu«.
(Kreslil arch. P. Janák.)

Návrh Klubu »Za starou Prahu« jest — ač vzdálen všeho detailního propracování — pokusem po zfruktifikování estetického kapitálu barokního domku; ukazuje, jak nesmírně domek získá, obklopí-li se vegetativním prostředím třebas jen minimálních dimensí (jak v daných poměrech vyhnutím komunikace ve větším oblouku bylo by to možno) — a použije-li se travnatých svahů, stromořadí a třebas i jen skrovných prvků zahradní architektury. Provedení nevyžadovalo by žádného ohromného nákladu, komunikace se nepatrným prodloužením osy vozovky zajisté také neztěžuje.

Návrh Klubu »Za starou Prahu« jako positivní dokument možné nápravy zadán byl jednak městské radě Smíchovské a zemskému výboru, když dosavadní protesty a žádosti jeho byly marny.

O architektuře budoucnosti s ohledem na renaissanci francouzskou.

Z úvodu César a Daly-ho k dílu »Motifs historiques d'architecture et de sculpture d'ornement«. — Přeložil Ot. Materna.

Poslední desítiletí přivedlo zejmena ve druhé polovici své do stavitelství pražského tolik nových proudů a zjevů, že úvahy o nich jsou častým předmětem každodenních rozhovorů i nejširších kruhů společnosti naší. Proto bude snad seznání názorů jednoho z největších architektů francouzských, kterýž monumentální dílo své opatřil tímto úvodem, datovaným sice rokem 1881, ale přes to zajisté do dneška dosud nezastaralým. Překlad tento je zkrácený; v podstatě však je v něm vše uvedeno, co César Daly svým úvodem říci chtěl, když napsal: »Kniha tato má dvojí [illegible]: Usnadniti praktickou a každodenní práci architekta, a z [illegible] stránky osvětliti historii stavitelství ve Francii od počátku [illegible] až po dnešní den. To velmi přesně odpovídá oběma [illegible] potřeb, jež vycházejí buď z archeologických závazků, [illegible] dnešního dne staviteli, anebo z nynějšího stavu architektury, [illegible] na zdař bůh rozmanitým, a někdy sobě odporujícím [illegible] eklektismu, v němž se brzy odrážejí a brzy zase [illegible] rozličné historické tradice umělecké a novější objevy vědy [illegible] a v němž se brzy spojují a brzy odrážejí chvilkové [illegible] jednotlivců s tendencemi často nejasnými, ale pevnými [illegible] ducha národů a vzdělanosti současné. V chudobě, v jaké žijeme vůči novým tvorbám estetickým, anebo spíše: vůči množství způsobů cítění a pochopování stavitelství, věnují veřejné správy i jednotlivci zcela přirozeně svou sympatii slohu přijatému denní modou. Ale móda, která postupně přála všem formám historické architektury, prochází v tuto chvíli (1881) ve Francii slohy tohoto umění, které po sobě následovaly od počátku XVI. až do konce XVIII. století. Dnes musí stavitel tedy obeznámen býti se všemi rozmanitostmi a odstíny, které v těchto 3 stoletích převládaly ve stavitelství. Ať mu zákazník uloží pro budovu sloh Ludvíka XIII. nebo Ludvíka XIV., ať jiný chce villu ve slohu Pompadourky anebo letohrádek Ludvíka XVI., stavitel musí vždy býti pohotově jim vyhověti. Vykonávání umění ve správném smyslu to není, ale dnes nemáme stavitelského slohu, který by nám byl vlastním, alespoň ne slohu úplného, založeného na podkladech pevných, který byl přijat, s vyloučením každého jiného, zároveň umělci i obecenstvem, jak tomu bylo ve velikých stoletích historie, ve starém Egyptě Chufů a Ramsů, v Řecku Periklů a Pisistratů, v Indii a Číně, a v Evropě za doby byzantinské a středověké.

Tento nedostatek nám výlučně vlastního slohu ovládá praxi moderního stavitelství. Většina stavitelů

přijímá tohoto činitele s rozumem a trpělivostí, jakožto nevyhnutelný důsledek poměrů morálních, společenských a rozumových, které oni neutvořili, a propůjčuje se s rozumnou úslužností k tomu, aby hleděli přivésti požadavky či rozmary stavebníkovy v soulad s pravidly umění.

Ostatně, jakkoliv jest architektura ušlechtilou a důstojnou jako umění, není proto méně povoláním společenským, ba i do jisté míry povoláním řemeslným, a je pro mnohé z těch, kteří ji provozují, prostředkem k výdělku.

(Pokračování příště.)

Návrh železného mostu přes Vltavu z Mikulášské třídy k Letné v Praze.

Od stav. rady J. Soukupa a prof. arch. J. Kouly.

Tabulky č. 6. a 7.

Již při soutěži na regulaci Letenské pláně uznávána byla důležitost spojení pravého břehu vltavského s levým břehem a proto bylo se konkurrentům podrobiti podmínce, že musili (což také souhlasilo s vážnou resolucí Spolku architektův a inženýrů z r. 1900) počítati jak s mostem z Mikulášské třídy, tak i s mostem u Rudolfina.

O projektu poslednějším zavedeno soutěžné jednání veřejné, končící dnem 31. ledna r. 1905, kdežto vyhotovení projektu mostu z Mikulášské třídy přikázáno bylo stavebnímu úřadu, odboru III.

Po mnoha studiích, jež stavební úřad vyhotovil, předloživ různé varianty, doporučeno bylo radě městské znalci (prof. Alb. Velflíkem, prof. J. Šulcem a stavebním radou V. Weingärtnerem) přijetí varianty, jež znázorňovala most obloukový o třech otvorech, při němž vozovka ležela nad konstrukcí.

Most počítá se zvýšením úrovně Staroměstského nábřeží s kotami 189·80 na 193·60. Příjezdy ve všech směrech k tomuto mostu jsou velmi pohodlné. Most od Starého města k Letné stoupá v poměru 1 : 50 a dostihuje na levém břehu právě úrovně silnice pod Letnou, která má kotu 197·50. Jak odtud dále kommunikace bude vyvinuta, není té doby definitivně rozhodnuto. Připomíná se pouze, že vypracovány jsou tři varianty (tunel, prokopávka a serpentina do stráně). Která z těchto variant bude přijata, není dosud známo.

Navržený most má vnitřní pilíře dvojité, jež mají v úrovni největších vod tloušťku 4·5 *m*. Pilíře ty obkročují shybkové roury. Světlosti jednotlivých průtočných otvorů od Starého města počítaje jsou: 47·80, 53·10 a 59·20. Šířka mostu činí 16 *m*, z čehož vozovka zaujímá 10 *m* a chodníky 2krát po 3 *m*. Projekt vyhotoven stavebním úřadem, odborem III. za vedení stavebního rady Jiřího Soukupa, inženýry Václavem Trčou, Františkem Menclem, Ferdinandem Polkou a inž.-elevem Boh. Kloboučkem.

Návrh architektonické výzdoby i řešení přístupu k mostu vyhotovil arch. prof. J. Koula na vyzvání pražské rady městské, když se s úspěchem minula k tomu účelu vypsaná soutěž.

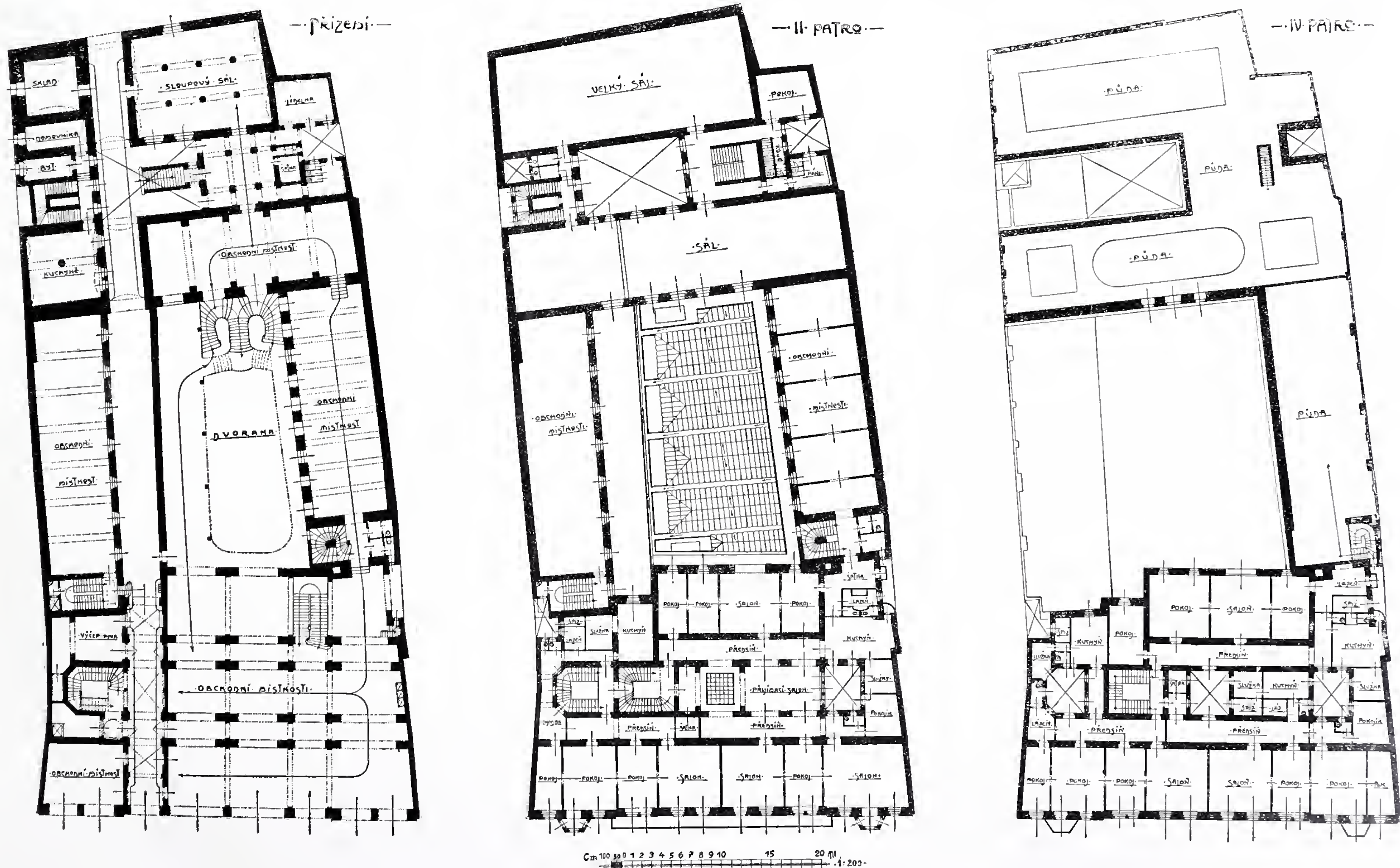
Jelikož se most pne šikmo přes řeku, bylo jeho snahou veškerou výzdobu držeti pod úrovní zábradlí, aby nedošlo k rozmanitým neladnostem. Z té příčiny vzešla zejména forma pilířů tvaru lodi se světlonošem na přídě a se znaky se lvy na straně po vodě. Pro soulad celku zakryl některá pole tepanými náplněmi bronzovými a vůbec pak bronzová výzdoba, ať figurální, ať ornamentální bude rozhodující pro koloristický dojem tohoto mostu. Kromě zmíněných náplní a světlonošů na pilířích jsou v bronzu navrženi též geniové ve vrcholcích oblouků a Viktorie na sloupech zdobících vchody k mostu. — Úhrnem lze páčiti náklad na výzdobu obnosem K 220.000. (Půdorys a detail pilíře přineseme pro nedostatek místa příště.)

Obchodní dům firmy „J. Novák“ v Praze-II. č. 699 ve Vodičkově ulici.

Vystavěn dle návrhu arch. stav. r. O. Polívky.

Tabulka č. 8. a 9.

Od svého založení roku 1878 zvětšoval a rozšiřoval se obchod tou měrou, že nejen původní obchodní místnosti najmuté v starém nízkém domě pivovarském nesoucí jméno »U Štajgrů«, nýbrž během času přibrané ostatní místnosti přízemí i v 1. patře nestačily, a bylo tudíž nutno pomýšleti na získání nových prodejních místností, by vzrůstajícímu závodu vyhovovaly. Po důkladném uvažování a studování poměrů místních i cizích, jakož i po shlédnutí většiny vynikajících obchodních domů evropských, rozhodl se majitel obchodu zbourati starý dům a postaviti na jeho místě nový dům obchodní všem moderním požadavkům obchodním vyhovující.

Půdorysy obchodního domu firmy »J. Novák« v Praze II.-699 ve Vodičkově ulici.

Arch. stav. rada O. Polívka.

Ku dosažení tohoto účelu svěřeno bylo vypracování plánů stavebnímu radovi Osvaldu Polívkovi, kterému bylo se též říditi různými podmínkami, jež návrhu dosti značné potíže činily. Podmínky ty stanovily, jedině přední část domu zbourati, levé křídlo dvoupatrové a pravé křídlo třípatrové zachovati a ku rozšíření nových místností připojiti a upraviti. Totéž platilo o zadní části budovy, kde umístěny jsou nynější »Novoměstské sály«. Mimo to bylo stanoveno, že po dobu stavby bude nutno v části starého domu obchod provozovati do té doby, dokud v nové části obchodní místnosti nebudou upraveny tak, by se mohl obchod přestěhovati.

Novostavba prvé polovice domu a zřízené nové místnosti obchodní v přízemí a I. patře jakož i rozsáhlá dvorana opatřená galerii a vrchním světlem odevzdána byla v březnu r. 1903 a druhá pak polovina domu, s jejímž vybudováním ihned započato, dokončena byla až na malé ponejvíce umělecké výzdoby, týkající se práce, za 8 měsíců.

Již tento rozdělený postup stavby byl dosti tvrdým oříškem, ježto základy budovy ve značné hloubce — vzhledem k stávajícím hlubokým sklepům, dříve za lednice pivovarské sloužícím — umístěny býti musely, následkem čehož nutno bylo velmi obtížné podchycování sousedních štítních zdí, jejichž základy sotva polovice hloubky užité pod novostavbou dosahovaly, a částečně i novými zdmi opatřeny býti musely, což opakovalo se též při obou starých křídlech, jež zachovány býti měly.

(Pokračování příště.)

Pražské fontány VII.

Pomník císaře Františka I. s fontánou na Nábřeží.

Jan Herain. — (Pokračování.)

Mezi stavy českými byli tehdá dva proudy, strana Kašpara hraběte ze Šternberka a strýce jeho Františka přála si, aby české museum r. 1822 založené a v soukromém domě (do r. 1847) se nalézající dostalo novou zemskou budovu, která by mohla stát na projektovaném nábřeží, kdežto nejvyšší purkrabí Karel Chotek přál stavbě pomníku výhradně pro císaře Františka I. určeného.

Po uplynutí konkursu získal Josef Kranner, architekt a rodák z Prahy, Malé Strany, vysazené ceny 300 dukátů.

O došlých návrzích konkurenčních dozvídáme se indirektně ze zpráv, které jsou uvedeny v německém časopise »Bohemia« v Praze r. 1844 vydávaném.

Časopis ten má zprávy o velkém sjezdu architektů a inženýrů, jenž se konal dne 29. srpna r. 1844 a trval v Praze po tři dny za přítomnosti 150 členů z Rakouska, Německa a jiných zemí, kterýžto sjezd spojen byl s výstavou plánů a plastik.

Sjezd a výstava plánů umístěny byly v Karolinum; plánů a plastik sešlo se 137 čísel a 411 kusů. Mimo jiné uvádějí se mezi vystavenými předměty: Návrh J. Krannerův na gotickou fontánu, patrně to plán na fontánu a jezdeckou sochu císaře Františka I. jak nyní postavena; též professor Strack, architekt z Berlína, vystavoval návrh pomníku císaře Františka I. na nábřeží, kdežto pražský stavitel a architekt Frenzl vyložil plány musea na projektovaném nábřeží, a městský stavební adjunkt J. Schöbl při obci Pražské vystavoval řadu domů projektovaných na nábřeží a museJní budovu uprostřed těchto domů stojící.

Z popisu tehdejší výstavy architektů a inženýrů zřetelně vidíme dva proudy z došlých ke konkursu projektů.

Jeden proud navrhoval na nově projektovaném nábřeží pomník cís. Františka I. buď s fontánou nebo bez fontány, uprostřed sadu postavený, a po obou stranách pomníku řadu domů, druhý pak proud konkurujících navrhoval v středu nábřeží zemské museum volně stojící, a po stranách také řadu nových domů.

Nežli se mohlo počít se stavbou pomníku císaře Františka I., bylo třeba získat a vykoupit na pobřeží stojící domy neb zadní části domů, dřevařské ohrady, a pak teprve mohlo se přikročiti ku stavbě kvádrové nábřežní zdi 2¹⁄₂ m až 5 m vysoké, mezi mlýny u Karlova mostu a novým řetězovým mostem. Novou úpravou projektovaného nábřeží měla se zřídit pohodlná široká komunikace od řetězového mostu okolo staroměstských mlýnů na Křižovnické náměstí před Karlovým mostem. Avšak právě zde mezi zmíněnými mlýny a Křižovnickým náměstím byla ulice pouze 5 až 6 *m* široká, tedy nedostatečná, proto stavové zakoupili dům vedle mlýna č. pop. 196-I., pak dům Královu lázeň č. pop. 195-I., dali je zbořit, ulici as o 4 *m* rozšířili, též zakoupili od lázně severně dům č. pop. 194-I., zbořili jej a udělali v jeho přízemí široký podjezd, podobný jako jest podjezd u sousedního paláce Colloredo-Mansfelda č. pop. 189-I.

Do r. 1845 mělo Křižovnické náměstí pouze jeden podjezd proti nábřeží a bývalé Poštovské ulici.

Pak koupili a zbořili domy č. pop. 207-I., 324-I., 334-I., a 224-II; též části domů od č. p. 329 a 330-I. a devět dřevařských ohrad.

Náklad s výkupem byl značný, obnášel více jak 260.000 zlatých.

Obec Pražská měla v místech nynějšího pomníku obecní dvůr, zvaný »Pontíku« ve výměře 711 čtverečných sáhů, za niž dostala jakous náhradu v nově získaných staveništích. — Když pak byl nový řetězový most císaře Františka I. hotov (se stavbou započato 21. dubna 1839, dokončen a otevřen vozbě 4. listopadu 1841), počato se stavbou nábřežní zdi buď v létě 1839 neb na jaře 1840 a koncem r. 1845 byla tato ... délce 320 sáhů čili 608 *m* hotova.

Od ... let mívali staroměstští rybáři zde na břehu Vltavy, při bývalém ... boudy čili »Košátky«, kde ryby prodávali; nařízením ... ze dne 17. září 1840 rozkázáno přeložení takovýchto »Košátek« na Rejdiště k dnešnímu Rudolfinu, kde jest až dosud prodej ryb, ale nikoliv již v Košátkách, nýbrž v krámě se provozuje.

Dne 4. července 1845 uzavřena byla smlouva mezi zemským výborem a obcí Pražskou v záležitosti zřízení nábřeží a pomníku císaře Františka I. Dle této smlouvy zavázal se zemský výbor, že vystavěné nábřeží přenechá do správy obce Pražské, postará se o vydláždění jízdní dráhy a trottoirů, vysází akátové stromy na nábřeží, dřevěné lavice na nábřeží dodá a stavbu pomníku cís. Františka I. vše na svůj náklad provede.

(Pokračování příště.)

Pražské fontány VIII.

Fontána před zemským museem na Václavském náměstí.

Dle návrhu arch. vládn. rady J. Schulze. — Tabulka č. 10.

Zemské museum české jest z řídkých oněch staveb v poslední době u nás vzniklých, která architektonicky řeší ukončení celého náměstí.

Pro účinnější závěr prospektu navrhnul projektant v ose náměstí Václavského velkolepě založenou rampu, zdobenou v předu složitou figurální dekorací a nástěnnou fontánou.

Původně zamýšleno vyvrcholení celé disposice ukončiti pomníkem sv. Václava, který měl státi na vysokém podstavci na schodišti rampy. Z projektu toho však sešlo pro odpor původce sochy sv. Václava, kterýž přál si pro pomník místo volné a navrhnul týž na vrchní třetinu náměstí Václavského asi nad křižovatku ulic Marianské a ve Směčkách.

Fontána u musea jest polokruhová a záleží z dolního bassinu, dvou nad sebou situovaných nádržek s vroubkovanými okraji a nejvýše položeného výtoku, z kterého chrlí se voda z mohutné lví hlavy.

Vody možno říditi buď na plný neb poloviční proud.

Podprsní zdi rampy nad fontánou zdobeny jsou dvěma sochami ležícími, znázorňujícími Labe a Vltavu, a třemi sedícími, jež představují Čechii, Moravu a Slezsko. Sochy i všecko přední zdivo rampy jsou z hořického pískovce, nádrže ze žuly. Celkový náklad na rampu s fontánou činil 70.000 zl.

NEKROLOG.

Dne 9. ledna 1905 zemřel p. František Proft, stavitel v Poděbradech, jenž byl členem Spolku arch. a inž. od roku 1894.

ZE SCHŮZÍ SPOLKOVÝCH.

V členské schůzi dne 23. prosince m. r. přednášel konservátor J. Herain o »Novoměstské radnici«. V této přednášce vylíčil původ i historický postup stavby před i po požáru r. 1559 až po nynější dobu. Dovodil, jak z vyobrazení Sadelerova zřejmo, že průčelí, jaké bylo do náměstí, stávalo druhdy i na severní straně budovy, a podrobil kritice náhledy centrální komise o této pro nás tak památné budově.

* * *

Ve schůzi I. odboru (pro architekturu), konané za hojného účastenství dne 3. ledna, vysvětlil pozvaný do schůze stav. rada a ředitel komise pro kanalisování Labe a Vltavy, Václav Rubín, návrhy téže komise týkající se úpravy Vltavy kolem ostrova Žofínského.

Ve schůzi téhož odboru, konané dne 19. ledna, jednáno o podání na městskou radu pražskou ve příčině vystavování projektů veřejných staveb. Usneseno pro vysvětlení právní stránky celé záležitosti získati si před podáním dobrozdání právníků.

* * *

»Spolek posluchačů architektury« v Praze konal podzimní řádnou valnou hromadu. Dle zpráv funkcionářů konáno v uplynulém semestru 8 vycházek do staveb a museí; na programu 11 členských schůzí byly jednak přednášky kollegů, jednak rozhovory o záležitostech spolkových, stavovských a odborných. Ve zprávě jednatelské referováno o spolkem vydávaných autografických tabulkách a o stavu sbírky negativů a fotografií. Jmění základního jest 333·97 K, příjmy za minulý semestr činily 684·87 K, vydání 363·60 K. Exkursní fond, z kterého udělují se podpory a půjčky nemajetným posluchačům na odborné exkurse, vykazuje 114·02 K. Knihovna obsahuje 218 děl ve 229 svazcích; ve spolkové čítárně vykládá se 23 časopisů a revuí architektonických, uměleckých a archaeologických. Spolek jest zavázán díky četným příznivcům, kteří mu jednak darováním knih, jednak bezplatným zasíláním časopisů nemalé služby prokázali. Čítá nyní 7 zakládajících, 53 přispívajících a 45 činných členů. Valná hromada jmenovala za veliké zásluhy o dorost architektonický i o spolek p. prof. Jana Koulu a prof. Dra B. Matějku čestnými členy spolku.

K VYŘÍZENÝM KONKURRENCÍM.

Soutěž Bohnická. Zprávu v předešlém čísle »A. O.« o soutěži Bohnické, dle níž všickni tři architekti poroty znalecké navrhovali projektu V. Rošťlapila cenu prvou, opravujeme tímto — když po usnesení zemského výboru dovoleno nám nahlédnouti do protokolu poroty (kterýž měl však býti vyložen při výstavě projektů neb aspoň v opise doručen soutěžícím!) — v tom smyslu, že navrhovali tito pánové projektu inž. Helera & Deporta stejně s návrhem arch. Rošťlapila po 15.000 K. Hlavní věc v původním článku o soutěži Bohnické, že všickni jmenovaní architekti byli proti udělení I. ceny projektu inž. Helera & Deporta, se touto opravou ovšem jen potvrzuje.

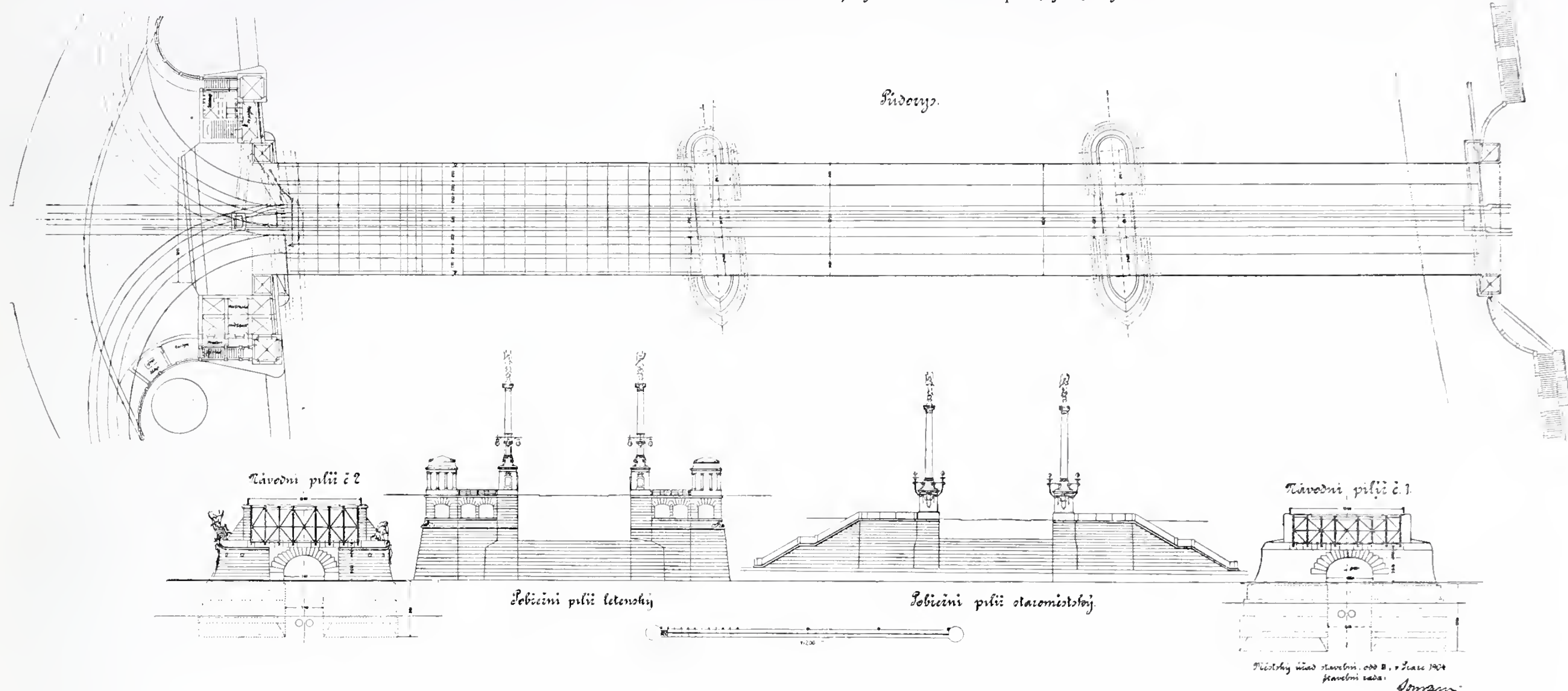
Redaktoři: Prof. A. CECHNER a prof. A. ČENSKÝ. — Redakční komitét: Arch. A. BALŠÁNEK a prof. JAN KOULA. — Za redakci odpovídá F. ČERVENÝ, professor c. k. státní průmyslové školy v Praze. — Majitel a vydavatel: SPOLEK ARCH. A INŽ. V KRÁL. ČESKÉM. — Tiskne »POLITIKA« závod tiskařský a vydavatelský v Praze.

ROČNÍK IV. ČÍS. 3.

ARCHITEKTONICKÝ OBZOR

V PRAZE, DNE 1. BŘEZNA 1905.

Návrh železného mostu přes Vltavu z Mikulášské třídy k Letné v Praze.
Konstrukce od stav. úřadu městského odb. III., výzdoba od arch. prof. J. Kouly.

O architektuře budoucnosti s ohledem na renaissanci francouzskou.

Z úvodu César a Daly-ho k dílu »Motifs historiques d'architecture et de sculpture d'ornement«. — Přeložil Ot. Materna.
(Pokračování.)

Jmění zděděné jest údělem jen malého počtu jednotlivců. Většina stavitelů, jako většina lidstva vůbec, nucena jest k tuhé práci denní, aby uhájila potřeby života, vydržování rodiny, nákladu na slušnou representaci.

»Netoliko chlebem živ jest člověk« jest arci pravdou, ale rovněž je správné říci, že »nežije se bez něho«. — Stavitel musí tedy vyhověti zákazníku. Přece ale mu není možno znáti vše, a z toho vychází nutnost, aby měl po ruce doklady vážné — neboť historie se nevynalézá; ona se studuje tam, kde se jeví: buď v památkách stávajících, aneb ve výkresech, které je věrně podávají. Proto musí stavitel často sáhnouti k pramenům historickým a někdy z nich i prostě čerpati, vypůjčuje sobě detaily ze staveb té které doby. — Kniha »Motifs historiques . . .« je sbírkou úryvků stavitelství a sochařství ozdobného, vzatých s budov francouzských, vystavěných za posledních Valoisů a za Bourbonů před revolucí.

Značný počet těchto zlomků jest nyní zničen; zmizelyť se starou Paříží, proti níž moderní duch asi po patnáct let vede tuhý boj, a jestliže památka jejich zachována jest, děkujeme za to knize, která představuje více než jedno vítězství, dobyté neúnavnou tužkou umělcovou nad hrubým rýčem bourajícího. —

Na štěstí není ale stavitel vždycky nucen, nápodobiti přesně staré formy umění; nejčastěji mu jest volno vybírati sobě sloh, který se mu hodí, a hledati ve starých památkách pouze inspirace, myšlenky — »motivy«, jak říkají stavitelé, sochaři a malíři — »themata« řekl by hudebník, — které může rozlišovati dle svého vkusu. Nápodobiti prostě minulost není vlastně výkonem umění, ale viděti v kombinacích úryvku starého motiv k nové komposici a ji z něho vyvésti, v tom leží do jisté míry výkon opravdu tvůrčí. — — —

Dle našeho mínění nebyla nikdy žádná otázka umělecká a historická více kompromitována, jako ta, již nazýváme »renaissancí«, a také nikdy nebylo v zájmu současného stavitelství tak nezbytno studovati její pravý ráz, abychom pochopili, odkud vycházíme a kam spějeme.

I. Co vůbec rozumíme výrazem »Sloh architektury renaissanční«?

Pro mnohé lidi znamená výraz »stavitelský sloh renaissanční« prostě, že v jisté době, v jistých zemích Evropy a po jistý čas nastoupila pravidla stavitelství antického, a vkus, jenž je charakterisuje, po pravidlech a vkusu slohu gotického, dospěvšího v té době k svému úpadku. Že tedy tehdy nastalo jakési znovuzrození ducha římského, neboť památky řecké byly ještě příliš nedokonale známy umělcům, než aby mohly být jimi opakovány aneb nápodobeny. Podle tohoto pojmutí byl by sloh renaissanční pouze z mrtvých vstalým slohem římským — tedy »antika« provedená moderními umělci. To patrně mnoho znamená, a v čem zabíhá tento názor příliš daleko, není dostatečně vyváženo ve svém vlivu působností náhledu opačného, neboť i sama většina těch, kteří připouštějí, že vůči tomuto obrození »antiky« duch národní a moderní dovedl zachovati v umění skutečnou životní sílu, nepřiznává mu ještě takového významu, jaký mu po pravdě a právu přináleží. Říci, že antické umění, pohřbené po mnohá staletí se zvláštní civilisací, kterou ozařovalo, vstalo z hrobu

v určité době a v jistých zemích, aby utvořilo samo sebou esthetickou záři vzdělanosti nové, založené na nových principech a uskutečněné novými plemeny, značí popírati každý přímý styk umění s civilisací, čili: upírati umění jeho základní ráz, totiž vyjádření citů a myšlenek těch, kteří je provozují. Toť patrně velké přehánění, anebo i hrubý omyl.

Stavitelská renaissance francouzská, nechť ji vtěsnáme v jakékoliv meze časové, nebyla tedy nahrazením ducha mistrů gotických, esthetickým duchem starých. Pravdou je, že renaissance ve své kolébce kojena byla mlékem antiky --- jako Romulus mlékem vlčice, — aniž by pozbyla své vlastní povahy. Ale pravdou je též, že v této době učinil moderní duch u antiky značnou výpůjčku. Poněvadž pak vždycky znamená výpůjčka nedostatek prostředků vlastních, musíme se ptáti, jaký smysl přikládati sluší této jakési málomoci, která nutí žijící pokolení, druhdy bohatá osobními vlohami esthetickými, vypůjčiti si inspirace a pravidla, ba chvílemi též podrobiti se diktatuře, aspoň theoretické, umělecké soustavy, kterou vytvořilo pokolení již před staletími vymřelé?

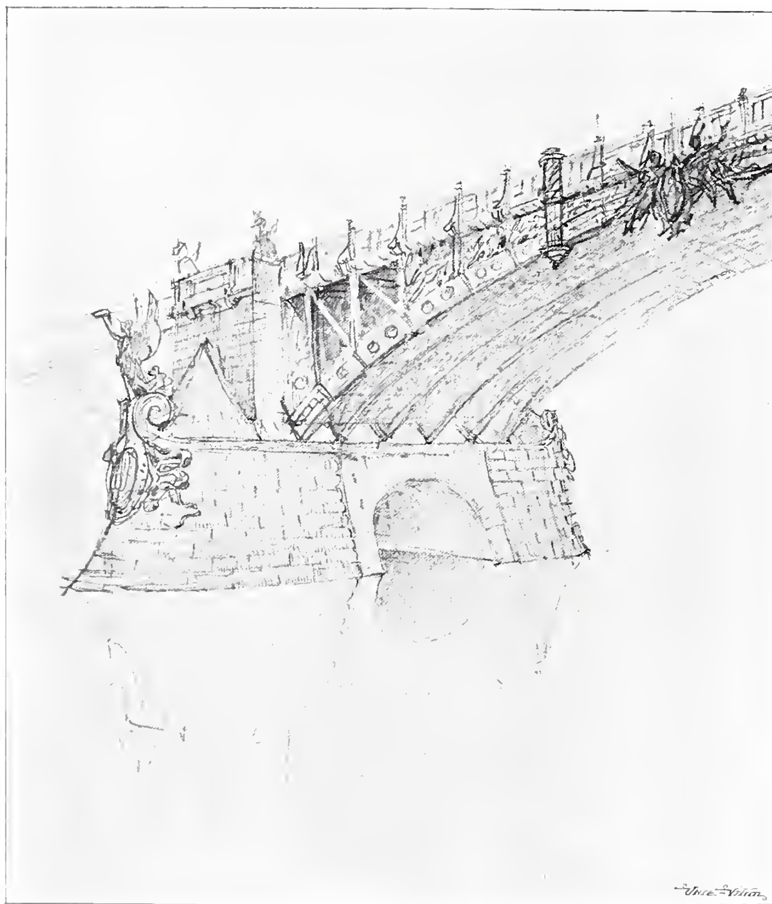
Přirozeně vynasnažíme se zvěděti, jaké bylo trvání této nutnosti a zda konečně přestala — jinými slovy, zda zmohli se naši předkové středověcí opětně k tak energické tvorbě esthetické, aby jim stačili vlastní prostředky, aneb musíme-li si neustále ještě vypůjčovati od jiných, abychom žili svůj samostatný život umělecký?

Otázka, jak vidíme, vymyká se z rámce čistě historického a filosofického, aby se stala časovou a praktickou.

Proto právě bude třeba ji vysvětliti.

II. Co jest »sloh« stavitelský.

Slovo »sloh« zaujímá ve mluvě stavitele totéž místo, jako slovo »druh« u přírodozpytce a přísluší mu také stejná úloha. — Bez dobré definice »druhu« není dobrého roztřídění organických plodů přírodních -- bez dokonalé definice »slohu« nelze roztříditi přečetná a přerůzná díla stavitelská.

Návrh železného mostu přes Vltavu z Mikulášské třídy k Letné v Praze.
Pohled na pilíř.

»Sloh« ve svém základním smyslu označuje pouze »způsob bytí« a pro obecenstvo nemá vůbec jiného významu. Kdyby ale každá nejnepatrnější změna ve »způsobu bytí« měla tvořiti změnu slohu ve smyslu technickém a vědeckém, pak by skorem každé dílo architektonické o sobě tvořilo »sloh« (třídu), jsouc jednotlivcem i druhem zároveň. Ale věci se neroztřiďují na základě svých růzností, nýbrž seskupují na základě svých podobností. Abychom seskupili díla stavitelská dle slohů, musíme definovati slovo »sloh« s přesností, jakou zavedli přírodopisci v definici slova »druh«.

Co jest to »sloh« v architektuře? Totiž: Jaké podobnosti mezi architektonickými monumenty přikazují, seskupiti je pod jménem zvláštního »slohu«, a které jsou hlavní příznaky, jimiž se liší díla stavitelské navzájem?

Poněvadž jest architektura výplodem vědy a umění zároveň, tedy soudím, aby tvůrčí vlastnosti »slohu« stavitelského měly dvojí ráz: vědecký a esthetický.

Přirozeně též předpokládá každý řádný sloh jednak zvláštní systém stavební, jednak svou zvláštní esthetiku, to jest: zvláštní způsob vycítění a vyjádření krásy.

Stavební systém vyjadřuje se v rozluštění dvou úkolů, které do jisté míry sice splývají, ale v tak vzdálených stupních komplikace, že prakticky i historicky třeba na ně odděleně patřiti. Jsou to: 1. způsob zakončování otvorů ve zdivu, a 2. způsob překrývání prázdných prostor.

Sloh dosahuje tedy teprve tehdy své dokonalosti, když tento dvojí úkol jest rozluštěn týmž prvkem geometrickým a když tento prvek také vyjadřuje esthetický cit současníků.

Abychom uvedli jenom nápadné příklady, připomeňme si, že základní stavební formou Řeků jest ploché překrývání, kterého používají s vyloučením každého jiného systému, aby kryli otvory a prostory — ne, že by řečtí stavitelé neznali způsob stavění s klenáky — znali jej naopak dokonale.

Systém Římanů je druhu smíšeného: směs plochého krytí prostorů a kruhových oblouků.

Slohy: byzantinský a románský přijímají plný půlkruh za svůj hlavní prvek stavební, který se později mění v oblouk lomený ve slozích, které po nich následují na Západě i Východě.

Řekové jevili velikou zálibu pro kombinace přímek. Mohli se jim často výhodně vyhnouti z ohledu prospěšnosti, nahraditi je křivkami, kdyby bývali užili kleneb na místě rovných stropů, ale po příkladu Egypťanů, kteří také znali velmi dobře stavební vlastnosti klenáků, vyhýbali se tomu a používali jich pouze z nutnosti, aneb jako odznaků náhrobních. Oblíbivše sobě esthetické účinky kombinací přímky, přijali ji jako charakteristickou známku svého stavitelství, které bylo jednoduchostí i jednolitostí a ušlechtilostí dokonalým.

Římané, vkusu ne tak jemného, vyciťují více užitečnost, bohatost materiálu, rozmanitost pohledu a velikost fysickou, nežli vyšší a oduševnělejší krásy souladu a jednolitosti prosté a bezúhonné, a spokojují se kombinací křivek a přímočárných, jichž združení není dokonale dosaženo v jejich výtvorech.

Byzantinští a Románi libují si výlučněji v používání křivek, milují plné půlkruhové oblouky, klenby valené a — zejména Byzantinci — kopule. Vyhledávají se pak, stejně na Západě jako na Východě, lomené oblouky a tvary špičaté, vzniká záliba v ostrostech a hrotech i pěstování podrobností, až přebytečné.

Tak jeví každá z velikých forem stavitelských, uznaných v dějepisu zřejmým a význačným slohem, tento dvojí ráz: specielní stavební soustavu a vlastní esthetiku.

Stavební soustava a pojímání krásy, vedoucí ku přijetí téhož tvaru geometrického za základ slohu, dosvědčují takto souhlas, který vždy existoval v jistých dobách historie mezi potřebami a pocity duše, mezi schopnostmi racionelními a citem esthetickým.

Takový jest rozbor smyslu, jaký by se měl přikládati výrazu »sloh stavitelský«. — (Pokračování příště.)

Obchodní dům firmy „J. Novák" v Praze II. č. 699 ve Vodičkově ulici.

Vystavěn dle návrhu arch. stav. r. O. Polívky.

(Dokončení.)

Co se týče novostavby samé obsahuje tato sklepy v souterrainu, ve kterém umístěny jsou rozsáhlé sklady zboží a šatny pro mužský a ženský personál obchodní. V přízemí a I. patře umístěny jsou obchodní místnosti a potřebné kanceláře, v druhém, třetím a čtvrtém patře byty privátní, a prostor podstřešní využitkován jest pro místnosti atelierů.

K této novostavbě připojuje se dvorana, procházející přízemím a I. patrem, opatřená kolem do kola galerií na jedné straně samonosnou, na druhé podporovanou sloupy železnými obloženými umělým mramorem a dekoračními hlavicemi zdobenými.

Na zadní čelní straně připojuje se adaptovaná místnost bývalého tam chantánu s galerií na pravé straně, pak přízemní místnost a místnosti I. patra, kterézto místnosti jednoduchým vybouráním oken ku dvoraně připojeny býti mohly a přístupny jsou ozdobným schodištěm železným s mramorovými stupnicemi, pod nímž k vůli svlažování vzduchu, zvláště v létě, zřízena jest fontánka s bassinem. Spojení obchodních místností v přední novostavbě děje se též ozdobnými železnými schody s mramorovými stupnicemi a vedou ze souterrainu až do I. patra. Mimo tyto schody jsou ještě jedny spojovací schody, umístěné u pravého dvorního křídla, kterými docílilo se připojení místností v II. a III. patře tohoto křídla se nalezajících k místnostem obchodním, kde jsou umístěny podřízenější oddělení obchodu.

Veškeré místnosti jak obchodní tak i privátní vytápěny jsou ústředním topením parou o nízkém tlaku a osvětlovány elektrickým i plynovým světlem.

Průčelí provedeno jest ve formách moderních. Hlavní okrasou jest allegorický obraz nástěnný zhotovený dle barevných kartonů akad. malíře J. Preislera, v uměleckém závodě Neuhauser, Dr. Jele a spol. ve Viltenu u Inšpruku.

Návrh sokolovny do Mladé Boleslavi.

Od arch. prof. Al. Čenského. — Tabulky č. 11. a 12.

Návrh tento byl objednán na základě daného programu pro jednotu sokolskou v Mladé Boleslavi. Dle podrobného rozpočtu činil by náklad K 184.460.

Soutěžné návrhy na malbu votivního okna v chrámu sv. Bartoloměje v Plzni.

Od akad. malířů Fr. Urbana, Jos. Mandla a Jar. Honzíka. Tabulky č. 13. a 14.

Spořitelna plzeňská usnesla se věnovati do chrámu sv. Bartoloměje v Plzni velké malované okno a vypsala na návrh veřejnou soutěž, jíž súčastnilo se 15 návrhů. Pro porovnání zajímavého řešení přinášíme všecky tři cenami poctěné návrhy. Provedení kartonu zadáno bylo původci návrhu I. cenou poctěného, akad. malíři Frant. Urbanovi.

Městské brány v Rakovníku. I.

„Vysoká" brána.

Návrh opravy c. k. star. r. arch. L. Láblera. — Tabulka č. 15.

Královské město Rakovník bylo již od dávných dob opevněno a to ponejvíce roubením dřevěným. V XVI. století uznáno, že opevnění a uzavření města poměrům více nedostačuje a přikročeno proto ku stavbě nového opevnění hradbami zděnými s pevnými branami. Z četných městských bran zachovány po dnešní dobu pouze brány Pražská a Vysoká.

Brána »Pražská« postavena byla r. 1516. Brzy po vystavění brány této započato bylo se stavbou brány Vysoké (v r. 1519), kteráž dle smluvení s pražským stavitelem, mistrem Janem Chocholou, měla býti tak vysoká, aby nepřítel, k městu se blížící, již na větší vzdálenost pozorován býti mohl. Stavba této brány pokračovala rychle, takže vysoká sedlová střecha její mohla již v l. 1520 až 1521 břidlicí Rabštejnskou pokryta býti. Roku 1523 dodán a osazen byl krancl s ozdobným poprsníkem galerie, na němž mistr Vít, kameník z Nového města pražského, znaky cechů rakovnických vytesal, roku pak následujícího dokončena byla stavba této věže úplně.

Brána Vysoká opatřena jest předbranním a zvláštním kamenným schodištěm do patra prvního a druhého.

Obě brány nalézaly se ve stavu velice sešlém a vyžadovaly již nutně důkladné opravy, aby budoucnosti zachovány býti mohly.

Valná část kamenu byla zvětralá, obložení rohů, ostění, římsoví otlučené a roztrhané, zdivo bylo na mnoha místech značně roztrhané, krancle s galerií na Vysoké bráně hrozila sesutím a držena byla pohromadě pouze věncem dřevěných kleští. Také krov obou věží, jakož i krytina nalezaly se ve stavu úplného rozkladu a nastala nutnost zaměniti je novými.

Provedení restaurace obou bran, ku kteréž sdělal návrhy c. k. stavební rada Ludvík Lábler, zadáno staviteli p. Eduardu Sochorovi z Prahy.

Náklad na veškeré opravy rozpočten jest okrouhle na 45.000 K a kryt jest částečně subvencí státní a zemskou.

Obci Rakovnické sluší vzdáti dík za provedení restaurace a zachování těchto důležitých stavitelských památek českých.

Bránu Pražskou přineseme příště. *L.*

Pražské fontány VII.

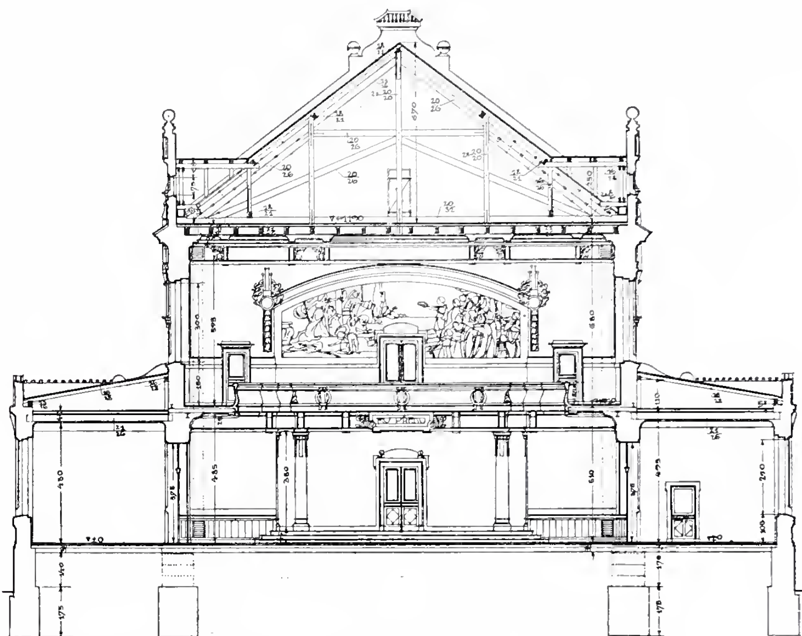
Pomník císaře Františka I. s fontánou na Nábřeží.

Jan Herain. — (Dokončení.)

Zřízení sadu okolo pomníku stalo se též na náklad zemský, avšak udržování sadu na věčné časy vzala obec na sebe, jakož i pozemek na pomník věnovala obec Pražská. —

Stavbu kamenných pilířů u řetězového mostu prováděl co podnikatel Vojtěch Lanna, c. k. loďmistr z Budějovic, avšak technické provádění měl jeho inženýr Karel Siedek, a těmto osobám bylo také svěřeno provedení nábřežní zdi.

Dle protokolů u obce Pražské chovaných bylo nábřeží dle přípisu zemského výboru ze dne 29. prosince r. 1845 hotovo, a mělo se obci Pražské do vlastnictví odevzdati, avšak obec váhala stavbu nábřeží přejmouti, vytýkajíc na provedení různé chyby, zejména trhliny na zdi a klenbách v podjezdech ku náplavkám.

Návrh sokolovny do Ml. Boleslavi. — Řez příčný.
Arch. prof. Al. Čenský.

Komise přijímací odbývaly se sice r. 1846, 1847 a 1848, ale vždy bezvýsledně, až pak dne 13. února r. 1852 přejala konečně obec vše do své správy, jakož i pomník tak, jak dnes stojí.

Když již bylo nábřeží hotovo (r. 1845), přikročilo se poslední dni března r. 1845 ke kopání základů pro samotný pomník, na nějž plány zhotovil pražský architekt Josef Kranner, a sochařská výzdoba svěřena byla Josefu Maxovi, výbornému sochaři pražskému.

Slavnostní svěcení základního kamene dělo se velice okázale v pátek dne 22. srpna r. 1845 v přítomnosti pěti arcivévodů, kteří do Prahy z Vídně prvním vlakem státní dráhy přijeli, aby současně byli přítomni velké slavnosti dokončení státní dráhy Praha-Brno, a svěcení státního nádraží v Hybernské ulici, kterážto slavnost se děla v předcházejících dnech 20. a 21. srpna.

Dne 22. srpna 1845 posvětil arcibiskup pražský za přítomnosti arcivévodů Frant. Karla, Karla, Jana, Josefa a Ludvíka základní kámen pomníku císaře Františka I., při čemž nejvyšší hofmistr Robert starohrabě ze Salmu držel slavnostní řeč, na kterou odpověděl arcivévoda Frant. Karel.

Odpoledne odbývány veslařské závody a různé kratochvíle na řece Vltavě při Občanské plovárně. Den před tím byl večer na hradě pražském velký ples v přítomnosti 4000 hostí a na Žofíně byla velká slavnost koncertní s programem českých písní.

Slavnosti tyto odbývaly se ovšem více ku poctě otevření státní dráhy, které konaly se ve dnech 20. a 21 srpna, ty byly vlastně hlavní slavností, a svěcení pomníku bylo jen podružné, které se svěcením nádraží spojeno. —

Od plánů stavby musea zemský výbor upustil, a tak přijat původní návrh Krannerův, který vytvořil gotický jehlanec, stojící na čtverhranné podnoži. Střed tvoří baldachýn na čtyrech sloupech, pod nímž umístěna bronzová jezdecká socha císaře Františka I. co krále českého, majícího korunu svatováclavskou na hlavě a v ruce žezlo. Gotický jehlanec končí růžicí ve výši 23·70 *m*.

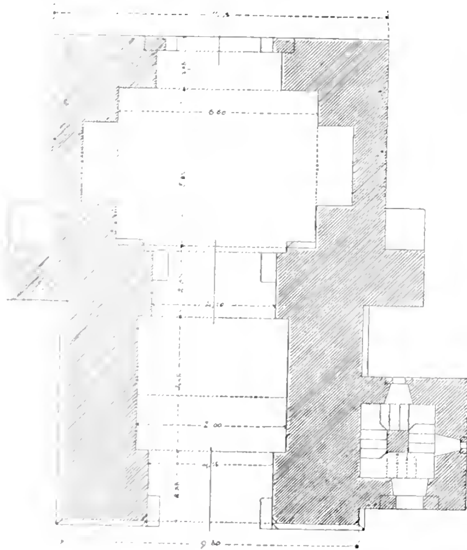
Spodní část Františkova pomníku slouží za fontánu, která má tvar osmiúhelníku, kde stojí 16 soch, představujících allegoricky tehdejších 16 krajů země české, majících podobu toho, co příroda dotyčných krajů hlavně podává. Co sedmnáctá socha stojí na středu fontány personifikace Prahy.

Veškery tyto sochy provedeny jsou ve tří čtvrtinách životní velikosti, kdežto dalších osm soch, na nárožích prvního patra pod baldachýnem stojících, jest v poloviční životní velikosti provedeny.

Tyto představují: vědu, umění, pokoj, hojnost, rolnictví, hornictví, řemeslo a obchod.

T[illegible] stavební rok, totiž r. 1847 v květnu, byl Kranner s veškerou kamenickou prací hotov; v tu dobu měl Josef Max 9 velkých a 8 malých soch v kamenu hotovo. Též model jezdecké sochy císaře Františka I. byl hotov a k odeslání do slévárny v Mnichově připraven.

Nadešel bouřlivý rok 1848, kdy ustanoveno bylo dokončení a svěcení pomníku císaře Františka I., jež se mělo díti současně se zasvěcením pomníku Karla IV. u Křižovníků. S těchto obou slavností pro vypuknuvší revoluci sešlo a také král. slévárna Müllerova v Mnichově ani se sléváním týž rok nezačala. Zdálo se, že s postavení sochy císaře vůbec sejde, neboť v roce 1848, za nastalé svobody slova a tisku pronášeno od mnohých mínění, v němž poukazováno k tomu, jak právě za panování císaře Františka udál se r. 1811 státní bankrot, jímž statisíce lidí bylo na mizinu přivedeno, a proto prý socha císaře na fontánu nepatří. Když pak byla r. 1848 revoluce povalena, nastal r. 1849 tuhý absolutismus, jenž uvedl státní pořádek do starých kolejí a teprve teď přikročila slévárna k lití jezdecké sochy.

Půdorys »Vysoké« brány v Rakovníce.

Konečně v polovici května r. 1850 dopravena byla z Mnichova do Prahy jezdecká socha císaře, jež slita s koněm z jednoho kusu, a tak, když socha na své stanoviště pod baldachýn postavena, bez slavnostní okázalosti a bez svěcení odhalen pomník zcela tiše dne 31. května r. 1850.

Ke stavbě pomníku použito bylo kamene z Nehvizd a celkový náklad, jejž platila země, obnášel téměř 70.000 zlatých stříbra.

Aby vodovod fontány při pomníku mohl v letě fungovat, zavázala se obec Pražská dne 19. března r. 1849, že potřebnou vodu za náhradu 5000 zl. jednou pro vždy jest ochotna dodávat.

V zbudovaném pomníku ukázal architekt Josef Kranner, že úplně ovládá formy čisté gotiky, avšak po mém úsudku lépe by bylo, kdyby byl nesáhl k tomuto slohu, za jehož doby císař František I. nežil, nýbrž kdyby byl vytvořil dílo rázu své doby, k němuž by sochy Josefa Maxe přiléhaly.

Pražské fontány VIII.

Fontána před zemským museem na Václavském náměstí.

Dle návrhu vl. r. arch. J. Schulze. — (Dokončení.)

Modely soch Čechie, Moravy, Slezska, Labe i Vltavy jsou dílem sochaře Ant. Wagnera. Fontána byla dokončena r. 1892. Spotřeba vody činí při plném proudu 1350 m^3 vody za 12 hodin. Obec Pražská dodávala až do roku 1903 vodu z novoměstské čerpací stanice a voda odtékala z fontány do stok. Od dvou roků zřízena jest však cirkulační pumpa s pohonem elektrickým; z vodovodu naplní se fontana jen jednou a pak čerpá a [illegible] se k výtokům v cirkulaci.

BIBLIOGRAFIE.

Hrvatski Građevni Oblici. Nákladem hrvatského družstva inženýrů a architektů v Záhřebě. 1904.

Čilé sdružení architektů hrvatských podjalo se záslužné práce, nakresliti a vydati rázovité památky selských »kučí« — chalup své vlasti. První sešit přináší na deseti foliových listech pečlivě kreslené, ano i na jedné tabulce malované pohledy na průčelí se všemi detaily. Jaké to bohatství ušlechtilých tvarů se ještě zachovalo po kraji jižních našich pobratimů! Jest zřejmý na nich zušlechťující vliv nedaleké kolébky renaissance, snoubící se s naivní dekorací lidového umění.

Těšíme se z plného úspěchu záslužné této práce a čekáme sešitů dalších, jichž bychom rádi viděli celou řadu.

Při té příležitosti vzpomínáme i našich selských chalup, které rovněž toho plnou měrou zasluhují, aby již jednou souborně byly vydány. Materiál již po leta střádají mnozí z našich kollegů. Jde jen o popud, aby se sešli všichni ti, kteří mají lásku a smysl pro originální umění našeho lidu, a složili své práce v celek, který, kdyby vyčerpati měl toto pole, byl by dojista imponující.

Mělo by se počíti však už brzo, sic nám naše krásné chalupy zmizí. Valem zaměňují se po našem venkově za bezvýznamné zděné poloměstské domky. *r.—.*

ZE SCHŮZÍ SPOLKOVÝCH.

V schůzi I. odboru spolku arch. a inž., dne 9. února odbývané, bylo blahopřáno neunavnému předsedovi odboru, prof. arch. J. Koulovi k 50. narozeninám a provolána blahodárné další činnosti jeho »mnogaja ljeta«. — Do schůze té dostavil se pozvaný právní znalec, jenž podal dobrozdání v příčině podání žádosti spolku arch. a inž. sborům, podnikajícím veřejné stavby. Bylo usneseno, podati přepracovanou žádost k městské radě pražské a obecním sborům okolních měst, aby velké projekty technické byly vhodně vystaveny v době, kdy návrhy na změny jsou možny.

Dále byl přijat návrh, aby letošní rok pro krátkost doby výstava architektonických děl se nepořádala, ale aby učiněny byly přípravy k důstojné oslavě stoleté památky založení vysokého technického učení v Praze — jež připadne na r. 1906, — výstavou retrospektivních i soudobných prací českých architektů.

Do redakčního komitétu zvolen místo vzdavšího se arch. A. Balšánka arch. Vlad. Zákrejs.

SMĚS.

Palác Dioklecianův ve Splitu. Dne 18. října m. r. konala ministerstvem vyučování ustanovená komise pro udržení a prozkoumání paláce Diokleciana ve Splitu za předsednictva místodržitelského rady z Pichlerů svoji první poradu, které se též súčastnili ředitel archeologického ústavu dvorní rada dr. Besendorf, profesor umělecké akademie architekt Niemann, generální konservator ústř. komise dr. Riegl, konservator Bulić, měšťanosta Milić a zástupcové zemského výboru. Doposud omezovaly se veškeré takové práce na zabránění úplného rozpadnutí velikolepé budovy a na opravu nejhrubších škod. To se stalo hlavně na podnět profesora umělecko-průmyslové školy A. Hausera, který se v letech sedmdesátých studiem paláce dioklecianského zabýval. Byla mu tehdáž svěřena oprava dómu, nejdůležitější části paláce, který byl původně mausoleem Dioklecianovým a který do nedávna byl za antický chrám Jovišův považován. Tato část paláce doznala pod Hauserem skorem úplné opravy, neboť týž zřídil také znovu věž z dob benátských a zbavil vnitřek dómu galerií a jiných rušivých přístaveb. Věž, která původně šest poschodí měla, byla až po čtvrté poschodí sbořena a horní část ze starých kusů dělných opět zřízena. Nyní přikročí se brzy k další opravě. Tak budou asi façady, pokud zachovány jsou, dále chrám Aeskulapův a peristyl, který nyní tvoří náměstí dómu a v jehož arkády biskupský palác stavěn byl, způsobem přiměřeným opraveny a znovuzřízeny. *Fr. M.*

Hrobka rodiny Romanovské v Petrohradě. Již po několik let staví se vedle starého kostela Petropavelského v Petrohradě nádherné mausoleum pro členy ruského rodu císařského. V této rodinné hrobce Romanovců bude místa pro 62 rakví. Galerie spojuje hrobku s kostelem a celá hrubá stavba jest již dokončena. Byla podle plánů architektů Grimma a Tomilina pod řízením architekta L. N. Benoise vystavěna. Právě nyní obkládá se podlaha mramorovými deskami a počalo se pozlacováním kopulí. V tak zvaném kostele pevnostním, v kathedrále sv. Petra a Pavla, který r. 1714—1733 vystavěn byl, odpočívají tělesné pozůstatky ruských carů z domu Romanova od Petra Velikého počínajíc, vyjma Petra II. Carové z domu Romanova před Petrem Velikým, Petr II. a carové z domu Rurikova odpočívají v kathedrále archandělské v Moskvě, která v prvním desítiletí 16. století vlašským architektem vystavěna a později několikráte obnovena byla. *Fr. M.*

Zima škůdcem památek uměleckých. Trvalou zimou poslední doby utrpěly značně velikolepé sarkofagy a stěnové hroby proslaveného rodu ghibellinského della Scala, jehož členové pod jménem Scaligerů více známi jsou, ve staroslavné Veroně. Tyto náhrobky, které bohatě obrazy jezdců a reliefovými vyobrazeními biblickými ozdobeny jsou, jsou pro dějiny umění velice důležitými. Musíme tedy právem litovati, že jeden z těch pomníků, reliefový obraz z paroského mramoru, představující jak Jafet svého spitého otce Noea přikrývá, se náhle od stěny oddělil a pádem roztříštil. Úlomky uměleckého díla tohoto byly sice sebrány a doufá se, že se dají ještě »sklížiti«, ale dle úsudku znalců bude naděje tato asi marná. *F. M.*

[illegible] Prof. A. CECHNER a prof. A. ČENSKÝ. — Redakční komitét: Prof. JAN KOULA a arch. V. ZÁKREJS. — Za redakci odpovídá [illegible], professor c. k. státní průmyslové školy v Praze. — Majitel a vydavatel: SPOLEK ARCH. A INŽ. V KRÁL. ČESKÉM. — Tiskne »POLITIKA« závod tiskařský a vydavatelský v Praze.

ROČNÍK IV. ČÍS. 4.

ARCHITEKTONICKÝ OBZOR

V PRAZE, DNE 5. DUBNA 1905.

Zpráva o postupu přípravných prací pro oslavu 40. výročí založení Spolku architektův a inženýrů v král. Českém.

Čestný výbor slavnostní konal v neděli dne 19. března schůzi ve velké zasedací síni obchodní a živnostenské komory pražské za neobyčejně četného účastenství předních representantů všech odborů technických. Neobyčejný tento zájem, jaký hned při prvé příležitosti byl projeven, jest nejlepší zárukou, že chystaná manifestace bude imposantním projevem celého našeho stavu technického. Ve schůzi zmíněné po úvodní řeči předsedy pana císařského rady Jahna, jenž uvedl důvody, jež vedly představenstvo k rozhodnutí, aby jubileum letošní oslaveno bylo způsobem okázalým a veřejným, předložil jednatel pan vrchní inženýr Čížek podrobný program, jenž byl jednomyslně a s pochvalou schválen, načež zvoleny dvanáctičlenné pořadatelské výbory, pro sestavení listiny hostí, pro večer uvítací, pro slavnost v Pantheonu a slavnostní představení v Národním divadle a pro vycházky. Mimo to schváleny návrhy:

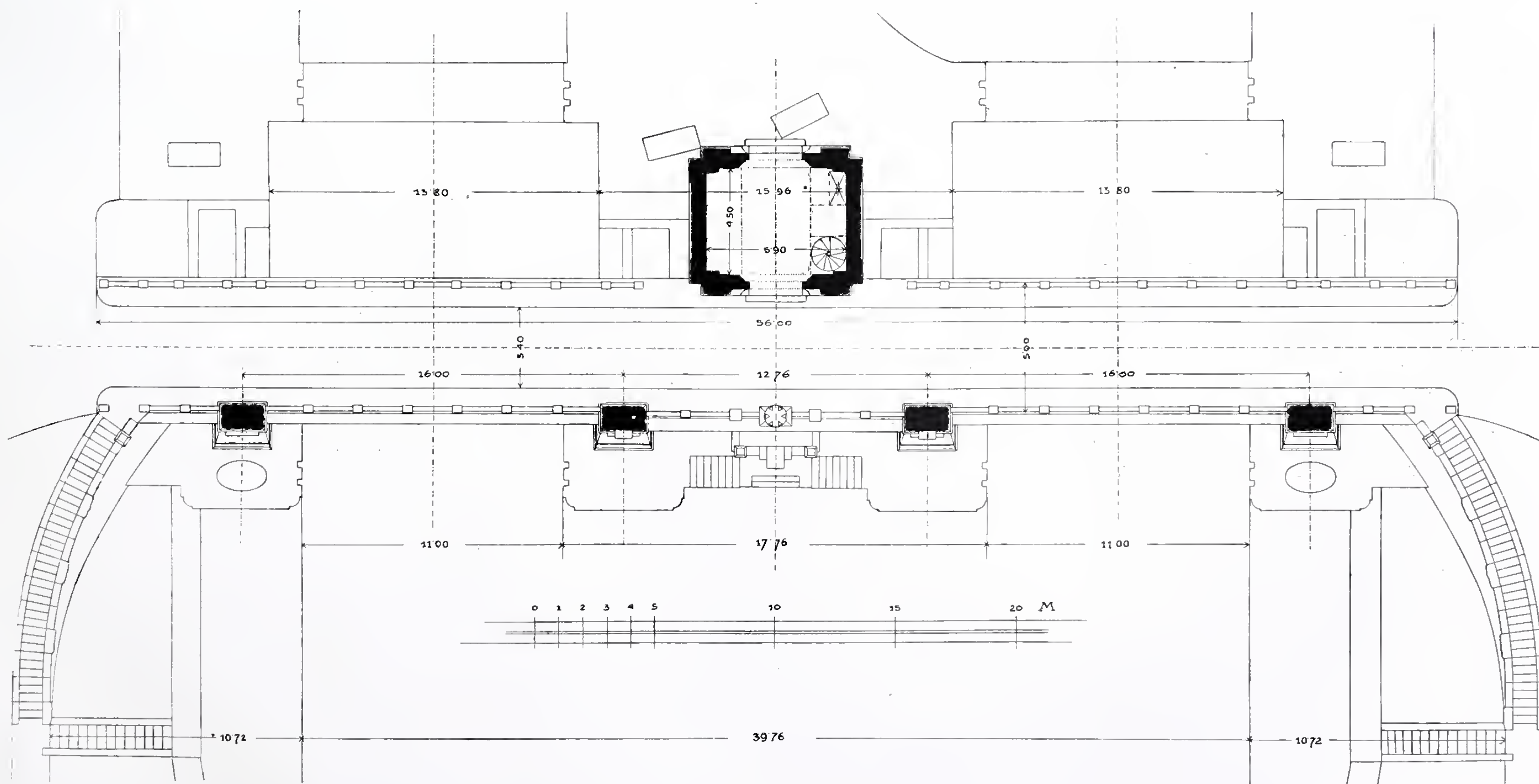
1. pana Ing. Fischera, aby při této příležitosti vhodným způsobem vzdána byla pocta oněm P. T. kollegům, kteří od založení spolku po celých 40 let v řadách jeho vytrvali;
2. pana inspektora Kresla, aby na trvalou paměť letošního jubilea založen byl zvláštní fond, jehož účel bude po náležité úvaze všech okolností představenstvem stanoven, a
3. návrh pana Ing. Marka, aby po slavnosti vydán byl zvláštní almanach, obsahující vylíčení průběhu její, jakož i veškeré výkazy o činnosti spolku i seznamy a diagramy, znázorňující vzrůst členstva i všechny jiné zajímavé podrobnosti.

S povděkem vzato na vědomí, že slavnostní řeč v Pantheonu musea uvolil se prosloviti pan professor. A. Velflík.

Není pochyby, že pod dojmem zdařilého průběhu schůze čestného výboru slavnostního zdárně postupovati budou i veškeré složité přípravné práce další, svěřené jednotlivým výborům pořadatelským.

Z těch konal schůzi již výbor mající na starosti uvítací večer, jenž konati se bude v sobotu dne 6. května t. r. ve velké dvoraně Národního domu na Královských Vinohradech za spoluúčinkování České Filharmonie a kvarteta »Kytary«. Ve schůzi stanoven přesný pořad, v jakém následovati budou produkce hudební a zpěvní, řeči uvítací a proslovy cizích i domácích delegátů (pořadatel kol. Ing. Pavlánský), dále schválena úprava a dekorace sálu (pořadatelé kol. Ing. Brabec a Osvadčil). Evidenci a přihlášky případných proslovení a přípitků vede pan inspektor Neumann.

Začátek tohoto uvítacího večeru, k němuž dámy a hosté uvedení mají přístup, stanoven na $^1/_2$ 8. hodinu večerní.

Dolní ohlaví hořínského zdýmadla. — Půdorys a disposice.

Arch. F. Sandr.

O architektuře budoucnosti s ohledem na renaissanci francouzskou.

Z úvodu Césara Daly-ho k dílu »Motifs historiques d'architecture et de sculpture d'ornement«. — Přeložil Ot. Materna.

(Pokračování.)

III. Stává od XV. století nového slohu stavitelského?

Renaissance ukazuje ve svých dílech ducha reakce, jenž ji oživuje proti těžkopádnostem a příliš ostrým kontrastům architektury lomených oblouků Západu; vyhledává tvary mírné — prodělá sice krátkou periodu přechodu, vycházejíc ze středověku, ale pocit nový, jenž v tu dobu proniká umění, zahaluje zvláštním kouzlem a skrývá poslední tahy gotické tvrdosti. Zdá se, že v posledním období gotickém, zejména ve Francii, zapomněli staří architekti, že byl to tesán kámen k vyzdobení zdí, tvořících opory staveb. Při pohledu na tyto stavby věřil bys, že jevili odpor proti hmotě a že záleželo na tom, aby se zrakům ukryly ve stavbách velké plochy a opravdu pevné hmoty.

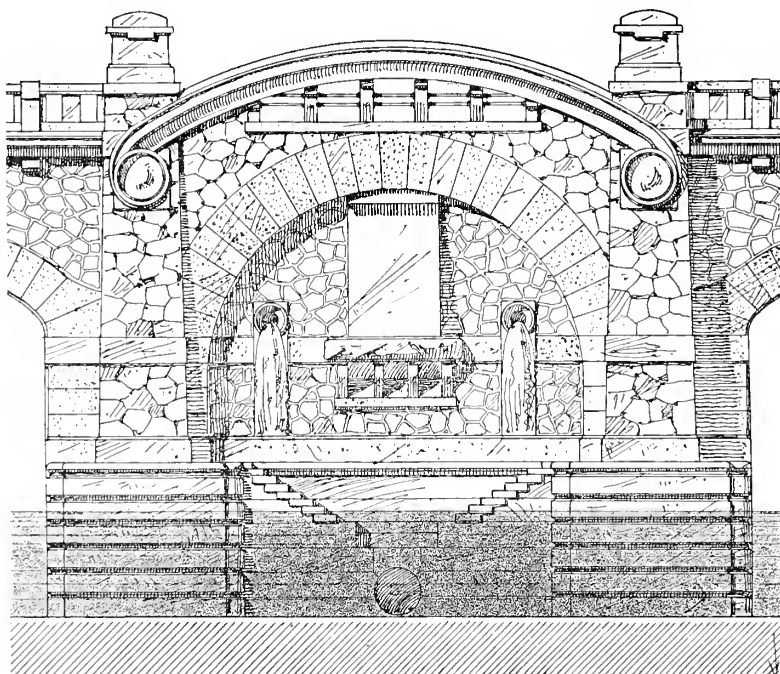
A kdežto vedením architekta přitesaný kámen, přes hranu pozorovaný jevil tvary a poměry, sílu odporu a tvrdost kovu, stával se sochař za stejnou tendencí ciseleurem, prováděje opravdové umělecké výtvory nesmírnou jemností své práce a suchou přesností v provádění.

Na této dráze dospívalo se k mezím možnosti — bylo tedy nutno se zastaviti. Poslední úsilí ducha našich (francouzských) umělců mělo však přece značný vliv na esthetický ráz staveb v prvním období francouzské renaissance provedených.

Snadno pochopíme, jak vkus bohatých ozdob a obdivuhodná zručnost našich starých mistrů, kteří se propůjčovali výrazům nových citů a inspirací pocházejících z Italie, mohly vytvořiti na příklad vybrané stavby Blois-ské, Gaillonské, Chambordské a těm podobné.

V prvých pokusech monumentálních ozdob renaissančních nacházíme tedy opět jakousi pachuť školy gotické, něco tuhého, trochu suchého.

Ale talent se brzo vzpruží při styku s milou dobou a veškerá dekorativní soustava nasytí se půvabem skoro ženským, jemuž rovného sotva nalezneš v umění čistě římském.

Dolní ohlaví hořínského zdýmadla. — Výtok vody od turbiny.
Arch. F. Sandr.

K řadě základních forem slohových přidává renaissance novou formu, jež vyjadřuje dokonale nový směr vkusu.

K oblouku hrotitému, který zavrhuje, k plnému půlkruhu, klidnějšímu, ale jednotvárnějšímu, jejž přijímá, přidává renaissance elipsu.

Toto upotřebení elipsy, jehož zárodky již pozorujeme při budovách gotického úpadku, tvoří dle našeho mínění jeden z význačných rysů moderní architektury. Oblouk eliptický nachází se též v několika ojedinělých stavbách antických — arci jenom nahodile — ale to stačí k provedení důkazu, že tato forma jeho známa byla i starověku, aniž měla dříve než v nynější době moc, v hověti esthetickému citu obyvatelstva.

Dovedla však renaissance nalézti v elipse tuto mateřskou formu konstruktivní i esthetickou, o níž jsme dokázali, že jest původem a nutným základem každého dokonalého slohu architektonického?

Zdá se, že na chvíli měla vědomí, že v používání tvaru eliptického musí najíti svou původnost a svou neodvislost, neboť v prvém období renaissance používáno elipsy při klenbách i obrubách oken a dveřních a ve mnohých podrobnostech ať konstruktivních, ať pouze výzdobných. Ale poněvadž umění nemůže nikdy býti než esthetickým výrazem společnosti, která je zplodila, a stará společnost feudální a klerikální, ačkoliv hluboce otřesena, přece nepocítila jeho přeměnu, nemohlo se umění vyprostiti z pout minulosti, ba muselo naopak po nějakou dobu snášeti její tíseň.

Té doby nebylo staveb, které by úplně vyhovovaly podmínkám, jichž splnění jest nevyhnutelným k vytvoření slohu »rozmachového« (evolutivního). Četné pokusy činěny architekty s uvedením elipsy do našich (francouzských) budov: nejdříve zejména pro její působení esthetické — a jejich úsilí vykázalo se značnou houževnatostí, trvajíc přes půl čtvrta století.

Pak za našich dnů zejména inženýry, kteří ji přijali ve svých mostech, nádražích a jinde k vůli její přednostem a výhodám konstruktivním.

Typické tvary eliptické byly tedy postupně používány z dvojích ohledů: esthetických i vědeckých, nikoliv ale soudobně.

Po značně dlouhou dobu nepodniknut pokus, aby se staly zjevnými velké stavební a dekorativní disposice budov s použitím technických i esthetických prostředků elipsy, před prostředky charakteristických forem ostatních slohů historických.

Formou eliptickou zabývali se sice inženýři a stavitelové — ale s hledisk nedokonalých pro jedny i druhé.

Povstane jednou, až se stanou esthetické i mechanické vlastnosti elipsy předmětem integrálních studií a soustavného používání architektův a inženýrů z těchto společných snah nový stavitelský sloh? Přispějí: železo, sklo, malty, sádra a jiné hmoty, dnes tolik používané naproti dřívějšku k tomuto obratu?

V tom je skryto tajemství budoucnosti. Přece ale jest elipsa v logickém postupu povolána k nastoupení dědictví po lomeném oblouku.

Abychom nabyli toho přesvědčení, je třeba přihlédnouti blíže k pravidelnému postupu geometrických prvků, základů to utváření se slohů, které povstaly postupně až po naši dobu.

Každý nový prvek geometrický má ráz vyšší, bohatší a složitější svých předchůdců, a všechny se zdají vycházeti z průseků kužele. Slohy stavitelské vycházejí nejprve z kombinací přímky.

Egyptský sloh ve svých massách nezná leč troj- anebo čtyrúhelník.

Řecko sdružuje tyto jednoduché tvary tím, že zakončuje čtyrúhelník trojúhelníkem.

Řím přidává kruhový oblouk určený k tomu, aby se stal základním prvkem slohu byzantského a románského.

Ale v budovách slohu římského jest křivka nejčastěji jakoby uvězněna v soustavě přímek, neovládá — její úloha jest podřízená. Její oblouk, hlavní prvek slohů, jež mají teprve povstati, jest obyčejně uzavřen mezi sloupy a kladí přímočárné, systému řeckého.

Slohem románským, zejména ale byzantským, zbavuje se kruhový oblouk svých pout — vyprostí se, jest volný a jeho pružné linie ovládají otvory, římsy a kopule budov.

Zde se naskytá příležitost, mimochodem se přesvědčiti o stálosti jednoho z těchto důležitých rázů zákona, který řídí vznik slohů.

Je-li způsob pokračovací opravdovým rázem zákona o vzniku slohů po sobě jdoucích, tu právě tak jako povstal sloh řecký po egyptském, musí po byzantském a románském, jejichž základem jest pouhý oblouk kruhový, nastoupiti slohy, jichž základem jest křivka rázu složitějšího, skládající se na př. z několika oblouků kruhových. A čemu nás učí historie?

Že po slohu románském nastoupil gotický na Západě a po byzantském na Východě arabský, turecký, perský atd., jako se gotika ukázala mnohonásobnou ve svých odrůdách: francouzské, anglické, německé atd. — tedy oblouk »východní« byl Musulmanům tím, čím byl »západní« národům křesťanským.

(Pokračování příště.)

Dolní ohlaví hořínského zdýmadla.

Architektonické řešení od arch. F. Sandera. — Tab. č. 16. a 17.

Trať upřůplavněné Vltavy z Prahy do Mělníka zakončena je laterálním průplavem z Vraňan do Hořína. Na konci tohoto průplavu u Hořína umístěno je v parku knížete Jiřího z Lobkowicz sdružené plavidlo, které záleží z komorového plavidla o užitečné délce 73·00 *m* a šířce 11·00 *m* a z plavidla vlakového o užitečné délce 137·50 *m* a šířce 20·00 *m*. Rozdíl hladin 8·90 *m*. Je tudíž plavidlo hořínské jedním z největších plavidel na vnitrozemních cestách plavebních. Plavidlo a spodní průplav, který ústí do Labe, rozdělují hořínský park na dvě části.

Přihlížejíc na toto krajinářsky pěkné okolí, jakož i s ohledem na to, aby se ladný pohled od mělnického kostela vyvolal, dále aby se ukončení trati říční vyjádřilo, rozhodla se komise pro kanalisování řek Vltavy a Labe v Čechách, aby v zevním uspořádání dolního ohlaví byl vzat zřetel na uvedené okolnosti.

Za tím účelem vypracovala kancelář uvedené komise návrhy na úpravu a na architektonické řešení ohlaví. Vedle toho vrch. stav. správa vyzvala ještě arch. Sandera, aby předložil studie a skizzy na úpravu dolního ohlaví s ohledem na změny, jež se ukázaly nutnými.

Vrata dolní obou plavidel jsou otočná a opírají se dole o výstupek ve dně, nahoře pak o klenbu, která spojuje obě zdi ohlaví, tím dostáváme přemostění a možnost spojiti obě části parku pohodlnou cestou. Pro pohon mechanismů pro otevírání a zavírání vrat, stavidel a vratidel, navržena vodní elektrická centrála, která spád 8·9 *m* využije k výrobě elektrické energie.

Centrála navržena je na střední zdi mezi vlakovým a komorovým plavidlem a z toho vzniknul i požadavek odpadu turbinových vod ve střední zdi.

Ze všech těchto uvedených podmínek a okolností vyplynulo nejprve řešení uvedené na tab. 16. a předložené v lednu 1902, které však technickým komitétem kanalisační komise přijato nebylo z ohledu na stavební náklad. Na to vypracován byl druhý alternativní návrh konečný, uvedený na tab. 17. Perspektiva na tab. 17. značí výtok vody od turbiny.

Pro vyjádření velkých tlaků voleny v konečném návrhu těžké, hrubě lámané kvádry, silně vyložené zdivo kyklopské s pupky, voleny široké, hrubé, těžké formy, které by se při pohledu od mělnického kostela neztrácely, nýbrž udržely s centrálou elektrickou ráz silhouetový v okolním parku. *J. P.*

Konkurrenční projekt Sokolovny v Brně.

Od arch. prof. K. H. Kepky v Brně. — I. cena. Tab. 18.

Situace.

Soutěžný návrh na Sokolovnu v Brně. I. cena. Arch. K. H. Kepka.

Do určené lhůty sešlo se 30 projektů, z nichž jeden zadán byl mimo soutěž (návrh z vyztuženého betonu).

Staveniště pro novou budovu nalézá se uprostřed zahrad v bloku plně obestaveném, který při nové regulaci této části dle všeho bude protnut nově projektovanou ulicí.

Dle programu sloužiti má budova vedle účelů sokolských i potřebám veřejným i mají býti jednotlivé místnosti buď samostatně neb veškeré najednou pronajímatelny plesům, schůzím, koncertům, tanečním hodinám a j.

Z těch důvodů žádáno, aby jednotlivé místnosti dle možnosti byly spojeny s přípravnami a tak s kuchyní restaurační, která vhodně dimensována by byla i pro největší návaly obecenstva.

V předloženém projektu řešena byla úloha tak, že možno kterýkoliv sál neb místnost samostatně propůjčiti; velký sál položený na zad do patra, přístupný jest přímo po hlavním schodišti, které tvoří střed celé budovy a dovoluje i direktní vstupy do šaten pod hlavním sálem umístěných. — Vedlejší schodiště slouží jen ku spojení šaten se sálem a galerií.

Malý sál položen jest do hlavní fronty ve stejném niveau se sálem velkým odděleně, z důvodů svrchu uvedených.

Kancelář, výborovna a čítárna s knihovnou umístěny jsou po obou stranách vchodu v přízemí; byt sluhy a místnosti kuchyňské situovány jsou v suterénu přední budovy, čemuž napomáhá i sklon terénu. Celková úprava byla žádána co nejjednodušší se zřetelem na poměrně požadavkům nepatrný obnos stavební 110.000 kor.

Ostatní patrno jest z nákresů.

Projekt tento poctěn byl první cenou 800 kor.

Nová budova školní v Hořicích na „Daliborce".

Návrh inž. Jos. Lhoty, ředitele c. k. čes. stát. prům. školy v Plzni. — Tab. 19.

V č. 7. roč. 1904 »A. O.« uveřejnily jsme návrh jedné z obou školních budov, které v posledních letech obec Hořická postavila po dlouholetých přípravách dle návrhu inž. J. Lhoty. Byla to budova v »Habru« na severozápadní straně města Hořic, nad náměstím Palackého, jež vystavěna v letech 1901 až 1902.

Poukazujíce na tehdejší průvodní text k dotčenému návrhu, předkládáme dnes naší odborné veřejnosti návrh druhý, na výstavbu budovy školní na »Daliborce«, na volném prostranství pod sv. Gothardem, na jihovýchodním obvodu městském, jež zbudována o rok později — 1903.

Stavební program byl pro tuto budovu totožný s oním pro budovu první. Umístěno jest v ní po 5 třídách obecné školy chlapecké a dívčí se společnou tělocvičnou, bytem školníkovým, společnou ředitelnou a sborovnou.

Jiná konfigurace stavebního místa a jiné situování budovy vzhledem světových stran podmínily i jiné půdorysné řešení jmenovitě v tom směru, že do fronty hlavní obráceny jsou ve středním risalitu místnosti administrační, byt a kabinety i chodby; učebny obráceny pak vhodně na stranu východní. Budova jest tedy ve středu dvojtraktová se střední chodbou.

Škola tato vytápí se ústředně parou o nízkém tlaku a spojeno jest s topením náležité větrání. Voda pitná zavedena do všech pater. Terrain značně stoupající bylo nutno vhodně upraviti. Zmínky zasluhuje, že budova tvořila v době hořické výstavy krajinské jaksi střed exposicí a umístěna v ní byla bohatá výstava školská.

Práci stavitelskou vykonali místní stavitelé pp. Šťastný a Všetečka, ostatní práce řemeslnické pak místní živnostníci. Topení ústřední účelně zařídila firma J. Štětka na Král. Vinohradech. — Stálý dozor na stavbu měl arch. V. Weinzettel v Hořicích. — Celkový náklad činil zase — jako na budovu prvou — okrouhle 150.000 K a zastavěná plocha byla o něco menší než u budovy v »Habru«, totiž 745 m^2, takže 1 m^2 zastavěné plochy při 5metrových patrech a přiměřené úpravě vnějšku i vnitřku pořídil se okrouhle za 200 K.

Sochy na kostele sv. Mikuláše na Starém městě.

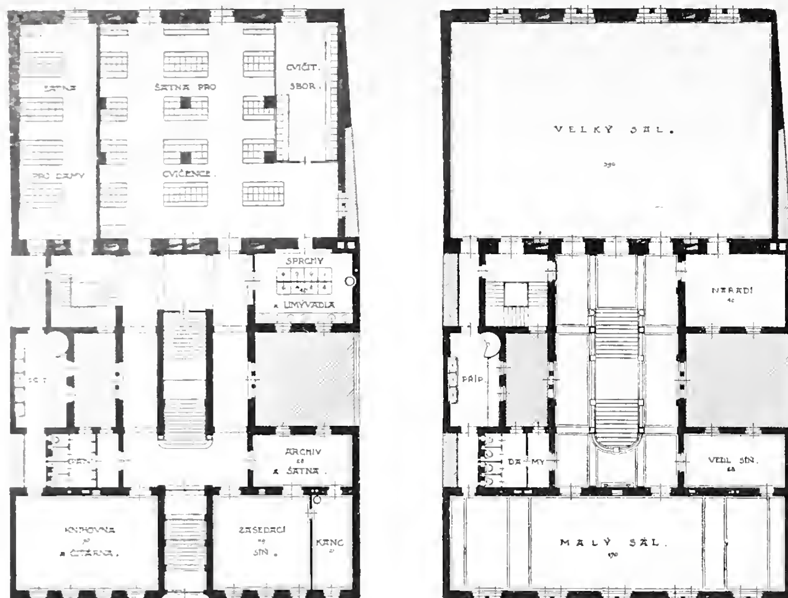
Tab. 20.

Sochy na kostele Mikulášském jsou dílem Antonína Brauna, synovce Matyáše Brauna.*) Při provádění restaurace façady byly blíže prohlédnuty. Zachovány jsou výborně, dosud každé vedení dláta jest zřejmé. Byly již opravovány, snad v letech 70tých nebo ještě někdy dříve, nezcela pochopeně a šťastně, v některých případech i libovolně. Při restauraci loňského roku byly sochy umyty, aby patina nebyla setřena, a provedeny opravy jen nejnutnější.

V dnešním čísle přinášíme sedící figury na tympanonech, ve svých skratcích pozoruhodné a živou modelací vynikající. Zvláště hlava Lásky (s dítětem) působí dojmem téměř portrétním.

V půběhu dalších restauračních prací, pokud se týče façady kostela, dojde také na architektonickou výzdobu obnažené absidy způsobem analogickým ostatní façadě. Ve středu absidy navržen jest výklenek, v němž umístiti se má socha sv. Mikuláše a to značné velikosti. Vzhledem k tomu, že jedná se o místo tak význačné a o úpravu budovy tak památné, byla by vhodná příležitost, pokusiti se vypsáním veřejného konkursu o získání vhodné skizzy. *Zs.*

*) Viz Herain: Zprávy Komise pro soupis atd. Sv. I., str. 63 i jinde.

Přízemí. I. patro.

Soutěžný návrh Sokolovny v Brně. — I. cena.

Arch. K. H. Kepka.

Z bývalé novoměstské radnice v Praze.

Na průčelí nalezeny jednotlivé dekorativní zbytky, dle nichž správa stavby dala zhotoviti restaurace, jež jak z obrázků patrno, jsou úplně originálům přiléhavé; doplňky ty modeloval prof. A. Popp.

Hlavice okenních pilastrů a akant podokenní, nález a restaurace prof. A. Poppa.

Hlavice na portále na stavbě nalezená a dle ní restaurovaná prof. A. Poppem.

ZE SCHŮZÍ SPOLKOVÝCH.

V týdenní schůzi Spolku architektův a inženýrů přednášel arch. Č. Křička z Kolína »o vysokých stavbách v Americe« a pravil v podstatě toto: »Teprve od posledního velkého požáru v Chicagu lze pozorovati v Americe poněkud ohnivzdornější stavitelství obytných budov.

Dříve všeobecně stavěny byly tyto naskrze ze dřeva a to z mnohých příčin. Předně bylo možno dříví v ohromném množství všude velmi levně získati. Tento důvod ovšem čím dál tím více mizí při nehospodárné devastaci lesů v Americe, kdež nemají našim podobné zákony o kácení lesův, ale vyhubí tyto do zničení, aniž se byli postarali o nový dorost.

Dále jest, jak známo, bydlení v dřevěných stavbách velmi příjemné, neboť jsou suché, v létě chladné a v zimě teplé. Konečně se velmi rychle a snadno domy dřevěné postaví, kterýžto důvod, zvláště v Americe, kde »čas jsou peníze«, jest pádný.

Než častá neštěstí požárem přec přiměla i Američany k bedlivější pozornosti v příčině ohnivzdornosti i bytelnosti domů. Většinou obytné budovy soukromé jsou přízemní, našim villám podobná stavení, která i když jsou z cihel neb kamene, přec mají příčky zpravidla dřevěné a omítané na uzounké laťky. Na tyto laťky jsou omítané i stropy, jež všude postrádají násypů. Záleží z prken neb fošen na ostro položených, přes které klade se podlaha; spodem šalování a na laťky omítka. I na zdech z jiného staviva — cihel neb kamene — používají pod omítku oněch latěk.

Domky, jež vyvinuly se, co slohu se týče, ve více typů — italský, anglický, atd — mají vesměs, i v městech velkých, před průčelím zahrádky, vlastně jen trávníky, mezi nimiž k zvýšeným o několik stupňů vchodům vedou cestičky od chodníků.

Kromě těchto oblíbených nízkých rodinných domů staví se v novější době v Americe v městech však i domy velmi vysoké, mnohopatrové, které jsou hnány do výše 15—20 pater pro ohromnou drahotu pozemků stavebních. Tyto domy jsou buď nájemné, neb jsou to úřadovny ponejvíce bank, aneb konečně jsou to domy obchodní.

Vysoké tyto stavby jsou sestrojeny z nosné kostry železných svislých pilířů, na které jsou přinýtovány vodorovné nosiče, jako podpory hlavních i středních zdí a stropů. Stavba se vyzdívá, až když jest kostra úplně smontována a přikryta. Zdi nejsou vzdor větší výšce než u našich domů tak silny, jako u nás, neboť jsou jen výplněmi jednotlivých pater, které jsou neseny zplna železnou konstrukcí. Vždy několik pater má stejně silné zdi, jež směrem dolů se rozšiřují o $1/4$—$1/2$ cihly. Tyto jsou menší našich, ale z lepší hlíny. Také malta jest výborné jakosti, zejména cementová.

Aby v pádu ohně se celá budova rozžhavením nosné železné kostry neshroutila, jest postaráno všude o úplné obložení železa špatným vodičem cihlami a kamenem neb sádrou. Stropy jsou v těchto domech na železné síti spodem na látky omítané, vrchem s podlahami hrubými, (jež se připevňují na slipry — pražce, položené do sádry), na které přibíjí se tvrdé vlýsky.

Pro obecenstvo i zboží postavena jest v každém takovém domě celá řada výtahů, nejčastěji na elektrický pohon, jehož motor zpravidla bývá ve sklepě.

Kromě vysokých obytných a úředních budov jsou zvláštností Ameriky i obrovské obchodní domy — s t o r y, — jež jsou nejčastěji na celém půdorysu co jediná prostorná místnost, jejíž výška sahá přes několik pater. I zde slouží obecenstvu výtahy neb pohyblivá stoupadla.

Obrovské tyto kolosy jsou postaveny v době na naše poměry úžasně krátké, často za půl saisony.

Úkaz ten vysvětluje se jednak nejrationelnějším použitím všech možných zvedacích strojů (na př. lodních otáčecích jeřábů), dále velice intensivní prací dělníků, jimž se sice mnohem více než u nás platí, od nichž se žádá ale dokonalá a hbitá práce.« Po zajímavém výkladu doložil svá slova přednášející řadou skioptikonem představených obrazů budov amerických.

* * *

S c h ů z e I. s k u p i n y odboru pro arch. byly konány ve dnech 9. a 23. min. m. a pojednal při prvé arch. Sakař o regulaci ulice Karlovy. Ve schůzi dne 23. bylo o témže předmětu jednáno.

Pan referent promluvil o zásadách, které ho přiměly při vypracování regulačního plánu pro Staré město pražské, aby navrhnul zachovati rázovitou ulici Karlovu v celé její délce v nynější šíři a tvaru. Plány, jež za jeho dozoru vypracovala správou obce Pražské zřízená regulační kancelář, byly již v létě minulého roku odevzdány na radnici. Od té doby však uplynulo drahně času, ale Karlova ul. se »reguluje« dle kdysi schválené čáry regulační, jež porušuje zejména jižní stranu ulice, která by musela do značné hloubky ustoupiti. Tak na př. dům proti kostelu sv. Salvatora měřící v průčelí as 10 *m* musel by ustoupiti ca 12 *m* za sousední domy. Snadno lze si představiti, jak by takto »regulovaná« pak vypadala. A i kdyby se podařilo uprostřed ulici Karlovu rozšířiti a její jižní průčelí přímočarně srovnati (severní strana s kostelem sv. Salvatora snad přec by nalezla milosti), nebude možno její vyústění ani k mostu Karlovu ani k Malému náměstí provésti. K mostu toho není vůbec ani třeba, neboť dráha mostu Karlova v bráně měří pouze 7·50 *m* a passage se od mostu rozvětvuje jednak do ulice Platnéřské, jinak k nábřeží cís. Františka a jen část její vede přímo do ulice Karlovy.

A ještě menší vyhlídky má přímé spojení ulice Karlovy s Malým náměstím. Zde nehledě k nutnému sboření umělecky cenných domů na jižní straně Karlovy ul. a západní straně Husovy tř., musela by se celá nynější malá Karlova ul. přeložiti tak, že by místo nyní zastavené plochy vedla ulice a plocha ulice by se celá zastavěla.

A i kdyby se obětovaly statisíce na výkup, přece by i potom řádná úprava přímé ulice nebyla možnou, neboť by vedle paláce hr. Clam-Gallasa vznikla stavební parcela s průčelím do Husovy tř. jen ca. 3 *m* širokým.

Z těchto všech důvodů usnesl se odbor podati proti rozšíření ulice Karlovy protest.

Redaktoři: Prof. A. CECHNER a prof. A. ČENSKÝ. — Redakční komitét: Prof. JAN KOULA a arch. V. ZÁKREJS. — Za redakci odpovídá F. ČERVENÝ, professor c. k. státní průmyslové školy v Praze. — Majitel a vydavatel: SPOLEK ARCH. A INŽ. V KRÁL. ČESKÉM. — Tiskne »POLITIKA« závod tiskařský a vydavatelský v Praze.

ROČNÍK IV. ČÍS. 5.

ARCHITEKTONICKÝ OBZOR

V PRAZE, DNE 3. KVĚTNA 1905.

O architektuře budoucnosti s ohledem na renaissanci francouzskou.

Z úvodu César a Daly-ho k dílu »Motifs historiques d'architecture et de sculpture d'ornement«. — Přeložil Ot. Materna.

(Pokračování.)

Pozdržme se úvahou o nejpůvodnějším a nejpochopitelnějším tvaru stavitelském.

Jest jím kužel, střídavě chyše, tumulus či pyramida, tyto prvopočáteční typy stavitelství náboženského, domovního a náhrobního.

Ze svislého řezu osou kužele vychází trojúhelník a z otupeného trojúhelníku čtyrúhelník — prvky to slohu egyptského a řeckého.

Vodorovný řez kužele jest kruh a z tohoto zase složením oblouků kruhových — hlavní prvky slohů románského, byzantského, gotického, arabského atd.

Otáčí-li se sečná plocha kruhová postupně kol své osy, až se stane rovnoběžnou s povrchovou přímkou kužele, utvoří řadu elips, majících všemožné poměry mezi kruhem a parabolou.

Po našem zdání pohlíželi někteří učení architekti a inženýři moderní nesprávně na stavební formy, tvrdíce, jakoby výhradně odůvodněny byly povahou látek stavebních.

Příčinu tohoto omylu možno lehce odvoditi z našeho rozboru, kterým jsme dokázali, že táž forma geometrická byla podkladem soustavy stavební a výrazem esthetického citu při každém slohu stavebním.

Egypťané a Řekové dávali prý přednost plochému krytí pouze proto, že měli drahocenné lomy skvělého kamene; byli prý ovládáni výlučně důvody prospěchu a rozumovými, nikoliv ale vlivy esthetickými. Jak ale tedy vysvětliti, že znajíce soustavu oblouků a kleneb, dávali přednost buď dvoranám ploše překrytým, anebo chrámům nekrytým před klenbou?

Bylo kdy sálu nepohodlnějšího pro shromáždění nežli je sál s rovným stropem, plný sloupů, jež překážejí zraku i chůzi? Bylo kdy méně chráněné drahocenné sochy nad tu, která stála ve chrámě beze stropu? Jak často museli být Atheňané znepokojeni, vidouce, že obrovské veledílo ze slonoviny, zlata a drahokamů vydáno jest všem nepohodám — veledílo, kterým genius Phidiův byl obdařil město jejich! Což by ostatně nebyly mohly lomy egyptské a řecké snáze poskytnouti klenáků malých, snadno dobyvatelných i dopravitelných, než ohromných balvanů a desek, které se lámaly a dopravovaly velice nesnadně?

Proč ještě, když povaha hmoty převládá a určuje i vkus ve stavitelství, Arabové, jako nástupcové Egypťanů a páni těchže lomů, přijali stavitelství, jehož materiál jest poměrně velmi malý a kde se přímo jeví záliba v obloucích, kopulích a vůbec formách lehkých, kdežto ve stavbách Faraonů se zračí zalíbení v těžkých massách a přímkách, jakož i ve vyhledávání nekonečné mohutnosti a trvalosti?

Naskytá se přirozeně otázka, zda alespoň v prvopočátku neměla povaha materiálu převážný vliv na formy stavitelské, a jestli následkem toho nepředcházela soustava stavební zálibě v liniích, vycházejících z jejího přijmutí a zda o těchto liniích nerozhodovala, čili jinými slovy: Nepředcházely rozumové výpočty a neřídily vnuknutí vkusu, anebo nevyvolaly ony samy teprve vkus ten, alespoň do jisté míry?

Odpovídáme bez váhání, že takovému předpokládání odporují dějiny světové. Celá historie dokazuje, že cit ovládá člověka a to s autoritou tím méně popíranou, čím je menší stupeň vzdělanosti doby, kterou posuzujeme.

V té příčině neliší se dětství celé společnosti lidské od dětství jednotlivce.

Předpokládání shora uvedené připomíná proto živě, do jakého stupně ovládaly zvyky výhradně rationelní ducha našeho pokolení v dobách moderních. Zapomíná se příliš snadno, že vzdělanost se mění pouze proto, že lidé sami se mění ve svém cítění, ve svých myšlenkách a ve vývinu svých schopností.

Každý z našich citů a každá z našich schopností mají své dějiny. Domnívá se snad náhodou někdo, že láska a stud byly u starých Egypťanů anebo jsou nyní u Indiánů tím, čím jsou touto dobou ve Francii neb v Anglii? A což cit otcovský, povaha otce rodiny a jeho nadvláda nad ženou a dětmi, nepodlehly žádné větší změně od počátku společností a rodin historických? Nikdo nebude to tvrditi, neboť jsou zde stará zákonodárství, aby učila opaku.

Abychom posuzovali pravdivě a prospěšně minulost, musíme býti prodchnuti zvláštním duchem této doby. Jednou musíme, jako Indiáni, spatřovati čest a slávu ve lsti a ukrutnosti ve službách pomsty, jindy pak, jako křesťané, povinnost v odpouštění urážek a v lásce k nepříteli.

Je třeba umět pochopiti, že druhdy páleni byli kacíři z lásky k člověčenstvu a také z nového poznání práva.

Teprve počátkem reformace nám ukazuje historie rozum převládající nad citem a sklánějící umění i víru před vědou a logikou.

Hrobka K. hrab. Buquoy v Nových Hradech (Gratzen).
Arch. prof. J. SCHULZ, c. k. vl. rada.

Loggie před vchodem.

Pohled do hrobky.

Čím dále nazpět pohlížíme do věků dávno minulých, tím silnější shledáváme vášeň a tím slabší rozum — tím větší citlivost pro to, čeho lze se dotknouti, co možno viděti, a tím větší zase lhostejnost k pojmům abstraktním.

Pokročilé vzdělanosti naopak — jako nejvytříbenější třídy každé vzdělanosti — poslouchají s jistou chtivostí to, co směřuje k duchu.

Není divocha, aby neozdoboval drahocenně svůj kyj, čutru, nůž a oděv; indianská žena pokryje stan, přechovávající rodinu, malbami, které představují válečné výkony jejího muže; u nás naopak velmi často bývá výstřední jednoduchost, ba i jakási nahota, svědectvím nejdokonalejšího vkusu.

Proto soudíme — aniž bychom připouštěli, že původně esthetický vkus ve stavitelství byl výsledkem logických kombinací stavebních, — že opak toho se shoduje s povahou věcí, na něž patříme ve světle historie a filosofického rozboru, a že v dávných dobách spíše rozum vstoupil do služeb esthetického citu.

hybu, která charakterisuje oblouk, abychom si vysvětlili, proč dávali z esthetických důvodů Egypťané přednost plochému překrývaní prostorů a ohromným massám, s kterými lze jenom těžko pohnouti.

Konservativní duch, nehybnost, jest opravdu charakteristickým tahem ducha starého Egypta.

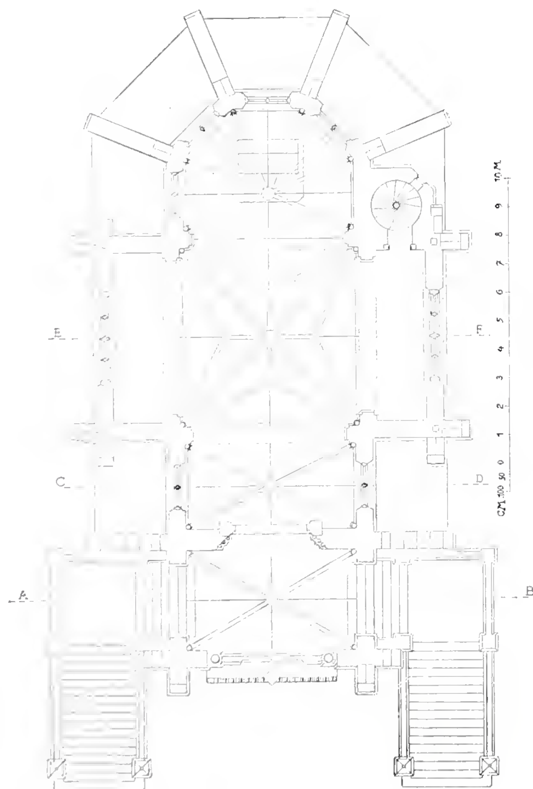
Kleneb užívali Egypťané jedině ve stavbách prostě užitečných a potom při pomnících pohřebních (následkem symbolického významu, který jim přikládali).

Každé chvíle nalezáme na egyptských budovách vzývání, kterým se Faraon doprošuje ochrany bohů těmito asi slovy: »Vystavěl jsem tento chrám z kamene, utvořil jsem jej z balvanů, dobytých z lomů, abych vám (bohové) poskytl věčný příbytek.« — A bohové zase vypočítávají dobrodiní, jimiž Faraon bude zahrnut pro svou zbožnost, a to: Dlouhý život, vítězství nad nepřátely a věčné trvání jeho pomníků.

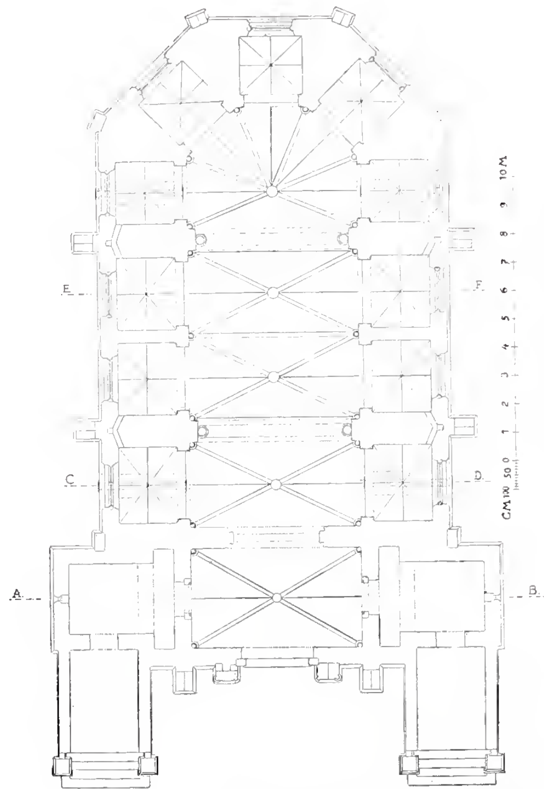
Ale Egypťané dovedli vyjádřiti myšlenku pevnosti a trvanlivosti pouze nedokonalým způsobem (ohromnými a těžkými

Hrobka K. hraběte Buquoy v Nových Hradech (Gratzen).

Arch. prof. J. SCHULZ, c. k. vl. rada.

Půdorys kaple.

Půdorys hrobky.

Nejčastěji stavělo se co nejlépe to, co se zdálo býti nejkrásnějším, na místě toho, aby považováno bylo za nejkrásnější to, co bylo nejlépe vystavěno.

Jestliže přijali staří Egypťané systém přímočarý a egyptští Arabové, mající k ruce tytéž prostředky, systém lomených oblouků a kopulí více méně špičatých, dlužno přičísti to různosti vkusu a ne různosti materiálu.

Musíme sobě povšimnouti, že z těchže lomů a na těchže místech obětují Egypťané všechno citu trvalosti, kdežto Arabové obětují všechno malebné hře linií a bohatosti ozdob — i pevnost stavby.

Tak zbudovány byly nejméně trvalé stavby v téže zemi a z téhož staviva jako nejpevnější budovy. Za 100 let nebude státi ani jediná stavba arabská v Kahýře, kdežto za 1000 let se ještě najdou zříceniny faraonské — jestli je lidé nezničí.

Důrazné konservativní duch, mluvící z pomníků starého Egypta, jest arci týmž duchem nehybnosti skorem bezživotné, která charakterisuje společenskou soustavu tohoto národa.

Oblouk a klenba svým utkvělým pohybem byly by špatně vyjádřily tuto úplnou nehybnost, tak milou duším egyptských. A není třeba jiného důvodu než této snahy k pomassami) i bylo zůstaveno Řekům, aby rozluštili tuto otázku vyšším způsobem.

Pokud pohlížíme na tvary nějaké stavby, závisí trvalost a pevnost na vzájemných poměrech částí, na jich souladu a dokonalé jednotnosti.

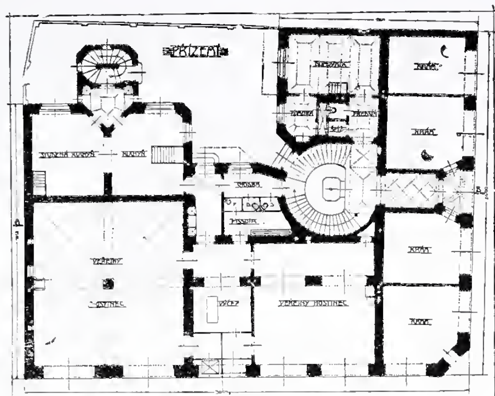
Poněvadž krasocit vždy předcházel výpočtům vědy, mají Řekové své stavitelské poměry z krasocitu; proto dosáhli po té stránce toho, co se dalo čekati jen od nejvyšších esthetických schopností.

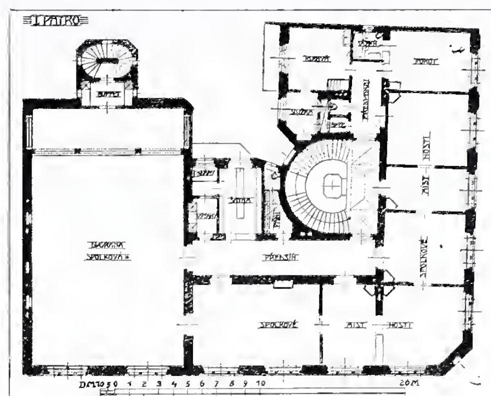
Tak se přeměňuje egyptský pojem o pevnosti a trvalosti u Řeků v cit a smysl pro poměry a soulad vyjádřený v přírodě výtvory organickými, jejichž nejvyšší představitelé se ukazovali Helenům každodenně v jejich silných zápasnících, svižných běhounech a zbožňovaných dívkách.

Co bylo věcí citu, hraničícího s pouhým pudem u Egypťanů, citu vyššího a dokonalejšího u Řeků, stává se brzy záležitostí pouze vědeckou na příklad pro inženýry, anebo záležitostí citu, jako u architektů, kteří se přidržují podání a vůbec u všech lidí s mohutně vyvinutým citem.

Ale jednotnost je často proražena a tak stávají se poměry pro architekta zhusta záležitostí zároveň vědeckou i uměleckou.

Budova obchodního spolku »Merkur« v Praze V.
Arch. JAN VEJRYCH.

Přízemí.

První patro.

Když je známo nevyhnutelné zatížení, určí se přiměřené podpory a nosiče, a jestliže takto dosažený účinek esthetický neodpovídá žádanému výrazu, tu zakročuje cit umělcův.

Tímto pochodem docílí se poměrů a souladu, které zabezpečují trvání a tvoří jednotu — společným úsilím vědy a umění.

Smysl pro trvalost, neúplný, ale energický, který měli Egypťané, stal se obdivuhodným citem pro poměry, soulad a jednotnost u Řeků, aby se v době moderní povznesl ke sdružené činnosti vědy a umění, znalosti i citu, výpočtu i vnuknutí.

Ale někdy bývá příroda chudší esthetického citu člověka, a tu se stává, že hmota dolehne svou nezkrotnou tyranií na esthetický výraz.

Tak tomu bylo u Assyrů. Ti postrádajíce lomů a lesů, užívali pálených i nepálených cihel — malé oblouky a kopule staly se jim příkazem nutnosti.

Stavěli tedy pod nezdolným nátlakem hmoty, ale ozdobovati mohli své stavby dle úplné volnosti svých inspirací.

Proto není architektury, kde by odpor mezi liniemi ozdobnými a liniemi konstruktivními častěji se vyskytoval než u nich. Na těchto budovách s oblouky a kopulemi nacházejí se často ozdoby tak výlučně z přímek rovnoběžných aneb navzájem kolmých vytvořené, že se zdají býti přímou odvetou přímky proti usurpacím křivky.

Bylo by ale přece nesprávno tvrditi, že esthetický vkus Assyrů se organicky klonil ke slohu s formami křivkovými, protože jejich materiál jim zapovídal ostatní formy stavební.

V ohromné jeskyni, ústící k řece Mississippi, do níž světlo nikdy nevnikne, jest jezero, jehož ryby jsou prý slepy.

S těmito má se to jako se slohem assyrským: jsou zdržovány ve svém organickém vývinu a náležejí tudíž do výjimek přírody. Proto nelze ani tyto ryby, ani onen sloh zařaditi do některého pravidelného »druhu« anebo »slohu« normálního.

(Pokračování příště.)

Hrobka K. hraběte Buquoy v Nových Hradech (Gratzen).

Arch. prof. J. Schulz, c. k. vl. rada. — Tabulky č. 21. a 22.

Až dosud pohřbíváni bývali členové hraběcí rodiny v hrobce děkanského chrámu v Nových Hradech. Pro posledně zemřelého člena nebylo však více místa a tato okolnost byla příčinou zbudování nové hrobky. Na nejvyšším místě městského hřbitova, který se na mírném svahu rozprostírá, zvolen větší prostor pro novostavbu, aby se kolem této sad založiti mohl a tato část pak oddělena byla kovanou mříží od vlastního hřbitova.

Hrobka sestává ze dvou úplně oddělených částí — z hrob vlastní a kaple.

Kaple, v podobě kříže založená, rozkládá se nad hrobkou, má předloženou loggii, ku které se vystupuje dvojími schody. Hrobka pak zaujímá přízemí se vchodem mezi oběma schodišti a obsahuje kolkolem koje, do kterých se na zvýšený banket rakve ukládají.

Ačkoli stavební místo svou polohou takřka vylučovalo obavu, že by zdivo stoupáním spodních vod vlhnouti mohlo, bylo přec učiněno opatření, aby se všem nahodilým nehodám předešlo vydatnou kanalisací a mimo to založena byla řada průduchů ve hrobce za účelem vydatného větrání.

Pro stavbu zvolený materiál byl: cihly, hořický pískovec a místní žula. Veškeré zdivo je cihelné a obložené zevně obložkami z továrny ve Zlivech, sokl a schody ze žuly, římsy a ozdobné části z hořického pískovce, který dodali i s prací bratři Erbenové a firma Russ. Žulové sloupy v hrobce dodala firma L. Šalda v Praze a žulový sokl J. Smolík z Besednice u Kaplice. Práce klempířská z měděného plechu zhotovena částečně tamním klempířem, z části dodána V. Svitákem v Karlíně. Střechy kryty jsou anglickou břidlou a práci provedl Walter a Dohnálek v Praze. Šamotovou dlažbu v kapli dodala a provedla rakovnická továrna; terrazzová dlažba v hrobce pochází od firmy Hrůza a Rosenberg v Praze. Dveře a lavice z dubového dřeva zhotovil V. Weltschek v Nových Hradech, práci zámečnickou Nejedlý a Vielwerth v Praze. Barevná okna dodala firma C. L. Türke v Hrádku a mosaikový obraz v tympanonu nade dveřmi do kaple Solerti v Mnichově; sochu Spasitele zhotovil prof. M. Černil v Hořicích. Práce malířská pochází od J. Zemličky v Budějovicích. Modely pro ozdobnou kamenickou práci, jakož i erb hraběcí nad vchodem do hrobky dodal Ant. Popp a oltář z dubového dřeva provedl řezbář L. Mráz v Praze.

Provedení stavby svěřeno bylo panu staviteli K. Bůžkovi v Nových Hradech, který vše se vzornou péčí a dokonalostí provedl.

Veškeré práce vyžadovaly nákladu 131 350 K a sice:

Práce zednická a zemní bez materiálu	17.973 K,	Práce sklenářská	2.030 K,
Práce kamenická a sochařská	57.146 K,	Mosaikový obraz	2.000 K,
Práce tesařská (bez hmot)	3.275 K,	Práce malířská a pozlacovačská	1.661 K,
» klempířská	2.948 K,	Lomový kámen, cihly, vápno, sádra	17.326 K,
» pokrývačská	2.256 K,	Stavební dříví, prkna, latě, lešení	10.125 K,
Dlažby	3.475 K,	Nosiče a kleště	644 K,
Práce kovářská	1.209 K,		
» truhlářská	1.719 K,		
» zámečnická	7.563 K,	Úhrnem	131.350 K.

Lomový kámen, cihly, dříví na krov a lešení, jakož i prkna a latě dodala správa panství; tento materiál byl však v cenách započítán.

Budova Obchodního spolku „Merkur" na nároží Mikulášské třídy a Jáchymovy ulice v Praze V.

Arch. Jan Vejrych. — Tab. č. 23 a 24.

Hlavnímu účelu, spolkovým místnostem Merkuru, reservováno jest celé první patro. Všecky spolkové místnosti lze občerstvením obsloužiti z přízemního hostince, položeného do Jáchymovy ulice, kterýžto bude zároveň veřejnou restaurací. Ostatek budovy jest pronajímatelný a sice obsahuje v přízemí do Mikulášské třídy čtyři prostranné krámy a byt domovníkův do dvora, v druhém a třetím patře po dvou bytech — o pěti a třech pokojích, — kdežto ve čtvrtém patře jest kromě dvou bytů o třech pokojích ještě byt hostinského.

Celé přízemí do ulice Jáchymovy obsahuje restaurační místnosti. Uprostřed vede vchod do předsíně, v které jest zároveň výčep. Odtud vchází se na pravo do prostranné hostinské místnosti, kteráž klenuta jest Höhnlovými rovnými klenbami (jak zaklenuty jsou i všecky krámy). Pod klenbou jest upraven v této restaurační místnosti a v přiléhající k ní radní síni rovný trámový strop, vkusně malovaný ovocnými a květinovými motivy.

Po levé straně výčepu vchází se do veliké hostinské síně, rozdělené ve čtyři pole, sklenuté křížovými klenbami, jež opírají se uprostřed o leštěný žulový sloup.

Stěny obou hostinských místností jsou obloženy do výše 2·00 *m* dřevěnými lambriemi, nad nimiž jsou pak malovány. Originální malby jsou v klenuté síni; v šesti nástěnných polích upevněna jsou obrovská figurální paneaux, malovaná akad. malířem V. Bartoňkem dle návrhů mistra Mikuláše Aleše.

Pod klenutou síní jsou rozsáhlé pivní sklepy s lednicí, isolované dvojitými zdmi a klenbami.

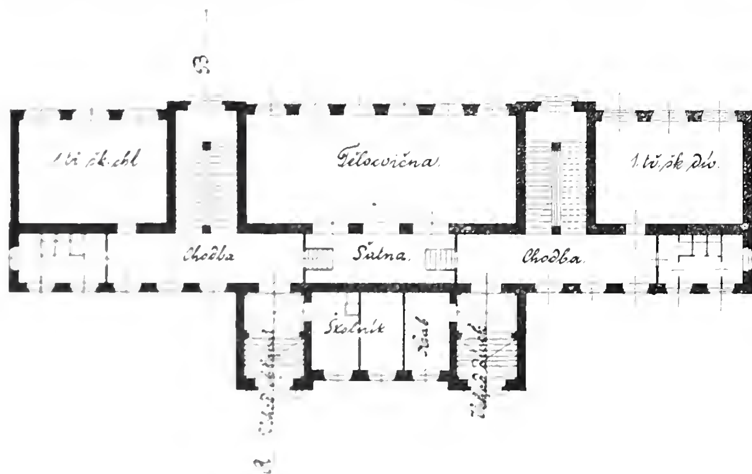

Portál školní budovy »Na Daliborce« v Hořicích.

Ing. J. Lhota.

Potřebám hostinským přiměřené jsou místnosti kuchyňské, záležející z veliké kuchyně, umývárny a přípravny, z které možno obsluhovati výtahy na jídla a nápoje pro spolkové místnosti v I. patře. Kromě těch jest však též ve výčepu výtah na nápoje pro přízemní hostinec.

S neobyčejným komfortem zařízena jest zejména kuchyně, v které kromě obrovského sporáku jest i ohřívač talířů, dále stůl na dělení,

Půdorys přízemní školní budovy »Na Daliborce« v Hořicích.

Ing. J. Lhota.

též na zahřívání zařízený, pak umývárna s přítokem vody teplé i studené a lapačem tuků a konečně veliký rožeň na pečeně.

Hlavní vchod do budovy jest uprostřed průčelí do Mikulášské třídy v otevřeném výklenku, z něhož jest také vstup do dvou sousedních krámů s vestibulem. Tento má stěny obložené mramorovými deskami, je zaklenut síťovou klenbou a otvírá se do půlkruhového schodiště, malovaného moderní groteskou. Samonosné žulové schody jsou opatřené kovaným zábradlím. Okna schodiště, vedoucí do hlavního dvora, jsou zasklena katedrálním sklem.

Ze schodiště jest v I. patře přímo přístupna prostorná síň pro kursy, na levo předsíň, úřadovna a knihovna Spolku obchodních cestujících a na pravo předsíň spolkových apartementů; z této jest kolem šatny vstup do velké dvorany.

Spolkové místnosti jsou zařízeny s elegancí. Kolem vkusně malovaných stěn jsou do výše 90 *cm* napnuty tlačené lambrie a vesměs světlé stropy jsou zdobeny nanášenými neb přímo na strop odlévanými ornamenty. Zvláště bohatý jest plafond zasedací síně, 8·80 *m* dlouhé a 5·60 *m* široké, jejíž rázovitou ozdobu tvoří velký krb z polévaných kachlíků.

Ze zasedací síně lze vstoupiti též do velké dvorany. Tato měří 17·76 *m* délky, 10·51 *m* šířky a 8·70 *m* výšky a působí dojmem nejvýš ladným, jak svými velmi příznivými poměry, tak i bohatou moderní, na gotických motivech založenou dekorací svojí. V pozadí sálu zvedá se 3 *m* široká gallerie, jejíž poprsní stěna spočívá na dvou obloucích, opírajících se uprostřed o kamenný osmiboký pilíř. Stěny sálu obloženy jsou do výše 2·60 *m* dřevěnými lambriemi, nad nimiž táhne se plastický a malovaný vlys, tvořící přechod k dessinovaným střechám.

Rovný strop jest nesen železnou konstrukcí, obloženou profilovanými trámci, mezi kterými jest panelovaný záklop. Střed stropu, poněkud zvýšený, opatřen mdlými skleněnými tabulkami, vroubenými polychromovanou obrubou. Sál má však kromě vrchního osvětlení také okna v čelní stěně, jichž světlo tlumeno jest barevným katedrálním sklem. Večer osvětlí sál dva velké mosazné lustry elektrické, kromě nástěnných žárovek. Topení v sálech a v hostinských místnostech je centrální, horkým vzduchem, v ostatních místnostech všude kamny.

Vstup na gallerii umožněn zvláštním schodištěm, které vede z přízemí pro služebnictvo. V předsíni k tomuto schodišti umístěn buffet a výtahy pro obsluhu v sále.

(Dokončení s illustr. příště.)

Městské brány v Rakovníku. II.

Návrh opravy c. k. stav. r. arch. L. Láblera. — Tabulka č. 25.

Pražská brána.

O nynější bráně Pražské jest známo, že stavěna byla v r. 1516, když byl tesař Král dříve starou, dřevěnou bránu sbořil. Stavba této brány trvala pouze jeden rok, střecha její byla však teprve r. 1517 kůrkami pokryta.

Brána Pražská jest nízká čtvercová stavba se strmou, prejzy krytou střechou sedlovou a čtyřmi nárožními arkýřovitými vížkami. Mohutné zdivo provedeno jest z lomového kamene na vnějších stranách z přitesaných kvádříků, nároží obloženo jest většími, pravidelnými kvádry, ostění vchodů, okének, deska římsy a konsoly nárožních věžiček provedeny jsou vesměs z kamene tesaného. Brána uzavírána bývala oboustranně vraty jednokřídlovými, na straně příkopu pak také mostem zdvižným, do prohloubení zapadajícím. Přístup do prvního patra věže byl možný z obou stran po hradbách.

Návrh opravy této věže pochází od c. k. staveb. rady L. Láblera. Opravu samu provedl arch. a stav. E. Sochor, který opravoval i druhou obrannou věž Rakovnickou »Vysokou bránu«.

Školní budova „Na Daliborce" v Hořicích.

Od Ing. J. Lhoty, ředitele c. k. prům. školy v Plzni.

Dodatečně k článku o této škole, v předešlém čísle »A. O.« uveřejněném, přinášíme půdorys přízemí a detail portálu. Na tabulce č. 19. ve 4. č. »A. O.« byl pod názvem »přízemí« vytisknut omylem půdorys 1. patra, což tímto opravujeme.

ZE SCHŮZÍ SPOLKOVÝCH.

Ve schůzi I. skupiny, odboru pro architekturu, konané dne 6. dubna, přednášel ředitel J. Stibral o architektuře výstavních budov v St. Louis.

Ve schůzi téže skupiny, konané dne 13. dubna, sdělen byl přípis českého zemského výboru na podání skupiny v příčině soutěže na zemský ústav pro choromyslné v Bohnicích. Bylo usneseno vypracovati na přípis ten příslušnou odpověď.

NEKROLOG.

Dne 22. dubna samovolně skonal člen našeho spolku arch. Jindřich Mráček, v mladém věku 36 roků. Zesnulý stavěl společně s bratrem svým, arch. Konst. Mráčkem dům »Bellevue« na Frant. nábřeží a dům na nároží Křižovnické a Platnéřské ulice. Později byl likvidatorem banky Slavie. Nezdařené spekulace shroutily opět nadějný život soudruha, jehož památku si zachovají všichni, kdož ho blíže znali.

Redaktoři: Prof. A. CECHNER a prof. A. ČENSKÝ. — Redakční komitét: Prof. JAN KOULA a arch. V. ZÁKREJS. — Za redakci odpovídá F. ČERVENÝ, professor c. k. státní průmyslové školy v Praze. — Majitel a vydavatel: SPOLEK ARCH. A INŽ. V KRÁL. ČESKÉM. — Tiskne »POLITIKA« závod tiskařský a vydavatelský v Praze.

ROČNÍK IV. ČÍS. 6.

ARCHITEKTONICKÝ OBZOR

V PRAZE, DNE 7. ČERVNA 1905.

Obnova průčelí radnice v Plzni.

Návrhy architektů prof. J. Kouly a A. Balšánka, došlé k užší soutěži. (S tab. č. 26. a 27.)

Od let mluví se o restaurování Plzeňské radnice, jedné to z nejkrásnějších českých renaissančních budov, kteráž mohutně a význačně náměstí vévodí i celé silhouetě Plzně vedle hlavního chrámu již z dálky dominuje.

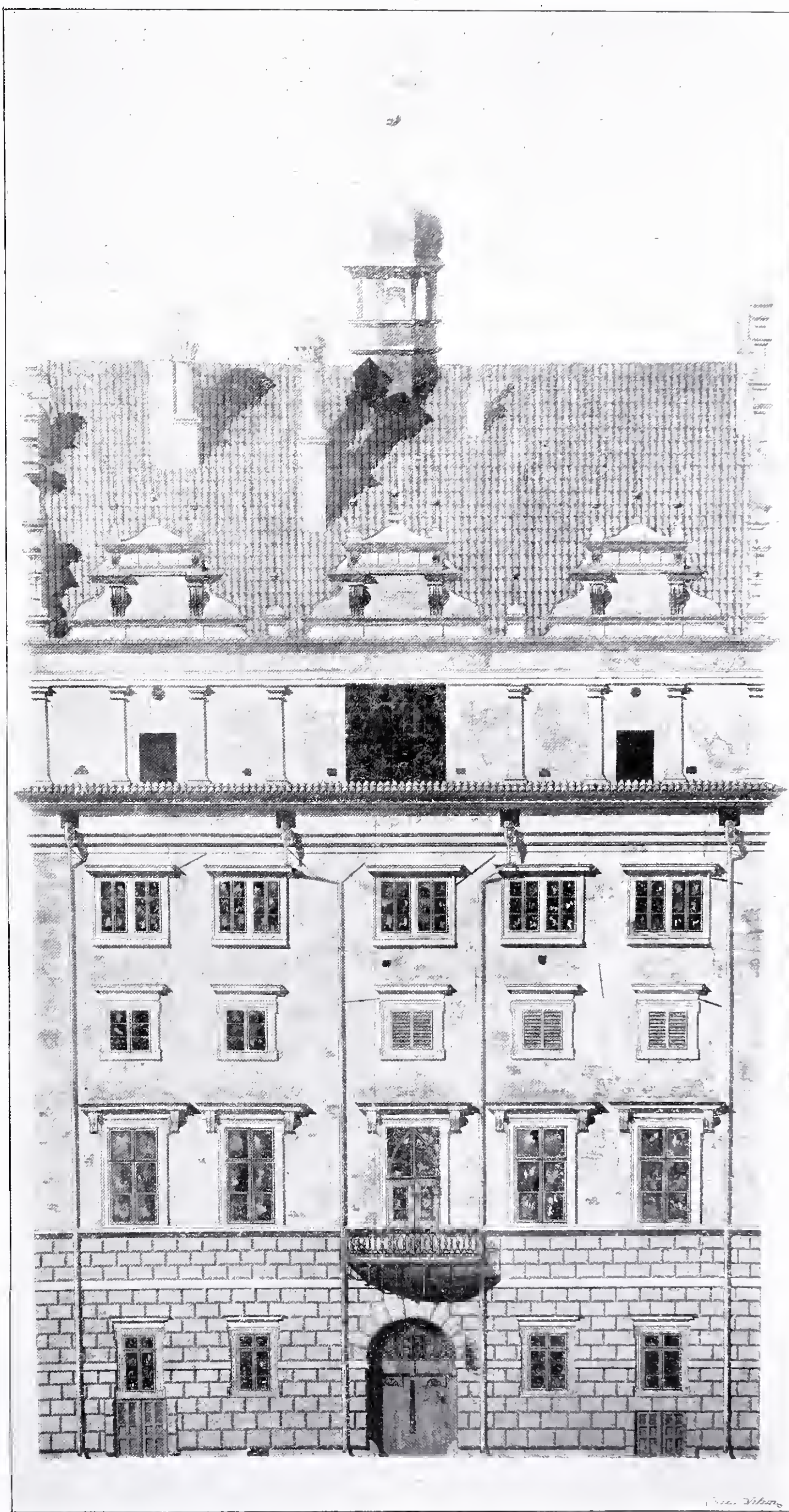
Budova radnice co týče se vlastní stavby jest sice v dobrém stavu, leč ze staré sgraffitové ozdoby zbylo jen něco docela málo zbytků a štíty, střecha i komíny jsou na spadnutí, ve stavu úplně zbědovaném, a nedivno tudíž, že se městská rada plzeňská před třemi lety rozhodla radnici přivésti opět do pořádku. Dotázala se znalců českorenaissanční architektury A. Balšánka, J. Kouly a J. Vejrycha o mínění, a ti byli tou radou, aby se nejprvé radnice ve všech částech dokonale vyměřila a pak teprve aby se přikročilo k dalšímu. Práce ta svěřena byla městskému stavebnímu úřadu plzeňskému, který ji s příkladnou péčí provedl a nakreslil ve velikém měřítku starý stav budovy. Týž ukázal nejen ke všem formám zevnějšku, nýbrž i půdorysu, kteréhož rázovité rozdělení a ladnost krásně myšlených prostor, zejména hlavního sálu, všeobecně překvapila.

Po zjištění stávajícího stavu byli povoláni uvedení znalci znovu a vyzváni, aby podali své návrhy na restauraci zevnějšku i toho, co bylo by v zájmu účelného užití stavby uvnitř k pozměnění.

Vyzvání vyhověli dva z dožádaných architektů J. Koula a A. Balšánek, kteří provodili své návrhy následujícími vysvětlivkami:

I. *Průvodní zpráva k návrhu prof. J. Kouly:*

Zasílaje současně s návrhem výzdoby radnice Plzeňské rozluštění nových schodů ve lhůtě ustanovené, kteréž práce ode mne současně s druhými dvěma architekty byly vyžádány, dovoluji si návrh svůj provoditi několika vysvětlivkami, které, soudím, mohou přispěti k pochopení věci.

Nynější stav radnice Plzeňské.

Radnice, která dle zachovaného vročení ve sgraffitu provedena byla r. 1559, nesla své doby velice bohatou výzdobu sgraffitovou na všech svých částech a stála tak v čele značnějšího počtu radnic českých měst, z nichž uvésti možno radnici Litoměřickou, Mosteckou a Prachatickou, kteréž nyní ve zněmčelém území se nalézají, ale pocházejí z doby, kdy města ta čistě česká byla, a v čele jiných budov veřejných a privátních, které pro království České a Moravu v 16. a 17. století tak rázovité jsou a skupinu budov českorenaissančních tvoří.

V radnici Plzeňské zachoval se netknutě téměř celý vnitřek, který bude lze jen s malými nesnázemi do staré velikoleposti rekonstruovati, tak že radnice, opatřena vhodným novým schodištěm, slohově přiměřeným, bude moci v celém dosahu funkce své representovati i nynější velkolepě se vyvíjející město.

Zevnějšek, po stránce architektonické, přetrval v celku šťastně různé pohromy několika století, jen výzdoba sgraffitová vyprchala a z části odpadla a zůstalo málo zbytků, které však jsou nám tím vítanější, že dávají o dřívějším stavu dostatečnou zprávu. Dle těchto zbytků dá se dobře souditi o tom, jak vypadaly vlysy, jak náplně větší a k jakým předmětům se většina výzdoby vztahovala.

Sgraffita převládala ve výzdobných plochách, ba i římsy (pokud nebyly kamenné) byly ornamentovány, zejména hořejší, jak malá ale neklamná zbylá stopa pověděla (nad sloupořadím posledního patra)

Detail střechy staré radnice v Plzni.

a byla buď v tempeře, nebo fresku malovaná. Ze zbytků lze posouditi i náměty, kterých ke sgraffitování ploch bylo užito, neboť zachovalo se v posledních stopách i několik obrazů a taktéž ráz výklenkových obrub bylo lze konstatovati.

Neklamné jest, že užito bylo námětů jen náboženských, a to na hlavní fasádové ploše ze Starého Zákona, na stranách štítových připojeno pak k tomu i něco světců, v 16. stol. nejoblíbenějších (v prvém patře možno poznati stvoření člověka, Kain a Abel, ve druhém patře soud Šalamounův). Věc docela přirozená, když vzpomeneme ducha a karakteru vždy katolické Plzně.

Co ornamentiky se týče, zůstaly jen některé části vlysů, ale z těch jest patrno, že byla analogická na př. pražskému Ungeltu a Míčovně v královské zahradě na Hradčanech.

Uvažuje o rekonstrukci výzdoby radniční, stanovil jsem si zásady, které se mi zdály nejpodstatnějšími a těch jsem se také při provádění svého návrhu přidržel:

1. měniti na budově v architektonickém směru co nejméně,
2. rázem sgraffitové výzdoby přihlížeti co nejvíce duchu 16. století a k stavbám toho druhu,
3. dodržeti měřítko ornamentů i figur, aby poměr architektury i ornamentiky zůstal při rekonstrukci jak byl své doby.

Sgraffitové ozdoby na stavbách českých, pokud jsou figurálné, čerpají své náměty z Písma svatého a jeho illustrací, buď z básní v té době u nás oblíbených, ku př. »Války trojánské«. Též však allegorie a obrazy císařů a králů zde nacházíme a nejčastěji však to vše bývá pomícháno. Tak v Ungeltě pražském, kde byly nad sloupovou galerií výjevy ze Starého Zákona a na malém domě vedle v hořejším patře opět výjevy z bible, pod tím dobytí Troje, doleji allegorie spravedlnosti a obraz arciknížete Ferdinanda.

Na radnici Plzeňské rozvrhnul jsem materiál sem spadající následovně:

V prvním poschodí zobrazil jsem krále české, kteří o Plzeň si zvláštních zásluh dobyli: Přemysla Otakara, Jana Lucemburského, Rudolfa II. a mimo to postavil jsem sem i úplný znak městský.

Nad okny užil jsem trochu neforemných tympanonů z toho důvodu, že se takové v neklamných stopách zde nalézaly; mezi ně umístěny části znaku plzeňského asi tak, jak rozděleny jsou v ornamentu v bibli Melantrichově z r. 1549 v proroctví Ezechielově. K těmto znakům vztahují se legendy v kartuších, nad těmito postavených (analogická okrasa zachována jest dosud v sgraffitu na radnici Prachatické a Mostecké). Ve vlysu nad tím položeném střídají se znaky cechů s výjevy řemesel městských, jelikož z nich sestával druhdy živel měst. Mezi okny druhého patra umístil jsem allegorické postavy práva, pravdy, spravedlnosti, vojny a míru, jak nejčastěji své doby byly zobrazovány.

Vrchní patro nemá oken a rozdělení antami připomíná vrchní galeriové patro sgraffitovaných domů a paláců toskánských.

Proto jsem sáhnul k výzdobě, takovou galerii připomínající, a rovnou plochu střední, na které se nalézají nyní hodiny, ozdobil jsem hodinami slunečními s allegorickým okolkem; motiv ten v 16. stol. také častěji přichází.

Zbývá promluviti o štítech; na východní štít (představující Nebe) navrhnul jsem ve vrchní pole nejsv. Trojici a ostatek vyzdobil jsem anděly a znaky evangelistů. — Na štít západní (představující Zemi) nakreslil jsem stvoření člověka a vyhnání z ráje; v ostatním znázornil jsem horstvo země. K námětům obou štítů sáhnul jsem, abych karakterisoval »katolickou« Plzeň a nahradil tím jaksi výjevy z bible, které před tím snad většinu frontálního pohledu radnice pokrývaly.

Co se týče postupu práce v pádu, že by se k rekonstrukci přikročilo, připomínám znovu, co již v prvním dopise našem k městské radě bylo uvedeno: aby nová konstrukce střechy, ať již dřevěná či železná, byla do května připravena, kdy počasí by dovolilo, aby s rekonstrukcí ať dle toho či onoho návrhu se přistoupilo.

Rekonstrukce vnitřku podnikla by se dozajista teprve, když by zevnějšek byl dokončen.«

II. *Průvodní zpráva k návrhu arch. A. Balšánka.*

»Restaurování průčelí staré radnice jest nesnadnější úlohou, nežli se dle povšechného soudu za to má a to z toho důvodu, že zbytky původní výzdoby, které se po naše dny zachovaly, nejsou takové, aby mohly sloužiti za podklad obnovy, která by mohla činiti nárok na správnost archeologickou. Další obtíže spočívají v tom, že nynější malebný ponurý ráz radnice, která tak imposantně působí, obnovou, byť i správnou, takové změny dozná, že bude současné generaci cizí. Konečně i zásady nynější generace umělecké o restaurování starých památek tak se odchylují od zásad, ještě před 10 lety za správné uznávaných, že těžko docílí se takové úpravy, která by všeobecného souhlasu doznala.

Pokud se týče zachovalých zbytků původní výzdoby, jsou příliš nepatrné, aby mohly býti vodítkem při návrhu restauračním. Mimo několika schemat, v chiaroscuru malovaných, na kladí jižního štítu udržených a zcela nepatrných zbytků sgraffit ornamentálních a figurálních, není nic udrženo, co by oprávňovalo k tomu, aby se mohla udržeti a restaurovati původní výzdoba. Vždyť na př. z figurální výzdoby na meziokenních pilířích I. patra mimo náměty zobrazených výjevů nezachovalo se nic. Z těchto důvodů upustil jsem od stanoviska čistě archeologického a při návrhu svém řídil jsem se ohledy čistě uměleckými.

Návrh můj nemůže ovšem býti zván obnovou či restaurací, nýbrž jest návrhem novým, vyjadřujícím v motivech svých to, čím nynější generace města toho významu, jako jest Plzeň, radnici

Štíty staré radnice v Plzni.

vyzdobenu si představuje. Návrh můj úmyslně neopírá se o motivy prachatické a přihlíží spíše k bývalé výzdobě radnice v Mostě.

Průčelí až po hlavní římsu myšleno jest ve fresku a chiaroscuru se škrábanými konturami, attika a štíty v technice sgraffitové a to na černé půdě.

Jako náměty pro figurální výzdobu I. patra navrženy mythické postavy z dějin českých:

a) v průčelí hlavním postavy českých králů, o Plzeň zasloužilých,

b) v průčelích bočních typy městských cechů a měštěnínů ze století XVI.

Podotýká se, že měřítko figur v attice předního průčelí musilo býti asi takové, jak na studii jižního štítu naznačeno jest.

Návrh figurální výzdoby jest dílem pana Karla Klusáčka, akademického malíře.

Technika výzdoby zasluhuje i proto hlubší úvahy, poněvadž nalézati se bude na straně západní, tedy vlivům povětrnosti vystavené.

Jinak předpokládám, že návrh jest úplně srozumitelný a jasný.«

* * *

K posouzení obou anonymně došlých návrhů vyzvala obecní správa města Plzně architekta Antonína Wiehla, c. k. stav. radu, jenž podal o obou návrzích toto dobrozdání:

»Oba předložené návrhy pro obnovu průčelí radnice vynikají uměleckým pojetím a jsou velmi cenné. K provedení odporučuji však návrh se značkou červeného kruhu, který i z archeologického stanoviska vyhovuje.

Vyslovuji toliko přání, aby v attice v místech, kde jsou hodiny zapuštěny, byly dvě leseny provedeny, jelikož lze z analogie souditi, že tam druhdy bývaly a jen proto usekány byly, aby se hodiny v to místo umístily.«

Při otevření obálky konstatováno, že původcem návrhu označeného červeným kruhem jest prof. J. Koula a dle přání v přiloženém dopise k druhému projektu projeveného, že autorem téhož jest arch. A. Balšánek.

O architektuře budoucnosti s ohledem na renaissanci francouzskou.

Z úvodu C é s a r a D a l y-ho k dílu »Motifs historiques d'architecture et de sculpture d'ornement«. — Přeložil O t. M a t e r n a. (Pokračování.)

O s l o h u r o m á n s k é m.

Románský sloh je pro Západ tím, čím je sloh byzantský pro Východ starého světa.

Stavitelství řecko-římské dělí se vlivem dvou zřejmých duchů, jako se říše rozdělila ve dvě části.

Z východní větve vlivem Řeků, zvrhlých potomků svých velkých předků, ale stále vzdělaných, stále ještě dovedných, vyvinuje se sloh byzantský.

Sloh románský vypučel z větve západní, pomalu, těžkopádně, pod úsilím rukou silných a zdravých, ale nejčastěji neobratných a hrubých. Oba tyto slohy dýší hluboce zvláštním dechem vzdělanosti svých původců. Vyšedše z téhož lůna matky řecko-římské, jsou bratry jenom nevlastními. Cítíme, že genius řecký a východní jest otcem slohu byzantského, a že genius latiníka a barbarských kmenů západních vytvořil sloh románský.

Sloh r o m á n s k ý přiznává zároveň i velmi dobře poměrnou chudobu a pokrevenství, které zde vytýkáme, neboť naše památky poskytují mnoho důkazů o úctě, kterou choval sloh románský, silný, ale těžkopádný a často ne dost elegantní k bratru svému, slohu byzantskému, vytříbenějšímu a bohatšímu.

Výpůjčky konstruktivní i esthetické jsou patrny ve velkém počtu staveb románských.

J e s l o h r o m á n s k ý o p r a v d u d o k o n č e n ý m s l o h e m?

O tom lze se příti, neboť přes několik krásných výjimek jsou stavby románské velmi často hrubé — ale po našem zdání dokazuje tato nedokonalost tím lépe, jak věrně vyjadřují stav a stupeň vzdělanosti, ze které vyšel.

Proto jej řadíme také mezi slohy t y p i c k é.

S l o h y t y p i c k é pak rozdělujeme takto:

I. Slohy prvého řádu:
   1. egyptský,
   2. řecký.

II. Smíšený sloh románský (přechodní od slohů přímkových k obloukovým).

III. Slohy druhého řádu:
   1. byzantský na Východě a románský na západě,
   2. lomený oblouk na Východě a na Západě.

IV. Sloh smíšený, m o d e r n í od renaissance až na naše doby (od křivkových jednoduchých k vyšším).

V. Slohy třetího stupně:
   1. elipsa,
   2. . . . ?

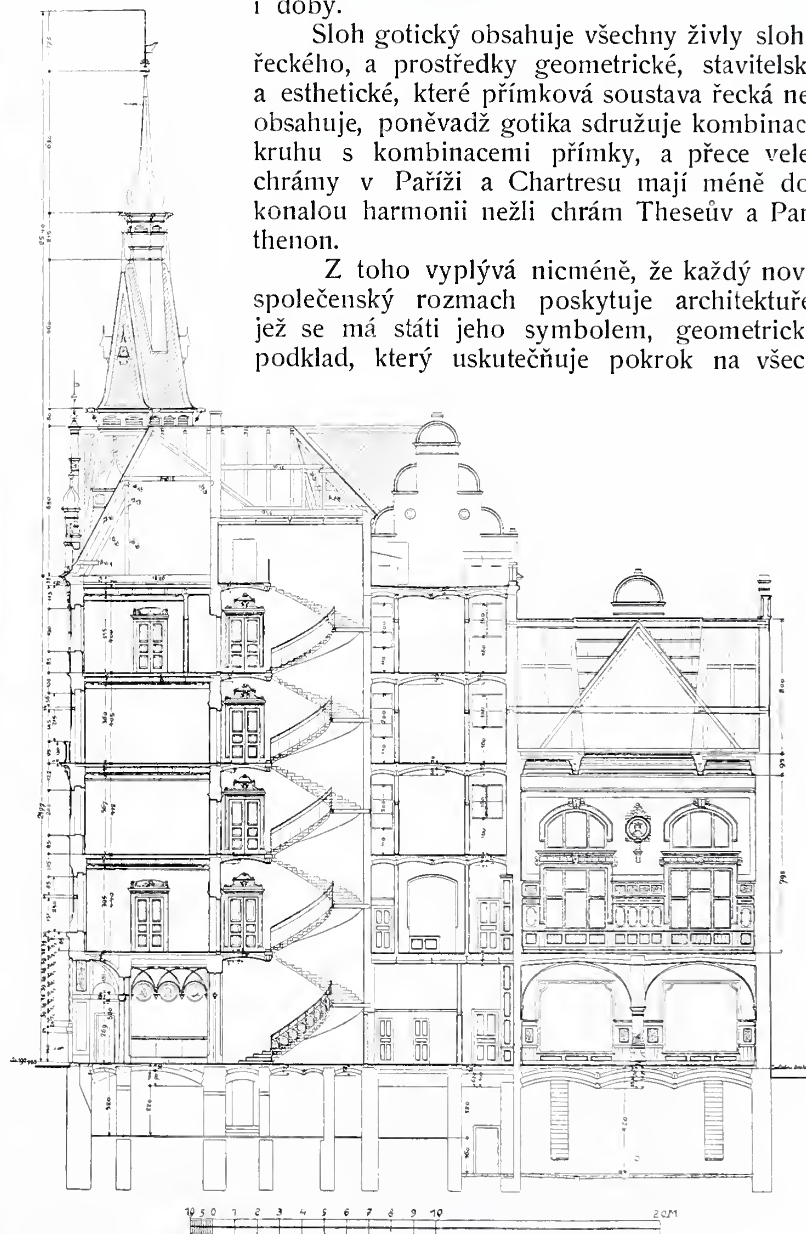
Každý r o z m a c h o v ý (evolutivní) sloh má dvojí ráz: Specielní soustavu stavební a esthetiku sobě vlastní, soustavu stavební a pojímání krásy, vedoucí ku přijetí téže formy geometrické na základ slohu.

S l o h u p ř e c h o d n í m u nedostává se jednotnosti, souladu a do jistého stupně i původnosti.

Perioda slohů přechodních jest periodou stávek inženýrských. Každý nový sloh spočívá na novém zřídle geometrickém, které je cizím slohům předchozím, avšak přidružuje se k jich geometrickým prostředkům. Z toho ale nevysvítá, že by každý nový sloh byl vytvořil, anebo že vytvořiti by měl díla, překonávající starší práce, neboť zde přistupuje a spolu rozhoduje otázka plemene, místa i doby.

Sloh gotický obsahuje všechny živly slohu řeckého, a prostředky geometrické, stavitelské a esthetické, které přímková soustava řecká neobsahuje, poněvadž gotika sdružuje kombinace kruhu s kombinacemi přímky, a přece velechrámy v Paříži a Chartresu mají méně dokonalou harmonii nežli chrám Theseův a Parthenon.

Z toho vyplývá nicméně, že každý nový společenský rozmach poskytuje architektuře, jež se má státi jeho symbolem, geometrický podklad, který uskutečňuje pokrok na všech

Budova obchodního spolku »Merkur« v Praze V. — Řez příčný.
Arch. JAN VEJRYCH.

podkladech slohů dřívějších a dává staviteli k disposici prostředky konstruktivní i esthetické, prostředky k činnosti na základě všeho, co se nachází ve slozích předchozích, více rozmanitosti, mohutnosti i vyšší a bohatší jednotnost v důstojnosti. Přece ale — opakujeme — nejdokonalejší nástroj není vždy v ruce nejzručnějšího dělníka!

Poněvadž umění jest odznakem společnosti, sluší vzhledem ku každému rozmachu stavebnímu nebo ku každému novému slohu stanoviti cíle jeho, to jest: Soustavu jeho smýšlení náboženského, politického a společenského, protože soustava smýšlení a citů je skutečným životem a duchem stavební památky.

(Pokračování příště.)

Budova Obchodního spolku „Merkur" na nároží Mikulášské třídy a Jáchymovy ulice v Praze-V.

Arch. Jan Vejrych. (Dokončení.) Tab. č. 28. a 29.

Byty soukromé v druhém a následujících patrech vypraveny jsou s největším komfortem. Kromě pokojů obsahuje každý kuchyni, opatřenou nejnovějšími sporáky, sloužícími krom vaření i na ohřívání vody do stolů, k mytí nádobí a do koupelen, dále předsíň, kloset, pokojík pro služky a lázeň s kachlíkovou vanou, sprchou a mramorovým umývadlem, konečně i separátní pavláčku. — Na půdě jest prádelna s žehlírnou a dvěma terassami k sušení prádla. — Zvláštní pozornost věnoval stavbyvedoucí architekt elektrickému osvětlení. Pomocí přepínačů zamezí se plýtvání proudem. Do prádelny veden z každého bytu proud. Přijde-li nájemník pozdě v noci domů, když na schodišti již vše shasnuto, otevřením domovních dveří po čtyři minuty osvětlí se schody.

Portál v sále budovy Obchodn. spolku »Merkur«.
Arch. J. Vejrych.

Průčelí budovy českého obchodnictva jest ve slohu české renaissance, jež s motivy Vladislavské gotiky spojen jest v ladný moderní sloh. I z architektury jeho má v sobě mnoho individualního, čím odlišuje se nejen od svých původních vzorů — historických slohů — ale i od moderních budov jiných zemí i od charakteru staveb ostatních představitelů české renaissance. — Zvláštního rázu dodává průčelí zejména nárožní věž a monumentálně řešená fasáda velké dvorany.

Z pater akcentována jsou první a třetí. Ono má vesměs trojdílná, 2·30 *m* široká okna segmenty sklenutá. Nad pěti z oken umístěny jsou desky s jmény předních českých obchodníků: A. Skřivana, Al. Olivy, Fr. Šimáčka, Em. Tonnera a A. Nesvadby. Nároží ozdobeno jest kamenným poprsím antického boha kupců Merkura. Na meziokenních pilířích čtvrtého patra jsou v mělkých výklencích nanášené reliefy personifikovaných čtyř dílů světa: Asie, Afriky, Ameriky a Australie dle modelu prof. A. Poppa, provedené sochaři Čapkem a Vorlem.

Mědí kryté tři štíhlé věžičky, na nárožní věži a na hřebenech střech vyvinuté dodávají s gotisujícími vykýři již z dálky budově zajímavé silhouetty.

Velmi šťastně rozluštěno jest průčelí dvorany do Jáchymovy ulice, jež prozrazuje na ráz, že kryje pouze jednopatrové křídlo domu, záležející z přízemní restaurace a sálu v patře.

Fasádu dvorany ukončuje bohatě členěný štít, v jehož středu vystupuje trojboký arkýřek, vroubený dvěma výklenky, v nichž ve vysokém reliefu jsou nanášeny postavy průmyslu a obchodu. Na nejvyšším oblouku štítu sedí z mědi tepaný »Merkur«, provedený ciseleurem F. Houdkem dle modelu prof. A. Poppa.

Stavbu spolkové budovy do nejmenších podrobností navrhnul, dozor nad veškerými pracemi vedl a stavbu řídil p. J. Vejrych, arch. v Praze. Stavbu provedl cís. r. V. Nekvasil, stavitel v Karlíně a dohled na ni měl Ing. F. Kalousek. — Celkový stavební náklad budovy, včetně pozemku a vnitřního zařízení, obnáší přes 400.000 K. — S kopáním základů se započalo na podzim 1903 a stavba dokončena počátkem listopadu 1904. — Celková výměra staveniště měří 769·8 m^2. Zastavené plochy jest úhrnem 662·02 m^2, zbývá tudíž na dvůr 107·78 m^2 plochy.

Sochy na kostele sv. Mikuláše v Praze-I.

Tab. č. 30.

V dnešním čísle přinášíme jako pokračování článku a illustrací, uveřejněných ve 4. čísle »Architekt. Obzoru« t. r., vyobrazení polosoch sv. Kosmy a Damiana, které umístěny jsou na hlavní fasádě v oválních výklencích nad gigantickými sochami sv. Mikuláše a sv. Prokopa. *Zs.*

ZE SCHŮZÍ SPOLKOVÝCH.

Ve schůzích *I. skupiny*, odboru pro architekturu, konaných dne 27. dubna a 11. května, bylo kromě vyřízení došlých dopisů jednáno o návrhu, aby byly schůze v letním období spojovány s odbornými vycházkami. Bylo přijato, aby představenstvo skupiny vyjednalo přístup do některých zajímavých pražských paláců šlechtických. Na pozvání arch. K. Hilberta spojena schůze I. skupiny, konaná dne 25. května v pavilloně Hanavském, s prohlídkou novostavby chrámu sv. Víta. — Ve schůzi, jež odbývala se po té, bylo jednáno o přípise klubu inžen. a stavit., spolku stavbyvedoucích a spolku posluchačů architektury na české technice, jednajícím o společné komisi, jež má sledovati české soutěže, do které vyzývá se spolek arch. a inž. v král. Českém, aby vyslal své dva delegáty. Usneseno navrhnouti představenstvu spolku arch. a inž., aby v odpovědi na dopis ten bylo vyloženo, že spolek náš již po více desetiletí snaží se v mezích své působnosti docíliti správný postup v soutěžích, za kterouž příčinou také svého času spolu vypracoval řád soutěžný a že i na příště jest ochoten souběžně s komisí zahájiti vlastní akci, kdykoliv ukáže se potřeba zaaročení.

SMĚS.

Z touhy po sensaci přinesl od 1. března zde vycházející časopis »Stavební Obzor« v čísle z 25. května t. r. zprávu o soutěži na plány dostavby radnice pražské, v které uvádí i jména účastníků soutěže. V celém civilisovaném světě šetří se anonymity soutěžících až do výroku znalecké poroty. Porota na posouzení návrhů dostavby radnice pražské do dne 25. května nevěděla, kdo soutěží, jelikož pro posouzení hodnoty návrhů jest jen tato směrodatnou a nikoliv jména autorů. Smutný úkaz předčasného porušení anonymity, k němuž druží se v témž čísle předčasně vyzrazené offerty na sběrač obcí vypsaný, hoden jest z ohledu slušnosti odsouzení. Že před výrokem poroty a pokud se týče sběrače před rozhodnutím radou městskou mohla se ostatně redakce »Stavebního Obzoru« prozrazená data dozvěděti, ostře illustruje naše poměry.

Redaktoři: Prof. A. CECHNER a prof. A. ČENSKÝ. — Redakční komitét: Prof. JAN KOULA a arch. V. ZÁKREJS. — Za redakci odpovídá F. ČERVENÝ, professor c. k. státní průmyslové školy v Praze. — Majitel a vydavatel: SPOLEK ARCH. A INŽ. V KRÁL. ČESKÉM. — Tiskne »POLITIKA« závod tiskařský a vydavatelský v Praze.

ROČNÍK IV. ČÍS. 7.

ARCHITEKTONICKÝ OBZOR

V PRAZE, DNE 5. ČERVENCE 1905.

Druhá soutěž na projekty radnice pražské.

Prohlášením poroty znalců velká, významná soutěž na radnici pražskou byla rozhodnuta. — Po bojích a úvahách vyskytnuvších se hned při vypsání soutěže, plné očekávání v kruzích odborných, po napětí, s jakým sledovány vleklé porady znalců, předložen byl výsledek konečný — trapný pro celý stav technický a tajemný svým chudým resumé poroty.

Již při oznámení konkurrenčních podmínek ozývaly se vážné varovné hlasy z řad odborníků, delegátů spolku našeho, jichž mínění i list náš přinesl, plné výtek na nezvyklý, nový, řádu konkurrenčnímu se příčící modus vypsání úhrnné sumy nákladu na soutěž určené, bez specifikování cen jednotlivých. Důrazně bylo tehda upozorňováno, jaké různé konsekvence z toho vyplynouti mohou, důrazně ventilována i otázka, zda jest třeba vypsati obě soutěže (novostavby i přestavby) najednou, když jest přec jasno, že přestavba může býti podniknuta až po dokončení budovy nové — radniční činitelé přiklonili se náhledu porotců, kteří, ač jsouce členy spolků řádem konkurrenčním vázaných, opomenuli již tehdy tento obhajovati.

A tak vypsány byly soutěže obě, na přestavbu určen úhrnný obnos 24.000 K, na novostavbu obnos 8000 K na ceny a odměny.

Obavy tehda pronešené nejen že se staly skutkem, ale výsledek chová v sobě tolik chyb nakupených, že nelze nám jinak než v zájmu technickém na nepochopitelné jednání poroty znalecké poukázati.

Jak se naložilo s obnosem úhrnným, cenám a odměnám určeným? — Porota, přihlížejíc ku slovnému znění § 11. podmínek konkurrenčních usnesla se, ježto žádný »nebyl způsobilý podati podklad ku provedení skutečnému« a nemohouc v dlouhé době 7 neděl ustanoviti se alespoň na návrhu relativně nejlepším (dle znění § 7. řádu konk.), neudělila ceny vůbec a navrhla 11 ze 16 projektantů pouze odměniti.

Než toto mylné vyložení jediné věty podmínek konkurrenčních dovršeno ještě tím, že odměnami poctěné návrhy nebyly v žádném pořadu relativního ocenění jich hodnoty určeny, ale opatrně dle čísel podacího protokolu seřaděny, což výslovně porotou konstatováno bylo, a že výše odměn poměru velikosti projektu nikterak neodpovídá.

Dle řádu konkurrenčního měla by I. cena z nejmenšího kalkulovaného nákladu na přestavbu 4,000.000 K obnášeti 0·5% t. j. 20.000 K, II. cena 75% (15.000 K), III. cena 50% (10.000 K) ceny prvé. Že tato kvota dodržována býti má i při odměnách, jest samozřejmé.

Ač výše stanoveného obnosu na ceny a odměny této sumy nedostoupila, jeví se nám obnos připadající na jednu každou odměnu obou skupin tak nepatrný a poměru k práci architekta nikterak neodpovídající, že tím dílo technika samými v komissi zasedajícími odborníky a techniky jest jen podceňováno a zájmy architektů i pro příští soutěže valně poškozeny.

Odborného odůvodnění, postup a kritické doklady, proč k takovému výsledku došlo, v protokole poroty vůbec není.

A to je těžkou chybou.

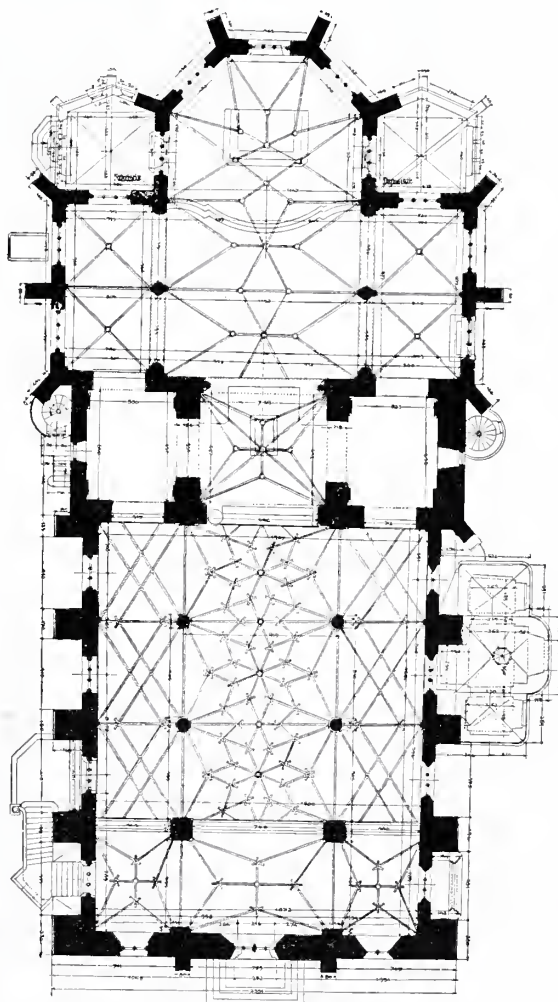
Jednoduchým, suchým odvoláním se na záhadný § 11. soutěžných podmínek, nezasvěcencům vůbec neznámý, může se vyskytnouti množství výkladů, z nichž každý může míti své důvody.

Shrnutím pod stejnou výši odměny prvních tří autorů vzniká domněnka, že projekty arch. Cechnera, Engla a Kouly-Balšánka jsou úplně rovnocenné. Co k úsudku této domnělé rovnocennosti vedlo, když na příklad v půdoryse návrhy Cechnerův a Kouly-Balšánka umísťují do Malého náměstí krámy, návrh Englův podací protokol, když návrh Cechnerův má dvory dva, ostatní po jednom, když klíč celého řešení, umístění zasedací síně Koula-Balšánek má do nádvoří, ostatní dva do ulice, nehledě již k slohové úpravě façád, jež u Cechnera a Kouly-Balšánka jsou gotické, u Engla modernisující, komisse znalecká neuvedla, aniž pověděla slovem, co za vhodné neb vhodnější uznává, co zavrhuje, neb jakého je vůbec mínění zásadního a dle kterého náhledu o celém vnitřním i zevním řešení asi postupovala, že tak nápadné rozdíly na roveň postavila. Jak vítán byl by souhrn pokynů a rad od tak vynikajících porotců odborníků, který mohl valně přispěti k dalšímu postupu otázky stavby radniční!

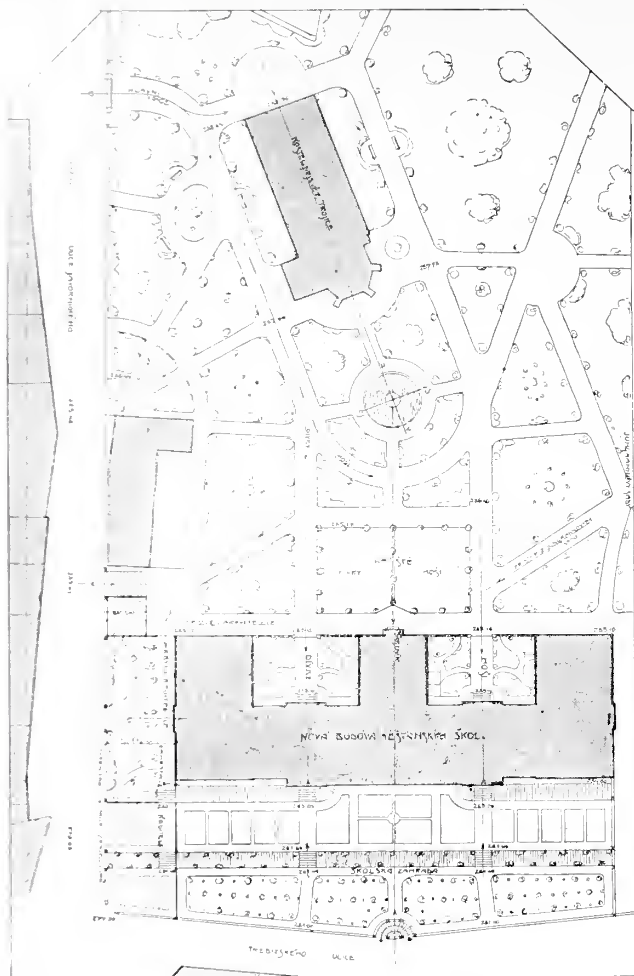
S odměnami dalších projektů a jich »rovnocenností« stává se rozsudek poroty ještě záhadnější, ježto se zde sešla řada projektů tak od sebe se různících, že prosté seskupení do stejné řady lokační je nesnadno představitelné.

Zmíněné již seřadění návrhů dle čísel podacího protokolu vzbuzuje obdiv při porotě znalců tak zvučného jména s tolika vzácnými odbornými znalostmi a zkušenostmi, a protokol její maně připomíná nám ráz suchého právnického akta s přídechem neurčitosti a nerozhodnosti; neboť, když již porota doslovným držením se konkurrenčních podmínek (resp. oné věty z § 11.) I. ceny uděliti nemohla, ježto musí podati podklad k provedení skutečnému, proč zdůrazňována jest v konkurrenčním řádu cena II. a III.? Proto se přec udělují ceny tyto, aby dobré myšlenky těchto návrhů mohly býti použity ku zdokonalení prováděcích plánů stavby.

Vedle vlastních konkurrenčních podmínek jest každá soutěž vázána (alespoň má býti, — a to tím více soutěž tak významná, vypsaná radou král. hlav. města Prahy) řádem konkurrenčním. Přes to klopýtáme opět přes jeden přestupek poroty, kde zasedají členové, zapomínající paragrafů onoho řádu, a to § 6., kde vylou-

Arch. J. Fanta:
Studie k opravě děkanského chrámu Nanebevzetí Panny Marie v Klatovech.
Půdorys obnovy.

Soutěžný návrh měšť. škol ve Vysokém Mýtě. — Situace.
Arch. Frant. Cuc a Jos. Mařík. — I. cena.

čení projektu z konkurrence má náležitě odůvodněno býti; item § 9.. dle něhož došlé projekty s odůvodněným rozsudkem k obecnému posouzení veřejně vystaveny býti mají. Tolik odchylek, tolik uvolnění řádu vnutilo nám tento článek, psaný jen v zájmu našeho světa technického v pochopitelné obavě, aby způsobem takovým neochabla neb docela nepoklesla u nás tak krásná snaha po vítězství ze soutěže, po usilovné práci a zasloužené odměně morální od komisse znalců pečlivě svých povinností plnících a svého významu si vědomých.

Pak nesmíme se diviti, že práce technická, práce architekta nedochází stále náležitého ocenění, když sami členové naši nešetří přijatých řádů, jež nám mají býti zákonem.

Porota zapomněla také úplně, že z konkursu takového rozsahu a významu, vypsaného pouze pro české architekty, a hlavně z mlhavého rozsudku negativního výsledku spřádati budou naši nepřátelé celé jim vítané články o neschopnosti našich architektů. A také již přiharcoval jeden list, »Slovo« ze dne 26. června 1905, jenž v anonymním článku napadá, ovšem způsobem neznalost poměrů prozrazujícím, i naše vysoká učiliště architektury, přidávaje k tomu pohrdlivé úsměšky nad pracemi českých architektů — techniků, jenže si k tomu nešťastně vyvolil mimo jiné: Národní divadlo a Museum král. Českého, o jichž vysoké ceně umělecké se přece nebudeme s oním listem příti.

Nastává otázka, co se bude díti dále. Stará radnice naprosto rostoucím požadavkům nevyhovuje, náprava tu nutna a proto stavba absolutně naléhající. Správa města bude asi nucena sestaviti obvyklou dozorčí komissi, pod jejímž dohledem budou sezváni architekti odměnami poctění k vypracování definitiva. Pak ovšem porota byla by tázána po svém úsudku, a tu bychom se snad přece dozvěděli mínění poroty a proč byla tak nápadně málomluvnou — již v zájmu tak velikého podniku a pro nás Čechy tak [illegible]ého. Nebo snad vypíše se soutěž do třetice a zase [illegible]?

[illegible] nutno povšimnouti si ještě jiného zjevu, jenž se při konkurrenci té objevil. A úkaz zase smutný, zase typický. Míníme naprostý nedostatek odborné kritiky z péra povolaného odborníka, který by složitou tu otázku náležitě ovládal. Dalo by se mnoho, mnoho psáti, jakou spoustu referentů vydržují si naše žurnály pro každodenní registrování našeho »společenského života«.

Stálých však referentův pro technické články, třebas jen informační, v redakcích našich marně bychom hledali a proto články ony dle toho vyznívají; naše česká žurnalistika o tak významnou událost, jako byla soutěž radniční, šíře se vůbec nezmínila, v žádném listu mimo otištění výsledku neshledali za potřebné odborné posudky o ní si vyžádati a veřejnost náležitě informovati a poučiti, což je přec povinností novinářství...

Jeden list*) přece činí výjimku — Národní Listy. Avšak co z péra jejich uměleckého referenta o architektuře vyjde, ničím mimo délku a uhlazenou povídavou formu nevyniká. Což nemáme opravdu odborných kritiků-architektů? —*ský.*

O architektuře budoucnosti s ohledem na renaissanci francouzskou.

Z úvodu Césara Daly-ho k dílu »Motifs historiques d'architecture et de sculpture d'ornement«. — Přeložil Ot. Materna.
(Pokračování.)

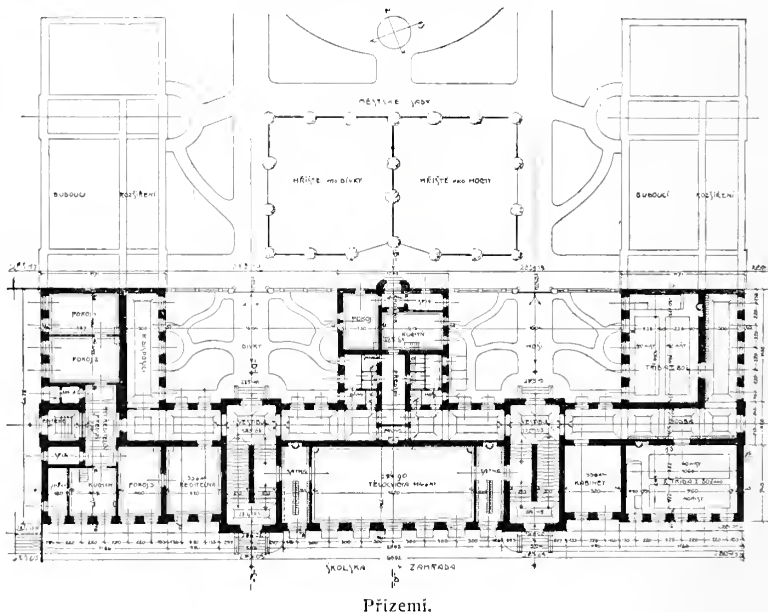
IV. *Rozbor zákona o pokroku ve společnosti a v umění.*

Žíti jest: vyvíjeti se — všechna zvířata i rostliny žijí, vyvíjejí se. Tělesa ostatní nežijí, nýbrž pouze jsou, stávají.

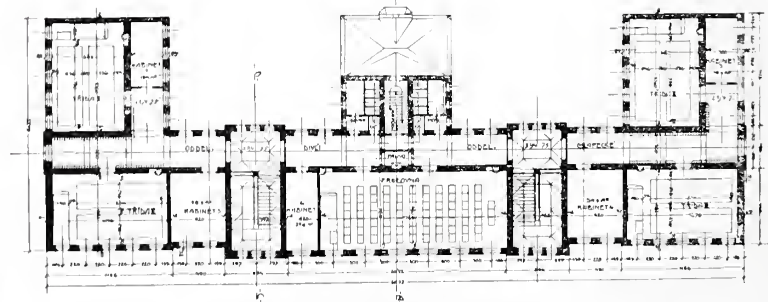
Proto jest vyvíjení se pokračováním a opačně — obé pak značí při organické bytosti vyvozování důsledků svého organismu.

Organismus je souhrnem orgánů. Orgány společnosti lidské jsou jejím zařízením: Církev, vojsko, soudy, správa; a tato zařízení představují pojmy o Bohu, o právu občanském a mezinárodním, o vlastnictví, svobodě a rodině.

Soutěžný návrh měšť. škol ve Vysokém Mýtě. — I. cena.
Arch. Frant. Cuc a Jos. Mařík.

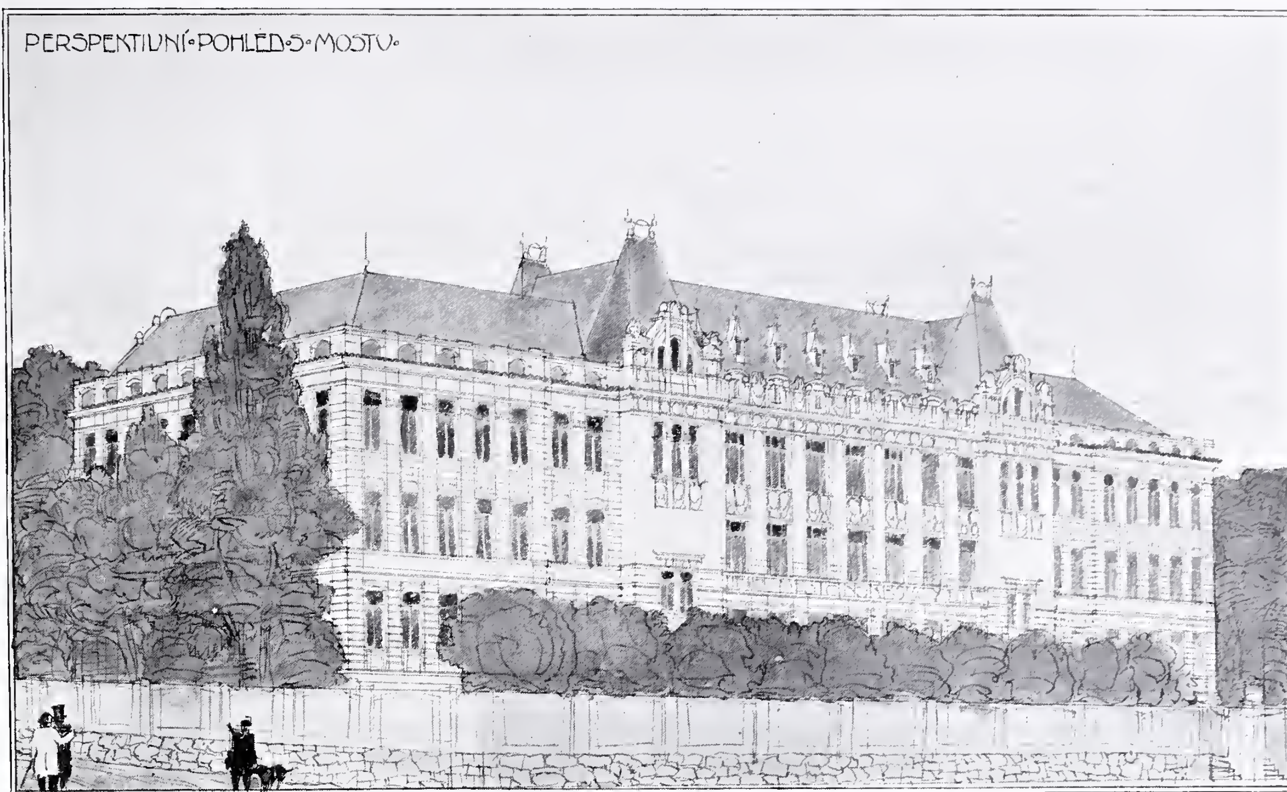

Přízemí.

II. patro.

*) Též »Máj« přinesl — po závěrce t. listu — v č. ze dne 30./6. článek o radničních soutěžích. *Pozn. red.*

Soutěžný návrh měšťanské školy ve Vysokém Mýtě. — I. cena.
Arch. Frant. Cuc a Jos. Mařík.

Zařízení společnosti jsou tedy myšlenkami v činnosti a společnost je soustavou myšlenek, vyvíjející se ve svých postupných důsledcích. —

Společnost je živoucí naukou. Postrádati logiky je pro společnost lidskou tolik, jako prodělávati nemoc — chyba ve společenské logice může býti záhubou národa. Proto je nejvýš důležito pro každého, poučiti se o znameních nebo jistých rázech, podle kterých se poznává společenský pokrok.

Umělec bez této vědomosti nemůže se vyznati ve svém umění.

Nelze pochopiti formu historickou v umění, když neovládáme soustavu myšlenek, již zobrazuje. Chrám Karnacký, Parthenon, slavobrána Titova, chrám sv. Žofie, opatství v Caenu, palác zákonodárného sboru na březích Seiny, jsou vesměs výrazy soustav myšlenkových, vesměs viditelná vyjádření světa fysického, duševního a mravního.

Zobrazení se musí tedy nutně měniti každou změnou označené soustavy myšlenek. Způsobem zdravým a jasným, má umění smysl povznešený a porozumitelný — ale když se myšlenky zakalí, hrozí umění nebezpečí vybočení z dráhy na zcestí.

Ze stanoveného poměru mezi společností a uměním, mezi věcí představenou a obrazem ji představujícím vychází zřejmě, jak jest nutno umělci toužícímu pochopiti to, co dnes vytvořil, by znal co vytvořili včera jeho předchůdcové a co snad budou tvořiti zítra jeho nástupci, čili: jasně viděti a poznati zákony vývoje společenského, které jsou také zákony vývoje celého umění a následkem toho i zákony vývoje stavitelství. — Co znamená pojem »pokroku« v přírodě, společnosti, náboženství, filosofii, ve vědě, v umění — krátce ve všem? Smysl obyčejně přikládaný slovu »pokrok« jest velmi jednoduchý: Je to pojem řady postupných zlepšení — stav zítřejší musí skýtati zlepšení stavu včerejšího! — Tento prvotní a všeobecný pojem pokroku není právě chybný, ale velmi neúplný, týkaje se pouze hlavní stránky pokroku a nikoliv celého pokroku.

Povšimněme sobě nejdříve pokroku v přírodě. V jisté době svého bytí se žena jaksi zdvojnásobí: zplodí bytost sobě podobnou a místo jedné jsou tu bytosti dvě.

Je to nepopíratelným pokrokem: lidstvo se zabezpečuje ve své budoucnosti.

Ale za jakých okolností uskutečňuje se tento pokrok? Prostřednictvím nebezpečné krise, která může přivoditi smrt! Takový je tedy zákon pokroku při bytosti organické: Pokrok se děje s bolestí; bolest může býti rovněž jako nebezpečí rázem pokroku, který se uskutečňuje.

Tedy hned při prvním svém kroku jsme, jak zřejmo, daleko od všeobecného pojmu pokroku, pojmu souvislého pokračování ve zlepšeních příjemných anebo prospěšných.

Sledujme další vývin dítěte právě zrozeného! V první době živí se mlékem mateřským, ale brzo přijde doba, kdy mu tato strava více nestačí, kdy pokrok jeho vývinu vyžaduje potravy, která by více sílila jeho svaly a kosti.

Za tím účelem je musí příroda vyzbrojiti přístrojem ku žvýkání. Ale vyrůstání zubů jest, jak známo, jedna z nebezpečných krisí dětského věku — a přece jaký to pokrok morální i hmotný!

Když dostalo zoubky dítě místo aby dále ssálo a pohlcovalo takto všechny síly matky své, požaduje své výživy na přírodě a tím vracejíc matce svoji svobodu, utvrzuje se ve své neodvislosti a vyprošťuje tak svou individualitu, která pak s ním dále se vyvíjí.

Tak bychom sledovati mohli průběh lidského života až k jeho vyhasnutí smrtí anebo přejíti ke studiu individuelního vývoje živočichů a rostlin a všude bychom se nalézali před neodolatelnými důkazy toho, že pokrok neboli vývoj života se neděje po způsobu krásné souvislé křivky, která by se stejnotvárně vyvíjela, ale naopak prodělává řadu postupných a zřetelných rozmachů, z nichž má každý svůj zřejmě určený cíl, a že rozmachy bezprostředně po sobě nastupující jsou mezi sebou spojeny dobami krisí, nejčastěji bolestnými, v nichž jest život ve větším nebezpečí než obyčejně.

Tyto krise mají také svůj zřejmě vytčený cíl: připravují přechod, který se má uskutečniti nejdříve tím, že odstraňují prvky rozmachu se dokončujícího a zbytečné při rozmachu nastupujícím a pak tím, že tvoří nutné nové prvky k novému rozmachu.

Přechody odstraňují a tvoří.

Týž úkaz v pokračování rozmachů, které spojují přechodné krise, charakterisuje rovněž tak dobře vývoj společností jako vývoj jednotlivců.

Doložíme to příklady, které jsou více po chuti umělců, než pouhé pojmy, jež zůstávají vždycky poněkud suchopárnými.

Ve XIII. století Vincent de Beauvais chtěl sestaviti jakýsi naučný slovník »Zrcadlo světa« (Speculum mundi).

Jako dobrý katolík vroucně věřící, musel si nejprve položiti otázku: »Podle jaké methody mám pojednati o vesmíru?«

Též otázka se často také v naší době opakovala — neboť [illegible] se nenadělalo tolik naučných slovníků.

Jaká methoda byla všeobecně přijata v těchto dílech našich spisovatelů?

Methoda alfabetická, postrádající každé methody vůbec, ať rozumové nebo filosofické — soustava pouhého seskupení mechanického, mající jedinou výhodu pro čtenáře v tom, že poskytuje snadný prostředek k vyhledávání.

Jakkoliv chudičká jest tato methoda, není v dobách přechodních možno vzíti lepší pro **slovníky**, jež se zabývají vším, a pro knihy určené obecenstvu vůbec. Každé učení dogmatické předpokládá skutečně předchozí přijetí jisté soustavy myšlenek jako základu společnosti — tedy: V dobách přechodních povstávají krise a nepořádek právě ze stávajícího nesouladu o základních myšlenkách. Též se nutně liší periody rozmachu nejčastěji od period přechodních.

V. de Beauvais **nepoužil** methody alfabetické!

Žije v době rozmachu, kdy se nepojímala snadno věda v nepřátelství s náboženstvím, nebo i jen jinak než jako jeho nutná pomůcka — V. de Beauvais domníval se, že se ukáže důsledným ve svém přesvědčení, povolá-li náboženství vědě ku pomoci.

V tom pouze uposlechl svých zvyků a pudů upřímného a vroucího křesťana, a kdyby nám bylo dovoleno podati způsobem zřejmým to, co u **něho** muselo povstati okamžitě, představili bychom si pochod jeho myšlenek takto: »Bůh stvořil svět, Mojžíš nám řekl, jakým způsobem a v jakém pořádku — já zase chci popsati svět a divy tvorby, bude proto nejlépe, beze vší pochyby, přidržeti se pořádku knih Mojžíšových.«

Což se nedostalo Mojžíšovi vnuknutí božského? A skutečně, sleduje s úctou a oddaností dráhu velkého zákonodárce hebrejského, odhodlal se de Beauvais k tomu, aby mluvil o díle božském.

(Pokračování příště.)

Studie k opravě děkanského chrámu Nanebevzetí Panny Marie v Klatovech.

Arch. Jos. **Fanta**. — Tabulky č. 31. a 32.

Oprava tato přivoděna byla očividnou schátralostí některých částí kostela. Zejména klenba kostela a presbytáře byla ve stavu takovém, že z vazby klenbové vymknuté kamenné prutoví klenbové hrozilo spadnutím. Bohatá síť tohoto podklenbového, s klenbou ani v klenácích nevázaného prutoví připojena byla železnými pásy ku špatné klenbě, zavěšené ku železné tyči podkrovní, a zavdávala příčiny ku vážným obavám, takže hejtmanství nařídilo uzavření kostela. Spáry tohoto, místy ze špatného plzeňského pískovce provedeného prutoví rozevřeny byly až na 5 *cm*, klenba proti původní čáře vykazovala místy poklesnutí až na 14 *cm*.

Po znaleckém ohledání kostela zjištěny byly i jiné vážné závady konstruktivní v opěrných zdech, takže nezbytnou se stala oprava této památky středověkého stavitelství domácího.

Spolek pro opravu kostela děkanského za účinné pomoci svého jednatele p. prof. F. Vaňka a p. Dra Hostaše, za obětavé účinnosti městského zastupitelstva a občanstva, podjal se těžké úloze nezbytných oprav, při čemž častěji dovolával se s úspěchem pomoci a rad u p. vrchního stav. rady Jos. Hlávky.

Pořízeny byly především u architekta Jos. Fanty opravné plány. Zjednána částečná pomoc u země a státu, načež přikročeno nejdříve k obtížné a svým způsobem zajímavé opravě kleneb. Oprava ta dála se dle návrhu a v nejdůležitějších částech za osobního vedení arch. Fanty, a sice zvedáním valné části klenby presbytářové. Oprava zdařila se v každém směru.

Při potřebném, lešením usnadněném proměření kostela zjištěna byla v hlavních rysech historie stavby kostelní, objevena byla zajímavá freska středověku a zbytky původní stavby.

Bude snad zajímati, když v příštích číslech přineseme některé z poznatků těchto a něco z výkresů, dle nichž oprava se dála. V čísle tomto prozatím podáváme půdorys kostela a nákresy o stavu vnějšku kostela před opravou a připojujeme studii ku plánům opravným. Perspektivická studie tato podává v hlavních rysech názor o opravě a dostavbě děkanského kostela klatovského, pokud se vnějšku jeho týká.

J. F.

Soutěžný návrh na novou budovu měšťanských škol ve Vys. Mýtě.

Arch. Frant. **Cuc** a Jos. **Mařík** na Smíchově. (I. cena.) Tab. č. 33.

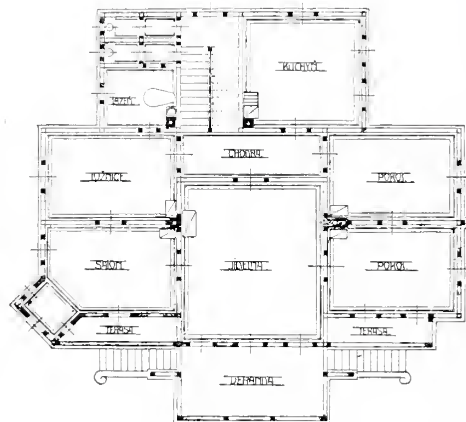
Král. věnné město Vysoké Mýto vypsalo v říjnu m. r. veřejnou soutěž za účelem získání náčrtků pro novou budovu tamějších škol měšťanských. Účast na této soutěži byla, snad pro zajímavost problému, neobyčejně velká, ač ceny při nákladu 200.000 korun přesahujícím byly celkem malé. Do udané lhůty došlo správně 95 projektů (počet u nás dosud nedostižený); z těch poctěn dle jednohlasného výroku poroty I. cenou (600 K) návrh s heslem »Městu ku ozdobě«, jejž dnes přinášíme.

Stavební místo, získané na zrušeném hřbitově u Nejsv. Trojice, nalézá se na mírném, podél Třebízského ulice se táhnoucím návrší v bezprostředním sousedství městských sadů. Volbu jeho možno označiti za velmi šťastnou; neboť nové budově, nehledě k ostatním výhodám, [illegible] dostatečný přístup vzduchu a světla ze všech stran trvale zabezpečen.

Hřiště dle pohlaví rozdělené projektováno v nově zřízeném sadě na [illegible] hřbitově; pro školní zahradu navržena stráň nad ulicí Tře[illegible] a pro zahradu ředitele použit 10 *m* široký prostor mezi ulicí [illegible] a jižní frontou budovy.

[illegible] dle programu obsahuje: 6 učeben, každá pro 80 žáků, [illegible] dívky téže velikosti, 1 tělocvičnu se šatnami, 1 kreslírnu [illegible] 1 ředitelnu, 2 sborovny, 8 kabinetů, byt ředitele a školníka, [illegible] pro stravování mládeže a ostatní nutné vedlejší místnosti. [illegible] jest východní, přístupy a vchody žádány ze strany západní.

Rozdělení budovy dle pohlaví provedeno ve směru vertikálném vsunutím společných místností mezi obě oddělení chlapecké a pro dívky; vždy úsporné horizontální rozdělení program užiti nepřipouštěl. Byt ředitele umístěn v levém křídle, byt školníka ve zvláštním přístavku s vlastním vchodem ze sadů zcela dle zásad, jež školními hygieniky na kongresu norimberském kodifikovány. Učebny navrženy obdélníkové v poměru stran 3:5 se 2 čtyřmístnými řadami lavic; tato disposice byla nutnou, neměla-li hloubka nebo délka třídy přestoupiti normální rozměry. V tělocvičně čítáno 1·5 m^2, v přilehlých šatnách 0·25 m^2 pro 1 žáka; což ještě dostačuje. V souterrainu pod tělocvičnou umístěny

Půdorys lovčího zámečku »Jelená«. (K tab. č. 35.)
Stav. Jos. Hrnčíř.

2 jídelny se školní kuchyní uprostřed; úplné rozdělení dle pohlaví i zde dodrženo. Jídelny jsou navrženy dosti prostorné a mají též sloužiti za pobyt přespolednímu žactvu, poněvadž ponechati toto bez dohledu ve třídách se nedoporučuje.

Obě hlavní schodiště projektována s vřetenovou plnou zdí a s podklenutými rameny, ježto, jak novější zkušenosti ukazují, nejsou žulové stupně, zvláště při větších výměrách, tak ohnivzdorné, jak se za to mělo. Šířka ramene stanovena se zřetelem na počet žactva v jedné etáži schodiště používajícího a sice čítán pro každých 120 žáků 1 *m* šířky ramene mezi rukojeťmi měřeno; v našem případě, berou-li se v úvahu ještě žáci budoucně přistavěné jedné třídy, jest šířka

$$š = \frac{3 \times 80}{120} + (2 \times 0{\cdot}05) = 2{\cdot}10\,m.$$

Záchody též navrženy ve větším počtu s ohledem na budoucí přístavbu, kterouž možno na obou křídlech bez obtíží provésti i během školního roku.

Zastavený prostor obnáší celkem 15080 m^3; stavební náklad určen asi na 200.000 korun.

J. M.

Dům nájemný na nábřeží Ferdinandově č. 38 na Smíchově.

Stav. Fr. **Šamonil**. — Tab. č. 34.

Nárožní tento dům stojí na místě z daleka viditelném, proto navrhovatel a spolu stavitel jeho, Fr. Šamonil, rozčlenil energicky průčelí arkýři i balkony a ukončil je dvojitými štíty. Průčelí jsou z režného zdiva s konstruktivními částěmi z imitovaného pískovce v omítce. Uvnitř vypraven jest dům tento s pohodlím a elegancí vlastní moderním činžovním domům pražským.

Pro nedostatek místa přineseme průvodní text k tab. č. 35. (Lovčí zámeček »Jelená«) příště.

[illegible] Prof. A. CECHNER a prof. A. ČENSKÝ. — Redakční komitét: Prof. JAN KOULA a arch. V. ZÁKREJS. — Za redakci odpovídá [illegible] ČERVENÝ, professor c. k. státní průmyslové školy v Praze. — Majitel a vydavatel: SPOLEK ARCH. A INŽ. V KRÁL. ČESKÉM. — Tiskne »POLITIKA« závod tiskařský a vydavatelský v Praze.

ROČNÍK IV. ČÍS. 8.

ARCHITEKTONICKÝ OBZOR

V PRAZE, DNE 2. SRPNA 1905.

O architektuře budoucnosti s ohledem na renaissanci francouzskou.

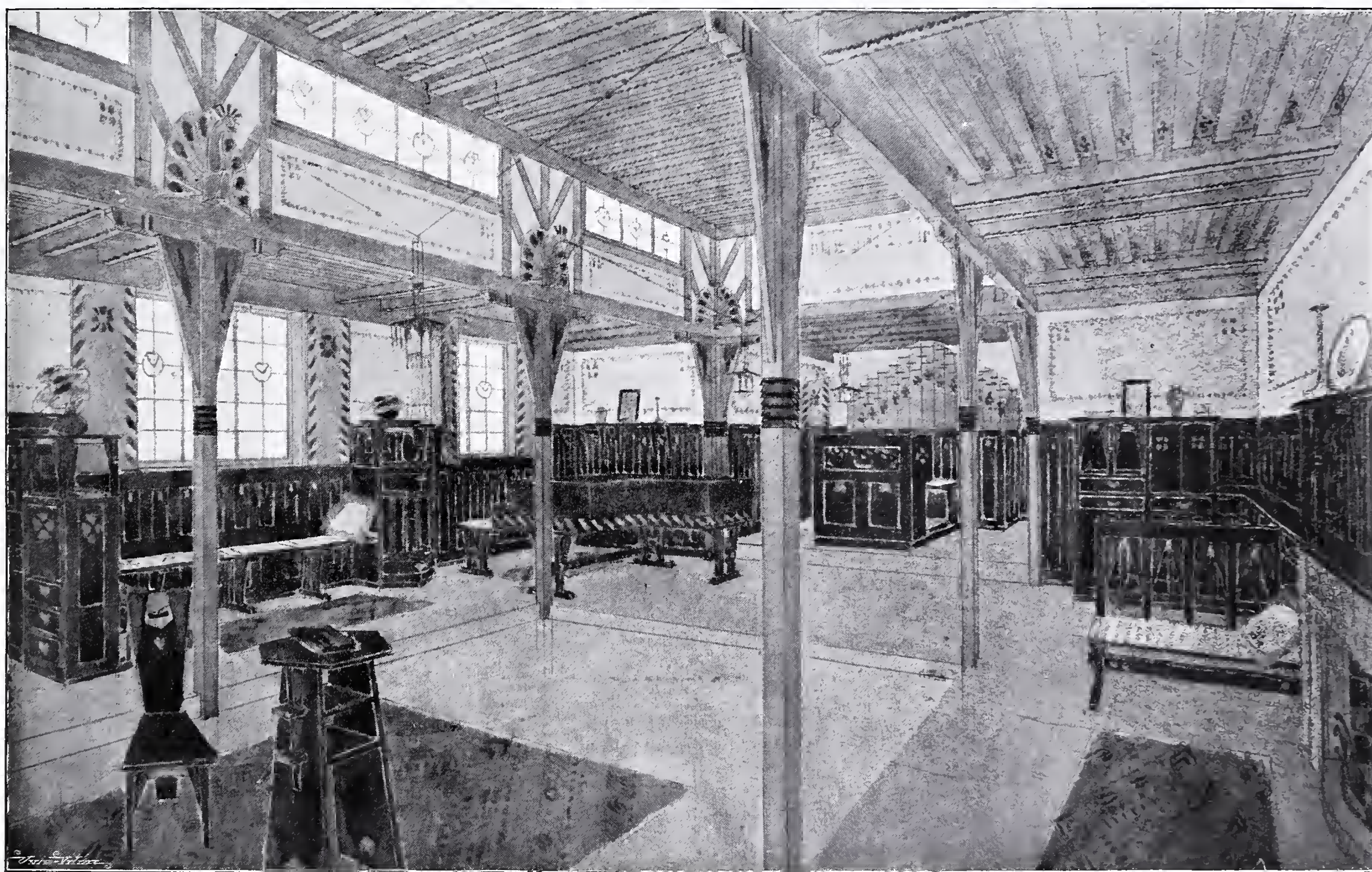
Z úvodu César a Daly-ho k dílu »Motifs historiques d'architecture et de sculpture d'ornement«. — Přeložil Ot. Materna.

(Pokračování.)

Tento příklad, kde vidíme víru předcházeti snahám vědeckým a je jaksi říditi, velmi dobře charakterisuje stupně rozmachu společností, jak nám to ukazují dějiny periody jednoty duševní i mravní.

Dnes nemá pro většinu věřících, jako pro všechny skeptiky, víra s vědou co činiti: Oddělenost od církve a státu, bohosloví vitel tvary štíhlé, miloval ostrosti, jakýsi srázný a hrotnatý neklid, a zálibu tuto sdíleli národové.

Řecký stavitel v době Periklově naopak vyhledával všude a ve všem klid a jednoduchost, pořádek a mír — a takový byl též vkus lidu řeckého. Každý z obou těchto rozmachů měl tedy svou zvláštní esthétiku, které jsou valně rozdílny navzájem, ale

Hudební síň.
Z výstavy spolku posl. architektury. — Od C. arch. Th. Petříka.

od vědy, citu i rozumu, totiž nesjednocenost, individualismus, toť moderní zásada a snahy.

To jsou též příznaky doby přechodní. Umělec žijící v klůně společnosti dospěvší k plnému svému vývoji má tu ohromnou výhodu, že se obrací k obecenstvu všeobecně proniknutému stejnými city a myšlenkami jako on.

Ví tedy, že dotknutím se jistých strun vlastního srdce probudí citlivost a zájem skoro všeobecný. Rozumí se, že se mu to zdaří jenom dle osobního jeho genia.

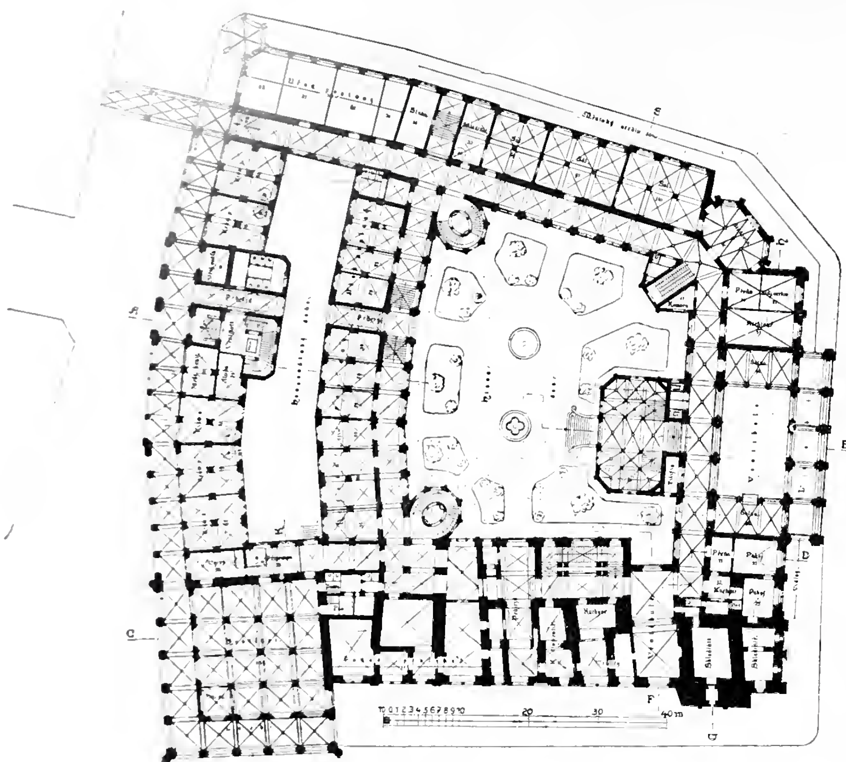
Avšak alespoň se nezmýlí ve volbě dráhy — stavitel nezmýlí se ve slohu. Ve středověku, zejména v severních našich (francouzských) krajinách, přijímal do svých výtvorů gotický stavěrně vyjádřeny byly architekturou. V každé z těchto dob vládl sloh výlučný, jediný, protože panoval vkus všeobecný, nebo společenský, cit obecný všem vrstevníkům téže vzdělanosti a téhož plemene.

Pokrok vzdělanosti od povstání společností lidských bývá také často popírán a vskutku dá se tento předmět snadno v úvahách přetřásati. Jeden popírá povznešenost železnic, jejichž rychlý pohyb jest nepříznivý jak positivnímu pozorování, tak i příjemnosti cestování — jiný tvrdí, že velkoprůmysl není pokrokem, poněvadž bývá občas postižen bídou dělníků a nápadnou znemravnělostí velkých středisk výroby atd. atd.

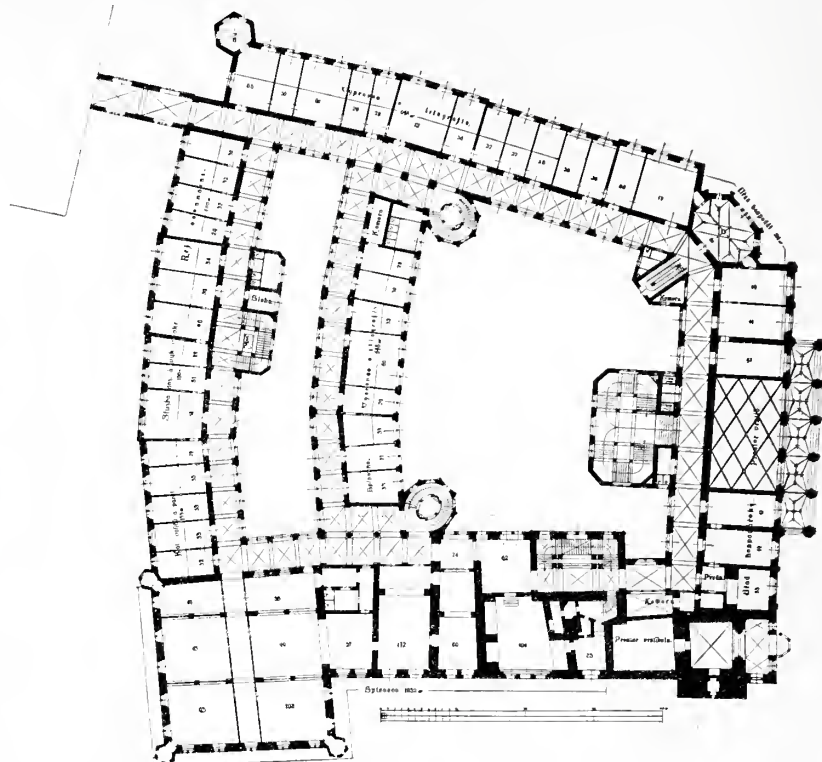
V rozborech takových scházejí ale meze porovnání, vytyču-

Soutěžný návrh na dostavbu radnice král. hlav. města Prahy.

Arch. prof. Ant. Cechner.

Přízemí.

I. patro.

jící běh věků a určující tak znamení přesného a patrného smyslu, aby jejich srovnávací cena se stala nepopíratelnou. Probírá se jejich větší nebo menší štěstí, ale nikoliv cena číslice, anebo význam geometrické figury.

Tyto body porovnání podává teprve naše theorie, a sice:

Poněvadž jest umění odznakem společnosti, má každá vzdělanost aneb soustava myšlenek svůj odznak.

Ale mezi různými formami umění jeví stavitelství tu výhodu, že jest odznakem, jehož tvůrčím prvkem je figura matematická, a proto je možno je úplně oceniti a porovnávati. Každá vzdělanost nebo soustava myšlenek má svůj sloh stavitelský, stojící na podkladu stavebním a esthétickém, který představuje figura geometrická.

Řadě rozmachů společenského pokroku odpovídá souběžná řada odznaků geometrických, podkladů to slohů stavitelských.

Egyptská vzdělanost je zobrazena formami nejprvotnějšími, které lze vytvořiti přímkou.

Řecká spojuje tyto jednoduché tvary přímočárné.

Římská je smíšená (přechod mezi starým světem s mnohobožstvím a novým o jediném bohu) a její odznakem je přímka ve společnosti kruhového oblouku — a tak to jde dále.

Řadě vzdělaností, které po sobě následovaly a se vyvíjely po 6—7 tisíciletí, odpovídá řada odznaků geometrických, vycházejících z přímky a dospívajících k elipse.

Historie slohů stavitelských je tedy obrazovou historií a matematickým výrazem pokroků lidských od počátků velikých společností.

V. *O periodách přechodních.*

Když pohané dospěli tak daleko, že více nevěřili v Jupitera a židy se obrátili k Olympu, aniž by se ještě klaněli Kalvarii, v jakém stadiu bylo — v tomto stavu pochybnosti a přechodu — postavení filosofické, náboženské a umělecké v nesmírné říši Římské?

Duchy i srdci zavládlo hluboké vzrušení, zásady starého světa pohanského byly uvedeny v pochybnost, aniž bylo lze rozpoznati, co by je mohlo nahraditi — společnost byla v rozkladu, umění v úpadku. A vůči tomuto rozrušení a nepořádku povstávaly zmateně a ze všech stran v massách nové myšlenky a nové city.

Tu pojednou mezi tímto klesnutím nauk starých a záchvěvy života nového objevil se antický eklektismus, směsice myšlenek, vyhrabaných z hlubin věků, anebo i nazpět přenesených z Východu, spojených s myšlenkami současnými a s neurčitými, tajuplnými snahami novými.

Počáteční krise moderní společnosti pociťována již ve XIV. století. Od renaissance shledáváme ve vědě, filosofii, náboženství, politice a umění známky pochybnosti, váhání a pátrání nového ducha.

Dnes je krise všeobecná po celém světě. Na všecky formy náboženství se čile útočí, všechny formy umění jsou popírány, není více ani jediné filosofie, ani jediné vládní formy, jež by měly převahu nad ostatními.

V náboženství přichází se k zásadě »snášenlivosti«, což znamená pochybnost nebo lhostejnost; v politice mají »theorii hotových událostí« — a žije se ode dne ke dni, totiž jedná se bez zásad.

V umění a ve filosofii dělá se eklektismus, protože eklektismus je zrovna tolik jako nedostatek každého principu ve filosofii a v umění.

Slovo »eklektismus« odvozuje se od slova řeckého, jež znamená voliti — ale pravdu nevolíme!

Pravda vnucuje se duchu, je-li dokázána, volí se jen ve věcech vkusu, protože je vkus volný — a přece v našem věku »pracuje se« v eklektismu filosofickém stejně jako uměleckém.

Proč? Protože se nedostává zásad!

Soustava myšlenek ve středověku na zásadě autority založená jest otřesena již přes čtyry sta let prudkými útoky, jež na ni podniká zásada svobody.

Zásadu hodnosti feudální a privilegovaná práva narození snažili se nahraditi zásadou rovnosti před zákonem.

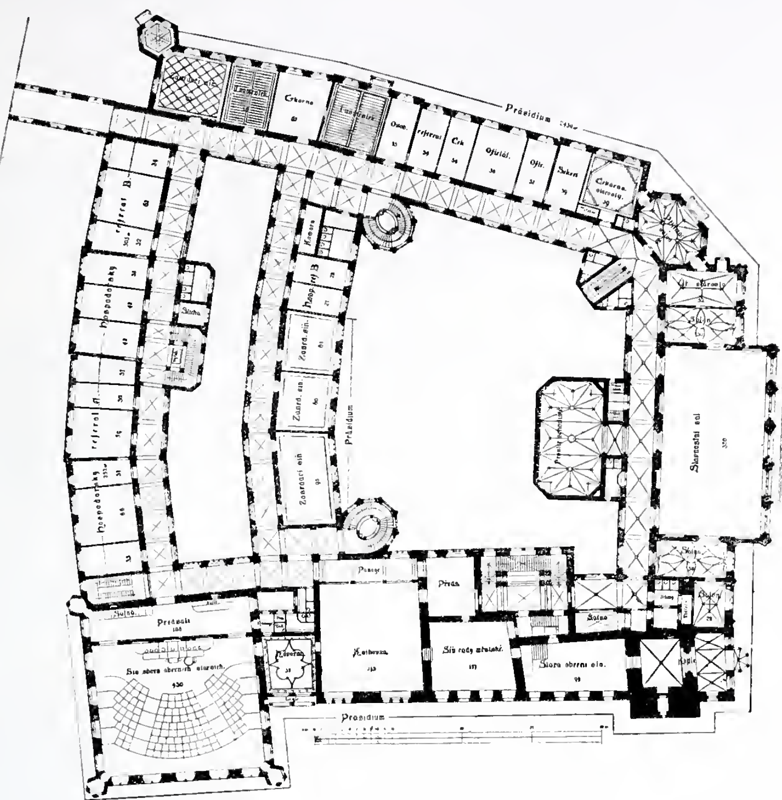
Proti zásadě katolické o neomylnosti Svatého Otce, sídlícího v koncilu, postavili protestanti zásadu svobodného zkoumání.

Proti šlechtě po meči a opovrhování průmyslem vychvalovala se láska, ba i nutnost míru a ušlechtilost práce.

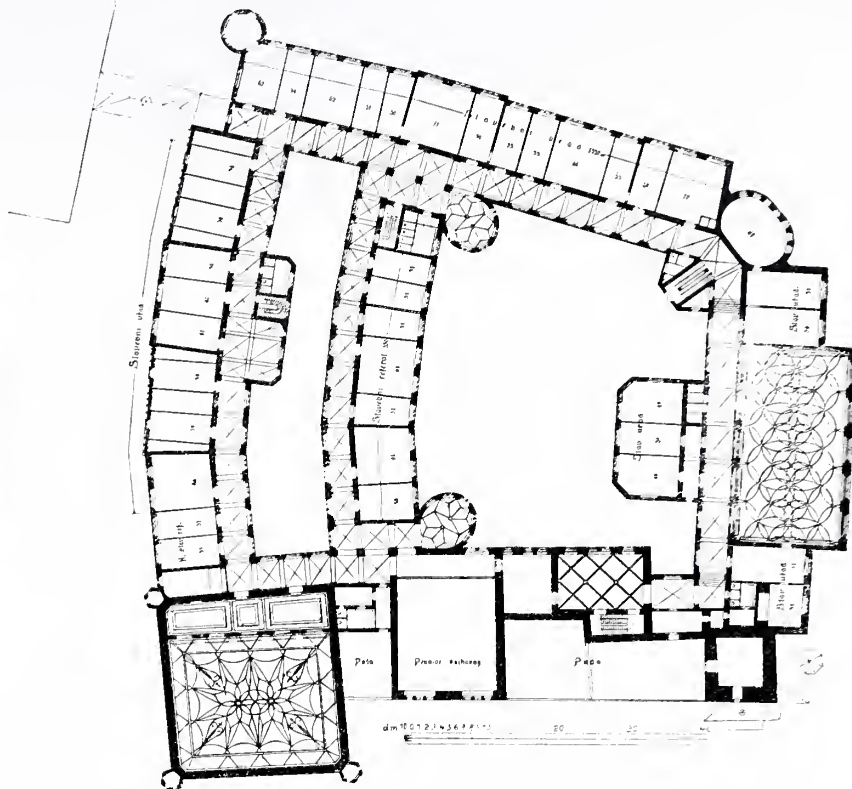
Podle toho je soustava myšlenek středověkých již silně proražena, ve mnohém otřesena a zviklána, ba i nadobro svržena.

Soutěžný návrh na dostavbu radnice král. hlav. města Prahy.

Arch. prof. Ant. Cechner.

II. patro.

III. patro.

Jde již jenom o to, zvěděti co z toho bude zachováno.

A co se děje s politikou v tomto rozporu mezi dvěma soustavami myšlenek tak si odporujících?

Řekli jsme to již: Zápas ode dne ke dni! Opírají se brzy o zásady vypůjčené ze soustavy myšlenek středověkých a brzy ze soustavy, příčící se myšlenkám moderním — a poněvadž nová soustava je známa teprve jen ve svých hlavních zásadách, zůstává dráha otevřená odchylkám obraznosti, takže vedle pevného hnutí pokrokového, velmi opatrného, je místa dosti pro všechny dobrodružné snahy utopie. A náboženství?

Brahmanismus, budhaismus, mahomedanismus se řítí; v lůně křesťanství vedle zápasu katolicismu a protestantismu a války občanské, kterou mezi sebou vedou katolíci vzhledem k mezím neomylnosti, obíhá celý svět stále vzrůstající:

Svět skeptiků a lhostejných!

Druhdy měla mravouka svůj všeobecně připouštěný zákonník: »Deset přikázání božích« a zločinem bývala především neposlušnost, skutek vzpoury proti autoritě božské.

Dnes máme »zákonník cti« pro šlechtice, »zákonník prospěšnosti« pro pouhé racionalisty atd.

»Muž cti« svede ženu svého přítele, — ale zabije ho pak v souboji; je to nepříjemné pro celý svět, ale »čest« je zachráněna.

Jiný řídí se výpočtem zájmů dobře pochopených a provede-li špatnost, je to jenom proto, že se mu výpočet zhatil.

Neznalost mravního zákona není více urážkou Boha, ale pouze hanbou pro vinníka před ostatními lidmi, anebo tedy »chyba logická«.

V těchto »moderních« snahách staví člověk sebe na místo Boha.

A věda?

Věda, nemohouc žíti z jistoty, utíká se k »pozorování positivnímu«; poskytuje pohled rozptýlení nespočetných zrn písku — skutků pozorovaných — tam, kde bychom chtěli zříti krásnou sochu pravdy, totiž znázornění, jež by srovnalo a vysvětlilo v rozsáhlé theorii soustavy světové nekonečná již pozorování sebraná. Věda jest ještě »prachem«, ale je to prach živý a plodný, který se stále víc a více snaží spojiti se a sploditi novou zásadu společenskou.

Také vědecká snaha po jednotě vystupuje stále zřejměji; znamenití fysikové potvrzují jednotnost hmoty a síly, slavní lučebníkové pátrají po lučebních sloučeninách a nových prvcích, učení mathematikové prohlašují nutnost jakési filosofie mathematické, atd. Připojme k tomu, že dějepis ve všech svých tvarech zkoumán je filosofy, učenci, umělci, státníky, úředníky atd. tak, aby upevňoval čím dále tím více pouto, jež váže přítomnost k minulosti, kdežto průmysl a obchod přispěním ducha občanského vykořisťují útroby zemské, aby nás obohatily jejími poklady, a rozvádějí po jejím povrchu prostředky spojovací a dopravní, jež každodenně úžeji pojí národy.

Jednota, blahobyt a mír jsou za našich dnů snahami čisté vědy i věd použitých na potřeby průmyslu a obchodu.

Což filosofie?

Každá soustava myšlenek, která představuje soubor zařízení společenských nějaké vzdělanosti, předpokládá nějakou filosofii. Svatý Tomáš Aquinský postavil pomník filosofie středověké, filosofie, která prohlašovala jménem rozumu to, co náboženství katolické hlásalo jmenem citu anebo víry. Ale středověká soustava myšlenek neovládá více svět, její filosofie pozbyla své autority mimo církev katolickou a poněvadž nový společenský systém ještě není úplně vyproštěn z neznámého, nemůže být jeho filosofie ustálenou. Prozatím vůči této malomoci a tak ušlechtilé potřebě ducha lidského, dosahovati až k prvopočátkům věcí a pozorovati je v jejich stycích, vzkřísili filosofové všechny staré soustavy, a eklektismus podán byl Francii jako věcné zobrazení různých učení filosofických.

Na neštěstí každé zobrazení předpokládá předmět zobrazitelný.

Kdyby tomu tak bylo s francouzskou školou eklektickou, kdyby měla tuto zásadu, byla by školou dogmatickou, a nikoliv eklektickou.

Se zásadou přijímáme také její důsledky; se základní zásadou filosofickou nelze již dále voliti, tedy tu již není eklektismu.

Je tedy eklektismus dalek toho, státi se naukou filosofickou a může trvati jen s tou podmínkou, že bude malomocným k tomu, aby vytvořil soustavnou nauku.

Eklektismus je stav věcí a nikoliv soustava, stav věcí, v jichž lůně se koná pátrání a příprava budoucnosti ve zříceninách minulosti.

(Pokračování příště.)

Soutěžný návrh na dostavbu radnice král. hlav. města Prahy.

Arch. Ant. Cechner. (Tab. č. 36., 37. a 38.)

Dostavba radnice pražské měla dle programu sloužiti třem účelům. Předně obecní správě, pak representaci města a konečně mělo přízemí do Malého náměstí býti reservováno pro místnosti nájemné, zejména krámy, aby toto, dosud rušné náměstí, nebylo úřadovnami vylidněno.

Stěžejným bodem radnice jest sál sboru obecních starších jakožto nejvýznačnější representant samosprávy. Tento sál na všech klassických vzorech udával ráz celému zjevu radnice a bylo tudíž snahou navrhovatele, vyjádřiti sál tento co nejvýznačněji i na zevnějšku radnice. Protože dle podmínek bylo východní průčelí jedině možné pro situování velkého representačního sálu s příslušenstvím, zbylo pro síň obecních starších druhé nejvýznačnější místo dané situace: nároží Velkého a Malého náměstí. Sál obecních starších jest snadno přístupný buď schodištěm na Malém náměstí, při kterém jest i výtah — neb z nynějšího hlavního schodiště, kteréž navrženo pouze uvnitř slohově přestavěti.

Nynější síň obecních starších rovněž by zůstala, ježto jest jednak v historickém starém domě, kterýž bořiti by se nedoporučovalo, jinak též proto, že lze síně té výhodně použíti v budoucí radnici buď jako knihovny, neb jako síně pro výstavy návrhů obecních.

Kancelářím obecním vyšetřeno tolik místa, kolik podmínkami vyžadováno, až na úřadovny stavebního úřadu, pro které — patrně následkem omylu — žádáno více místa, než pro úřadovny v II. patře, po odečtení půd dvojpatrových domů a sálů skrze III. patro sahajících.

Representaci, uvítání hostí a slavnostem na radnici pořádaným sloužiti mají místnosti II. patra do Velkého náměstí. Po obou stranách prostorného vestibulu, uprostřed východní fasády, jsou šatny, odkud obecenstvo vcházelo by do dvojitého hlavního schodiště, které jest řešeno tak, aby vstup v přízemí i výstup v druhém patře děl se v hlavní ose průčelí rameny schodiště pět metrů širokými.

Pro příjezd hostí použíti by se mohlo vjezdu na Malém náměstí a pro výjezd pak nynějšího neužívaného průjezdu v stávající části radnice. Pro tyto hosty sloužily by šatny hned u vchodu do schodiště z nádvoří.

Toto nádvoří hlavní jest řešeno v přízemí na všech čtyrech stranách arkádovou okružní chodbou. Na východní straně mohlo by se použíti součástí z nynějšího hlavního průčelí do Velkého náměstí.

Kromě hlavního nádvoří — které by bylo řešeno jako malý sad — navržen jest podél křídla do Malého náměstí dvůr hospodářský, který sloužil by pro zásobování krámů zbožím, jakož i pro skládáni paliva.

Tímto dvorem jest umožněno též úplné oddělení místností nájemných od vlastní radnice. Místnosti tyto záležejí z krámů a z hostince, který má vedle vlastních hostinských místností i výčep a přípravnu v přízemí. Posléze jmenované místnosti jsou spojeny schody v souterrainu. Z této by se nápoje a jídla výtahy dopravovaly nejen do hostince, ale i do buffetu v předsíni zasedací síně obecních starších.

Sloh budovy jest jednotný — na motivech Vladislavské gotiky s moderním detailem — a pojí se se stávajícími budovami radnice v harmonický celek.

Oprava děkanského chrámu Nanebevzetí Panny Marie v Klatovech.

Arch. Jos. Fanta. — Tabulky č. 39. a 40.

V dnešním čísle přinášíme prvotní návrh opravný, který v hlavních rysech blíže ukazuje, jakým způsobem v podstatě kostel Klatovský byl restaurován.

Srovnáme-li stav kostela z r. 1808, jak týž naznačen byl na tab. 31. předešlého čísla, s návrhem opravy, vidíme, že kostel obdržel nový krov a střechy, že zbaven byl v průčelí severním přístavku, v němž byly schody na kruchtu, vidíme že v průčelí západním odbourány byly přístavky, v nichž byly sakristie a depositář, že v průčelí jižním odbouráno bylo neforemné obezdění rohu presbytářového, přistavené ku kostelu koncem 17. století. Kaple Oliveta byla ponechána, jen střecha byla jinak utvářena, aby zakrytá dříve okna lodní mohla býti do původního stavu přivedena.

V podrobnostech uchyluje se provedená oprava jen v některých částech od prvotního návrhu. Vyřešeny byly zejména jinak schody na kruchtu a to proto, že se při odbourání přístavku schodního přišlo na zbytky stupňů původních a na ostění dveří na kruchtu, které svědčily o odchylné puvodní úpravě vstupu na kruchtu od oné navržené.

A při opravě chrámu děkanského v Klatovech se ukázalo, že lze mezi stavbou při bedlivém všímání zjistiti téměř neomylně z původního stavu starých památek více než bylo lze při zběžném prohlédnutí tušiti. Tak přišlo se i při této opravě pod omítkou zevně na zbytky, které umožnily přesné doplnění jednotlivých částí stavby. Zjištěno bylo profilování opěrných pilířů, jich dělicí římsy a štítové ukončení jak při presbytáři, tak i lodi. Zbytky kamenné na průčelí západním ukazují, jak byl asi utvářen puvodní níže položený štít.

Nejcennějším nálezem při stavbě bylo odkrytí stropních maleb v lodích presbytářových a nástěnné malby v pravé lodi prebytářové, představující poslední soud. Přineseme malby ty v některém z příštích čísel. Malby byly očištěny a pečlivě opraveny akad. malířem Maloířem.

J. F.

Hudební síň.

(Z výstavy posluchačů architektury r. 1905.)
C. arch. Theodor Petřík.

V letošní výstavě posluchačů architektury na české technice budily pozornost návrhy vnitřků C. arch. Theodora Petříka, prozrazující smysl pro ladné uspořádání interieurů, provanuté duchem moderní architektury dle vzorů hlavně anglických.

V dnešním čísle přinášíme z těchto návrhů »hudební salon« jako ukázku směru, ku kterému tíhne snaživý náš dorost architektonický.

Lovecký zámeček „Jelená".

Navrhl stav. J. Hrnčíř v Praze. — (K tab. č. 35. v předešlém čísle uveřejněné.)

Budova tato zřízena bude příštím jarem na Traurenbergu v lesích Krkonošských. Sloužiti má za příbytek majitele revíru v čas letní a po dobu honební saisony. V přízemí naléză se byt majitele o 5 pokojích s kuchyní a příslušenstvím, v podkroví 3 pokoje hostinské, v souterrainu umístěn jest byt hajného o pokoji s kuchyní a pak potřebné sklepy. Jako materiálu použiti bylo pouze dříví a lomového kamene z blízkého lesního lomu, ježto jinak vzhledem k obtížné dopravě by se objekt velice zdražil. Vzhledem k těmto podmínkám řešeno jest průčelí ve slohu slovanských dřevěných staveb lidových.

ZE SCHŮZÍ SPOLKOVÝCH.

Ve schůzi I. skupiny, konané dne 6. července t. r., bylo usneseno v záležitosti Bohnic netrvati na podání rozkladu zemskému výboru, ale odpověditi představenstvu, že skupina není vinna průtahem odpovědi. Dále byl čten přípis komise pro zachovávání soutěžného řádu, žádající, aby spolek arch. a inž. zakročil v příčině nesprávného vypsání soutěže na Střelnici v Plzni. Usneseno odpověditi, že soutěž ta v »Arch. Obz.« nedoporučena. Ku prohlédnutí vyložených polohopisných plánů na úpravu nábřeží od mostu Palackého k Vyšehradu delegováni: prof. R. Klenka z Vlastimilu a arch. A. Engel.

Redaktoři: Prof. A. CECHNER a prof. A. ČENSKÝ. — Redakční komitét: Prof. JAN KOULA a arch. V. ZÁKREJS. — Za redakci odpovídá F. ČERVENÝ, professor c. k. státní průmyslové školy v Praze. — Majitel a vydavatel: SPOLEK ARCH. A INŽ. V KRÁL. ČESKÉM. — Tiskne »POLITIKA« závod tiskařský a vydavatelský v Praze.

ROČNÍK IV. ČÍS. 9.

ARCHITEKTONICKÝ OBZOR

V PRAZE, DNE 6. ZÁŘÍ 1905.

Inženýrství a moderní architektura.

Vedle úloh, které spadají ve vlastní obor působnosti architekta, jest celá řada jiných, jež řešiti přináleží inženýru, které však žádají nutné součinnosti obou, jakmile jde o to, aby dílo samo co výtvor umělecký působilo. V letech posledních do omrzení čítáme fráze o architektuře budoucnosti — ze skla a železa, které zejména laiky aneb i t. zv. uměleckými kritiky hlásány bývají v domnění, že v tomto směru kýženého převratu neb obrození slohového se domůžeme. Zapomíná se ovšem, že materiály tyto, za materiály budoucnosti považované, jen pro jisté druhy staveb způsobilé jsou, kdežto převážná většina staveb, obytných i monumentálních, nikdy z nich budována býti nemůže.

Leč vyhněme se diskussi v tomto směru a všimněme si spíše zjevů, jichž srovnání zdá se nám býti vysoce zajímavým.

Všem, kdož sledují pokrok architektury novodobé, neušlo zajisté, že jisté výtvory, vzniklé z moderních potřeb a materiálů, naprosto liší se od dřívějších, že vykazují svůj nový specifický ráz, který v rámec nějakého slohu vpraviti nelze. Jsou to ponejvíce výtvory, vzniklé v duševní dílně inženýra. Netušený rozvoj technických věd ve století XIX. vyvolal takové úlohy, jichž analogon marně bychom hledali ve věcích minulých.

Jich řešení připadlo inženýru. On byl tvůrčí silou, která myšlence dala zjevný výraz, tvar, jenž ztělesňoval danou potřebu.

Díla, kterým století XIX. vzniknouti dalo, vyznačují se smělostí koncepce, nesoucí se vždy k vyšším cílům — avšak schází jim po většině to, čím vyznačovalo se každé technické dílo věků dřívějších: pečeť umělecká. Tento nedostatek byl snad záhy cítěn, neshledáván však dosti závažným, aby mu bylo odpomoženo; teprve na sklonu minulého století ozývá se volání nejen po účelném, ale i krásném řešení, dějí se první pokusy, jež vedou k tomu, že vedle inženýra ku řešení velkých úkolů jako síla rovnocenná povoláván jest architekt. Pokud jde o díla inženýrská ve volné přírodě, není pohnutek — až na malé výjimky — sáhati k řešení architektonickému, ač i tu oko nerado se spokojuje s pouhou formou konstruktivní. Za to však ona díla inženýrská, vzniklá v oblasti velkých měst, jsou důležitosti takové, že moment architektonický jest při nich rozhodující (na př. mosty, nádraží, nábřeží a p.). Ano mnohá z nich zasahují v ráz města, že řešení jich přesunuto býti musí do rukou architekta, na př. úprava měst. Vyplývá z toho dvojí:

1. Že inženýr při výtvorech toho rázu, jak naznačeno, tvořiti musí za stálé součinnosti architekta, dále pak, že musí tou měrou ovládati komposici architektonickou, aby při práci menšího významu sám byl scnopen navrhovati i zevní formu svého díla v duchu doby. Takováto vyškolenost a vzdělání řekněme umělecké dnešním inženýrům schází úplně.

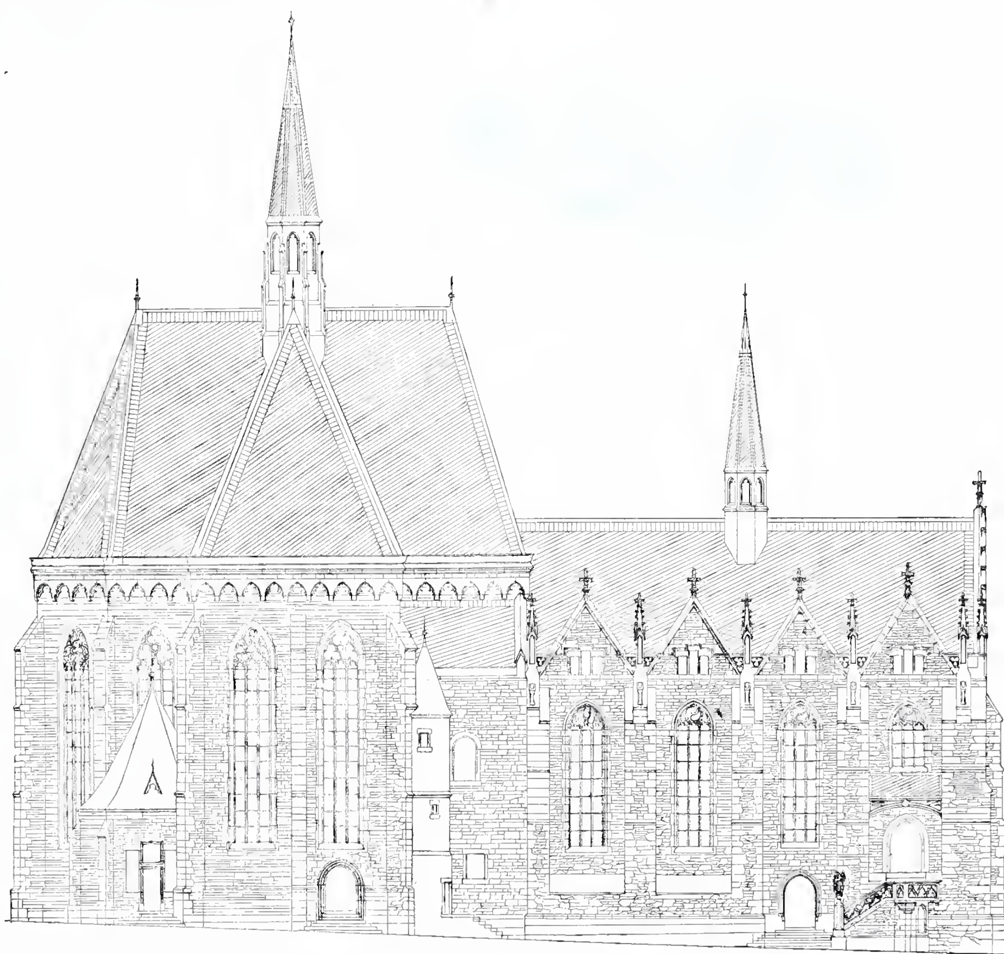
2. Že architektům vedle prací ryze architektonických otvírá se nové, nejvýše vděčné pole činnosti v oborech inženýrství, činnosti to proto tak vděčné, že úlohy ty vždy jsou velkolepého rázu a v pravdě moderní, kde možno tvůrčí schopnost rozvinouti bez ohledů na tradice, a býti moderním v nejlepším toho slova smyslu.

Vzpomeňme jen velkolepých železničních staveb, nádraží, tunelů, mostů a viaduktů.

Dnes jsou stavby nádražní hlavním vstupem do měst, tak mohutným životem pulsujícím, že nic podobného v dobách dřívějších nenalézáme.

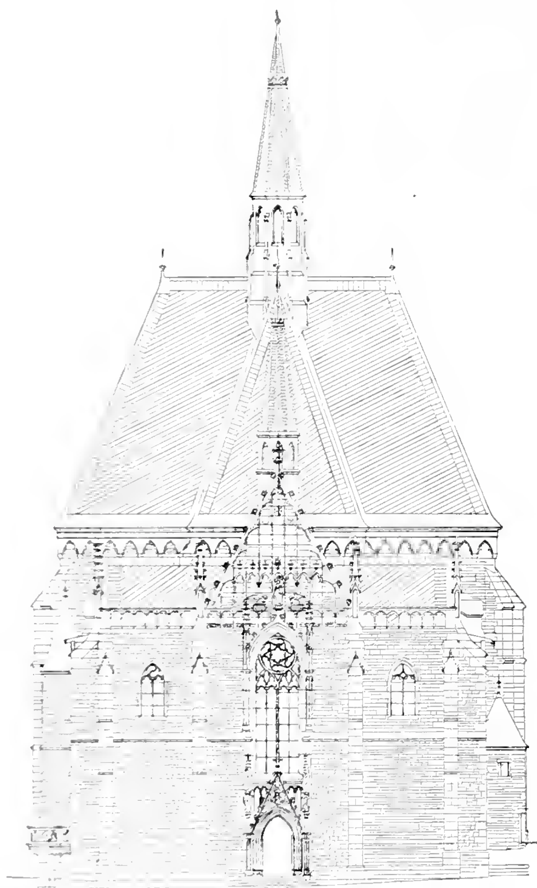
Gigantické stavby nádražní, jako na př. ve Frankfurtě, Kolíně n. R., Drážďanech, Antverpách a Paříži jsou čelnými pomníky toho druhu. Charles Buls právem porovnává je s obrovitými díly starověku, jako s chrámem v Karnaku. Že i dílo poměrně jednoduché, jako jsou tunnely, vyžaduje v neobyčejné míře pozornost a součinnost architekta, jest důkazem náš tunnel skalou Vyšehradskou, v celku velmi šťastně ku svému vůkolí se pojící. O městských drahách, zejména o jejich nešťastném vlivu na krásný vzhled města, daly by se napsati statě; stačí jen vzpomenouti městské dráhy berlínské, aby se ukázalo, jak může býti i vynikajícím dílem technickým ráz města snad i na staletí zkažen.

Myslím, že zejména dráha berlínská byla příčinou, že ve Vídni úprava architektonická svěřena byla O. Wagnerovi. Že v Berlíně tento nedostatek se cítil, vidno jest z toho, že elektrická dráha tamní nestala se objektem pouze užitkovým, nýbrž že dala podnět k mnoha zajímavým, vskutku moderním výtvorům architektonickým.

Studie k opravě děkanského chrámu Nanebevz. Panny Marie v Klafovech. — Průčelí severní.
Arch. Jos. Fanta.

Podobně při stavbách vodních. Mosty nejsou výtvory čistě technickými, ale eminentně architektonickými, kde každá nová myšlenka konstruktivní znamená též pokrok ve smyslu architektury moderní, ať jde o mosty kamenné, železné nebo bétonové.

Studie k opravě děkanského chrámu Nanebevzetí Panny Marie v Klatovech. — Průčelí západní.
Arch. Jos. Fanta.

S mosty souvisí i nábřeží, kde veskrze bez součinnosti architekta obejíti se nelze, dále úprava řek v obvodu měst, s celým velkolepým apparátem stavebným.

Ze staveb pozemních, kde o koncepci dělí se inženýr s architektem, uvésti dlužno v první řadě stavby výstavní, tržnice a domy obchodní.

Ohromné prostory výstavišť, přepnuté smělou konstrukcí železnou, teprve v rámci architektonickém přicházejí ku platnosti; o nich možno říci, že oproti stavbám monumentálním stvořily nový sloh, ovšem jen pro stavby rázu effemerního. (Dôme central a budova výtv. umění od Formigé na výstavě Pařížské v r. 1889.)

Oborem stejně důležitým, kde převaha přesunula se na stranu architekta vůbec, jest úprava měst.

Aniž by kdo upírati mohl velkou zásluhu inženýrům i v tomto směru, zejména s ohledem na požadavky dopravy a hygieny, přece musíme konstatovati, že rozvoj velkých měst zastal nás techniky nepřipraveny, a že teprve trpké zkušenosti z chyb získané vedly nás ke studiu, kde vlivem architektův opět se obrátil zřetel na umělecké úkoly při úpravách měst. Díla Sitteho, Stübbena, Baumeistra, Henriciho a j. jsou epochálními a měla by i každému inženýru, v tomto oboru pracujícímu, známa býti. Není pochyby, že při ohromném rozmachu věd technických i tato vzájemná, navzájem se doplňující činnost dvou sesterských odvětví architektury a inženýrství — umění a vědy — poroste. Pro nás architekty jest činnost tato pramenem tvůrčí síly, nechť jest jím i pro kollegy inženýry.

Výchova na školách pro obě odvětví namnoze sice schází, u nás i v cizině, ale v tvorbě skutečné mezera tato jest překlenuta.

Stručná tato stať jest pokusem, v nejjednodušších rysech zachytili toto vzájemné působení dvou technických odvětví k jedinému cíli směřujících: pokroku na poli umění a vědy!

Ant. Balšánek.

Oprava děkanského chrámu Nanebevzetí Panny Marie v Klatovech.

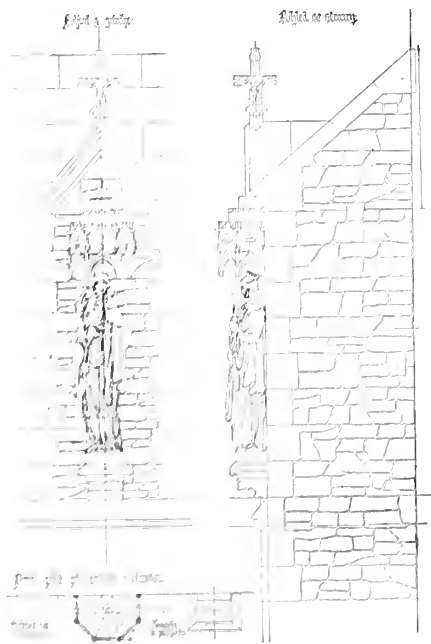
Arch. Jos. Fanta. (Pokračování.) — Tabulky 44. a 45.

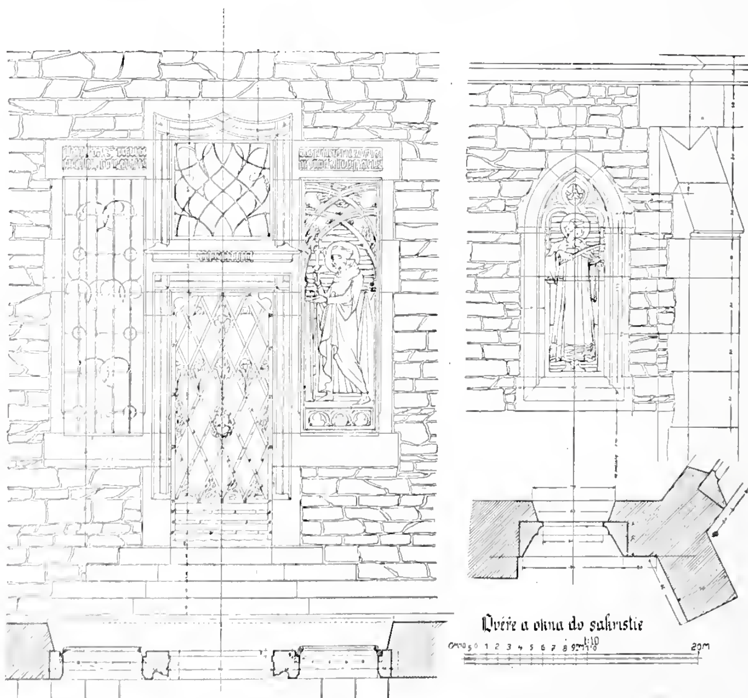
Zjištěný původní stav děkanského chrámu klatovského, pokud se týká přední jeho části, vedl ku návrhu, který přinášíme na tabulkách 44. a 45.

Zbytky kamenné původního štítu, na něž se pod omítkou přišlo, svědčily o tom, že původně byl přední štít, s ním i krov a střecha přední původní části kostelní značně níže položeny, než štít a střecha stávající. Jak dlouho tento původní stav obrysově zajímavý trval, těžko zjistiti. Zda se zvýšení západní části stalo hned po přistavění vyšší presbytářové části aneb teprv při opravách v 16. století, není snadno na jisto postaviti. Vyobrazení Winterbergrovo z počátku 17. století vykazuje již zvýšenou zapadní část kostela. Zvýšení to stalo se vyzděním mohutných pilířů v nadstřeší, spočívajících na spodních kulatých pilířích lodi kostelní. Pilíře ty byly v podstřeší v lomeném oblouku překlenuty, na pásech těch pak do výše římsy vyšší části východní postaveny byly zdi, na nichž uložena leží vazba střešní.

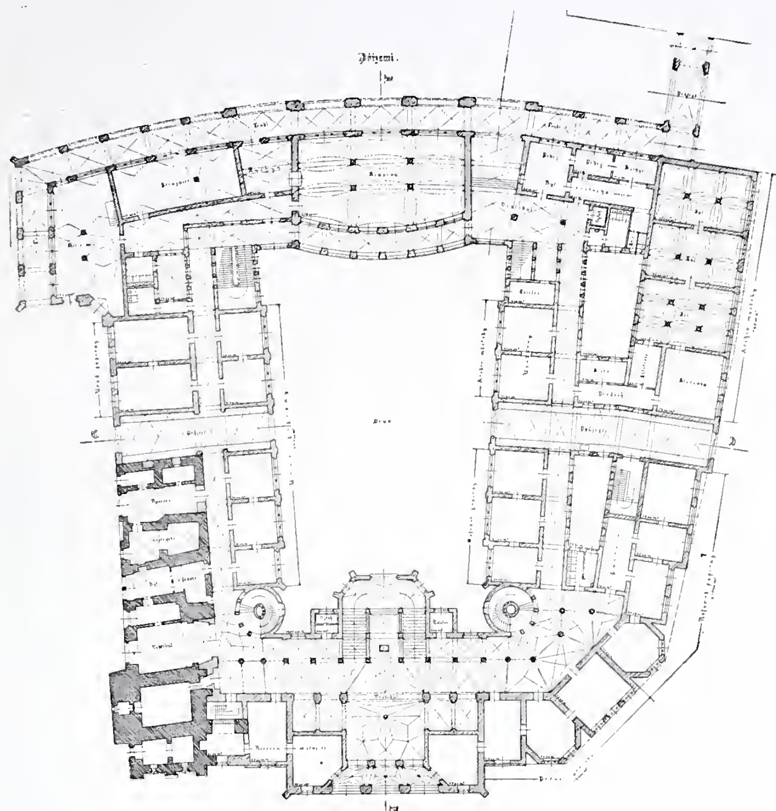
Tento zajímavý původní stav vedl ke studii (viz obr. na str. 33./34.), kteráž ukazuje, jak bylo by lze na základě svrchu naznačených poznatků přiblížiti se původnímu zajímavému seskupení vnějšímu, které by přesně odpovídalo dvojakosti půdorysné, která jest pro děkanský kostel klatovský tak význačnou. Studie tato ovšem neměla pro provádění oprav praktického významu. Byla hned předem vyloučena možnost opětného snížení přední části kostela. Architektonicky ovšem slušelo by asi úpravě ve studii vyznačené z důvodu shora naznačeného dáti přednost.

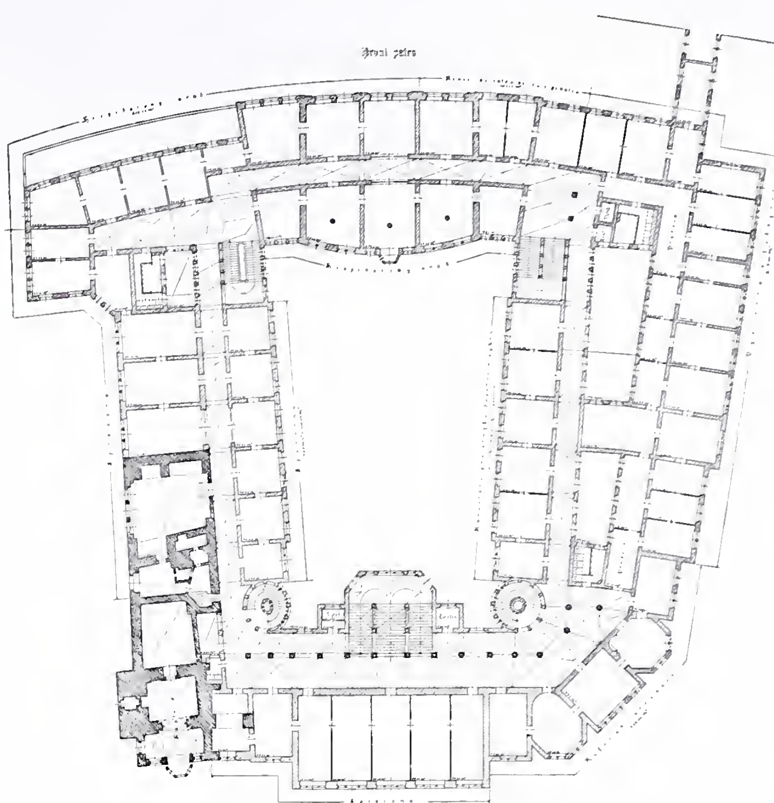
Při každé větší opravě starých památek vyskytují se otázky nemálo zajímavé, jichž odůvodněné zodpovězení, jich všestranné uvážení jistě bez prospěchu by nezůstalo pro práce příští. Ovšem, že silnější

Definitivní návrh opravy děkanského chrámu Nanebevzetí Panny Marie v Klatovech. — Podrobnosti.
Arch. Jos. Fanta.

Soutěžný návrh na dostavbu radnice král. hlavního města Prahy.
Arch. V. Beneš a Jos. Pospíšil. — Odměna 2400 K.

okolnosti rozhodují o skutečném provedení než akademická řešení a theoretická uvažování.

Na tab. 44. a 45. jest vyobrazením západního (hlavního) průčelí podán přehled vnějšku kostela děkanského v Klatovech dle provedených a ku provedení přijatých plánů. Práce postoupily tou měrou, že přikročiti se má k úpravě západního průčelí. Zde nejedná se pouze o restaurování, nýbrž o dostavbu. Ostatní průčelí měla veškeré původní části architektonické a mohla býti tudíž přesně dle zbytků stávajících doplňována.

Průčelí západní architektonicky vyřešeno bylo před přístavbou východní části kostela a odpovídalo původní disposici trojlodní se závěrem pětihranným osmiúhelného presbytáře, k níž dle vší pravděpodobnosti připojovala se jedna neb dvě věže. Přístavbou nové východní části, tvořící téměř nový kostel, zdvižením přední části kostelní, bylo ovšem průčelí západní v poměrech svých naprosto změněno. Přestavby a dostavby jeho dály se pak zcela řemeslně bez přihlížení k původnímu architektonickému utváření beze stop snahy za nějakým architektonickým k pozdější době odloženým vyřešením. Dostavováno bylo bez ohledu i k líci zdiva spodního; na pěkné a pečlivé zdivo z lomového kamene připojena byla nahodile hořejší část cihelná. Tento stav, k němuž jako vždy a všude připojují se ohledy na úsporné provedení a zachování starého zdiva, pokud jest dobrým, ztěžovaly značně úlohu. Ze čtyř předložených návrhů na doplnění a dostavbu západního průčelí zvolen byl návrh, který objasňují blíže detailní listy na tab. 45. obsažené, štítu a dolní části průčelí toho.

Provádění oprav na děkanském chrámu klatovském několikráte uvázlo pro nedostatek prostředků. Neschází mnoho, aby kostel byl ukončen. Přejeme, aby se obětavé činnosti spolku pro opravu děkanského chrámu brzy podařilo přemoci nesnáze v cestu se stavící. Máme právem plnou naději, že spolek za podpory energického starosty klatovského pana MUDra Maška práci započatou v brzku dokončí a tak budoucím věkům dochová památku stavební nad jiné zajímavou.

Soutěžný návrh na přestavbu radnice král. hlavního města Prahy.

Arch. V. Beneš a A. Pospíšil. (Tab. č. 41., 42. a 43.)

Půdorysné řešení předloženého návrhu podmíněno jest umístěním slavnostní síně a nové zasedací síně sboru obecních starších do hlavní osy budovy, kamž — vzhledem k jich důležitosti — rozhodně patří. V ostatním snažili se projektanti, kromě vhodného umístění žádaných kancelářských a sálových skupin, připojiti starou část do nového organismu tím způsobem, aby s ním ladný a samolitý celek tvořila a to jak v půdoryse, tak v průčelích.

Veškeré místnosti umístěny jsou v návrhu přesně dle programu v plochách nejméně tímto stanovených a bylo by co do polohy pouze na to poukázati, že přijímací salon a čekárna starosty svým bezprostředním sousedstvím se slavnostní síní hodí se dobře pro zvláštní případy k rozšíření vedlejších místností slavnostní síně; v téže skupině myšlena jest jižně při slavnostní síni položená předsíň jako šatna, která ostatně pro jednotlivé případy i v rozšířené chodbě před slavnostní síní po obou stranách hlavního schodiště vhodně umístiti se dá.

Mimo program navržena ve dvorní části jižního traktu velká výstavní síň, jejíž potřeba se tak silně pociťuje a která při navrženém umístění se severním osvětlením jistě všem požadavkům by vyhověla. Starý sál sboru obecních starších není zachován, protože poloha jeho jest taková, že se do nového řešení bez rušivých následků pro celý půdorys pojmouti nedaly. Obě hlavní místnosti, slavnostní a nová zasedací síň, opatřeny jsou galeriemi, tato kromě toho ložemi.

Jak z řešení půdorysného vidno, dána v předloženém návrhu velká důležitost hlavnímu dvoru, který tvoří, do osy slavnostní síně a nové zasedací síně položen, středisko celé budovy. V téže hlavní ose leží též hlavní vchod ze Staroměstského náměstí.

Spojení s projektovanou novou budovou položeno do II., jako hlavního patra.

V souterrainu severního traktu umístěna restaurace s vinárnou.

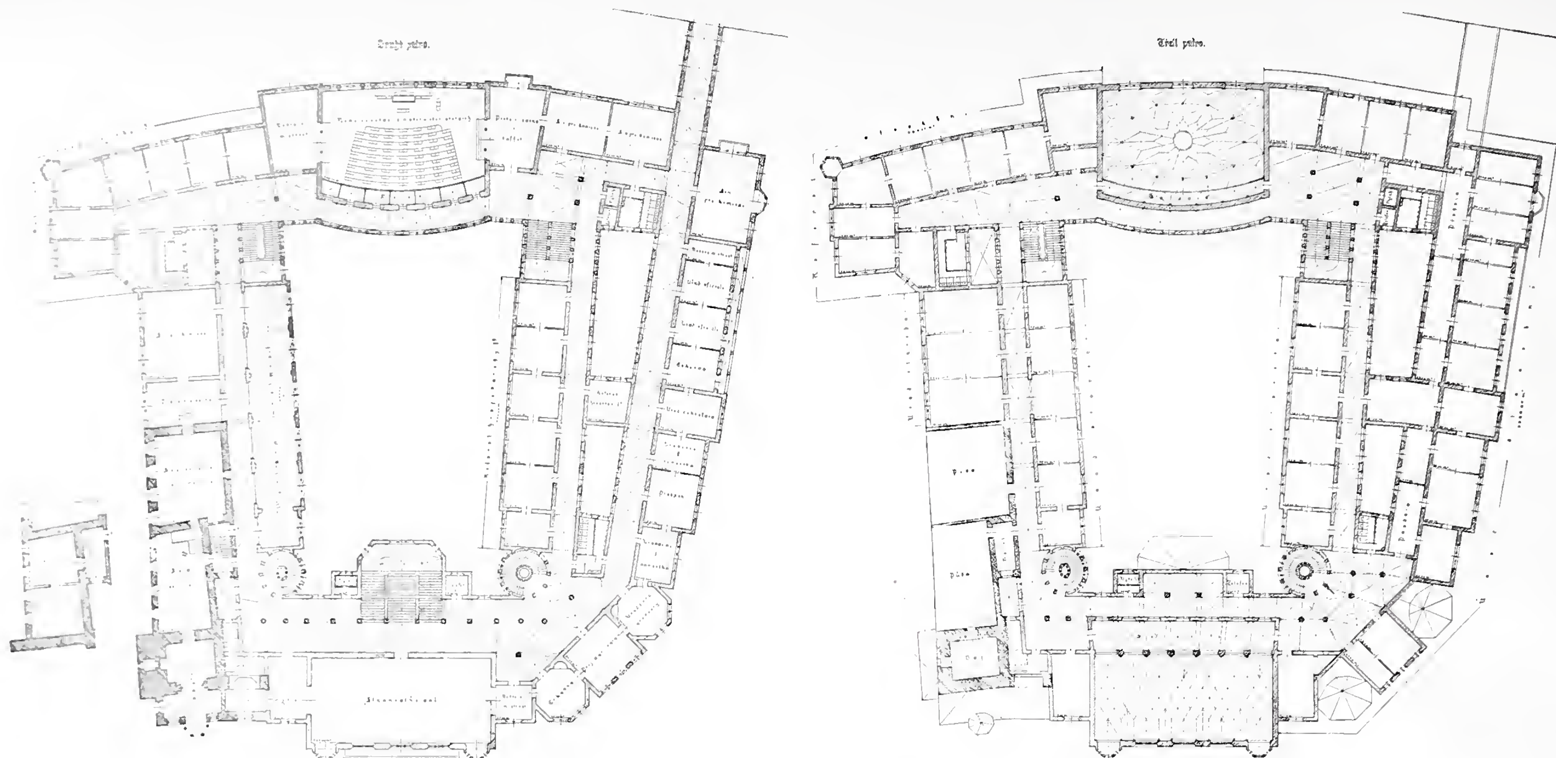
Při řešení průčelí budovy byl projektantům vodítkem jednak bod programu, který žádá jednotný, monumentální celek, jednak vlastní pocit, téhož smyslu. Při tom hleděli projektanti žádaný jednotný ráz docíliti řešením, jež při nových částech vystihuje ráz části staré, stále však se zřetelem na skupinu věžní, kterou dle náhledu projektantů při každém řešení v její působivosti třeba zachovati; proto snažili se projektanti všechny vyšší části budovy od věže oddáliti, aby tato i nadále nerušeně přicházela ku platnosti a to úplně ve formě nynější co pražská zvláštnost. Požadavku stran nárožního řešení oproti kostelu sv. Mikuláše bylo vyhověno; třípatrová fronta budovy oproti Malému rynečku posunuta zpět o šíři loubí, čímž docíleno vzdušně zvětšení onoho náměstí.

BIBLIOGRAFIE.

V letošní zimě vyšlo dílo: »**Die Markgrafschaft Mähren in kunstgeschichtlicher Beziehung**« von *August Prokop,* Arch., k. k. Hofrat, o. ö. Prof. in Wien«, které pro umělecké dějiny markrabství Moravského a zejména pro jeho dějiny stavitelství má značný význam.

Jest to první systematická publikace o památkách moravských, jež dozná ocenění nejen v kruzích odborníků, nýbrž i rozšíření v širších vrstvách vzdělanců, poněvadž daný předmět široce vyčerpává. Dozajista jsou i sami Moravané překvapeni, čím se země jejich, pokud uměleckých památek se týče, honosí. Co jest zde převzácných zbytků jen z doby románské a gotické, co tu malebných a zajímavých zámků i budov městských z doby renaissanční, a k jaké nádheře dostoupilo se v pozůstatcích slávy šlechty v době barokní a rokokové.

Dílo jest německé, ale není pochyby, že nalezne i tak cestu k nám, hlavně též z té příčiny, že není ničeho podobného v českém jazyku; než máme za to, že úspěch krásného díla pana prof. Prokopa bude pobídkou, aby se i z české strany nenechávalo toto pole vlastivědy ladem, a aby poskytlo se něco analogického v duchu našem napsaného vzrůstajícímu vzdělanstvu moravskému, které již z veliké své lásky k rodnému kraji o vše podobné nyní se zajímá.

Soutěžný návrh na dostavbu radnice král. hlavního města Prahy.
Arch. V. Beneš a Jos. Pospíšil. — Odměna 2400 K.

Česká akademie umění vydává za podpory sněmu zemského, jednotlivých měst i okresních zastupitelství soupis uměleckých památek v království Českém, který dle vyšlých již 20 svazků slibuje býti jednou z největších a nejlepších publikací toho druhu vůbec. Cos podobného mohlo by se i na Moravě započíti, především ale mělo by být pamatováno, že doposud není na Moravě ani žádného takového průvodce po zemi, jako jest u nás Řivnáčův průvodce po Čechách, který v soustředěné formě nejen nejširší kruhy seznamuje s uměleckými i historickými památkami země, nýbrž podporuje též ocenění krás otčiny a turistiku vůbec.

Vracejíce se k publikaci prof. Prokopa opětujeme, že dílo jest velice široce založeno; čtyři tlusté a bohatě vypravené svazky velkého kvartového formátu leží tu před námi; již rozměrem ukazují, že jest to práce dlouho připravovaná a sestavovaná; práce podniknutá z velké lásky k otčině a jejím památkám uměleckým, kterou autor vydal teprve na sklonku svého života, když ji měl již za úplně připravenou, aby tak korunovala všechny jeho snahy.

První ze svazků věnován jest památkám románským, druhý gotickým, třetí renaissančním a čtvrtý barokním, rokokovým i empirovým. V knihách těch na různých místech vsunul autor více méně případné kapitoly i o památkách lidových. — Na všech stranách jest dostatek vyobrazení i odborných rysů architektonických.

Obsah díla u veliké převaze týče se památek stavitelských; vedle toho však přehledově dotýká se i sochařství a malířství, jakož i — a to podrobněji — uměleckého průmyslu všeho druhu. — V tom směru dílo připomíná tak trochu knihu »Die Kunst des Mittelalters in Böhmen«, vydanou B. Gruebrem v roce 1877.

Přihlížíme-li blíže k obsahu publikace, poznáme, že tu jde o práci, která zachovává v ledačems svůj ráz, čímž se liší od podobných prací cizích. — Tam pisatelé spokojují se s předvedením vlastního předmětu, odkazujíce krátkými poznámkami čtenáře k rozmanitým publikacím, z nichž při práci své čerpali, anebo na jejichž základech svoje poznatky a vývody staví. Zde autor často celé kapitoly z cizích děl cituje zajisté proto, aby dílo jeho samo o sobě mohlo zejména u čtenáře laika anebo na venkově vyvolati celistvé zaokrouhlené pochopení. Prof. Prokop chtěl nejen vyčerpati bohatství památek Moravy, nýbrž snažil se současně vysvětliti, jak by se mělo k nim hleděti po stránce historické a jak zapadají v rámec evropských dějin uměleckých. — Jaký vliv měl východ a západ na utváření se úsvitu dějin ve vlastech našich; jak dominovala Francie za doby středověku, co se zde změnilo, když za doby renaissanční Italie převzala kulturní i umělecké vedení a jaké vztahy k této zemi a opět k Francii za doby století 17. a 18.; vedle toho pak co vše způsobily politické i kulturní proudy domácí.

Proto setkáváme se v díle s rozmanitými široce rozvedenými genealogickými kartami a dějepisnými kapitolami, z nichž poslední jsou většinou značně jednostranné; nevystihují jednoduché dominantní vztahy, jak národnostní, tak politické, a pro stanovisko, které pisatel vůbec zaujímá vůči straně německé na Moravě, ani vystihovati nemohou.

Dílo nese vůbec ráz z výpisků, poznámek a schráněných obrázků sdělaného díla, jehož poslední redakce nebyla tak silna, aby jednotného vyhranění se bylo dosáhlo. Proto některé zprávy jsou již zastaralé (o paláci Schwarzenbergském) a jiné vyvrácené (o Hvězdě a Belvederu), ovšem vedle velkého počtu správných. — Měl tu ovšem autor k ruce tři velká stará díla, z nichž se dalo již něco snésti: Volného topografii Moravy, Dudíkovy dějiny Moravy a Dlabačův seznam umělců Čech, Moravy a Slezska, k jiným nehledě. Když vypisuje z těchto, nese se stať tónem jedním, když pak z Neuwirtha, Chlumetzkého nebo Bretholze, opět jinými.

Autor přichází někdy až do komických nesnází pointováním německosti všeho uměleckého snažení Českého národa v minulosti i v abecedových věcech, jsou tu chyby i omyly. Praví na př. potěšen: »První biskup pražský Dětmar byl Němec, und auch die nachfolgenden Bischöfe waren Deutsche« — sebral tedy i Vojtěcha Slavníkovce mezi Němce. Na všech stranách mu způsobuje hroznou nesnázi, jak někoho má označiti — Böhme ovšem má zapovězeno napsati, tedy Mährer, Einheimischer, anebo když už to jinak nejde: Czeche, »ebenso wurde auch ein Czeche« (k stavbě sv. Štěpána) nämlich Meister »Waclaw« von Klosterneuburg her berufen« (založil a vedl stavbu věže). »Auch 1433 ist wieder ein Czeche, Meister Hans von Prachatic bei St. Stefan tätig« (dokončil stavbu věže). — Jistě ale neví, kdy ti zatrolení »Czechové« se počli vlastně rodit? Jak pak možno, aby sv. Prokop nebo Božetěch, anebo opět Přemyslovci či někteří ze staré šlechty moravské byli »Czechen«, ti nejvýš snad byli »Slaven«; více jistě ne — a proto se s tímto jménem dá přece z té nejhorší louže vybřednouti a docílí se mimo to, že mezi jednotlivé země koruny české se nastaví hráze a snažení národa ve dlouhých dobách historických v atomy rozčlení.

Z díla prof. Prokopa první dva svazky, jednající o slozích středověkých, jsou mnohem propracovanější než druhé dva. Je z nich patrno, že autor architekt, vyškolený ve tvarech uvedeného období, měl pro památky románské a gotické značně dříve a více porozumění a také jeho prakse ho s těmito po celou dobu činnosti v Brně více vázala.

Vedle soupisově pojednaných a popsaných památek nalézají se tu i statě téměř monograficky vypravené a pečlivě prostudované; vše pak podepřeno jest kapitolami o vývoji stavitelství středověku, čerpané z Viollet le Ducova klassického díla Dictionaire d'architecture a téhož obrázky vysvětlení.

Soupisně vedeny jsou pak i díly III. a IV. V třetím, o renaissanci, překvapuje stejnorážnost památek se stavbami v Čechách, což ovšem přirozeno, ana šlechta obou zemí byla jedna a tatáž.

Na falešné cestě nalézá se autor, když poukazuje při vlivu na příchod renaissance na Moravě na krále uherského Matyáše, který v letech 1469—1490 zemi tuto měl v držení — když z tohoto období ještě ani jediné renaissanční stavby na Moravě uvésti nemůže a kde vliv Vladislava II. v zemích koruny české po roce 1490 stejnoměrně nastává. Podivno také, když již tolik vztahu uvádí, že při pojednání Telče zapomíná na analogie v Jindřichově Hradci.

Ve čtvrtém díle, o baroku a rokoku na Moravě, poznáváme znenáhlé přimknutí se Moravy k Vídni, což útvarem politickým a příchodem cizí, nové šlechty snadno se vysvětluje. Skvostné památky doby této jsou v publikaci výborně reprodukovány a autor, když již tolika mužům a spolupracovníkům v předmluvě se děkoval, mohl tu také docela dobře uvésti i fotografa Wlhu, který mu většinu výborných pohledů, zejména pro III. a IV. díl, snesl a připravil; tyto ovšem v díle nemusely být však některé z nich dvakrát a snad i třikrát otištěny. *J. K.*

Pro nahromadění materiálu odloženo pokračování článku: »O architektuře budoucnosti s ohledem na renaissanci francouzskou« na příště.

Redaktoři: Prof. A. CECHNER a prof. A. ČENSKÝ. — Redakční komitét: Prof. JAN KOULA a arch. V. ZÁKREJS. — Za redakci odpovídá F. ČERVENÝ, professor c. k. státní průmyslové školy v Praze. — Majitel a vydavatel: SPOLEK ARCH. A INŽ. V KRÁL. ČESKÉM. — Tiskne »POLITIKA« závod tiskařský a vydavatelský v Praze.

ROČNÍK IV. ČÍS. 10.

ARCHITEKTONICKÝ OBZOR

V PRAZE, DNE 4. ŘÍJNA 1905.

Centralisace na postupu.

Jak známo, obrátili se největší spolky technické, vídeňské i pražské, opětně k vládě, aby se návrhy veřejných monumentálních staveb opatřovaly cestou veřejných soutěží, kterýmžto způsobem jednak získají se nejlepší návrhy, jinak ale poskytuje se absolventům vysokých technických škol vládou vydržovaných příležitost, nabytých vědomostí k obecnému i vlastnímu prospěchu využitkovati.

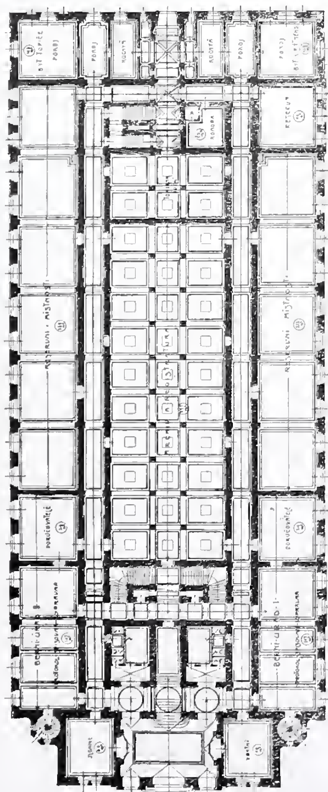
Než vůči oprávněnému volání zůstávají centrální úřady vídeňské naprosto hluché a jako v odpověď na ona podání naopak lze sledovati v každém ohledu zhoršení i proti dosud platným nařízením.

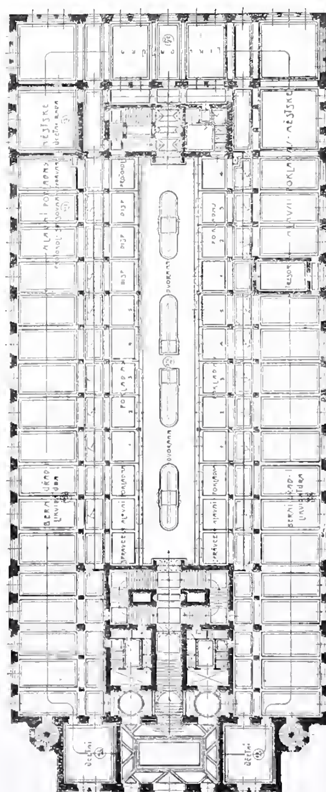
Dle nynějšího organisačního statutu pro státní stavební službu v Čechách spadá opatřování veškerých státních staveb, v království Českém prováděných, v obor působnosti odboru technického při místodržitelství, po případě státním technikům, různým okr. hejtmanstvím přiděleným. Činnost ta obsahuje jak sdělávání stavebních projektů, tak i dozor při provádění staveb samotných. Od nějakého času však jeví se zřejmá tendence vlády, omeziti činnost státních techniků v Cislajtanii a zvláště v Čechách na míru nejmenší a strhnouti nejdůležitější agendu stavební do vídeňské centrály. Nejen že sdělávají se nyní téměř výhradně veškeré projekty státních budov pro celé Předlitavsko v technickém odboru ministerském, neb dokonce v soukromých atelierech tamních vysokých úředníků stavebních (!), ale — což zvláště karakteristické — i ku vedení staveb samých a ku dozoru na stavby prováděné v Čechách a v jiných zemích na říšské radě zastoupených vysílají se nyní státní technikové vídeňští, po většině jazyka a poměrů místních neznalí. Tak stalo se na př. při stavbě justičních budov v Plzni, Chebu, Budějovicích a nejnověji na Smíchově, Karlových Varech a Litoměřicích a j. v.

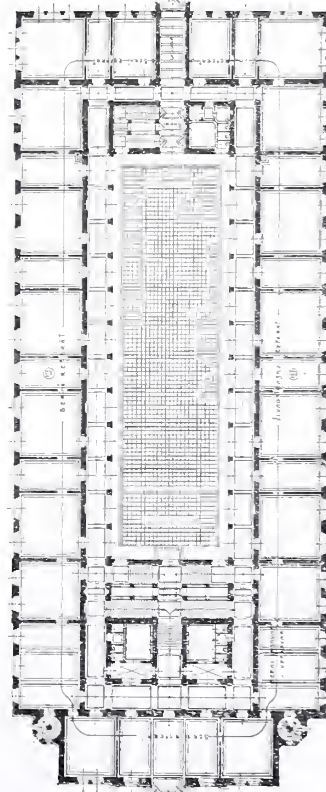
Nehledě k pochopitelnému roztrpčení, jakéž musí toto opětovné preterování vzbuditi v technických úřednících, v »provinciích« působících, musí tento nešvar míti též neblahý vliv na zdatnost těchto techniků, kterým se odjímá příležitost získati zkušeností odborných, jichž stavebnímu odborníku jedině odpovědným stavbyvedením nabýti lze.

Nedosti však na tom, že zasahuje ministerstvo takto samovolně do kompetence zemských státních odborů stavebních, ono vnucuje své techniky i obcím, kteréž svým nákladem budovy středních škol pořizují, ku dozoru na provádění staveb těch. V posledním tomto případě leží ovšem odpomoc v rukou té které obce, která může snadno opříti se takovémuto zcela neoprávněnému zasahování do její záležitostí, v ostatních pak případech bylo by věcí poslanců, aby chránili naše techniky před invasí techniků vídeňských rázným zakročením na místech kompetentních, neboť půjde-li to takto dál, scvrkne se obor působnosti zdejších státních techniků pomalu jen na provádění různých »melouchů« na budovách erárních, na činnost to, ku které není věru třeba drahé průpravy z vysokých škol technických, na kterou stačí úplně úroveň odborného vzdělání, jakou vykazují na př. vysloužilí kaprálové od pionýrů. Čeští technikové pak, jichž zdatnost ve všech odborech jich činnosti jest uznávána, rozmyslí sobě za takovýchto poměrů věnovati síly své působnosti tak omezené, při které hrozí jich vlohám nezbytné zakrnění a jich snaživosti nejtrpčí zklamání.

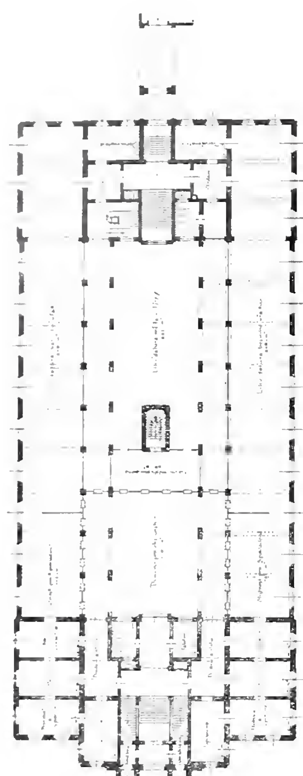
Soutěžný návrh na stavbu nové budovy radnice na Linhartském náměstí v Praze.
Arch. Osv. Polívka, c. k. stav. rada. — Odměna 2500 K.

Souterrain.

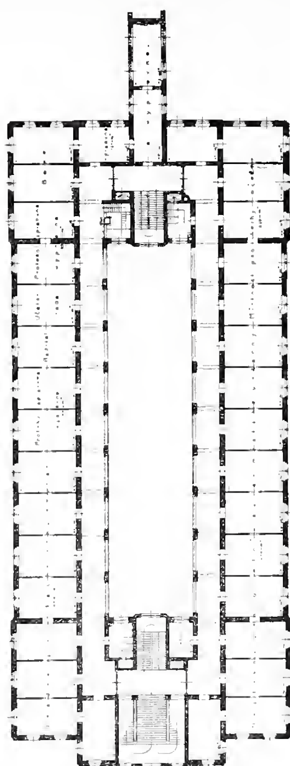

Přízemí.

1. patro.

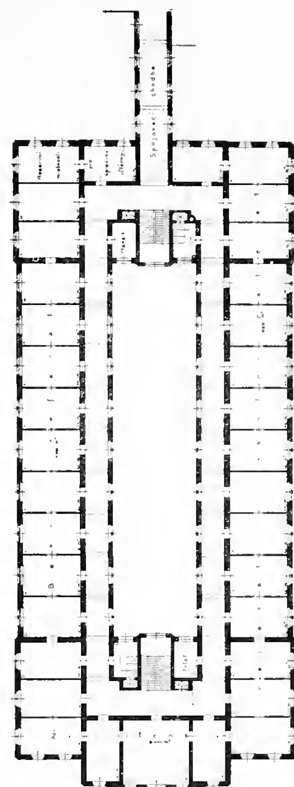
Soutěžný návrh na stavbu nové budovy radnice na Linhartském náměstí v Praze.
Arch. V. Beneš a J. Pospíšil. — Odměna 2500 K.

Přízemí.

I. patro.

II. patro.

O architektuře budoucnosti s ohledem na renaissanci francouzskou.

Z úvodu C é s a r a D a l y-ho k dílu »Motifs historiques d'architecture et de sculpture d'ornement«. — Přeložil O t. M a t e r n a.

(Pokračování a dokončení.)

VI. *O stavitelství od počátku renaissance až na naše dny.*

Starý věk pěstoval hojně radovánek života. Katolický duch středověku pohlížel na pozemský život jako na zkoušku, jejíž bolesti byly božskými dobrodiními.

Reakce proti středověku stala se tedy nutně okamžitým obratem ku starožitnosti, a musela vyvolati antické znovuzrození ve stavitelství, právě tak jako v literatuře a filosofii.

Mezi vědátory, zejména italskými, dosahovala antická renaissance skoro až k náboženství mnohobožskému. Ale renaissance stavebního ducha římského nebyla j e d i n o u renaissancí tohoto druhu, provedenou od středověku.

Příbuznost náboženská a společenská, jež byla mezi Římany a Řeky, musela míti za důsledek vyhledávání vzpomínek starého Řecka, rovněž tak jako vzpomínek římských.

Rozptýlení se řeckých učenců po Evropě, zejména po Italii, když byl dobyt Cařihrad, usnadnilo studium filosofických i literárních děl Řecka a dalo vznik touze poznati též jeho stavitelské památky.

Ale řečtí vyhnanci nemohli v cizině šířiti vědomosti o starých materielních formách budov své vlasti, jako tam sdělovati mohli její myšlenky filosofické a práce literární.

Renaissance řecká opozdila se tedy u porovnání s římskou a následkem toho bloudila Evropa po celá staletí, považujíc umění p ř e c h o d n í za umění r o z m a c h o v é, čili umění vypůjčené za původní.

Národové původu latinského uvykli připisovati římské vzdělanosti tolik velkoleposti a svrchovanosti, že nechápali, že nesmírná říše římská představovala toliko periodu přechodní ve vývoji světovém.

Mocná jednota správní, byť i tísnící, měla nejčastěji historicky za následek, že udala tón všeobecný a společný, jakousi jednotnost ve stavitelství dotyčné země a že též vyvolala a velkou měrou usnadnila provedení prací uměleckých a všeobecně prospěšných.

Velcí despotové byli často velkými staviteli!

Tím se vysvětluje ráz poměrné jednoty francouzského stavitelství za vlády Františka I. a za Ludvíka XIV. Jednu dobu mohlo se zdáti, že stavitelství za Františka I. jednotou svého rázu a všeobecným přijetím v zemi bylo blízko toho, státi se uměním národním.

Ale pro pojmy moderní jest jen to umění národním, jež vychází z lůna samotného národa, jako odznak a výmluvný výraz soustavy myšlenek a citů, které tvoří podklad jeho zřízení a soubor života — a označují jeho zvláštního ducha.

Tak tomu bylo s uměním egyptským, řeckým a gotickým, kdežto formy umění, pocházející z výpůjček po různu sestavených, fysicky uvedených v soulad a provedených pod ochranou králů a velmožů, bez činného přilnutí a přispívání lidu, nejsou formami umění národního, ale prostě formami umění královského. Tyto úvahy platí také pro stavitelství za Ludvíka XIV. Z Bourbonů požíval Ludvík XIV. největší autority a jeho stavitelství skýtá nejvíce jednotnosti; mohli bychom říci »n á r o d n í h o r á z u«, kdyby možno bylo v době tak pokročilé moderní vzdělanosti považovati krále a vysokou šlechtu za národ. —

Po příliš tísnícím »pořádku« za Ludvíka XIV. nastupuje r e a k c e vladařství za Ludvíka XV. Po vážnosti nastupuje půvab, po pořádku a velebnosti v životě společenském i v architektuře pohodlí a vrtochy. Je to vláda žen.

Ze stanoviska filosofického je to velmi důležitá kapitola, tento rostoucí vliv ženy na společnost a umění od konce středověku až po naši dobu. Jaké to bylo století galantnosti a u m ě n í toto století Valoisů!

Nepochází-li pohodlí našich moderních příbytků právě z této doby, jak mnozí tvrdí, dostalo se mu v ní aspoň rázné pobídky.

Za Ludvíka XIV. počala hráti zrcadla důležitou roli v ozdobách domácnosti: krby, obkládání stěn, dveří atd. obohacují se tímto novým prostředkem — kdož by nepoznal ruku ženskou v tomto pokroku přepychu a koketerie? V době vladařství a za Ludvíka XV. však žena ve Francii »vládne a spravuje«. — Ona

i příliš vládne! Marně vzpírají se vážní stavitelové, a s kružítkem a pravítkem v jedné ruce a s dílem Vitruviovým ve druhé protestují proti překypování vrtochů ve stavitelství, obraznost vypudí na chvíli moudrého Římana z říše stavitelství. Panování Ludvíka XVI. tvoří hranici tohoto hnutí, tak dobře pochopeného v tom, co se týkalo pohodlí a úhlednosti života soukromého, jako nerozumného a pošetilého ve stavitelství veřejném a monumentálním.

Doba Ludvíka XVI. je přechodem mezi stavitelství Bourbonů a stavitelstvím, které následovalo.

Na první pohled se zdá, že sloh Ludvíka XVI. povstal jedině z reakce proti přepiatým frivolnostem, jež charakterisovaly mnohá z děl provedených za vladařství a Ludvíka XV.

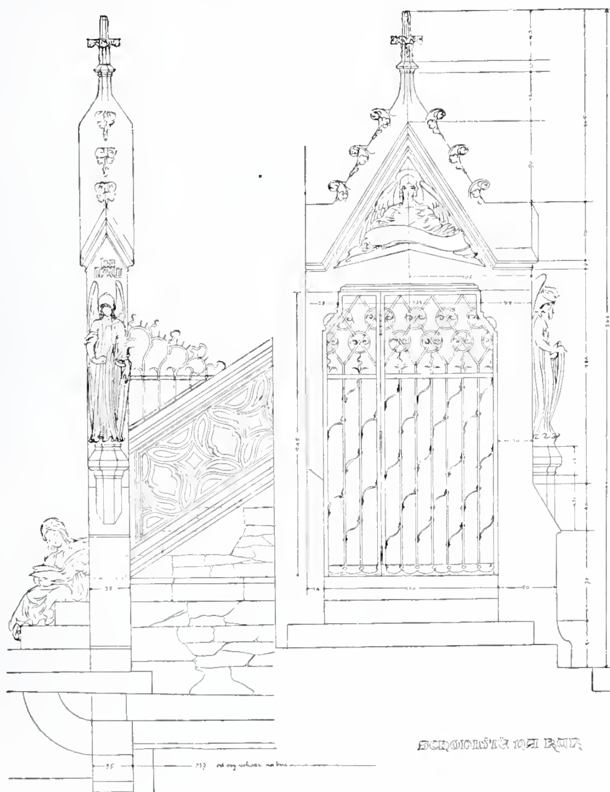
Této reakce skutečně stávalo; důkladnějším rozborem poznáme mezi činiteli reformace v umění této doby vliv spodního proudu, který strhl celou starou tu společnost k radikální přeměně.

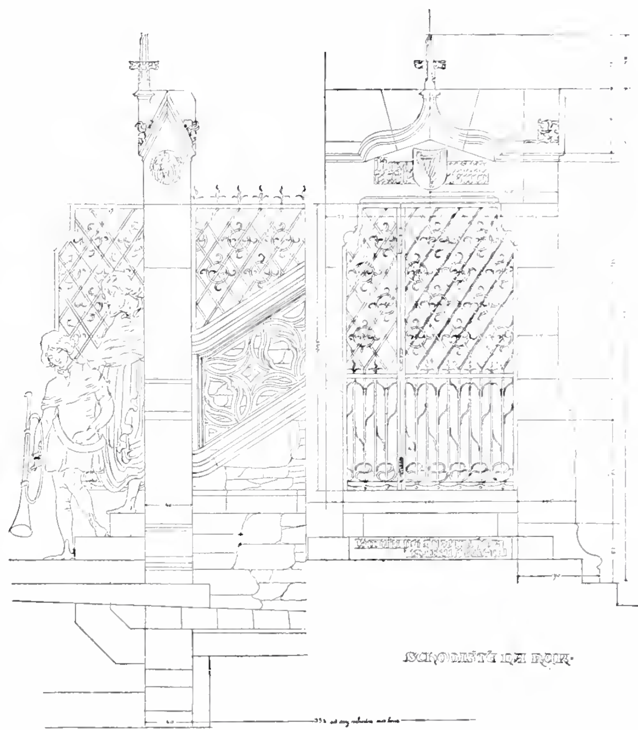
Ostýchavě počatá reformace v umění byla jednou ze známek nového ducha, jenž se zmítal na dně útrob staré vzdělanosti. Sloh Ludvíka XVI. je charakterisován všeobecnějším návratem k antice, XVIII. století nesla odhodlaně, horlivě a obětavě břímě umění za republiky, prvního císařství a restaurace.

Ku konci restaurace uvedla škola romantické literatury středověk do módy, a za Ludvíka Filipa obě školy: klasická a novogotická, zápolily ve stavitelství o to, která z nich se zmocní řízení ve Francii. Podobné hnutí dálo se po celé Evropě. Druhé císařství vidělo povstati anebo zřejmě se vyhraniti dvě školy: školy eklektismu všeobecného, která čerpá ze všech věků a zemí, aby sobě vypůjčovala motivy ku komposici, a školu nazvanou racionalistickou, která míní založiti novou architekturu hlavně na úvahách mechanických, chemických a fysikálních, v poměru k povaze materiálů stavitely upotřebených.

Z úsilí všesvětového eklektismu, který vykořisťuje celou historii k prospěchu stavitelské esthétiky moderní, ve spojení s úsilím rationalismu, jenž vykořisťuje moderní vědu a průmysl na prospěch techniky současného stavitelství, vyjde dle našeho mínění budoucí sloh rozmachový.

Příznaky této blížící se doby vidíme třpytiti se jako hvězdy noci tropické v temnotě naší noci přechodní.

Studie na opravu chrámu P. Marie v Klatovech.
Arch. J. Fanta.

což vysvětluje náklonnost, která se každého dne více jevila po stránce vážných myšlenek a opravdových citů.

Zdálo by se skorem, že genius umění, tuše dramatické události, které v blízké budoucnosti postihnouti měly zemi, chtěl se o to pokusiti, aby na ně připravil duši národa.

Sloh Ludvíka XVI. nastupuje po »lasturovém« slohu Ludvíka XV., byl holdem, vzdaným rozumu a moudrosti po době zhýralosti ducha a vkusu — byla to diéta po orgii.

V umění jako v politice chtěli si reformátoři z konce XVIII. století příliš vypůjčovati ze starověku a nepoznávali dobře známek své doby. Ostatně znali špatně opravdový starověk.

Italie, Německo a Anglie soupeří ještě dlouho o to, kdo z nich prokáže antice nejvřelejší hold. Umělecká díla řecká a římská nejsou učencům a umělcům té doby pouhými výrazy soustavy myšlenek antických, jsou jim pouze projevy absolutní krásy! Absolutní krása má své zákony, které mají tvořiti věčnou esthétiku umění — a toto smí míti toliko jedinou tradici a sice antickou!

Pro částě budov jsou poměry posvátné a krása těchto poměrů nemá co činiti s fysickými vlastnostmi materiálu, upotřebeného k vytvoření nosičů i kladí. Litina, mramor i obyčejný kámen jsou rovnocennými před abstraktními pravidly klasického umění.

Tam směřovala škola klasiků, která nastupujíc dědictví

VII. *Souhrn a závěrek.*

1. Pokrok rozkládá se v období postupných rozmachů, která dělí a spojují období přechodní.
2. Rozmach společností jest logické a postupné odvození důsledků obsažených v soustavě myšlenek anebo zásad, které je tvoří.
3. Přechod jest převrat nebo úsilí, nahraditi soustavu myšlenek společenského rozmachu, který se končí jinou soustavou myšlenek, jež musí býti soustavou budoucího společenského rozmachu.
4. Rozmachu odpovídá tedy jednota myšlenek a citů, kdežto přechodu náleží zápas citů a myšlenek. Rozmach věří, tvrdí a kráčí přímo ku předu, přechod pochybuje, váhá, zápasí a ubírá se nestejným krokem vpřed.
5. Poněvadž umění jest pouze odznakem soustavy společenské, jest jednotným v době rozmachu, mnohonásobným a sobě odporujícím v době přechodu.
6. Krise přechodní, kterou nyní proděláváme, ačkoliv temná jako všecky přechody, má přece své vlastní světlo a přispěním logiky můžeme se s důvěrou pokusiti o načrtnutí všeobecného obrysu stavitelství budoucnosti, které se v ní připravuje.

Rozmachový sloh stavitelský předpokládá základní formu geometrickou, vyhovující potřebám budov a jejich výrazu esthétickému. Poslední historický sloh přijal za podklad svůj lomený oblouk. Po něm následuje *elipsa*, typ forem, uvedených do staveb asi od 4. století, jak inženýry, tak architekty — těmito hlavně k vůli jejím spůsobilostem esthétickým, oněmi k vůli vlastnostem konstruktivním, jež sloužiti bude za základ budoucímu slohu rozmachovému.

Jsou již jenom 3 školy možné v architektuře: škola historická, ať se již vztahuje ku starověku, středověku, nebo ke každé historické době umění — ta vymírá. Škola racionalistická, která provádí užitečná díla a prospívá stavitelství mocnými pomůckami moderní vědy a moderního průmyslu — ale to je také pokusem nahrazovati občanského ducha ve stavitelství, aniž by stoupenci této školy se zdáli míti o tom uvědomění.

Také tato škola zmizí, až architekt si uvědomí, že se nemá zanedbávati žádné z pomůcek vědy a průmyslu. — Škola eklektická konečně, která ochabne a vymizí v témže poměru, v jakém se ustálí vítězství moderní společnosti nad společností středověkou. —

Každá soustava myšlenek, jež ovládá vzdělanost, je obrazem soustav myšlenek vzdělaností předcházejících. V boji mezi zásadou autority, jež panovala v soustavě, která dnes klesá, a zásadou svobody, která bude panovati v soustavě nové, vyžaduje toho pokrok, aby stará zásada podlehla.

Ale ona podlehne pouze ve formě tísnící autority, neboť zase povstane ze samých útrob vítězné svobody ve způsobu autority uznávané. Po autoritě násilné, vnucené mečem, nastoupí autorita vyšší, ustanovená srdcem a rozumem a touto novou autoritou jest pořádek, nový a povznešený.

Moderní duch tomu chce, aby se všichni přičiňovali na společném díle společenském. Zbývá tedy pouze zaručiti každému oprávněný jeho vliv a svobodu, a tím společenskému souboru soulad a mír. — Známky doby jsou patrné: blížíme se konci doby přechodu.

Zakončujeme tento příliš zběžný náčrtek vyjádřením svého rozváženého a hlubokého přesvědčení, že svoboda a uznaná autorita, mír a plodná práce, jakož i sjednocenost a neodvislost národů budou míti svůj umělecký odznak ve společenském rozmachu, který se chystá, jako autorita tísnící, válka, bída davů, jakož i otroctví a osamělost národů mívaly odznak svůj ve společenském rozmachu — který dokonává. —

Soutěžný návrh na stavbu nové budovy radniční

na Linhartském náměstí v Praze.

Arch. Osvald Polívka, c. k. stav. rada. — Odměna 2500 K.
Tab. č. 46.—47.

Plocha a terrain pokud možno využitkován. Kanceláře, pokud možná, přímo spojeny s kancelářemi radnice.

Přízemí: místnosti pro podací protokol berních správ a doručovatele, v přímém vnitřním spojení s likvidaturami příslušnými.

Archiv, registratury, byty, pokoje pro sluhy a reserva ku možnému rozšíření berních úřadů.

Berní úřady I., II., hlavní městská pokladna v nízkém I. patře.

Dělení a přístupy tak, by pokud možná ku každému úřadu přímý vchod umožněn byl, což zvláštním provedením schodiště docíleno.

Soutěžný návrh na stavbu nové budovy radniční

na Linhartském náměstí v Praze.

Arch. V. Beneš a Jos. Pospíšil. — Odměna K 2500.
Tab. č. 48.—49.

Navržená budova umístěna jest ve své přízemní části na celé ploše daného bloku stavebního co budova bankovní. Projektantům byly též hlavně ohledy, jichž dbáti třeba při budovách bankovních, hlavními a směrodatnými. Jest to především přímý, co nejkratší a dobře kontrolovaný vstup obecenstva do místnosti pro toto určené, která v celém svém rozsahu a pohodlně jednak úřednictvem, jednak sluhy dobře může býti přehlédnuta. Dále byly to ohledy na jistotu tresoru, té nejcitlivější části každého peněžního ústavu, aby ten byl pohodlně pro orgány, k jeho správě určené, situován, jinak ale úplně zajištěn již svou polohou — umístěn tedy do středu budovy s kontrolní chodbou. Zdi tresoru, kontrolní chodby, zdi schodiště tresorového a strop téhož myšleny s nejmodernějším pancéřováním.

V přízemní části budovy umístěny jsou úřady pro nejbližší styk s obecenstvem určené, v I. patře ony úřadovny, které pro přízemní banku kancelářské práce obstarávají. Vzhledem na tuto okolnost provedeno jest řešení dvorany tím způsobem, že chodba okolo dvorany vedoucí myšlena jest otevřená co galerie, aby jednak docíleno bylo mohutného vnitroarchitektonického celku, jednak aby i s I. patra umožněna byla snadná kontrola dole se zdržujícího obecenstva se strany úřednictva. Proto položen skleněný strop nad dvoranou do výše nad I. patro. V druhém patře umístěny jsou referáty dle programu, které mají čilý styk se sousedící radniční budovou. — Hlavní vchod položen na náměstí Marianské. Veškerá přízemní a sonterrainní okna jsou zamřížována. Osvětlení přízemních záchodů i oněch v I. patře myšleno pevnými stěnami ze skleněných stavebnic Falconierových. — Vzhledem na stávající barokové budovy na náměstí Marianském navržena nová budova opět v baroku.

Farní kostel ve Wahlstattě.

Stavěl Ign. K. Dienzenhoffer. — Tab. č. 50.

Ze staveb Ign. Killiana Dienzenhoffra mimo Prahu provedených dlužno mezi první co do významu uměleckého zařaditi farní kostel ve Wahlstattě v Pruském Slezsku, v sedmileté válce nám urvaném.

Wahlstatt jest asi dvě hodiny vzdálen od Lehnice a náležel benediktinskému klášteru v Broumově. Známo, že pro Benediktiny oba Dienzenhoffrové mnoho stavěli (Břevnov, Broumov). Opat Othmar Zinke založil zde klášter, k němuž dle návrhu Ign. Killiana Dienzenhoffra v létech 1727—1731 postaven byl kostel.

V disposici řešen jest centrálně, podobně jako sv. Jana na Skalce nebo kostel ve Vodolce; základním tvarem jest elipsa v nestejná pole rozdělená, k níž na obou stranách ve směru velké osy řadí se chor a presbytář.

Vnitřek jeví veškeré přednosti staveb Dienzenhoffrových: velký, světlý prostor s monumentálními architektonickými formami a svěží plastikou i malovanou dekorací. Sochařskou figurální výzdobu provedl sochař Hierule z Prahy.

Poněvadž kostel jest úplně vestavěný, bylo možno vyvinouti pouze přední průčelí, které vyniká vskutku grandiosním pojetím. Úzká fronta s velkým, jediným dominujícím motivem, vyvrcholeným směle se tyčícím štítem po obou stranách pak sevřená bočními věžemi — tedy táž myšlenka, jako u sv. Jana na Skalce — tvoří přední průčelí, avšak v daleko grandiosnějším vyvinutí a — řekl bych — klassičtějším provedení. Pohnuté, u Dienzenhoffra se vyskytující rozvržení mass není historiky pruskými*) dosti oceněno.

Bližších zpráv historických při malé ochotě farního úřadu tamního nemohl jsem vypátrati. *A. Balšánek.*

*) Hans Lutich: Verzeichnis der Kunstdenkmale des Provinz Schlesien.

Studie na opravu děk. chrámu P. Marie v Klatovech.

Arch. J. Fanta.

Dodatkem k statím v přecházejících číslech »Arch. Obzoru« této zajímavé opravy se týkajících, přinášíme v dnešním čísle dvě studie na vyřešení zevního vstupu na kůr. Pro nákladnost jejich zvolena však jednodušší varianta k provedení, která zakreslena jest na tab. č. 44.

SMĚS.

Pokusné divadlo ve Vídni. Během leta pokročila stavba modelového divadla za příčinou studování opatření bezpečnostních ve Vídni tak daleko, že již prvními pokusy započato bude. Předběžné dějiny podniku toho jsou zcela zvláštní: Po hrozné divadelní katastrofě v Chicagu — po požáru divadla Iroquoiského — měl vrchní stavební rada Herman Hellmer v Rakouském spolku inženýrů a architektů přednášku o nutných reformách ve stavbě divadel. Vývody tohoto výtečného odborníka vrcholily v tom, aby se utvořilo zvláštní komité, které by pokusy na příhodném modelu záhadné otázky řešilo. Skutečně podařilo se spolku získati vydatné subvence od vlády, která také své důvěrníky do komitétu vyslala. Za předsedu zvolen byl původce této myšlenky, v. stavební rada H. Hellmer. Ve schůzi dne 14. lednu t. r. byla stavba předána firmě G. A. Wayss & spol. Tato na svém vlastním pozemku na Císařském náměstí v Brigittenavě stavbu tu podle tehdy ustanovených disposic provedla, z nichž následující vyjímáme: Konstrukce celé stavby záleží ze železa a betonu. Stavba skládá se ze 7·5 *m* širokého a 6 *m* hlubokého jeviště a z 5·5 *m* širokého a 7 *m* hlubokého hlediště. Budova jevištní sestává z podia jevištního, z provazovny, z pravé a levé galerie pracovní a z mostu upravovacího. Hlediště má jednoduchou, zábradlím opatřenou galerii, jejížto postranní schody vedou na ulici. K oddělení jeviště od hlediště slouží 3·5 *m* široká a 2·6 *m* vysoká opona ze železných pásů svinovacích. Pod provazištěm upraveno jest přes celé jeviště zařízení sprchové. Kouř odvádějí komíny s různými závěry, kdežto nad hledištěm nachází se komín ventilační se záklopkou. Modelové divadlo opatřeno bude všemi možnými tělesy osvětlovacími, aby se jejich stav při požáru vyzkoušel. Na jevišti umístěná tělesa o různém stupni tání udají pak stupně tepla při požáru se vyskytnuvší. Dekorace dodána byla od zdejších divadel ze starého inventáře a jest tak upravena, jako při skutečném představení. První pokusy konati se budou tento týden výhradně za přítomnosti komitétu; později uspořádány pak budou umělé požáry ve velikém měřítku. Uskutečnění myšlenky, tato představení také širším obecenstvu přístupny učiniti a tím získati kapitál k dalším pokusům, závisí na průběhu zkoušek před komitétem a před úřady. *F. M.*

Redaktoři: Prof. A. CECHNER a prof. A. ČENSKÝ. — Redakční komitét: Prof. JAN KOULA a arch. V. ZÁKREJS. — Za redakci odpovídá F. ČERVENÝ, professor c. k. státní průmyslové školy v Praze. — Majitel a vydavatel: SPOLEK ARCH. A INŽ. V KRÁL. ČESKÉM. — Tiskne »POLITIKA« závod tiskařský a vydavatelský v Praze.

ROČNÍK IV. ČÍS. 11.

ARCHITEKTONICKÝ OBZOR

V PRAZE, DNE 1. LISTOPADU 1905.

Poznámky k posledním mostním soutěžím v Praze.

Podává Dr. techn. Zdeněk Bažant.

Loni a letos vypsané a vyřízené mostní soutěže v Praze jsou poučnými po nejedné stránce, i jest zajímavo přihlédnouti k tomu, jakým způsobem byly vypsány a vyřízeny.

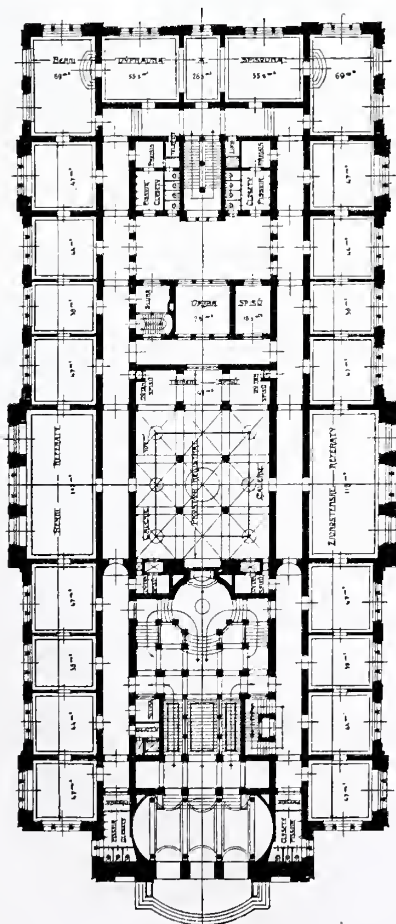
Při soutěži na most u Rudolfina doporučila soutěžná porota mimo jiné, aby za obnos, určený na třetí cenu, zakoupeny byly dva návrhy, jež dle souhlasného vyjádření zpravodajů poroty vyhovovaly všem podmínkám. Městská rada pražská nedbala však usnesení poroty jí samou zvolené, ačkoli též technická komise se za ně přimlouvala, a zamítla (v sezení dne 11. srpna t. r.) návrh na zakoupení bez udání důvodů. Na naléhání autorů oněch návrhů byla městská rada nucena, věcí tou znovu se zabývati (dne 18. srpna t. r.), a tu technická komise doporučila, aby se ony návrhy nezakoupily, jelikož mají vrchní konstrukci, z místních příčin pak je prý nutno, konati studie na konstrukci spodní; z toho důvodu také městská rada opětně zamítla návrh poroty na zakoupení.

Již r. 1889 při soutěži na most u Nár. divadla zasáhla technická komise podobným nesprávným způsobem do soutěžného řízení, změnivši o své újmě usnesení poroty a doporučivši městské radě něco zcela jiného, než soutěžná porota; městská rada pak, nehledíc k návrhu poroty, proti všem pravidlům a obvyklostem vyřídila soutěž ve smyslu doporučení technické komise. Tento způsob naprosto pochybený byl tehdy po právu prof. A. V. Velflíkem ve »Výstavním časopise« pokárán. Nyní opakovalo se něco podobného. Se zřetelem na stávající řády a zvyklosti soutěžné nelze zajisté připustiti, aby nad porotu soutěžnou, které jedině přísluší navrhnouti, co se má státi se soutěžnými návrhy, postavena byla technická komise jako vyšší instance tím, že městské radě předkládá usnesení poroty a toto případně i mění.

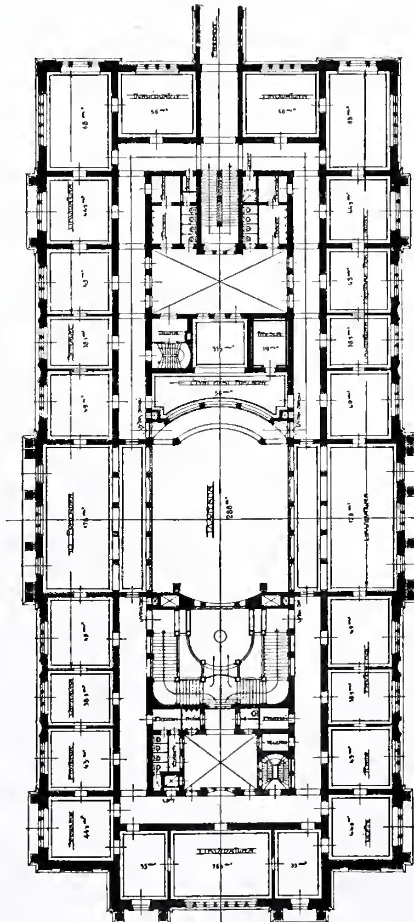
Třeba též vytknouti zjev, který se stal při pražských soutěžích bohužel již typickým. Jest to sestavení poroty, které se svěřuje posouzení došlých návrhů. Jest podivnou zvyklostí, že do takové poroty povolávají se zástupcové rady městské, která soutěž vypisuje, v témž počtu, jako cizí znalci, anebo dokonce v počtu větším; tak při soutěži na most u Rudolfina ze sedmi členů poroty byli pouze tři cizí znalci. Nepoměr jest v tomto případě tím patrnější, že za předsedu poroty zvolen byl jeden z oněch znalců, tak že pak hlasovali pouze dva znalci a čtyři zástupci městské rady. Nelze ovšem upříti městské radě právo, vyslati do poroty svého zástupce; avšak nesluší se zase sestaviti porotu tak,

Soutěžný návrh novostavby radnice král. hlavn. města Prahy.

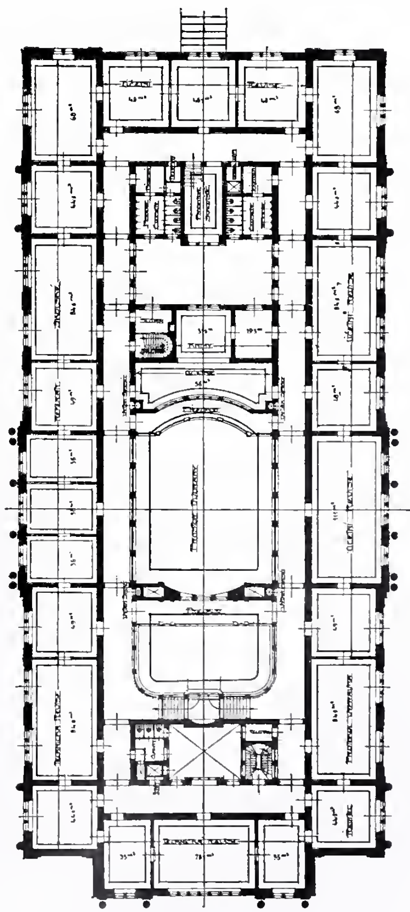
Arch. B. Bendelmayer a F. Weichert. — Odměna 1500 K.

Přízemí.

I. patro.

II. patro.

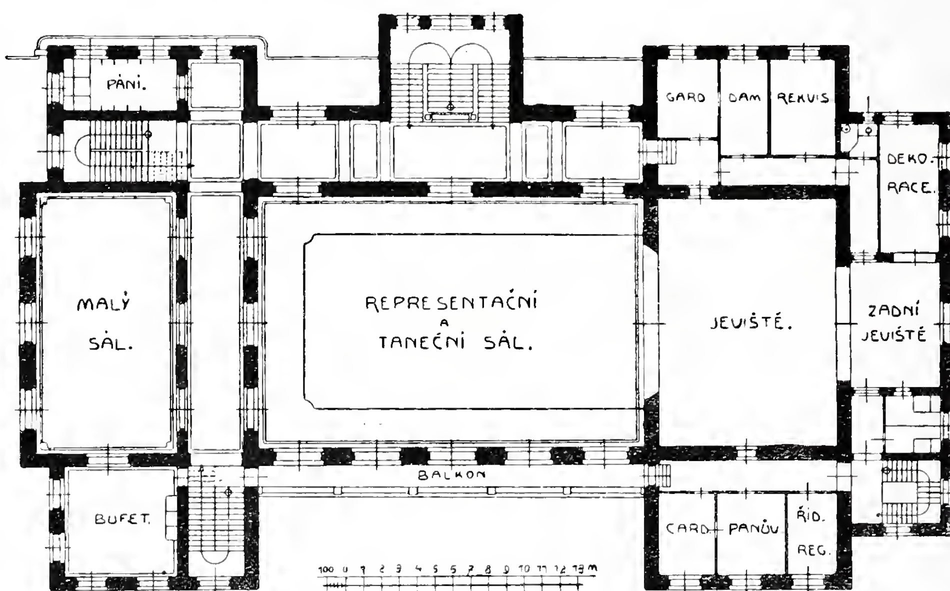
aby v ní městská rada měla většinu. Podobné sestavení poroty příčí se obvyklému a správnému požadavku, aby soutěžná porota byla veskrze neodvislou od korporace soutěž vypisující. Tím více překvapuje, když městská rada nedbá ani usnesení takové poroty, ve které její zástupci měli většinu. Podobné složení poroty nedá se dobře odůvodniti nějakými zájmy obce; má-li obec na soutěži nějaký zájem, jest to v prvé řadě přání, aby ze soutěže vyšel návrh co nejlepší v každé příčině, o té věci pak rozhodnou nejlépe znalci, kteří takto lépe mohou hájiti zájmy obce než kdokoli jiný.

Soutěž na most u Rudolfina neměla vlastně kladného výsledku, neboť, jak nyní se věci jeví, nedojde asi ke stavbě žádné vrchní konstrukce. Podmínky soutěžné byly tak sestaveny, že bylo předem jasno, že není spodní konstrukce možna. Sluší jen litovati, že nebylo předem vzpomenuto toho, že v ona místa se vrchní konstrukce dobře nehodí, a že podmínky nebyly přizpůsobeny spodní konstrukci; pak zajisté byl by se dostavil výsledek lepší. Po stránce formální nelze ovšem soutěžným podmínkám ničeho vytýkati; byly zevrubné a jasné. Jedině to bylo by možno uvésti, že soutěž žádala příliš podrobné propracování, takřka úplné stavební plány, a tím předem velice znesnadnila účastenství jednotlivcům. Že takové kruté podmínky nebyly na místě, o tom svědčí výsledek; vzhledem k němu škoda jest té práce, která byla na soutěž vynaložena. Jelikož není to poprvé, kdy soutěž končila podobně, bylo by snad záhodno, přemýšleti o podnětu, jejž v debattě o té věci uvedl arch. Balšánek, nebylo-li by totiž lépe, žádati nejprve myšlenkovou soutěž; tato uskutečnila by se zajisté s menším nákladem, na jejím základě pak mohla by býti případně vypsána soutěž na podrobné návrhy. Nebyla-li však za daných podmínek spodní konstrukce možna, nelze nijak odůvodniti zamítnutí návrhů, jež podmínkám vyhovovaly.

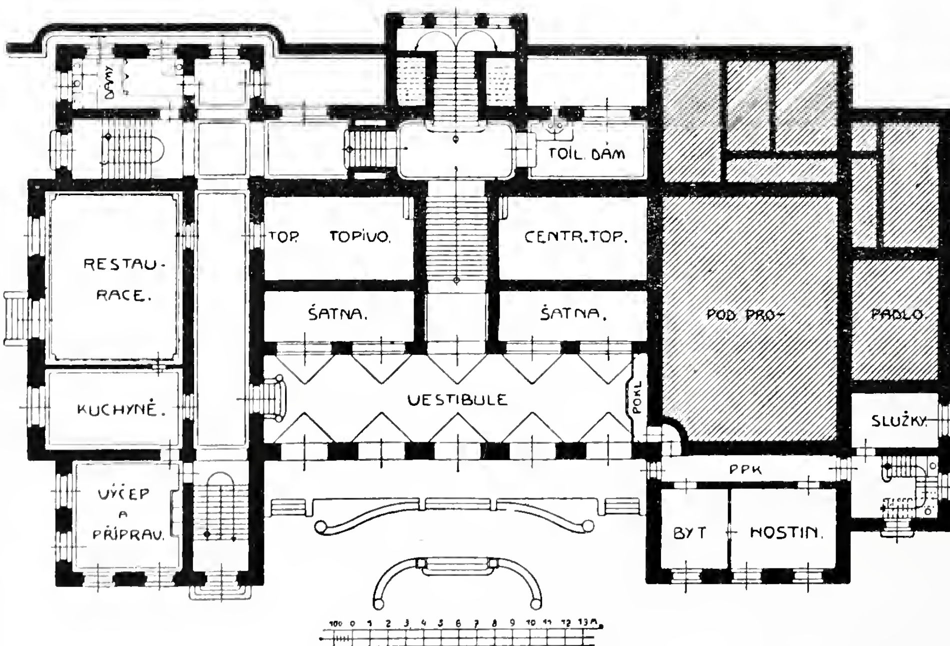
Vůbec jest způsob, jakým byla soutěž městskou radou vyřízena, v příkrém rozporu se stávajícími soutěžnými řády a zvyklostmi, jejichž zachování třeba především a bezpodmínečně žádati, nemá-li se zviklati důvěra ve správné a nestranné vyřizování soutěže. Příčí se také přímo soutěžným podmínkám, které v tomto případě slibovaly něco zcela jiného. Byly totiž podmínkami slíbeny výslovně tři ceny a mimo to vyhrazeno výslovně městské radě právo k případnému zakoupení dalších návrhů. Zajisté jen těmto příznivým ustanovením podmínek, jež podávaly soutěžícím značnou naději na patřičnou odměnu, děkovati jest za účastenství poměrně hojné. Podivně pak působí, že nejen nebyl žádný návrh zakoupen, ale také třetí cena nebyla udělena. Konkurující vázáni jsou dodržeti veškeré podmínky pod přísným, avšak správným trestem vyloučení jejich návrhů ze soutěže. Třeba tedy též žádati, aby ten, kdo soutěž vypisuje, řídil se podmínkami, jež sám si stanovil, a není slušno, nedodrží-li svých slibů.

Před soutěží na most u Rudolfina vyřízena byla soutěž na architektonickou výzdobu mostu v prodloužení Mikulášské třídy. Tato skončila při nepatrném účastenství zcela bezvýsledně. Příčina toho jistě neleží v našich architektech, jichž znamenitá zdatnost a výkonnost jest velmi dobře známa. Bylo již svého času ukázáno k tomu, že zavinila to částečně krátká lhůta, příliš krátká proto, jelikož současně byly vypsány dvě jiné veliké soutěže. Hlavní příčina věží však asi v zásadním pochybení pri vypsání soutěže. Jest přece jasno, že o esthetickém dojmu mostu, tedy stavby mohutné, monumentální, jež má působiti na dálku, rozhoduje v prvé řadě celkový tvar. Předepíše-li se, jako se zde stalo, tento tvar architektu, pak jest již odbyta jeho hlavní úloha a jest mu tím odňat právě podklad jeho tvoření. Pak jen architekt velice zručný a zkušený může pracovati se zdarem, a to jen tehdy, dopřeje-li se mu dostatek času. Podobný případ přihodil se v Německu, kde vypsána byla svého času rovněž soutěž na pouhou architektonickou výzdobu mostu přes Weseru v Brémách, jehož tvar byl již předem navržen; již tehdy zdvihl se proti tomu silný odpor, zejména mezi architekty, kteří právem poukazovali na to, že podobný způsob vypsání soutěže jest úplně zvrácený.

Jest si přáti, aby vylíčené chyby, jež přihodily se při vypsání a vyřízení posledních soutěží mostních v Praze, již se neopakovaly. Jest politování hodno, že u nás soutěže začasté mívají špatný výsledek. Není to vinou těch, kteří se jich súčastňují, nýbrž ponejvíce vinou nesprávného založení soutěže. Dalo by se nesčetnými příklady z ciziny bližší i vzdálenější dovoditi, že právě soutěže řádně založené jsou nejlepšími prostředky k získání nových myšlenek a návrhů veliké ceny. Jimi také podporuje se ve značné míře pokrok příslušného odvětví technické práce, tak na př. německé mostní stavitelství děkuje za svůj mohutný rozmach v posledních dvaceti letech z velké části hojným soutěžím, bez nichž v Německu již žádná větší stavba se neprovádí. U nás jeví se pravý opak toho; soutěže vypisují se jen v případech nejřidších a končí obyčejně bezvýsledně. Řádky tyto mají za účel ukázati, že neděje se tak vinou těch, kteří se soutěží súčastňují, není tedy také správno, jestliže se špatného výsledku soutěží nesprávně založených užívá jako argumentu proti soutěžím vůbec.

I. PATRO.

PŘÍZEMÍ.

Smetanův dům v Litomyšli.
Arch. J. Šula, V. Šulc a J. Velflík.

Soutěžný návrh na stavbu nové budovy radniční král. hlav. města Prahy.

Arch. B. Bendelmayer a E. Weichert. — Odměna K 1500.
Tabulky č. 51. a 52.

Budova jest dle programu dvoupatrová se zvýšeným přízemím, souterrainem a sklepy. Přízemí zvýšeno 3·00 *m* nad chodníkem u hlavního vchodu. Façada jest v renaissančním slohu s použitím českých motivů. Příční osa budovy posunuta do předu z toho důvodu, by zadní část v přechodu mohla se přizpůsobiti rázu přístavby. Přechod z přístavby umístěn je v I. patře. Motiv střech použit zároveň ku řešení architektonickému.

Hlavní vchod řešen třídílný a dle programu z Marianské ulice. Ve vestibulu umístěn na levo vrátný, na pravo pak strážnice, nad těmito pak ve výši přízemí closety, kteréž možno umístiti též po obou stranách světlíku, z kteréhož se mohou větrati i osvětlovati a místo toto využiti co kanceláří, na levo pak výtah. Z vestibulu přichází se na pravo na odpočívadlo spojovacího schodiště, z kteréhož možno do souterrainu i do všech prostor pater vcházeti. V hlavní ose umístěna jest řada stupňů vrchním světlem opatřených, kterýmiž se vchází na pravo i na levo do úřadoven přízemních a přímo na hlavní schodiště do I. patra.

Z hlavního schodiště vchází se v I. patře do dvorany, na pravo i na levo do úřadoven a dále schodištěm do II. patra. Hlavní schodiště jakož i dvorana osvětlovány jsou vrchním světlíkem ve střeše umístěným.

K dvoraně přiléhají s obou stran i ze předu úřadovny. Obecenstvu i úřadnictvu možno vcházeti po obou stranách dvorany do chodeb zadní části budovy přímo z dvorany a nemusí tudíž přiléhajícími úřadovnami procházeti.

V zadní části na hlavní ose budovy je umístěn podřízený vchod ve výši souterrainu. Vchodem tímto zjednán přímý vchod do souterrainních místností, kteréž jsou reservní, a možno těchto použiti co kanceláří pro různé podřízenější odbory správy obecní, jako tržní, poplatkové atd. Dále jsou ve výši souterrainu v přední části budovy na obou stranách východy pro vrátného a ke schodišti spojovacímu.

Registratura prochází souterrainem i přízemím a v přízemí navrženy jsou gallerie. Větrání docíleno je dvěma průduchy. Osvětlována jest vydatně luxféry, v klenbě umístěnými. Ve sklepích navrženo topení v části do dvora; ostatních místností použije se co skladišť.

Spojení s půdou navrženo dvěma postranními schodišti.

V přední části budovy umístěn jest světlík 45 m^2 plochy, z kteréhož se přímo osvětlují a větrají closety, pissoiry, místnost pro telefon, spojovací schodiště, lift a chodby kanceláří.

Vedle tohoto zřízen ještě průduch blíže liftu, ku větrání spíže a closetu vrátného v souterrainu umístěných.

V zadní části budovy umístěn dvůr, mající celkem 95 m^2 plochy.

Smetanův dům v Litomyšli.

Postaven dle návrhu arch. J. Šuly, V. Šulce a J. Velflíka.
Tabulky č. 53., 54. a 55.

Na jaře r. 1902 vypsána byla veřejná soutěž na získání plánů pro tuto budovu. Po uplynutí ustanovené lhůty dodáno bylo 11 projektů. Jednohlasným výrokem soudců obdrželi cenu první p. arch. Šula, Šulc a Velflík, c. k. professoři při české státní prům. škole v Plzni, cenu druhou p. arch. Turek, městský inženýr na Král. Vinohradech, a cenu třetí p. arch. Příhoda a Křivánek v Praze. Ku provedení doporučeny byly soudci plány první cenou odměněné z důvodů, že programu nejvíce vyhovují, a že budova dle nich postavená bude vyžadovati poměrně nejmenšího nákladu. Místní rada osady města Litomyšle skutečně svěřila vypracování stavebních plánů, rozpočtů a podmínek, zároveň i vrchní dozor a vedení stavby autorům projektu první cenou vyznamenaného a provedení stavitelských prací zadala pak p. Jos. Kremlovi, úř. opráv. staviteli v Litomyšli, stanovíc p. prof. Č. Teyšla administrátorem stavby. Dne 4 dubna 1903 byl položen první kámen do základů.

Budova zvedá se za nově zřízeným mostem na značně zvýšeném levém břehu řeky Loučné v ose podlouhlého náměstí, jež upraveno jest v podobě parku s pažity a nízkými keři. Mezi mostem a budovou, jež svojí podélnou osou jest rovnoběžna s tokem řeky, zřízeno jest mírně stoupající plateau v šíři 22 *m* pro chodce i pro povozy, pro něž kromě toho zřízena jest rampa, která kryta jest před hlavním vchodem vějířovitě rozloženou marquisou.

Smetanův dům v Litomyšli. — Pohled z pravé strany.
Arch J. Šula, V. Šulc a J. Velflík.

Na druhé podélné straně budovy nalézá se horní zahrada určená pro hry a slavnosti, jejíž niveau jest o $5^3/_4$ *m* výše položeno než plateau mezi budovou a mostem. Tento značný rozdíl v terrainu měl za následek, že přední façada budovy jest o jedno patro vyšší nežli façada zahradní, jak viděti jest z přiložených vyobrazení. Celá řada obtíží vyskytla se při přemáhání výškových rozdílů, jak při budově samé tak i při úpravě terrainu.

V restaurační zahradě, jež rozkládá se na levé straně budovy, bylo nutno zříditi terrassy, schody, tarasní zdi, jen aby získán byl pohodlný přístup z nižších částí terrainu do vyšších. Arci dalo se toho výhodně použiti k různým malebným skupinám keřů, besídek a pergol.

Na pravé straně budovy vyrovnává se terrain pouze svahem, více krajinářsky řešeným, v němž vine se cesta do horní zahrady odbočujíc také ku propadlu zadního jeviště.

Do vestibulu vejíti lze třemi širokými vchody. Na protilehlých podélných stranách zříme prostranné šatny, na užší pravé straně umístěna jest pokladna a skrytý vchod do bytu hostinského, na levé užší straně po několika schodech možno přijíti do chodby k místnostem restauračním. Vestibul jest místnost klenutá, s lunetami a lehce zdobená; měří bez šaten 21·5 *m* délky, 5 *m* šířky, 6·50 výšky. Odtud širokým ramenem hlavního schodiště dospějeme první prostorné podesty, z níž na straně pravé vchází se do dámské toilety a na straně levé do spojovací chodby k restauraci.

(Dokončení příště.)

BIBLIOGRAFIE.

Zprávy komise pro soupis stavebních, uměleckých a historických památek král. hlav. města Prahy. Pořádají: inž. J. Herain, prof. Dr. K. Chytil, Dr. L. Jeřábek a arch. prof. R. Kříženecký. Prvý svazek.

Zprávy tyto obsahují kromě úvodu pamětní spis »Soupisné komise« o návrzích v konkursu na úpravu Malé Strany cenou poctěných od Dra L. Jeřábka s plánem úpravy Malé Strany, dále dějiny »Soupisné komise« od Dra F. Hermana a popis kláštera sv. Mikuláše na Starém městě od ing. J. Heraina.

V první stati jsou kriticky probrány všecky hlavnější ulice malostranské a ku každé z nich připojena celková úvaha. Bylo by na prospěch příštího vzhledu pro význam Prahy tak důležité části města, aby při provádění regulace Menšího města Pražského bylo dbáno pokynů odborníky zde s nevšední obětavostí a pílí snešených.

K stati konservátora J. Heraina o bývalém klášteře sv. Mikuláše na Starém městě, s obvyklou u tohoto autora zevrubností podanou, připojena jest řada vyobrazení zajímavé této budovy, která bohužel i s nejkrásnější svojí částí — prelaturou — byla v l. 1897—1898 zbořena na věčnou hanbu tehdejší městské správy, jež dobyla si činem tím smutné slávy Herostrata.

Zprávy soupisné komise — budou-li vždy vedeny s takovou důkladností, jako tento prvý svazek — budou i po letech ceněny a hledány jako dokumentární doklady našeho nynějšího kulturního žití. *A. C.*

ZE SCHŮZÍ SPOLKOVÝCH.

Schůze I. skupiny Spolku arch. a inž. konána dne 12. m. m. Architekt Pospíšil upozorňuje na účast politických korporací v Německu na uměleckých úpravách nejen měst, ale i vesnic, samot atd. Doporučuje, abychom i my v této věci učinili kroky a působili: 1. na instituce dohledací, 2. na bezprostřední okolí jako je Podol, Braník, Dejvice, Střešovice, Strašnice.

V debattě projeveno přání obrátiti se na ministerstvo kultu a vyučování a předložiti doklady, požádati příbuzné spolky o podporování akce a žádati, aby obec Pražská pojala do svého programu i budoucí úpravu těchto částí budoucí velké Prahy.

Dále jednáno o rozšíření komise tarifní a rozpočtové a o úpravě Malé Strany vzhledem na elektrickou tramway.

Pro příští schůzi stanoveno vykonati volby předsednictva I. skup.

NEKROLOG.

Giuseppe Sacconi, bývalý poslanec, vynikající architekt a sochař, tvůrce plánů pro pomník krále Viktora Emanuela v Římě, zemřel tyto dny v ústavu léčebním Collegigliato u Pistoje, kde od nějaké doby nemocen ležel, ve stáří sotva 50 let. Sacconi byl nejznamenitější ze současných architektů vlašských, který pro zachování stavebních památek v Italii velmi mnoho učinil a v tom svoji fysickou sílu vyčerpal. V Umbrii a v Markách zachránil mnohé skvělé památky stavitelů středověkých a renaissančních od záhuby. Pro Monzu vytvořil plán kaple votivní na památku krále Humberta, v Pantheonu vystavěl jeho hrob a na náměstí Therm façadu kostela Marianského. Jeho největším dílem jest pomník prvního krále italského na Kapitolu, stavba to překrásných a velkolepých poměrů. Dílo to upomíná svojí koncepcí a svojí velikostí na slavné doby starořímského císařství. *F. M.*

Architekt a stavitel Gustav Šámal zemřel dne 12. října po delší chorobě ve stáří 54 roků. Zesnulý navrhnul a postavil několik činžovních domů v Praze, rázu obvyklé renaissance z druhé polovice minulého století. Poslední jeho prací byl technický dozor při stavbě hôtelu »Arc. Štěpán«.

SMĚS.

Něco o stavebnictví americkém. Při stavbě domů vytlačila v Americe litina ocel nadobro, neboť ukázalo se při požárech a sesutích, že dosavad obvyklé spojení obou materialií strukturních jest nepřiměřené a škodlivé; nebo roztáhlo-li se železo horkem, nenabývá zase jako ocel po ochlazení dřívějších rozměrů. K tomu náhledu dospěli ostatně stavitelé mostní již před 25 lety. Při nejrůznějších stavbách užívá se nyní hlavně konkretu, t. j. směsi z písku, křemene a cementu, a to hlavně místo kamene. Před nedávným časem obnášela spotřeba cementu pro hlavu obyvatelstva jenom 6 liber, kdežto nyní stoupla na 120 liber. Není tomu dávno, že železnice užívaly pro pilíře a opěradla výhradně nejlepšího pískovce; ale dnes děje se to jenom ještě tam, kde kámen snadno přístupný a přiměřeně laciný jest. Vedle vysokých útrat dopravních jsou to hlavně vysoké mzdy kameníků, kteří si za den 4 dolary i více počítají, které nutí k upotřebení konkretu v různých oborech stavitelství; na př. ku vkládání ocelových sloupů a nosičů při mnohoposchoďových domech obchodních, k výrobě zdí zahradních, stavebních předmětů u drah, nádržek a pod. Kozy mostní pro železnice hotovily se dříve ze dřeva a později z ocele; nyní upotřebují k tomu konkretu, a to hlavně proto, poněvadž jest to velmi snadné, dopraviti jednu fůru za druhou na libovolné místo opodál dráhy a smíchati jej na místě s pískem a křemelem, kdežto to někdy velmi obtížné jest, dopraviti dobrý stavební kámen do krajin zálesáckých.

Při stavbě Pittsburgského prodloužení dráhy Wabashové upotřebilo se konkretu ve velikém měřítku. I tunely byly jím vykládány místo dříve obvyklých pálených cihel, a tunelová předstřeší (Tunnel extensions) k ochraně trati před sesutím země byla zřízena zcela z konkretu. — Západně od Pittsburgu dělají se též pražce, chodníky železniční a koly plotní z tohoto materialu. Za těchto okolností nelze se tomu diviti, že ve Spoj. státech vzrostla spotřeba cementu během 20 let z 1,000.000 *t* na 20,000.000 *t* ročně; za to stoupla spotřeba ocele i také v tomto ocelovém století toliko ze 6,000.000 *t* na 9,000.000 *t*. Také k ustálení základů staveb v mokré půdě neužívá se již více všeobecně dřevěných kolů, nýbrž již hojně kuželovitých z plechu železného, které konkretem naplněny jsou. Do kuželovité trubice železné, která na spodním konci průměr 6 a na horním průměr 20 palců má, vloží se právě tak dlouhé a právě tak utvářené solidní jádro železné, načež se celek berany do náležité hloubky vtluče. Potom vytáhne se ono železné jádro a dutý, železný kužel vyplní se hmotou konkretovou. Při stavbě skladiště zboží v Pittsburgu upotřebeno bylo tímto způsobem přes 6000 takových kolů, z nichž vždy dvanáct sloužilo za podporu podkladům z konkretu o 10 stopách průměru, na kterých potom ocelové sloupy budovy spočívati mají. *F. M.*

Smetanův dům v Litomyšli. — Hlavní schodiště.
Architekti: J. Šula, V. Šulc a J. Velflík.

Redaktoři: Prof. A. CECHNER a prof. A. ČENSKÝ. — Redakční komitét: Prof. JAN KOULA a arch. V. ZÁKREJS. — Za redakci odpovídá F. ČERVENÝ, professor c. k. státní průmyslové školy v Praze. — Majitel a vydavatel: SPOLEK ARCH. A INŽ. V KRÁL. ČESKÉM. — Tiskne »POLITIKA« závod tiskařský a vydavatelský v Praze.

ROČNÍK IV. ČÍS. 12.

ARCHITEKTONICKÝ OBZOR

V PRAZE, DNE 6. PROSINCE 1905.

K otázce umístění české university na Letné.

Veřejnost byla tyto dny obsažným článkem v »Nár. Listech« ze dne 23. listopadu, sepsaným p. prof. L. Niederlem, upozorněna na myšlenku, že by nová budova české university mohla býti umístěna vhodně na Letné proti mostu prodloužené Mikulášské ulice, jmenovitě pro různé nedostatky vyhlédnutého stavebního místa v assanaci pro budovu tu, kterážto stať vzbudila živý zájem jak v kruzích interessovaných, tak i v širších.

Zavdala také podnět k úvaze následující, které předcházelo na rychlo vyhotovení přiložené ideového náčrtku, jenž však stačí, názory uvedené podepříti. O jiné než čistě umělecké stránce nebude v stati této uvažováno, neboť ostatní přináleží spíše nejvíce zúčastněnému sboru professorskému.

Předem bylo uvažováno, jak daleko za hořejší hranou svahu budova ta by se umístiti směla, aby nebyla z některého důležitého stanoviska zakryta, dokonce snad i do té míry, že by jen hořejší části a střechy viditelny zůstaly. Za takovýto důležitý bod pokládati dlužno onen na pravém břehu řeky na začátku mostu v prodloužené Mikulášské ulici.

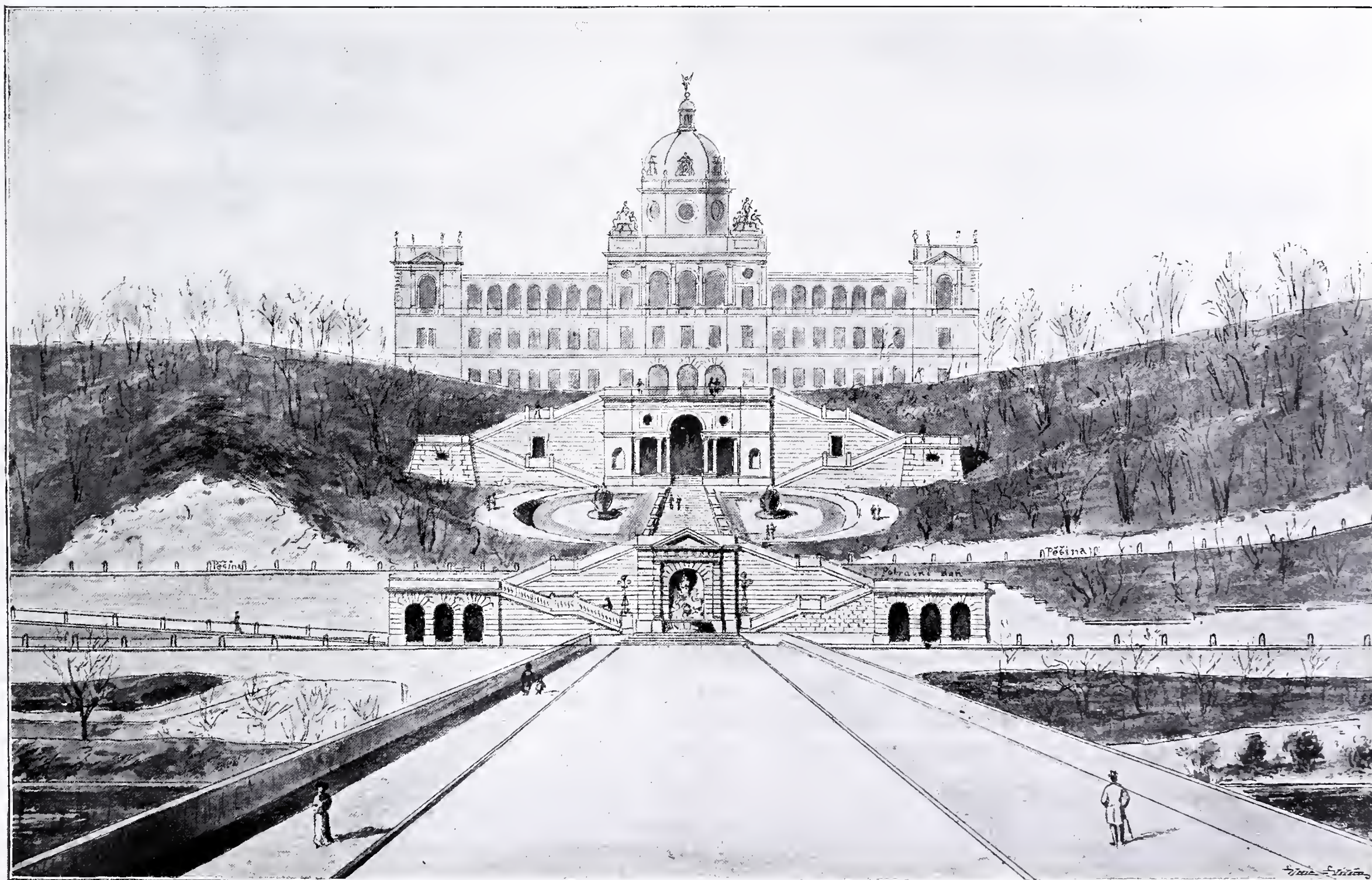
Z konstruovaného průřezu osou mostu a Letné vysvítá totiž, že z tohoto místa se oku zakrývá asi 10% vzdálenosti, měřené od vrchní hrany až k budově, tedy: projektovalo-li by se hlavní průčelí budovy na příklad ve vzdálenosti 20 *m* od této hrany, zůstala by budova uprostřed a dole částí dvou metrů zakryta.

Poněvadž budova patrně bude obsahovati zvýšený parter, nevadilo by zakrytí takové rušivě, ale nebylo by také radno, vzdálenost tuto zvětšovati, naopak, každé možné přiblížení k hraně svahu spíše by jí bylo na prospěch.

Při pohledu z ulice Mikulášské zakrytí poznenáhla by mizelo, ze Staroměstského náměstí by se redukovalo téměř na nulu.

Uvažováno dále, že silhouetta vrcholu pláně Letenské, počínaje od bastionu č. XIX až k mostu cís. Františka Josefa, tvoří na horizontu téměř vodorovnou jednotvárnou linii v délce přes 1 kilometr dlouhou. Jak by lahodilo oku, kdyby čára ta energicky přerušena byla!

Příští i dostavěná část vilová nezměnila by podstatně linii pro drobnost objektů.

Skizza úpravy výstupu na Letnou s budovou české university.

Arch. A. Wiehl, c. k. stav. rada.

Z důvodu toho radili již svého času někteří členové poroty pro úpravu Letenské pláně příležitostně sestavování plánů definitivních k tomu, aby v ose mostu poblíž svahu reservována byla větší plocha za tím účelem, aby na ní během doby provedeny byly ony budovy monumentální, jež by pro Letnou někdy se staly nutnými.

Skutečně vykazuje také navržená pláň a sice ona alternativa se silnicí v serpentině při kraji svahu plochu as 130 *m* širokou a 40 *m* hlubokou, vyhrazenou k účelu tomu.

Při druhé alternativě s větším tunelem přímo nebylo ovšem možno jakoukoliv plochu tam reservovati, aniž by se tunel, který jest navržen 100 *m* dlouhý, ještě značně neprodloužil.

Plocha svrchu uvedená by však snad pro universitu nestačila. Odpomoc by byla však při alternativě serpentinové silnice velmi snadna. Bylo by bez jakékoliv závady možno, jí přikázati velikost dvojnásobnou, ano i ještě větší nepatrnou jen pozměnou nejbližšího okolí, a sice posunutím parcely té asi o 20 *m* od hrany svahu nazpět, tak aby promenáda vedla před průčelím místo za ním, pak přibráním plochy z bloků sousedních a pošinutím projektovaného příkopu dle potřeby poněkud na levo.

Pak by se ovšem nemusilo úzkostlivě spořiti místem, bylo by lze bez obmezení rozvinout bohaté schodiště, založiti representační arkádový dvůr, umístiti různé cvičné ústavy a vše to obklopiti zahradami.

Zajisté lákavá a svůdná perspektiva!

Pěkné umístění university vyžadovalo by nezbytně, aby střed její se shodoval s osou mostu, tvoříc takto mohutný point de vue ulice Mikulášské.

Rozdělení budov na dvě, v pravo a v levo, neb dokonce jen po jedné straně této dané osy neuspokojilo by nikterak, jelikož střed by zůstal prázdný neb bezvýznamný.

Nezbytno by bylo však i vystavění široce rozloženého, monumentálně a co nejpohodlněji řešeného schodiště od mostu k vrcholu svahu, do kterého by se organicky pojmouti mohly i domky pro potravní daň a pro vstupní místnost do sběrače kanálů. Sloužilo by co podnož budově a splývajíc s ní v jediný celek, dodalo by jí neobyčejně mohutného významu. Velmi mírně stoupající, po obou stranách se rozkládající schodiště bylo by ostatně i proto nutné, jelikož svah jest tak příkrý, že by ani nebylo možno přímo a při tom pohodlně na výšku tak značnou stoupati.

Neboť schodiště toto sloužilo by zajisté co důležité spojení pro převážnou část pěšího obecenstva, které rychleji chce dosíci pláně Letenské.

Bylo by dále možno uvažovati, zdali by lépe odpovídala jednotná, velká a přísně řešená façáda, aneb skupinové a malebné řešení asymetrické. Zdá se však, že pro účely ústavu jest žádoucnější jediná velká centralní budova.

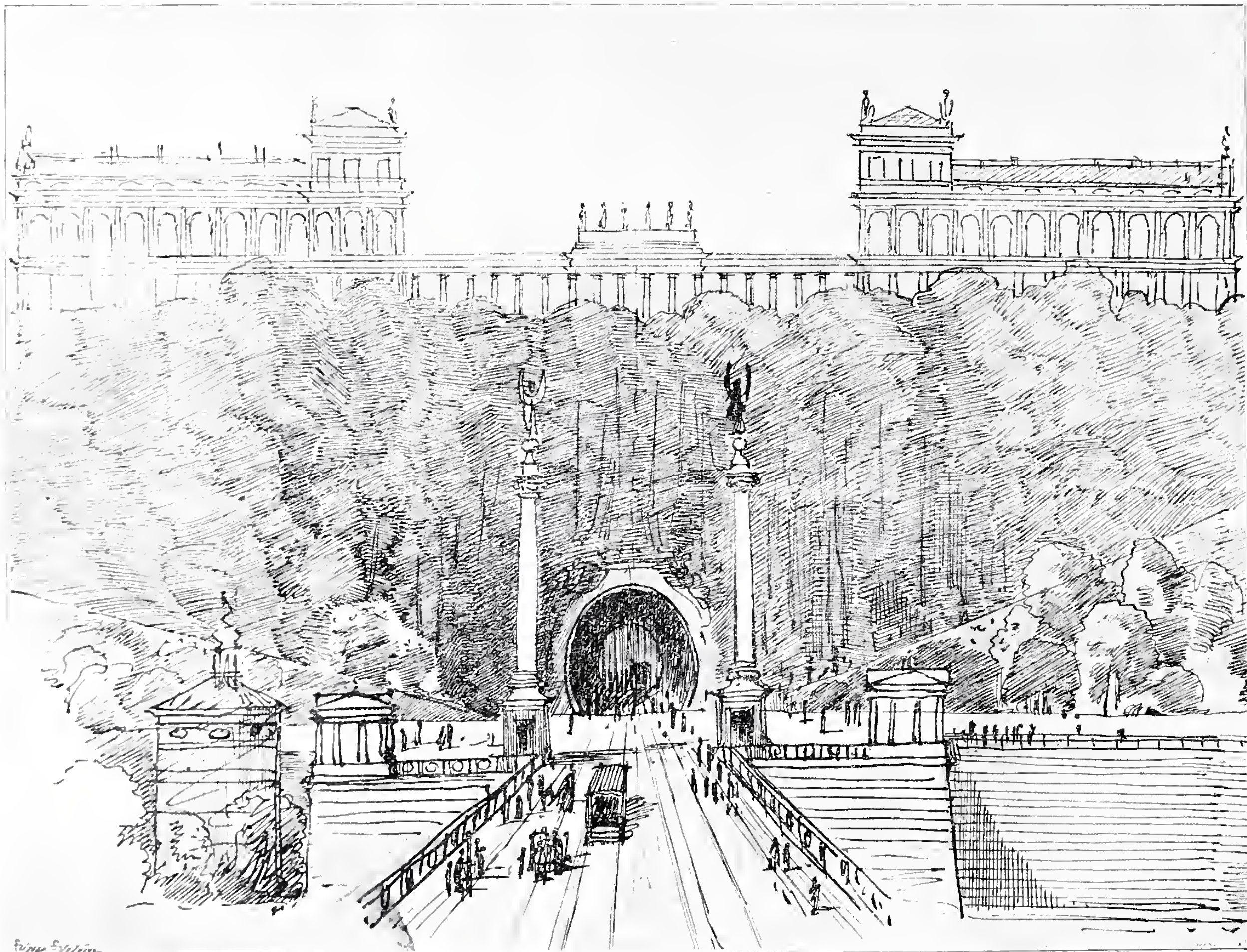
Kdyby však přípustny byly menší pavillony, doporučovalo by se pak řešení malebné.

Tehda posunouti by se mohly tyto nižší stavby v pravo a v levo ku předu, třeba až do svahu, čímž by se výhodně využitkovati mohlo i nahodilosti terénu k pitoreskní komposici.

Že by se i při prvém způsobu řešení hleděti mělo, aby silhouetta budovy nebyla tvrdá, nýbrž co možná článkovaná, jest samozřejmo.

Pro přiloženou skizzu vzata za základ délka průčelí 100 *m* (tolik co nově projektovaná německá universita, kdežto česká v assanaci měří toliko asi 50 *m*) na vzdálenosti 20 *m* od hrany svahu; u stanoviště zvolen svrchu již naznačený bod na počátku mostu na základě fotografie stávajícího terénu.

Téměř vše, co uvedeno pro stavbu universitní, možno zajisté vztahovati vůbec i na každý prospekt, který by ulici Mikulášskou uzavíral, kdyby i k stavbě její v místech těch nedošlo.

Skizza budovy české techniky na Letné.
Arch. J. Koula, prof.

Nelze upříti, že by bylo těžkou chybou, kdyby opomenuto bylo zakončení průhledu toho vyřešiti co nejdůstojněji.

Nebylo by lze ji nikdy napraviti. A možno právem tvrditi, že jest to místem par excellence a přímo předurčené k velkolepému rozvinutí uličního prospektu, *jakého Praha nemá,* k čemuž přistupuje okolnost, že řešení takové nevyžadovalo by ani tolik obětí, jako jiné, pro místo ono navržené, které ostatně umělecky sotva řešitelno jest.

Možno dosti, že pronesené tuto názory nebudou na kompetentních místech uznány. Budiž!

Ale nedaleká budoucnost bohdá jistě, ovšem ale pozdě, dala by za pravdu proneseným zde zásadám. *A. Wiehl.*

Ještě k otázce umístění české university na Letné.

V odborných našich kruzích a také v širší veřejnosti přetřásá se nyní návrh, zdali by nebylo vhodno umístiti budovu české university na pláni Letenské.

Zejména mluví se o representativnosti její, kdyby postavena byla na pokraji pláně Letenské, tak aby dominovala stráni a uzavírala prospekt při pohledu ze třídy Mikulášské k mostu assanačnímu.

Dosud není spolehlivých dokladů, aby dalo se mluviti přesvědčivě o možnosti a účelnosti půdorysného rozluštění na tomto význačném místě. O malebnosti však položené tak budovy i o její vhodnosti vůči okolí, kteréhož budova ta měla by býti součástkou, lze i nyní již leccos závažného pronésti.

Stráň nad mostem assanačním tvoří polokruhovou zátoku, porostlou bujně stromovím; — jeť zde nadbytek dobré prsti, neboť před půldruhým stoletím byla tu proláklina, která při provádění polních opevnění, jež táhla se až k restauraci letenské, byla zasypána.

Nová budova university buď by mohla státi přímo za touto proláklinou v ose mostu, anebo by se mohly, jak se též o tom mluvilo, obě fakulty, právnická a filosofická, ve které se universita dělí, postaviti na skalnatém základu po obou stranách prolákliny, každá zvlášť a spojiti je pak obecenstvu přístupnou kolonádou.

Náčrtek takového rozvržení přinášíme a podotýkáme, že při něm přicházejí dle soudu našeho v harmonický vztah horizontály stráně i budov k vertikále sloupů, které na obou stranách mostu budou postaveny a taktéž s mohutnou linií tunelové šíje, kterou by kommunikace ze Starého města dále přímo vedla.

Ostatně celá velká otázka zastavení okraje Letenské stráně není tak jednoduchá, aby tu rozhodoval jediný pohled z assanační třídy.

Zde bude dlužno uvážiti celou řadu otázek, dříve než rozhodování dojde.

Letenská stráň jeví se z velké části pobřeží vnitřní Prahy, jakož i z mostů, jako souvislá zelená hradba, která stává se klidem svého zjevu znamenitou folií nádherného pittoreskního obrazu Hradčan a Malé Strany.

Do nedávna všeobecně bylo žádáno, aby klidnost stráně i obrysu jejího ničím nebyla rušena; nyní, kde není více pochyby, že pláň Letenská se zastaví, byť snad jen rodinnými domy a letohrádky, se věc mění; ostatně již nyní pavillon Hanavský ukázal, že by se snad přece dalo leccos na stráni provésti, co by mohlo k rozvoji pohledů pražských přispěti.

Nežli však k rozdělení takovýchto stavitelských motivů na stráni dojde, musí býti přesně odváženo, co se má jednou státi s baštou Marianskou, která ke koncepci jakéhosi monumentálního stavitelského výtvoru na prvém místě se hodí a v jaký vztah k ní přijdou pak ostatní nové budovy na obrys stráně postavené.

Nesmí se též zapomenouti, že se stráň rozmanitě zatáčí a že část její, proti kamennému mostu téměř rovnoběžně položená a z něho též nejlépe viděná, nesmí býti nijakým způsobem zhyzděna, a to tím spíše, že právě nad touto částí rýsovaly by se v profilu budovy položené nad zátokou stráně proti assanační třídě obrácené.

J. K.

Smetanův dům v Litomyšli.

Postaven dle návrhu arch. J. Šuly, V. Šulce a J. Velflíka.
(Dokončení.)

Z následující podesty možno vkročiti přímo do horní zahrady a po dvou postranních ramenech, bohatou balustrádou zdobených, do 1. patra, a to na prvém místě do foyeru a mezisálí. Výzdoba těchto místností jakož i hlavního schodiště pozůstává z jemných plastických ozdob, lehkého tonování a mírného zlacení.

V 1. patře na prvém místě vytknouti sluší hlavní sál, středisko to celé budovy. Rozměry jeho jsou následující: délka 21·5 *m*, šířka 14 *m* a výška 12 *m*. Opatřen jest šesti východy, jimiž obecenstvo v případě paniky pohodlně dostane se do ohnivzdorných, širokých chodeb mezisálí a foyeru a odtud hlavním schodištěm anebo postranním východem přímo do horní zahrady anebo hlavním schodištěm a oběma postranními úplně ohnivzdornými schodišti před budovu a do restaurační zahrady. Mimo to jest ještě jeden východ na balkon hlavní façady, z kteréhož možno vstoupiti do předního postranního schodiště. Z toho jest zřejmo, že o bezpečnost obecenstva po této stránce jest náležitě postaráno.

Vysuté galerie hlavního sálu, rozložené ze tří stran, opatřeny jsou dvěma východy do postranních schodišť a jedním východem na terasu, která se rozkládá nad celým foyerem a tříramennou částí hlavního schodiště a přístupna je ze zadního postranního schodiště.

Zadní galerie opatřena jest dvěma východy do obou postranních schodišť.

Pokud se týká dalšího zařízení sálu, nutno připomenouti, že účely, jimž hlavní sál sloužiti má, jsou k sobě v částečném odporu. Jednou skvíti se má v plném lesku jako taneční, koncertní a representační sál, jindy zase má býti útulným hledištěm skýtajícím vše možné pohodlí divadelnímu obecenstvu. A tu nebylo možno všem požadavkům plně vyhověti. Schází šikmo stoupající podlaha nezbytně nutná pro bezvadný výhled diváka při divadelním představení, a také tvar podkovitý divadelních hledišť nemohl býti navržen. Přes to však učiněno bylo vše možné, aby nedostatky plynoucí z protikladných požadavků byly pokud možno zmírněny. Tak učiněno opatření, aby při divadelním představení podlaha sálu v místech vyhrazených pro orchestr dala se o tolik snížiti, by hudebníci volnému rozhledu po jevišti nepřekáželi, na galeriích jsou upraveny patřičně vysoké stupně, a hražení orchestru, parterru k stání jakož i zadní galerie a čelných loží možno rozebrati a odstraniti.

Největší péče věnována byla otvoru prosceniovému, kdež neschází ani na figurálních ozdobách, z nichž jmenovitě zasluhují zmínky medailony s portréty Bedřicha Smetany a Jos. Kaj. Tyla po stranách proscenia.

Za normálních poměrů při divadelním představení čítá se, že pojme hlavní sál následující počet obecenstva: Sedadel 288. Za poslední řadou sedadel v ohrazených místech lze čítati míst k stání 110.

V orchestru umístiti lze hudebníků 30.

Na galeriích zřízeny jsou postranní a čelné lože, jež děleny jsou od sebe nízkými příčkami. Celkem jest 18 loží postranních, 2 čelné lože po 5 místech a 3 čelné lože po 6 místech, dohromady míst k sezení 118. Na zadní galerii najde místa k stání diváků 50. Dohromady 596.

Ku hlavnímu sálu na straně pravé přiléhá jeviště 13·70 *m* široké, 9·85 *m* dlouhé a zadní jeviště 7 *m* široké a 5·90 *m* dlouhé. Garderoby dam i pánů odděleny jsou ohnivzdornou chodbou od jeviště. Pro obě skupiny garderob na vhodných místech upraveny jsou klosety. O dostatečný počet východů pro případ náhlého nebezpečí jest náležitě postaráno.

Ohnivzdorné schodiště od vchodu u bytu hostinského vede k pánským garderobám a k zadnímu jevišti.

Z chodby u dámských garderob lze vkročiti do foyeru. Kromě těchto místností skupených kolem jeviště nacházíme zde ještě při zadním jevišti prostorné skladiště deko ací a komoru na requisity a nad pánskými garderobami prostornou místnost k uschování obleků.

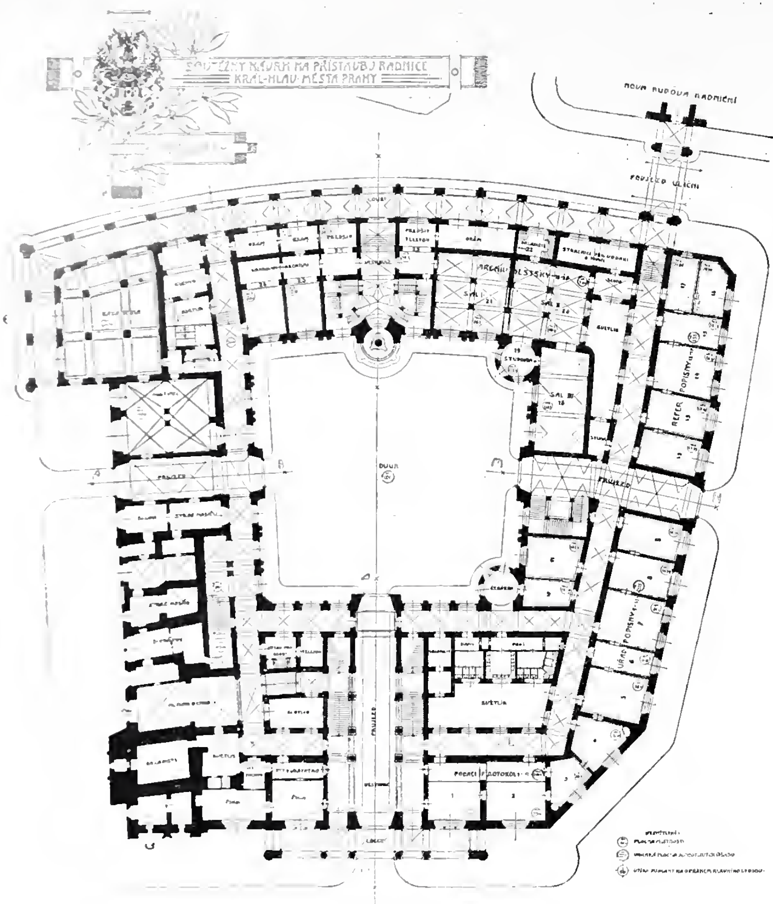
O zařízení jeviště budiž uvedeno toto:

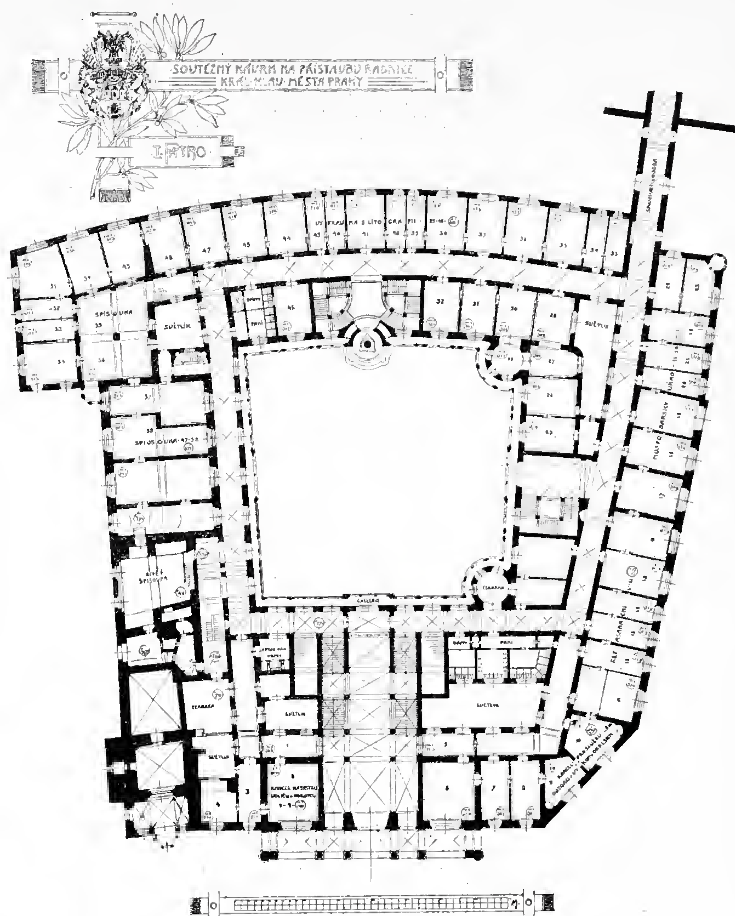
Proscenium měří světlé šířky 7·60 *m*, výšky 6·22 *m*, od parapetu až ku spodní hraně lamberquinu výšky 4·90. Železná opona ze silného rovného plechu na úhelníkové kostře, po obou stranách vyvážená, spustiti se dá ze tří různých míst: 1. z propadla, kdež umístěn jest zároveň jeřáb ku vytahování, 2. z jeviště u proscenia, 3. z ohnivzdorné chodby mezi pánskými garderobami a jevištěm.

Strop jeviště zaklenut jest do travers ve výši 17 *m* nad podlahou sálu. Uprostřed opatřen jest 4 m^2 velikou železnou klapkou, která z jeviště dá se pohybovati a slouží hlavně k tomu, aby v případě požáru vyvinutý kouř a plyny rychle mohly unikati, nehledajíce cestu do chodeb a prostor, v nichž herci a případně hasiči zůstali.

Zadní jeviště překlenuto jest ve výši 6·5 *m* nad podlahou sálu.

Všech tahů dohromady v předním jevišti jest 32, z nichž 5 připadá na soffitová světla, ostatní pak na opony, prospekty, oblouky a soffity.

Soutěžný návrh na dostavbu radnice král. hlav. města Prahy.
Arch. A. Dlabač.

V zadním jevišti jsou ještě 2 tahy pro prospekty, 1 tah pro soffitové světlo a 1 tah s ručním jeřábem pro vytahování těžších předmětů z propadla zadního jeviště.

Veškeré tahy, kromě oponových, umístěny jsou na jedné straně jeviště, aby obsluha jich nevyžadovala mnoho práce. Kromě provaziště zřízeny jsou na obou stranách jeviště dvě pracovní galerie, které navzájem spojeny jsou při prosceniu a při zadním jevišti pohodlnými můstky.

Přístup na galerie docílen jest na jedné straně osobním výtahem, který vede až na provaziště, na druhé straně upraven jest až na první žebřík, dále pak pohodlné železné schody až na provaziště.

Zavěšené dekorace visí na drátěných lanech, které vedou se po litinových kladkách v provazišti ku protizávažím pohybujícím se v úhelníkovém vedení. Drátěná síť ochranná přepíná pod první galerií veškeré tahy.

Podlaha jeviště stoupá v poměru 1 : 35 a sestává z desek k rozebrání. V přední části umístěno jest propadlo 4 m dlouhé a 1 m široké s ručním pohonem; pro pohyb kulisových vozíků slouží 4 průběžné rýhy a v zadní části jeviště jest klapka pro skladiště dekorací. V zadním jevišti pak jest ještě jedna klapka pro vytahování velkých předmětů, které přímo ze zahrady širokým vchodem vnášeti se dají do spodního prostoru.

Na levé straně hlavního sálu, pohlížejíc se strany mostu, nalézá se malý sál o délce 14·6 m a šířce 7·70 m. Široké mezisálí dělí jej od velkého sálu. Při plesích sloužiti má za jídelnu; jinak odbývati se budou v něm menší zábavy, přednášky, schůze atd.

Malý sál jest rovněž dosti bohatě ozdoben plastikou, malbou a čalounickými pracemi. K němu připojuje se prostranná místnost — buffet.

Vzájemná poloha všech místností hlavních i podřízených, chodby, schodiště, východy i umístění klosetů a pissoirů patrny jsou z vyobrazení půdorysů. Ještě zasluhuje zmínky následující: Pod restaurací založena jest lednice a prostorné pivní sklepy s výtahem na sudy. Z předsklepí vede výtah do výčepu v přízemí a do buffetu prvního patra; hlavně sloužiti má tento výtah pro dopravu jídel a piva při velikých návštěvách.

Za šatnami při vestibulu nalezají se prostorné místnosti, z nichž jedna slouží jako skladiště uhlí a v druhé umístěny jsou kotle pro centrálné topení.

Zevnějšek budovy na prvý pohled prozrazuje nám vnitřní rozdělení místností. Bohatě zdobená mansarda rozkládá se nad velkým sálem a přiměřená kopule kryje jeviště. Ostatní místnosti jsou v nižších přístavcích. Průčelí jsou renaissanční a plastické výzdoby jsou směru moderního.

Pokud se provedení stavby týká, nekladlo toto zvláštních obtíží. Základy v místech, kde nalézaly se sklepy staré budovy Kartova, bylo nutno oproti projektu značně prohloubiti, jinak ale všude dospělo se únosné půdy základní, namnoze tvrdé skály opukové. Pokud náklad dovoloval, volil se materiál i konstrukce ohnivzdorné. Zajímavosti nepostrádají oba parabolické pásy, a to nad elipsovitým obloukem prosceniovým při 8 m rozpětí a nad rovným otvorem zadního jeviště 7 m širokého, dále schodnicové schody v postranních schodištích, kdež malých výšek podest využito bylo měrou nejkrajnější za úplné bezpečnosti a se stálým zřetelem k pěknému vzhledu.

Další zmínky zasluhuje krov nad velkým sálem o 14 m rozpětí. Jeť na něm zavěšen voûtový strop s lunetami a bohatým římsováním. Jak ani při budově tak velikého rozsahu a tak složité jinak ani býti nemůže, bylo užito také rabitzových stěn a obyčejných i monierových kleneb.

Soutěžný návrh na dostavbu radnice král. hlav. města Prahy.

Arch. A. Dlabač. — Tab. č. 56. a 57.

Hlavní vchod a vjezd, jakož i vestibul jest ze Staroměstského náměstí. Na ose tohoto vjezdu — a to na protější straně dvora, který má as 1331 m^2 — myšlena jest fontána.

Ze dvora jest dále druhý průjezd směrem ke kostelu sv. Mikuláše a třetí směrem proti ulici Melantrichově. — Tak při slavnostních příležitostech umožněn pohodlný příjezd i odjezd.

Kromě příjezdů jsou do radnice projektovány ještě nové příchody a to v západním traktu radnice: dva na Malé a jeden na Linhartské náměstí. Průjezd tímto směrem projektován není z ohledu na kommunikaci a velkou frekvenci Malého náměstí.

Dvůr radniční zdobí v I. patře gallerie, na kteréž umístěny jsou sochy českých pánů, kteří v r. 1621 na radnici vězněni a pak na Staroměstském náměstí popraveni byli. Výše umístěny jsou erby těchto pánů a vhodné průpovědi.

Třetí patro dvora ozdobeno jest obrazy z památných dějin vlasti, zvláště pak Prahy. Obrazy provedeny by byly barevnou skleněnou mosaikou.

V hlavním vestibulu, který má výšku přízemí a I. patra, umístěno jest schodiště, které má spojení s nynějším (starým) vestibulem.

Po levé straně vestibulu (v přízemí) umístěn jest byt vrátného, po pravé podací protokol, dále pak úřady tak, jak program stavební žádal.

V traktu na Malém náměstí navržena jest kavárna a proti ulici Melantrichově radniční restaurace. Dále pak jsou loubí a krámy.

V I. patře jsou programem předepsané úřady.

V II. patře nad vestibulem a vedlejšími místnostmi jsou: velká slavnostní síň, místnosti praesidialní, síně pro komise atd. Na místě nynější zasedací síně sboru obecních starších zřízena jest nová síň za-

sedací, vedle pak velká síň zasedací pro sbor obecních starších s amfiteatrálním uspořádáním sedadel.

V III. patře umístěny jsou úřady tak, jak programem vyžadováno.

Jak z výkresu zřejmo, pamatováno jest s dostatek, aby dekoračních motivů malířských i sochařských plně užito býti mohlo v novém vestibulu, v schodišti, v síni slavnostní i v síních zasedacích.

Hlavní průčelí na Velké náměstí myšleno jest z hořického pískovce, obrazy zde umístěné — mosaikové. Na ostatních průčelích myšleno pouze římsování kamenné.

Návrh ten poctěn byl odměnou K 2400.

Budova král. české akademie hospodářské v Táboře.

Navrhnul K. Pokorný, král. zemský inženýr; průčelí od arch. A. Čenského, prof. — Tab. č. 58.

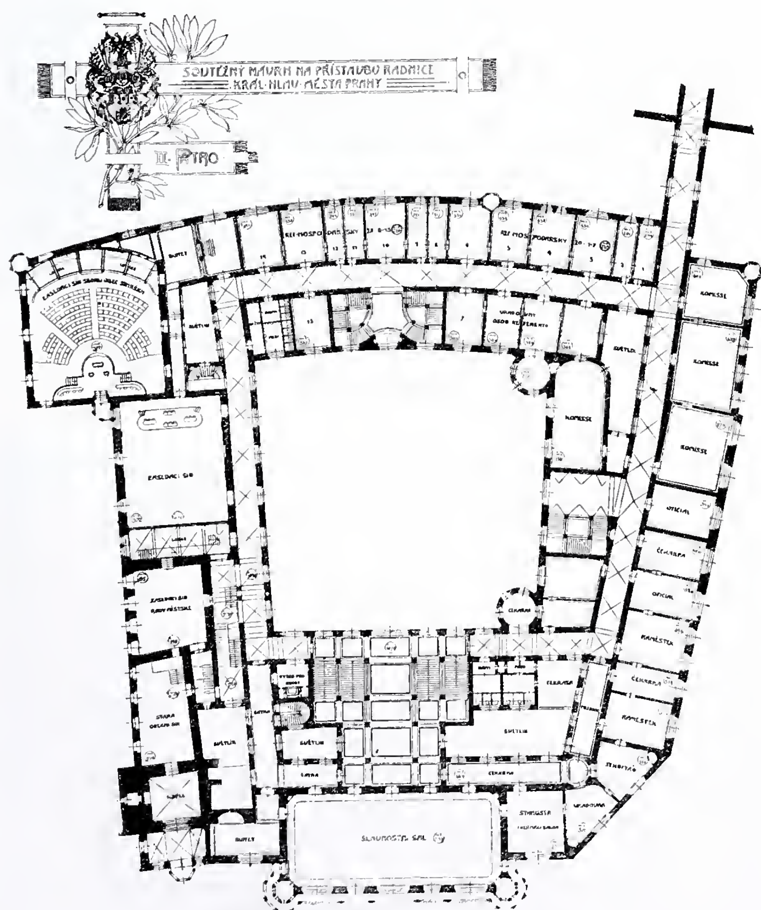
Péčí kuratoria král. české akademie hospodářské v Táboře a hlavně zásluhou jeho předsedy J. O. hraběte Vojtěcha Schönborna, přísedícího zem. výboru, zbudován byl v letech 1902 až 1904 nový útulek českému vysokému učení hospodářskému v král. české akademii hospodářské v Táboře. Plány, které došly schválení zemského výboru král. Českého, c. k. ministerstva orby a městské rady táborské, vypracovány byly v technickém oddělení pro stavby pozemní, silnic a mostů výboru zemského inženýrem K. Pokorným. C. k. ministerstvo orby žádalo původně budovu zcela jednoduchou, avšak později usnesla se městská rada táborská, aby provedena byla façada bohatší a vyzvala k podání návrhu na façadu c. k. prof. A. Čenského.

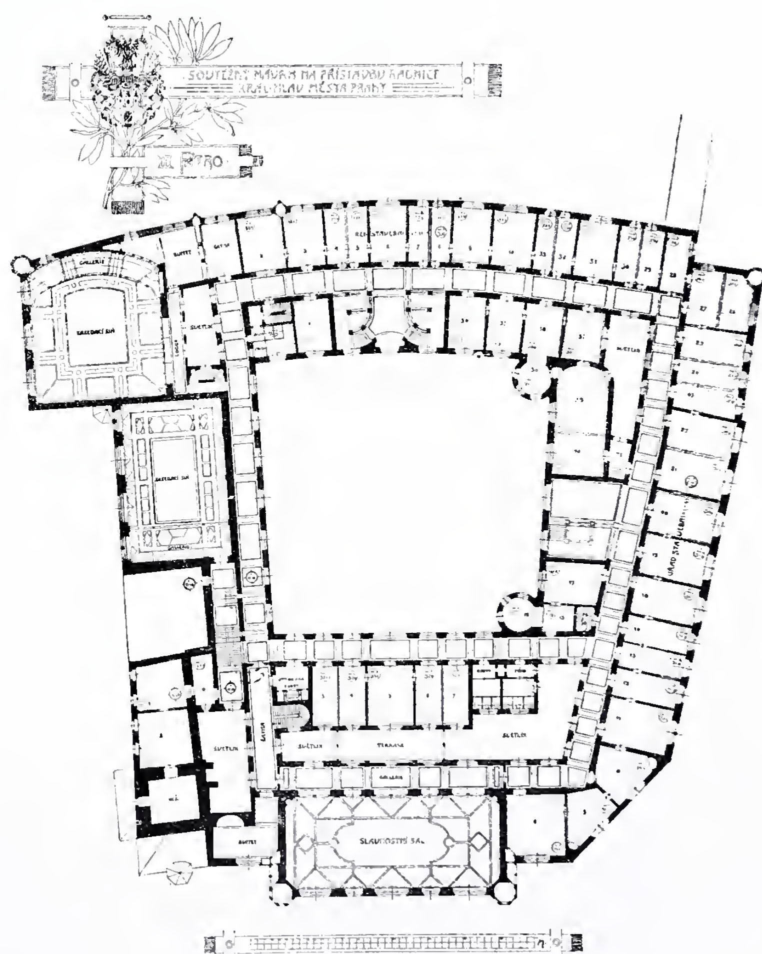
Náklad na stavbu této budovy, na získání staveniště a na vnitřní zařízení nesly stejným dílem stát, země a obec Táborská. Stavebníkem byl zemský výbor král. Českého, který k řízení administrativních prací ustanovil zvláštní stavební výbor, sestavený kromě finančně súčastněných a právě jmenovaných činitelů ještě ze zástupců kuratoria a professorského sboru akademie. Kolaudaci veškerých stavebních prací provedl p. král. český zemský stavební rada Otakar Ott.

V příčině provedených stavebních prací a nákladu na stavbu a ostatní zařízení budiž uvedeno následující:

Staveniště stálo okrouhle	40.000·— K
Práci zednickou a nádenickou za	171.981·32 K
» štukatérskou za	5.966·— K
» kamenickou za	6.237·33 K
» tesařskou za	21.692·21 K
» pokrývačskou za	3.484·81 K
jakož i práce režijní za provedl arch. a stavitel Č. Křička z Kolína.	3.652·72 K
Práci klempířskou provedl Frant. Kasl na Kr. Vinohradech za	9.601·28 K
Práci truhlářskou provedl Alois Ctibor, truhlář v Táboře za	16.276·44 K
Práci zámečnickou provedl Karel Krch, zámečník a instalateur v Táboře, za	7.026·51 K
Práci kovářskou provedl, traversy a jiné železné zboží dodal Jan Kaliba, kovář v Nuslích-Pankráci, za	22·201·96 K
Práci sklenářskou provedl Ad. Mendl, sklenář v Táboře, za	4.760·51 K
Práci natěračskou provedl Fr. Pykal, natěrač a malíř v Táboře, za	3.934·51 K
Práci malířskou provedl týž za	2.198·41 K
Práci kamnářskou provedl Bohdan a Datel na Smíchově v ceně	1.100·— K
Ústřední topení dodala a provedla První Českomoravská továrna na stroje v Praze-Libni za	26.540·70 K
Práci dlaždičskou provedl Fr. Kareš a Jan Brousil v Táboře za	1.128·59 K
Vodovod provedl Karel Krch, zámečník a instalateur v Táboře, za	9.359·90 K
Filtrační zařízení dodala a provedla firma Jan Štětka na Kr. Vinohradech za	1.441·80 K
Kameninové potrubí k odvádění odkapní vody dodal a položil Fr. Kareš a Jan Brousil v Táboře za	581·60 K
Upravení staveniště před budovou provedl stavitel Jos. Ješ v Táboře za	5.421·78 K
Zařízení elektrického osvětlení provedla firma Fr. Křižík v Praze za	5.910·61 K
Installaci elektrického pohonu provedla táž firma za	3.262·61 K
Installaci hromosvodu provedl Karel Krch, zámečník v Táboře, za	1.118·90 K
Zařízení laboratoří provedla firma A. Kreidl v Praze za	5.134·79 K
Plot k uzavření dvora se železnými vraty a dveřmi provedl Karel Krch, zámečník v Táboře, za	1.366·— K
Záclony do oken dodal Ant. Nový, čalouník v Táboře, za	1.132·— K
Telefonické zařízení v budově dodal a provedl Fr. Kamberský, mechanik v Táboře, za	570·25 K
Hodiny dodal Aug. Zeman, hodinář v Táboře, za	134·— K
Vnitřní zařízení sestávající z nového nábytku, z opravy nábytku starého a zařízení digestoří provedli A. Ctibor, Fr. Procházka a spol, truhláři v Táboře, okrouhle za	30.000·00 K
Stavba i s vnitřním zařízením stála úhrnem	414.217·54 K

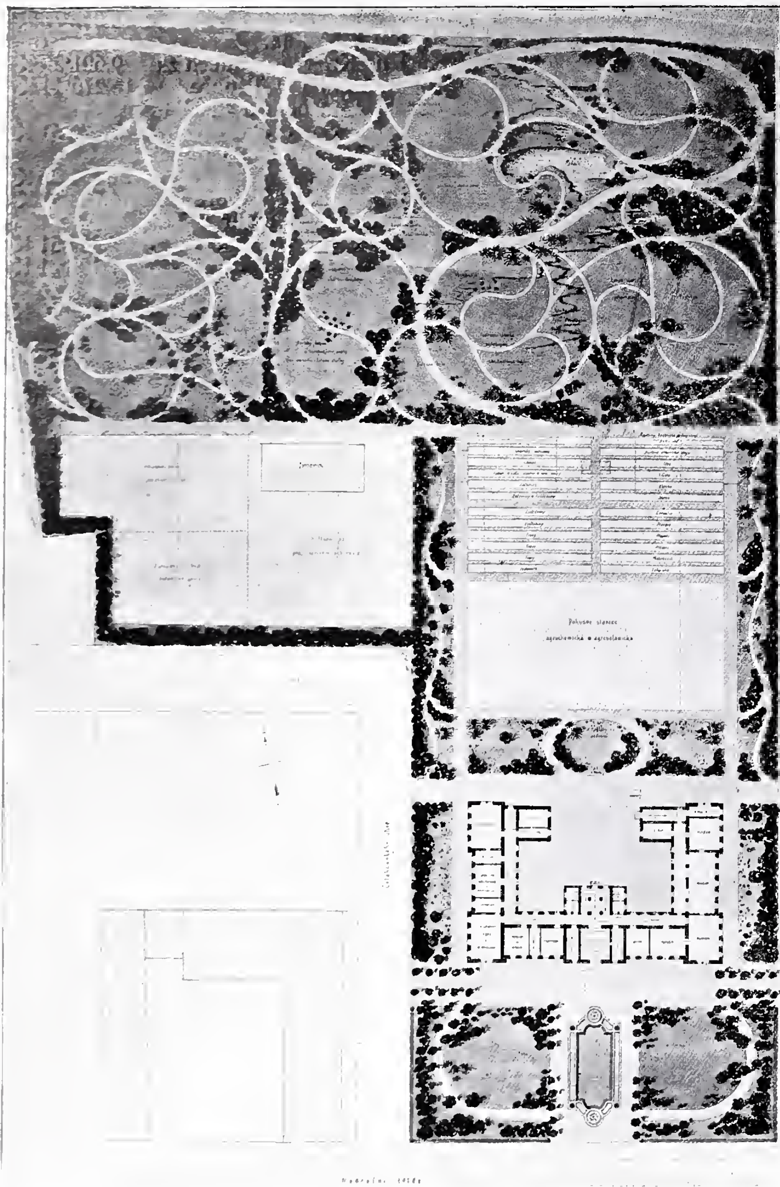
Ku stálému dohledu na stavbu ustanoven byl zemským výborem

Soutěžný návrh na dostavbu radnice král. hlav. města Prahy.

Arch. A. Dlabač.

Situační plán budovy, parku a botanické zahrady král. české hospodářské akademie v Táboře.
Inž. K. Pokorný a arch. A. Čenský, prof.

inženýr Emil Tallada, dozor na strojní zařízení měl zemský inž. Karel Vaňouček, vrchní dohled zemský inženýr Karel Pokorný.

Stavbou této budovy započala nová éra hospodářské akademie táborské. R. 1905 zařizuje se nová botanická zahrada za budovou školní, r. 1906 zřídí se v této zahradě skleník a vegetační dům, v následujících letech pak zahrada zelinářská se skleníkem a pařeništi, konečně pak budovy hospodářské.

Budova c. k. všeob. řemeslnické školy v Jaroměři.

Soutěžný návrh ing. Josefa Lhoty, řed. c. k. čes. stát. prům. šk. v Plzni.

Tab. 59.

Obecní úřad král. věnného města Jaroměře n. L. vypsal počátkem června r. 1904 veřejnou soutěž ve příčině podání návrhu na stavbu nové budovy pro c. k. řemeslnickou školu tamtéž se lhůtou soutěžnou do 1. července a stanovil za tou příčinou následující stavební program: Budova má obsahovati tyto místnosti: 3 učebny pro I., II. a III. třídu, kreslírnu, rýsovnu, modelovnu, učebnu fysiky, učebnu přípravného kursu, učebnu I. kursu, učebnu II. kursu; dále dílnu pro obrábění dřeva, dílnu pro obrábění kovu, kovárnu a slevárnu a dílnu zednickou; po té místnosti pro sbírky nauky o látkách, pro mechanickou technologii a pro mechaniku; mimo ty pracovnu chemickou, fysikální, strojnickou i stavitelskou a dále výstavní síň pro práce žákovské; pak žádána veřejná kreslírna a byt pro školníka; zvláštní místnosti požadovány pro sbírku geodetickou, pro nauku o látkách stavebních, pro kreslení, modelování, průmětnictví a zeměpis; dále ředitelnu, archiv, sborovnu a knihovnu; pracovních místností pro učitele dílovedoucí žádalo se 5; posléze různá skladiště, totiž na materiál při dílně pro kov a při dílně pro dřevo, pak na hotové práce a rozdělené práce žákovské. Zajisté to slušná řada přerůzných místností pro školu řemeslnickou, jejíž vybudování o 2 patrech a důstojného vzhledu nemělo přesahovati náklad 220.000 korun.

Jak projektant vyhověl požadavkům žádaným, patrno je z připojených reprodukcí půporysu, řezu a pohledu. K bližšímu objasnění návrhu příčiňujeme následující vysvětlivky.

Půdorysný tvar I volen z důvodu, aby všem místnostem dostalo se přímého přístupu světla a vzduchu, aby učebny byly okny obráceny na jih, a dílny, sbírky, hlavně ale kreslírny na sever. Tvar tento umožňuje pohodlný příjezd k budově vozem k vůli skládání uhlí a materialu pro dílny a stejně dobrý odjezd. Podstatnou předností tvaru I ješt oddělení dílen v traktu severním od učeben a administrativy v traktu jižním traktem příčným, takže hřmot a zápach z dílen neruší a neobtěžuje v učebnách a místnostech správy ústavu.

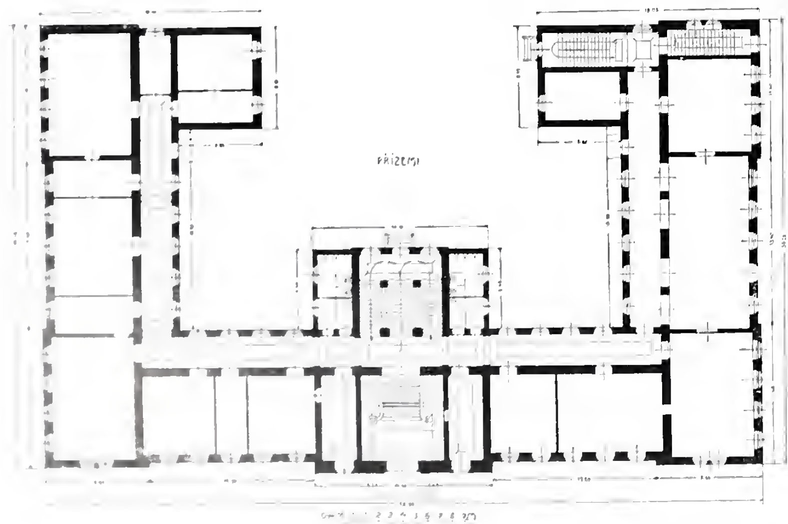
Místnosti, jež dle účelu a povahy přináleží k sobě, seřaděny jsou vedle sebe v organické celky, tak na př. dílny se skladišti materialu a kabinety dílovedoucích, dále kreslírny se sbírkou a pracovnou učitele kreslení a p. v. Velikost jednotlivých učeben, kreslíren, rýsoven a síně pro fysiku stanovena vzhledem na možný větší počet žactva, než je tou dobou.

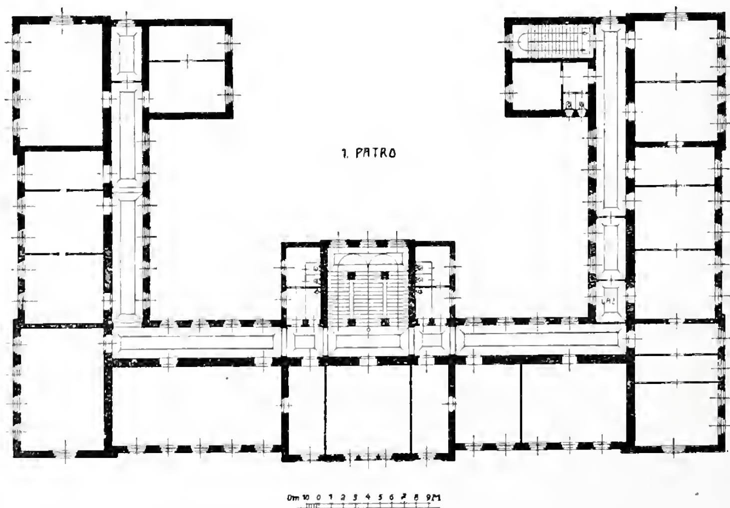
Pokud se tkne přibližného nákladu, kalkulovaného dle zastavěné plochy, jeví se tento následovně:

Budovou hlavní zastavěna jest plocha 1130·97 m^2, t. j. okrouhle 1131 m^2. Zastavěné plochy budovou o 2 patrech s výškami patrovými po 4·50 m, výškou sklepů 2·88 m, s částečným (as polovičným) podsklepením, se stropy trámovými do travers v 1. patře obou traktů a v přízemí traktu jižního, s klenutými stropy nad dílnami v traktu severním i nad celým traktem příčným a chodbami traktů hlavních ve všech patrech, dále s vaznicovým krovem o 3 vaznicích a krytinou prejzovou na laťování s chodníkem kamenným 1·20 m šířky kolem celé budovy a vydlážděním dvora, posléze s topením lokálním (kamny Heimovými) a upotřebením kamene tesaného uvnitř a vně budovy měrou obyčejnou.

Čítá-li se za 1 m^2 zastavěné plochy takto vypravené budovy 180 K, činí náklad . . . . K 203.580

Dílná zednická, myšlená dřevěná z trámcové kostry na podezdívce kamenné s prkenným zabedněním a lištami na spárách, o jednoduchém krovu vaznicovém s korytem taškovým na latích, o střední výšce as 6·0 m a otevřená proti dvoru

Budova král. české akademie hospodářské v Táboře.
Inž. K. Pokorný a arch. A. Čenský, prof.

i beze stropu, tedy vlastně to kolna ozdobněji upravená s motivy z lidových staveb roubených s hoblovanými a napuštěnými trámci a prkny, má zastavěné plochy 144 m^2; za 1 m^2 zast. pl. této stavby po 20 K vyžaduje nákladu . . . . K 2.800

Oplocení celého staveniště, v předu ozdobným plotem kovaným as 1·5 *m* vys. a okrouhlé délky 105 *m* na podezdívce kamenné 0·5 *m* vys. à 15 K činí . . . . » 1.575

v ostatní části plot dřevěný 2·0 *m* vys. z hoblovaných latěk s dubovými hoblovanými sloupci (laťkv i sloupec s ozdobnými hlavicemi), okrouhlé délky 153 *m* po 6 K vyžaduje nákladu . » 918

Úprava zahrádky paušálně . . . . » 1.000

Hloubení a vyzdění studny s dodáním a osazením čerpadla i s odpadním potrubím od studny k potrubí hlavnímu » 800

Úhrnný náklad . . . . K 210.773

Kdyby místo topení místního kamny zavésti se chtělo topení ústřední parou o nízkém tlaku, zvýšil by se náklad dosti podstatně, avšak i tenkráte by se vystačilo s obnosem K 220.060 na výstavbu budovy, jenž označen za nepřekročitelný.

Ke konci budiž vytčeno, že porota zvolená k posouzení plánů soutěžných v nesouhlasu s vypsáním konkursu a s řádem konkurrenčním rozdělila celkový obnos oněch 3 cen na stejné díly a jeden z nich přisoudila jako cenu za uveřejněný zde návrh.

Budova král. české akademie hospodářské v Táboře.

Král. zem. inž. K. Pokorný a arch. A. Čenský, prof.

Schodiště.

Vestibul.

Dům č. 91 v Turnově.

Tab. 60.

Po příkladu poskytovaném tak často hlavním městem král. Českého, bourají i na našem venkově přečasto své staré stavební památky. A tam nejsou zpravidla ani rušeni žádným klubem přátel starého rázu města. Bylo by to sice morální povinností konservatorů, ale — nejedná-li se o památku veřejnou — obyčejně se konservator ani o zboření nezajímá, nebo o něm vůbec nezví a v nejpříznivějším případě i když se o zachování památky v soukromém majetku se nacházející zasadí — hlasu jeho se nedbá.

Zde nepomůže než vynésti každý případ svévolného ničení historicky neb slohově zajímavých památek na veřejnost, upozorniti dotyčné činitele na škodlivost boření archeologicky cenných staveb.

Z této příčiny přinášíme k popudu neunavného zastance našich památek p. K. Prouska v dnešním čísle vyobrazení domu č. 91 v Turnově, kterýž zasvěcen jest zkáze. Dům tento stojí na náměstí, jemuž dodává téměř už sám jediný slohové rázovitosti. Nyní však má býti zbořen a na jeho místě hodlá spořitelna Turnovská postaviti novou budovu pro své úřadovny a pro poštu podle návrhu p. J. Heindla a J. Beni, I. cenou pocténého v soutěži.

Má-li spořitelna Turnovská prospěch města na zřeteli, pak zajisté nalezne v Turnově jiné staveniště pro své úřadovny a zachová tento starý pěkný dům, o němž máme zápis nejstarší z r. 1605. Nynější průčelí jeho pochází z XVIII. století a jest dle všeho původcem jeho urozený vladyka pan Václav Ignacius Mikš, hejtman na panství Skalském, Svijanském a Loukoveckém a nad Turnovem, v jehož majetku byl dům ten od r. 1734. Po vhodné úpravě vnitřku nepřinášela by zajisté budova škody. Oběť tuto, se znovuzřízením vzniklou, tím snáze bychom mohli očekávati od zámožné spořitelny Turnovské, která získala by nadto činem tím i vděk všech občanů turnovských, majících cit pro památky otců svých. *A. C.*

SMĚS.

Zkoušky požárové v modelovém divadle. Jak známo, zbudováno bylo ve Vídni v XX. okrese modelové divadlo, ve kterém se mají konati zkoušky, jak daleko doposud stávající opatření proti požárům v divadlech dostačují a jak mají divadla zařízena býti, aby poskytovala úplnou bezpečnost proti ohni. Divadlo toto bylo za přispění vlády známými odborníky ve stavbě divadel vrchními stavebními rady Fellnerem a Hellmerem zbudováno a veškerým zařízením moderních divadel opatřeno. Dne 19. listopadu t. r. započato se zkouškami. Úvodem k nim byla přednáška vrchního stav. rady Hellmera o povstání divadla modelového, načež byl v něm vyvolán uměle požár právě za takových okolností, jaké byly při požáru okružního divadla ve Vídni, který tolik lidských obětí vyžadoval. Zkoušky trvaly od 10 hodin dopoledne do 4. hodin odpoledne a súčastnil se jich taktéž ministr vnitra, hrabě Bylandt-Rheidt a policejní president rytíř Habrda. Provedeno bylo pět zkoušek, načež o učiněných pozorováních odborně porokováno bylo. *F. M.*

ZE SCHŮZÍ SPOLKOVÝCH.

V schůzi I. skupiny spolku arch. a inž. konané dne 26. října zvolen předsedou arch. J. Koula, prof. české techniky, místopředsedou arch. A. Čenský, prof. prům. školy, a jednatelem arch. St. Züngl, městský inženýr; tento se však pro nával úředních prací funkce své vzdal. Do sboru pro pomník Žižkův na Žižkově zvolen jako delegát spolku našeho arch. R. Klenka z Vlastimilu. Usneseno sděliti podmínky soutěžní do Úpice, odkud žádána soutěž na villu pro soukromníka. Stanoveno znění odpovědi k představenstvu spolku arch. a inž. v příčině soutěže Bohnické. Dále zvolena komise, která má navrhnouti eventuelní změnu stanov a do kteréž zvoleni arch. prof. J. Bertl, A. Cechner a říd. J. Stibral. Ko-

nečně usnešeno uspíšiti rozpravu v týdenní schůzi spolkové o úpravě Letné a urgovati úpravu ostrova Žofínského.

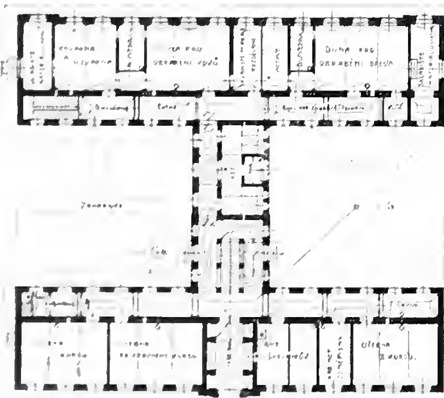
V schůzi téže skupiny, konané dne 9. listopadu, jednáno o dopisu družstva pro zřízení památníku Riegrova na Kozákově. Usneseno navrhnouti družstvu soutěž s cenou 10 dukátů. Zároveň má se navrhnouti představenstvu pořízení plaquety pro příznivce spolku, která by mohla též sloužiti případně jako cena při menších spolkových soutěžích. Usneseno vypsati soutěž na článek z oboru architektury pro »Arch. Obzor«.

V schůzi téže skupiny, konané dne 24. listopadu, jednáno za přítomnosti zástupců české university o umístění nové budovy pro právnickou a filosofickou fakultu českého vysokého učení. Zvolena komise, která má vzíti v úvahu všecka stavební místa, hodící se pro tuto budovu. Do té zvoleni arch.: A. Balšánek, K. Hilbert, J. Pospíšil, V. Roštlapil a J. Stibral.

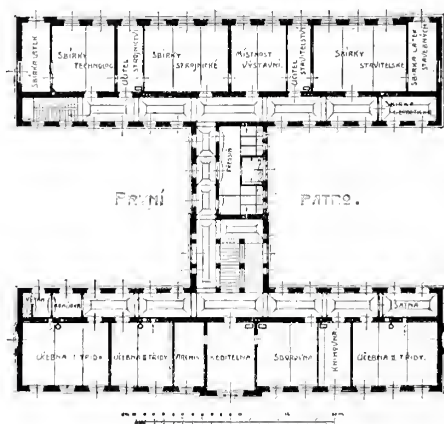
Komise tato má podati své dobré zdání v mimořádné schůzi dne 30. listopadu.

Smetanův dům v Litomyšli. — Foyer.
Arch. J. Šula, V. Šulc a J. Velflík.

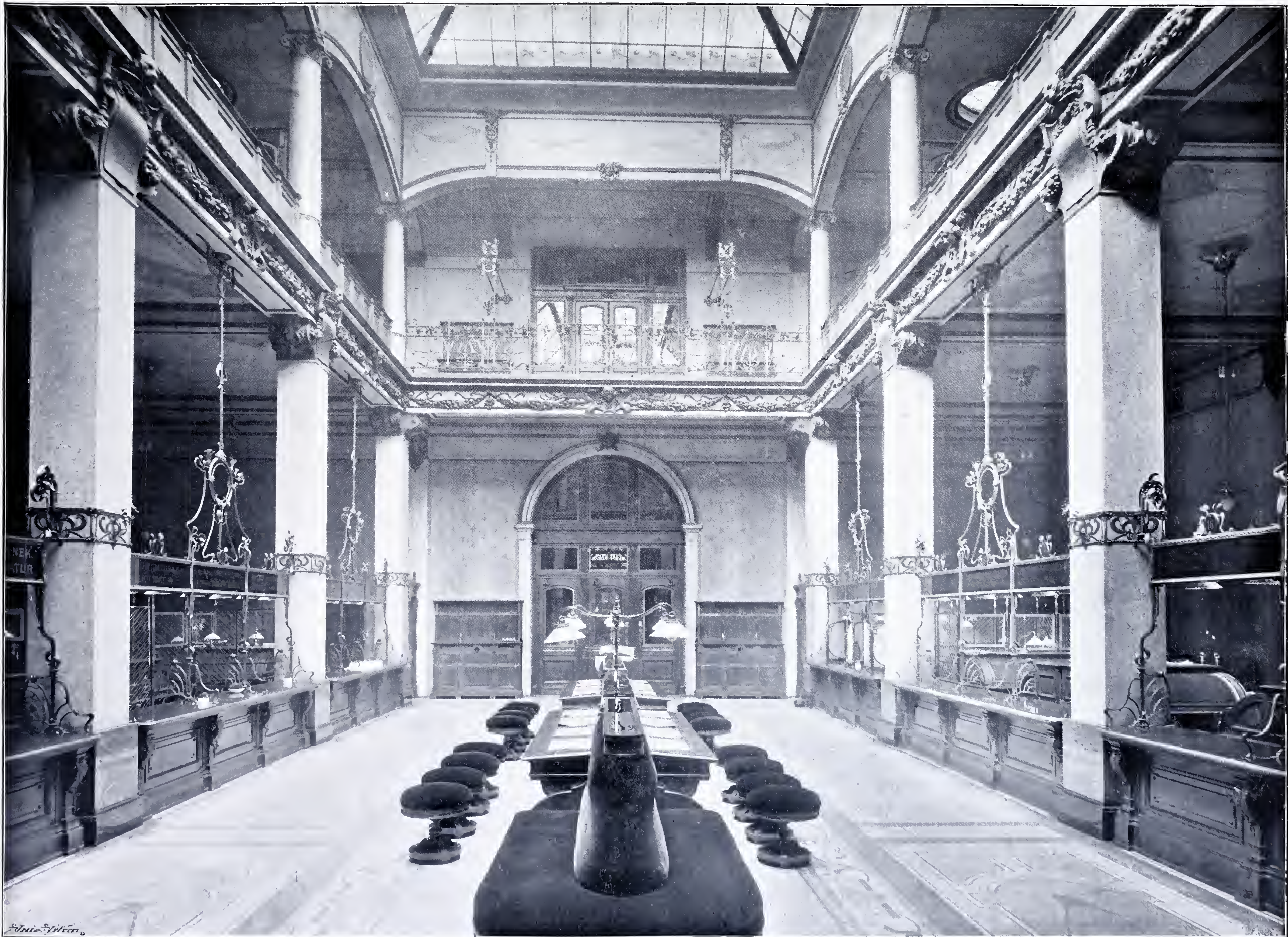
Budova c. k. všeob. řemeslnické školy v Jaroměři. — Půdorysy přízemí a prvního patra.
Soutěžný návrh inž. J. Lhoty, ředitele c. k. české prům. školy v Plzni.

K tomuto číslu »Architektonického Obzoru« přiložen jest celoroční obsah a titulní list.

Redaktoři: Prof. A. CECHNER a prof. A. ČENSKÝ. — Redakční komitét: Prof. JAN KOULA a arch. V. ZÁKREJS. — Za redakci odpovídá F. ČERVENÝ, professor c. k. státní průmyslové školy v Praze. — Majitel a vydavatel: SPOLEK ARCH. A INŽ. V KRÁL. ČESKÉM. — Tiskne »POLITIKA« závod tiskařský a vydavatelský v Praze.

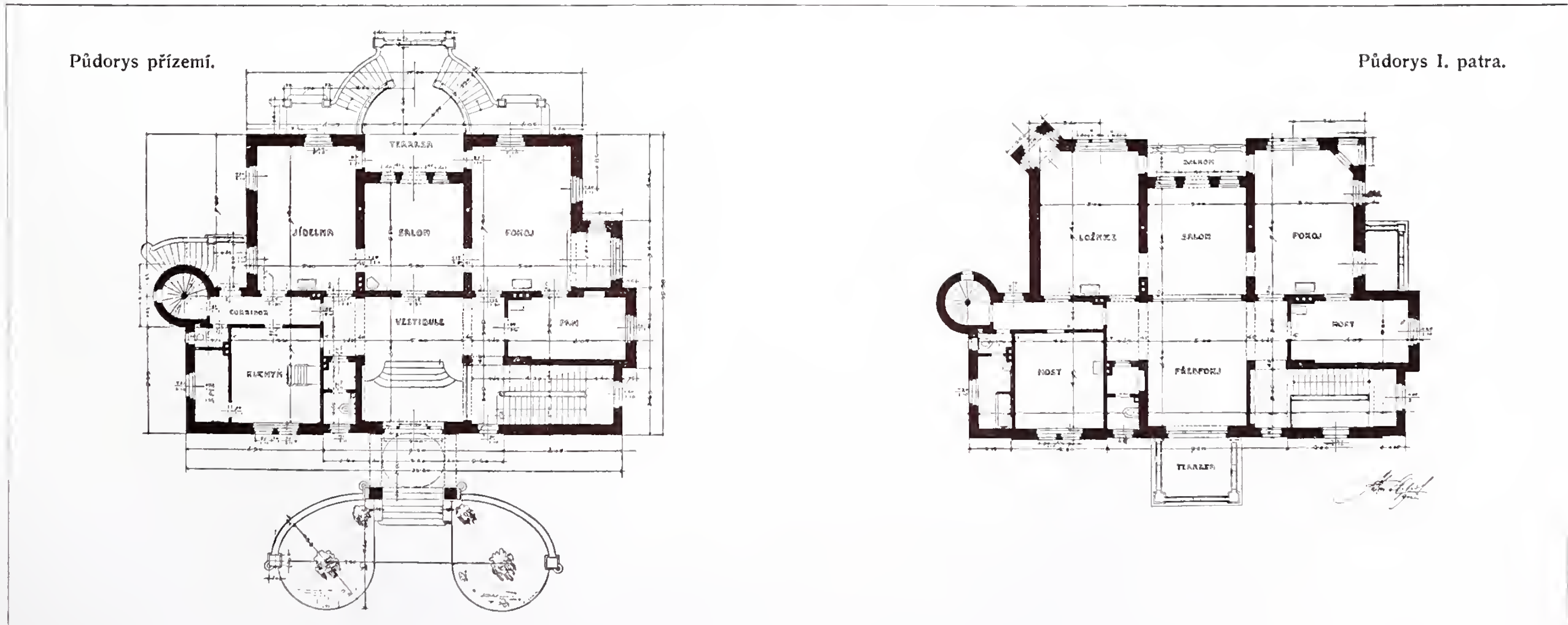

PALÁC »ŽIVNOSTENSKÉ BANKY PRO ČECHY A MORAVU« V PRAZE.
Arch. OSVALD POLÍVKA, c. k. stavební rada.

DVORANA PALÁCE »ŽIVNOSTENSKÉ BANKY PRO ČECHY A MORAVU« V PRAZE.
Arch. OSVALD POLÍVKA, c. k. stavební rada.

PRŮČELÍ JIŽNÍ.

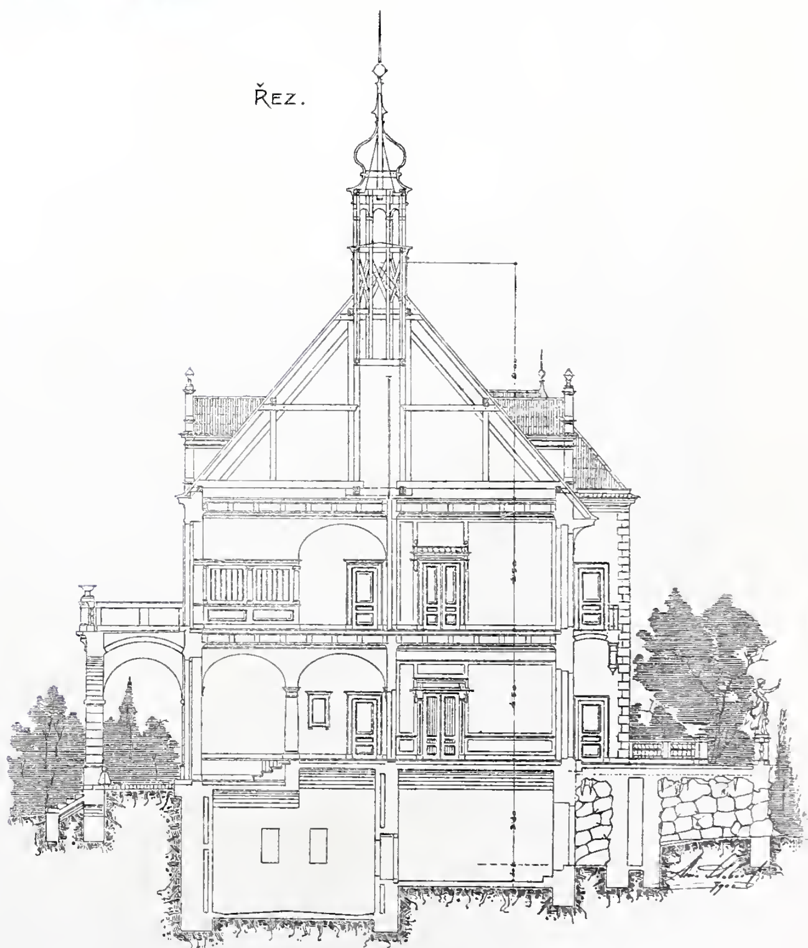
NÁVRH LETOHRÁDKU PRO PANA J. MALIJOVSKÝHO NA BOROHRÁDKU.

Arch. ALOIS DLABAČ.

„UNIE" V PRAZE.

NÁVRH LETOHRÁDKU PRO PANA J. MALIJOVSKÉHO NA BOROHRÁDKU.

ARCH. ALOIS DLABAČ.

PRAŽSKÉ FONTÁNY VII.: POMNÍK CÍSAŘE FRANTIŠKA SPOJENÝ S FONTÁNOU NA FRANTIŠKOVĚ NÁBŘEŽÍ.
Dle fotografie c. k. dvorního fotografa ECKERTA.

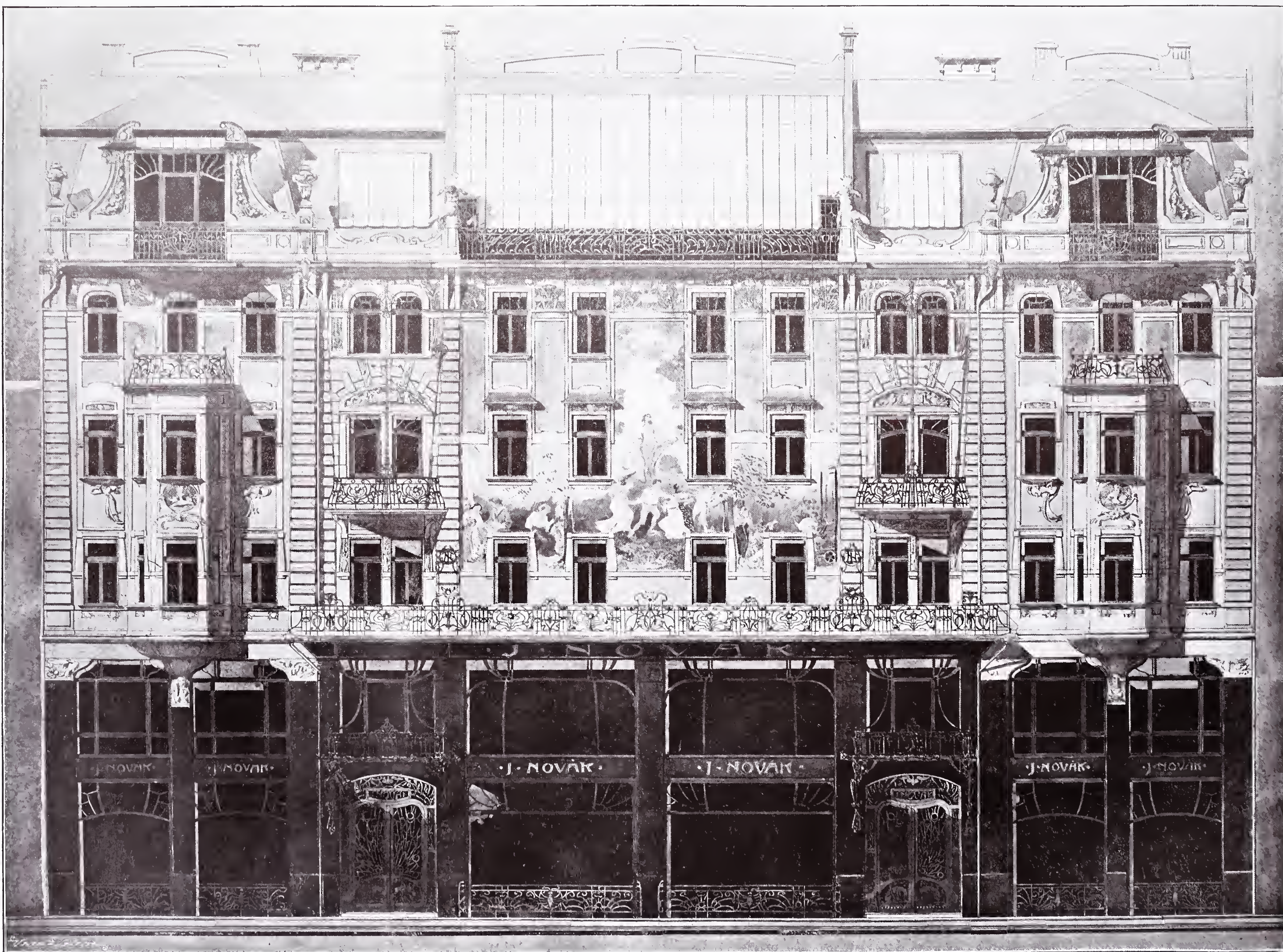

NÁVRH ŽELEZNÉHO MOSTU PŘES VLTAVU
Konstruktivní část od stav. rady ing. JIŘÍHO SOUKUP

Tiskem „

ıKULÁŠSKÉ TŘÍDY K LETNÉ V PRAZE - I.
ktonická výzdoba od c. k. prof. arch. JANA KOULY.

OBCHODNÍ DŮM PANA J. NOVÁKA V PRAZE-II., Č. 699, VODIČKOVA UL.
Arch. OSVALD POLÍVKA, c. k. stav. rada.

OBCHODNÍ DŮM PANA J. NOVÁKA V PRAZE-II. Č. 699, VODIČKOVA UL.
Archit. OSVALD POLÍVKA, c. k. stav. rada.

Tiskem „Politiky" v Praze.

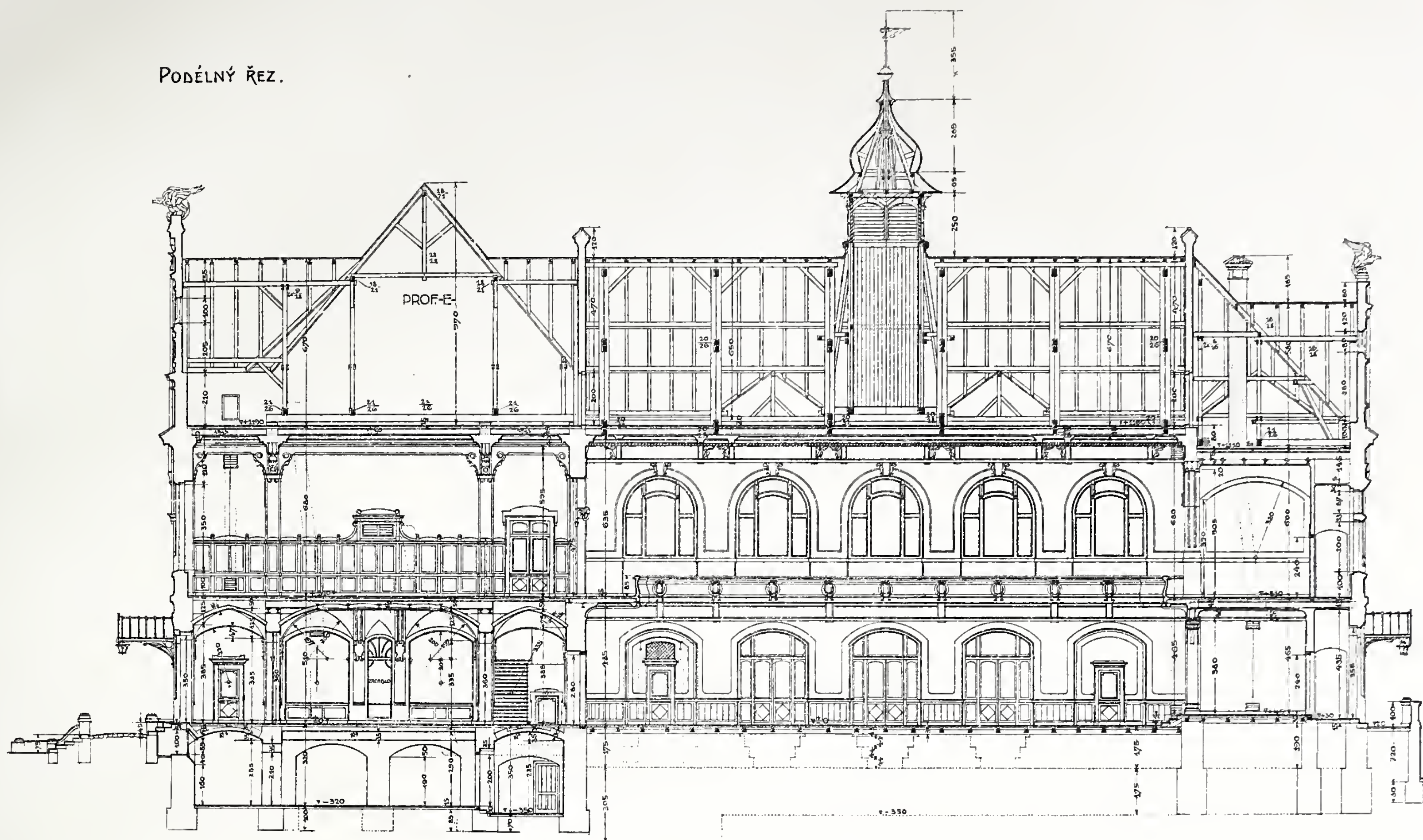
PRAŽSKÉ FONTÁNY VIII.: FONTÁNA PŘED ZEMSKÝM MUSEEM NA VÁCLAVSKÉM NÁMĚSTÍ.
Arch. prof. JOSEF SCHULZ, c. k. vládní rada.

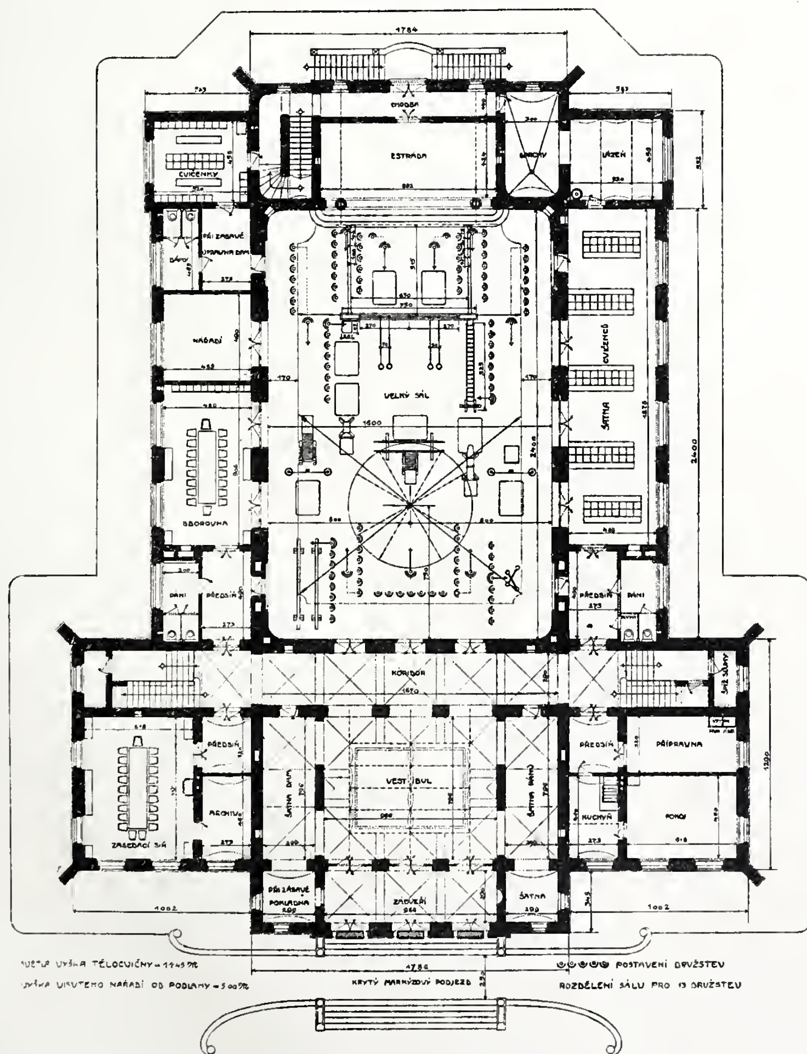
NÁVRH SOKOLOVNY V ML. BOLESLAVI.
ARCH. PROF. AL. ČENSKÝ.

„UNIE“ V PRAZE.

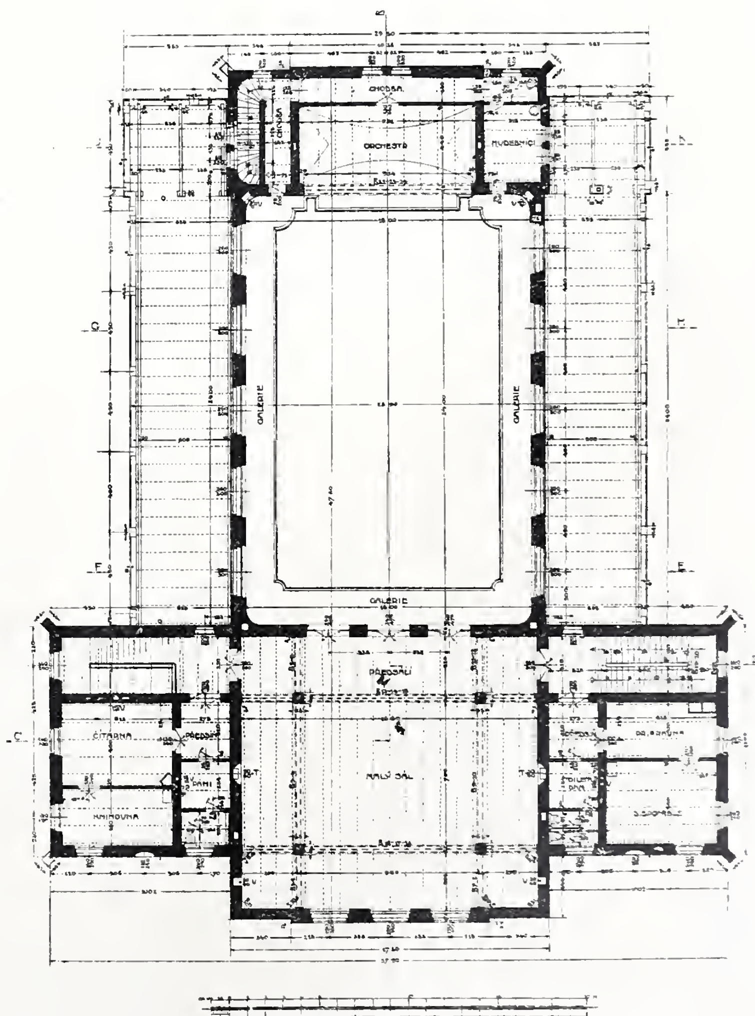
Podélný řez.

Půdorys přízemí.

Půdorys I. patra.

Návrh sokolovny v Ml. Boleslavi.

Arch. prof. Al. Čenský.

„Unie" v Praze

I. cena. — Akad. malíř FRANT. URBAN.

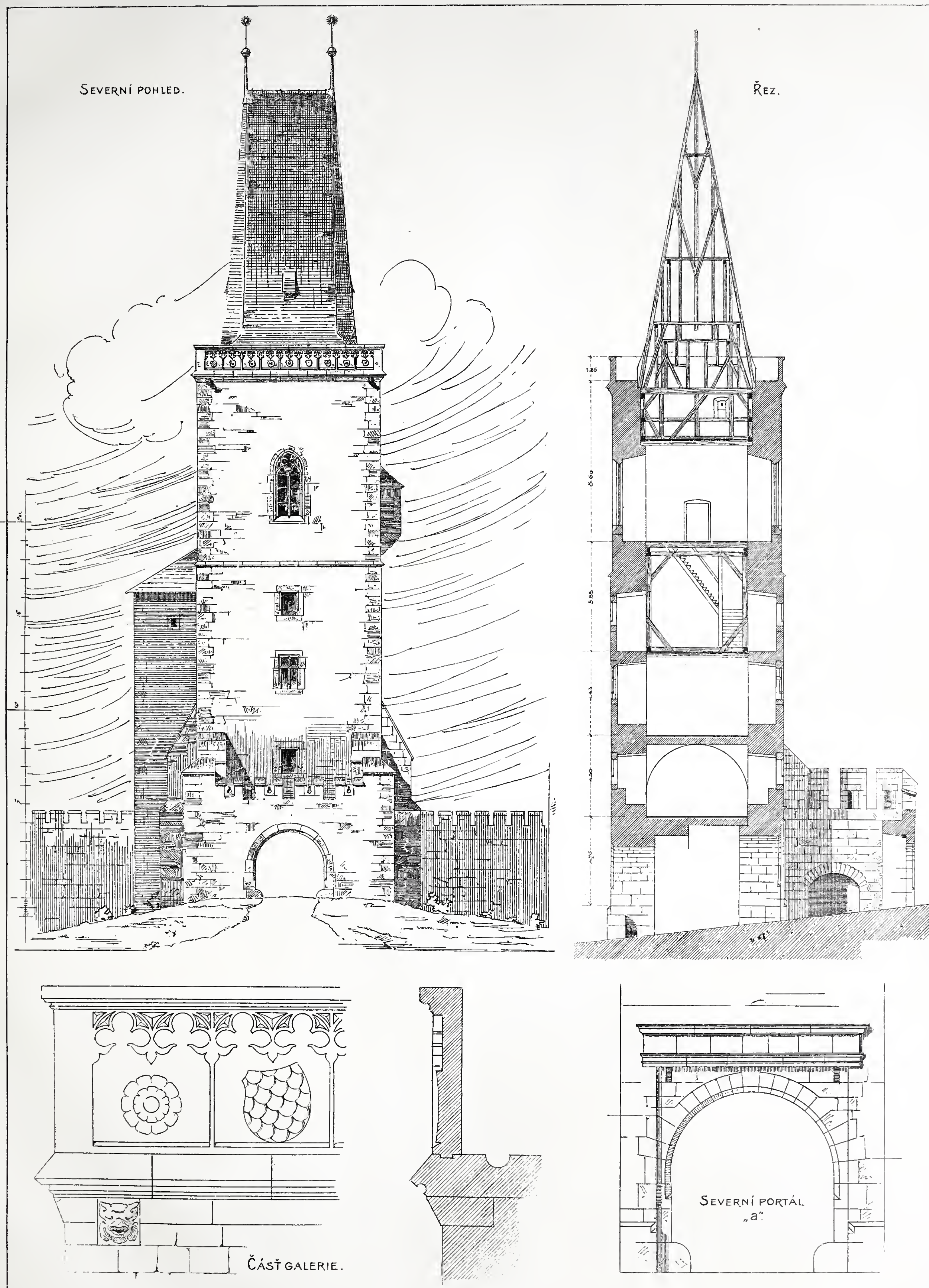

II. cena. — Akad. malíř JOSEF MANDL.

III. cena. — Akad. malíř, arch. JOSEF HONZIK.

SOUTĚŽNÉ NÁVRHY NA MALBU VOTIVNÍHO OKNA V CHRÁMU SV. BARTOLOMĚJE V PLZNI.

Rakovnické brány I.: Vysoká brána.

Opravný návrh c. k. stav. rady arch. L. Láblera.

Unie v Praze.

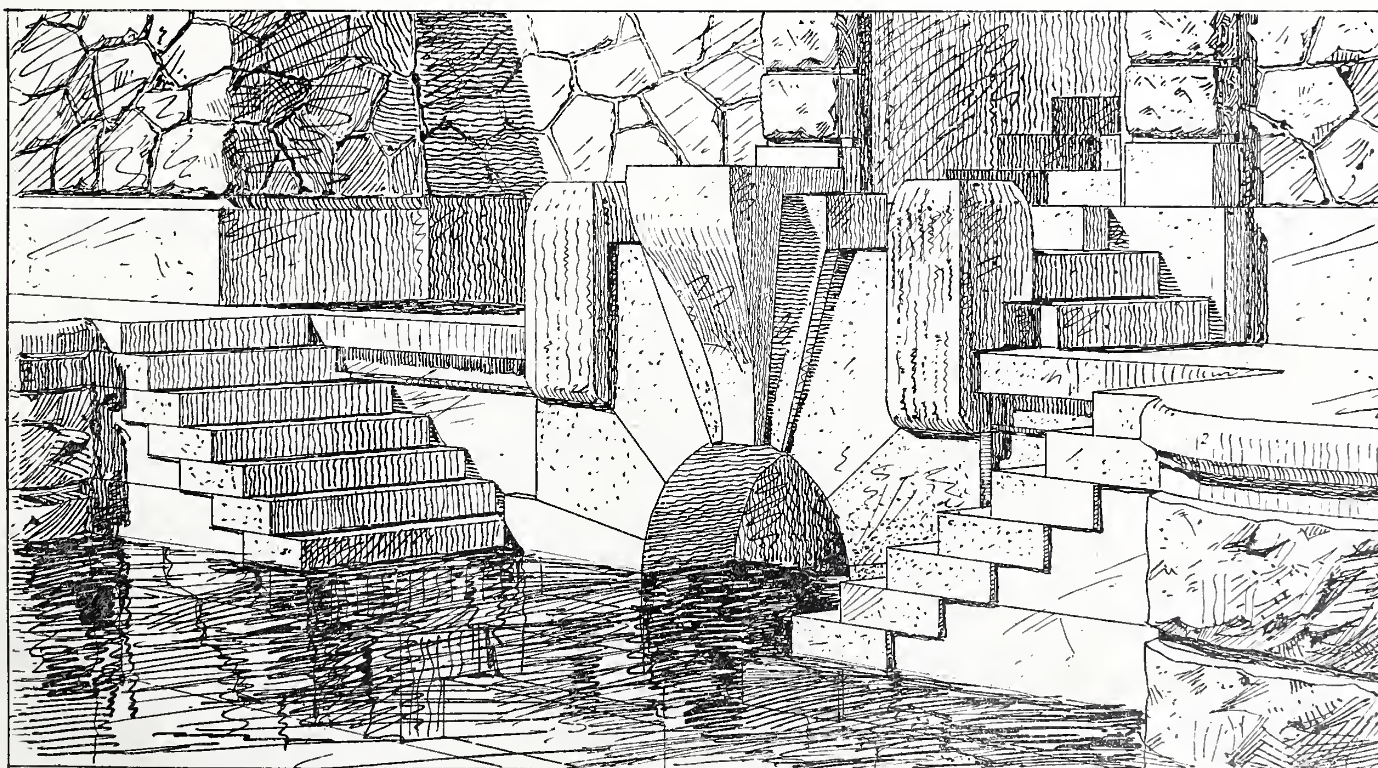

DOLNÍ OHLAVÍ SDRUŽENÝCH PLAVIDEL V HOŘÍNĚ.
Architektonická řešení od arch. FR. SANDRA.

Tiskem „Politiky“ v Praze

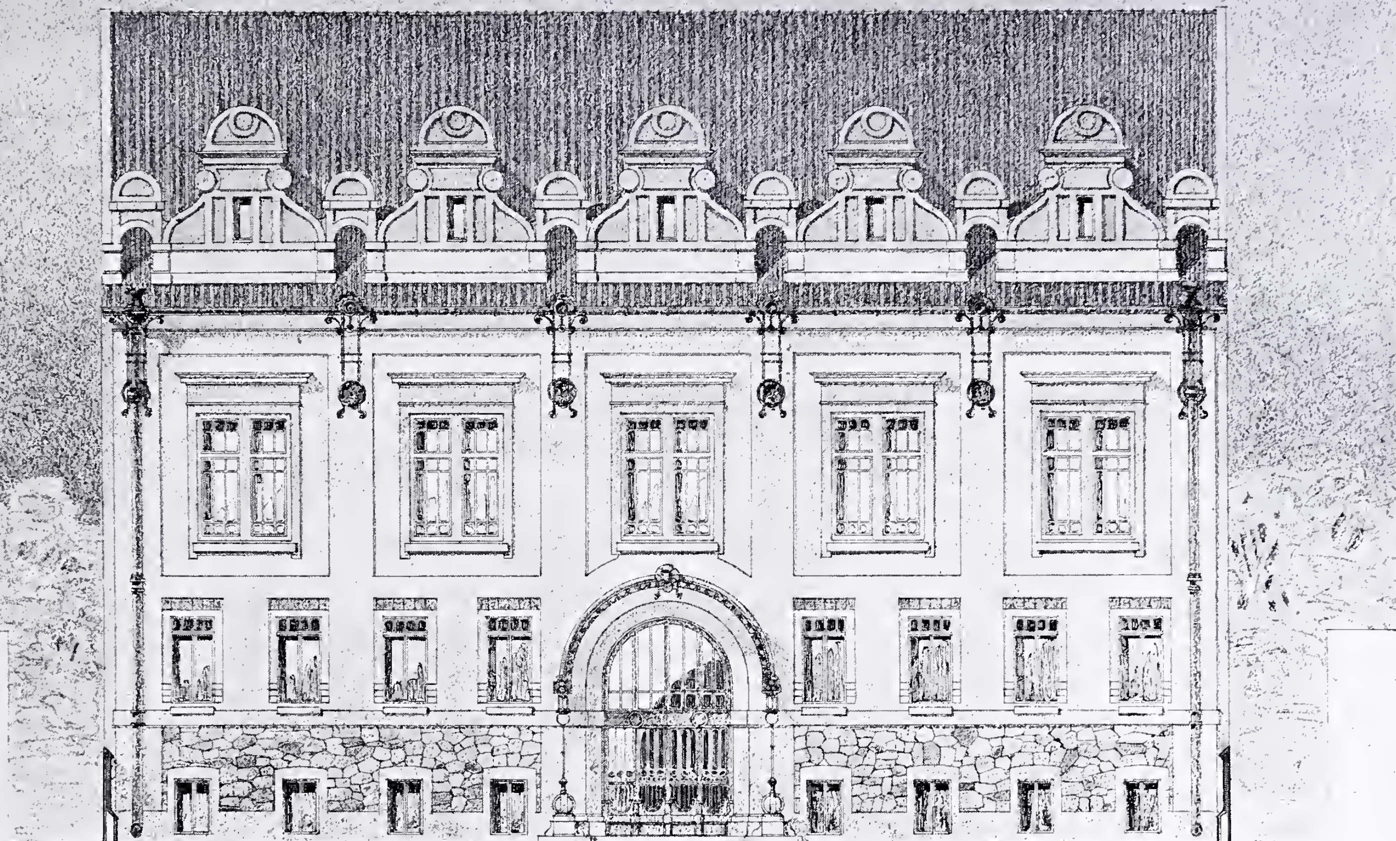
ÚPRAVA VÝTOKU VODY OD TURBINY.

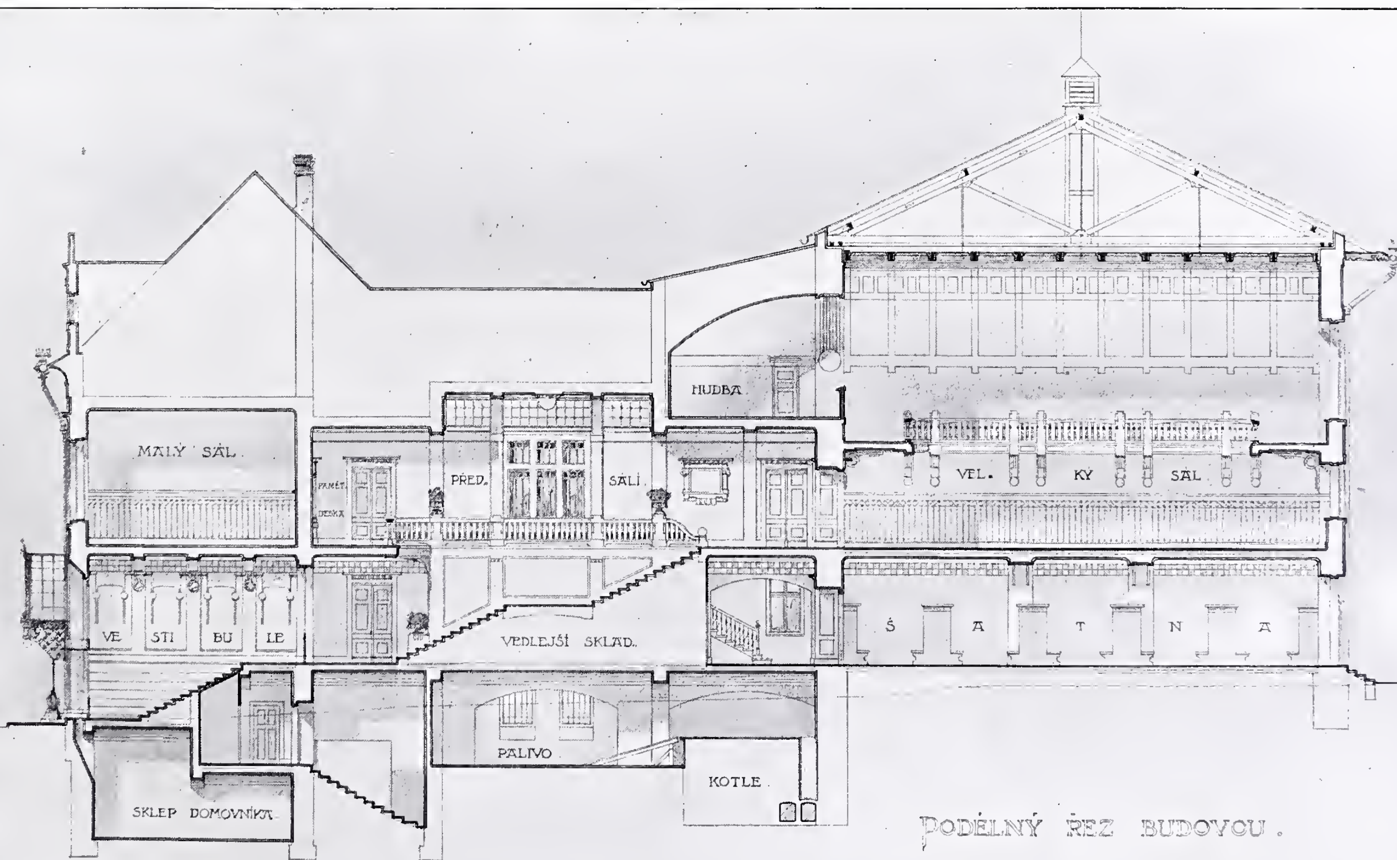

Dolní ohlaví združených plavidel u Hoříně.

Architektonická řešení od arch. Fr. Sandra.

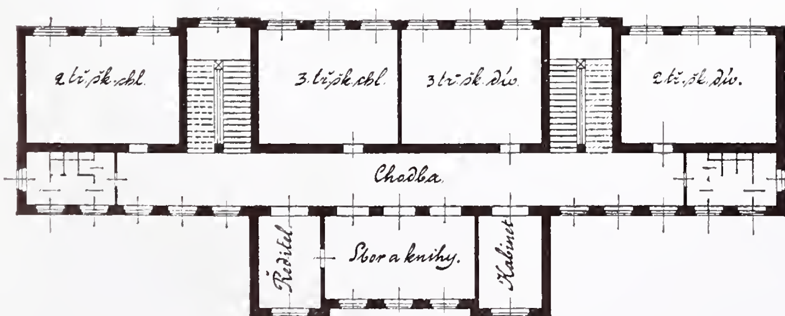
UNIE V PRAZE

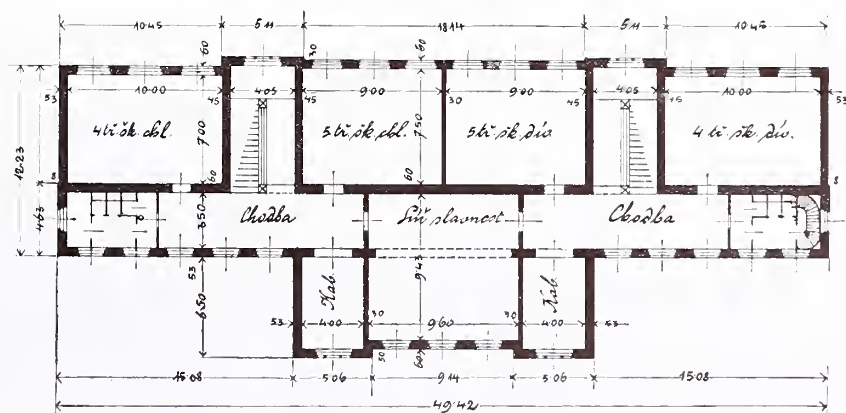

SOUTĚŽNÝ NÁVRH SOKOLOVNY V BRNĚ.
Arch. prof. K. H. KEPKA. — I. cena.

PŘÍZEMÍ.

II. PATRO.

ŠKOLNÍ BUDOVA »NA DALIBORCE« V HOŘICÍCH.

Ing. JOSEF LHOTA, ředitel c. k. prům. školy v Plzni.

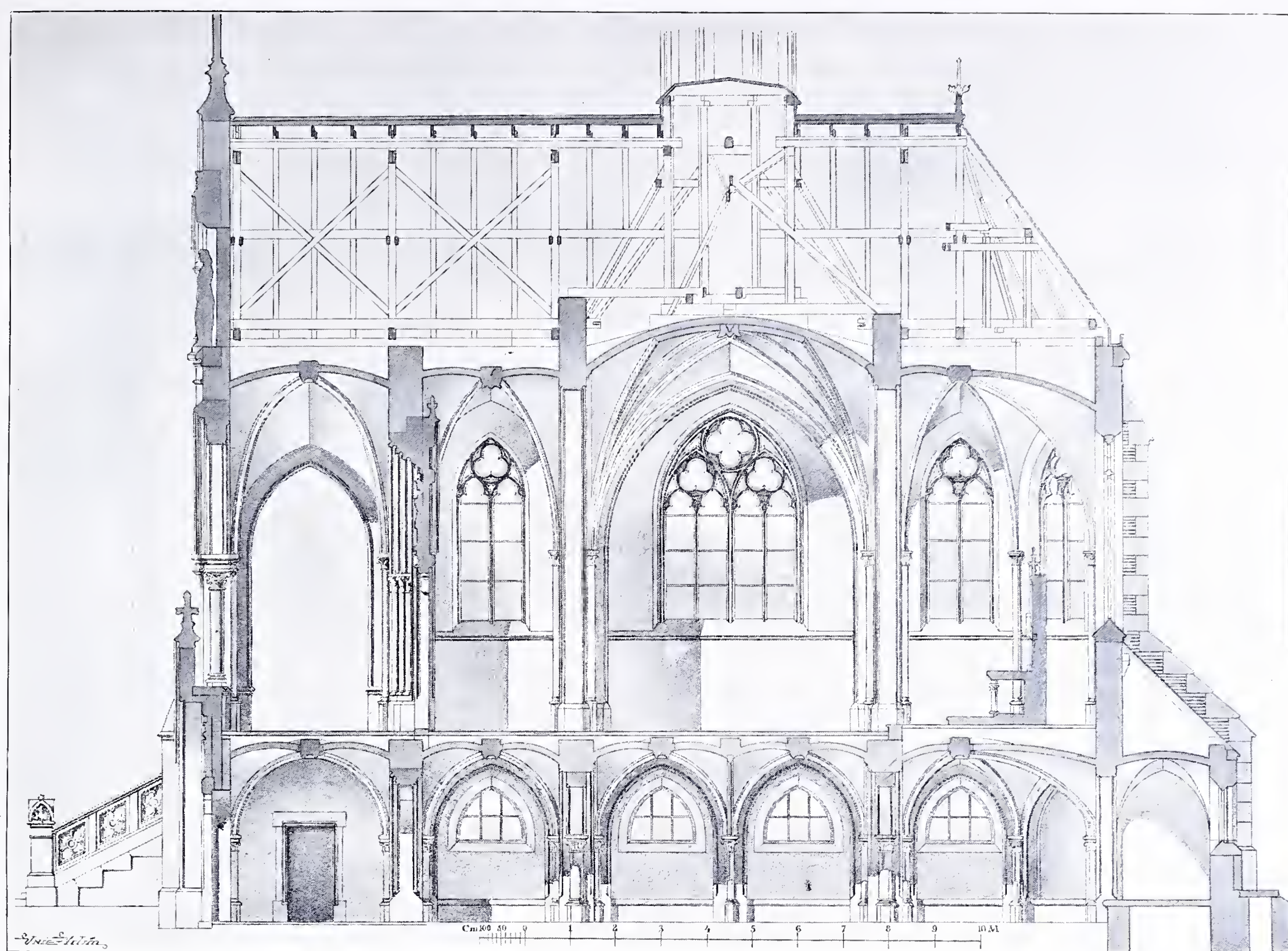

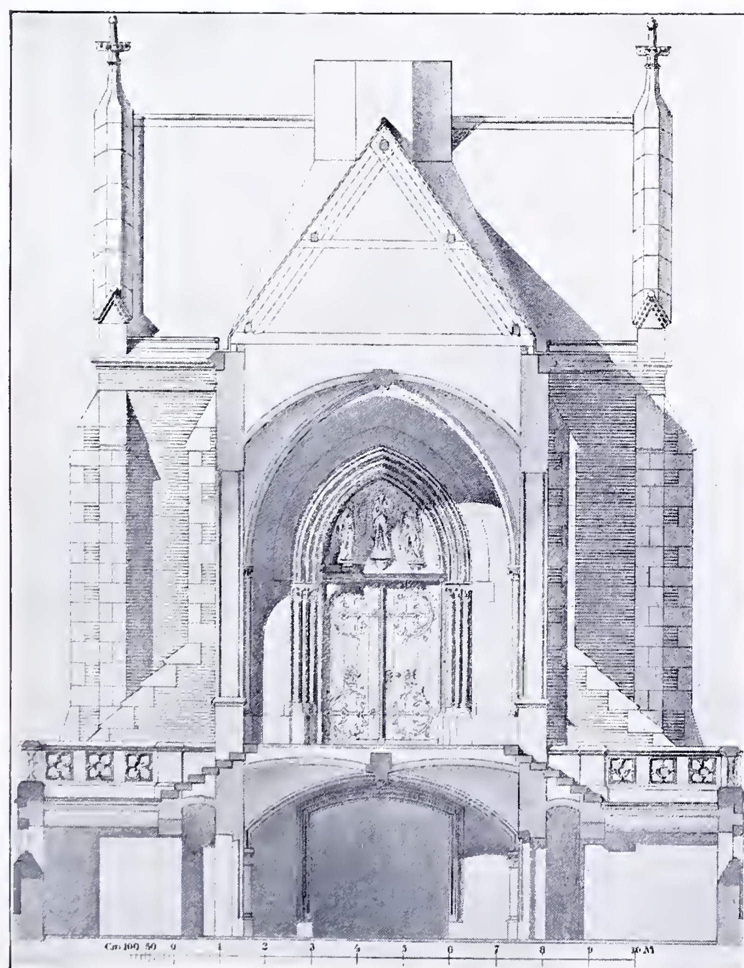

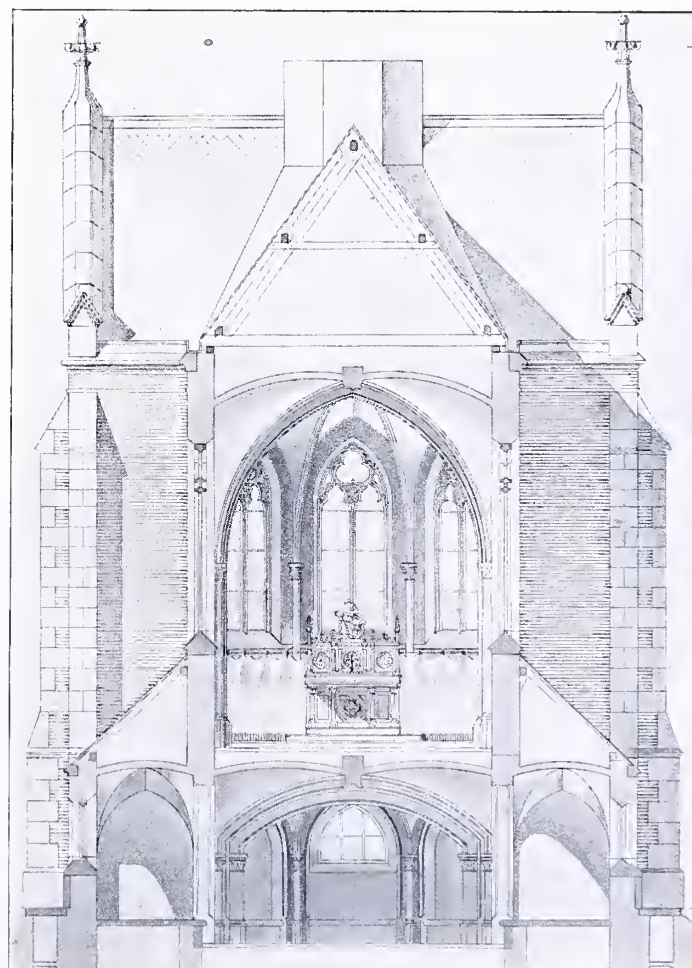
SOCHY NA KOSTELE SV. MIKULÁŠE NA STARÉM MĚSTĚ V PRAZE.

HROBKA K. HRABĚTE BUQUOY V NOVÝCH HRADECH (GRATZEN).
Arch. prof. J. SCHULZ, c. k. vládní rada.

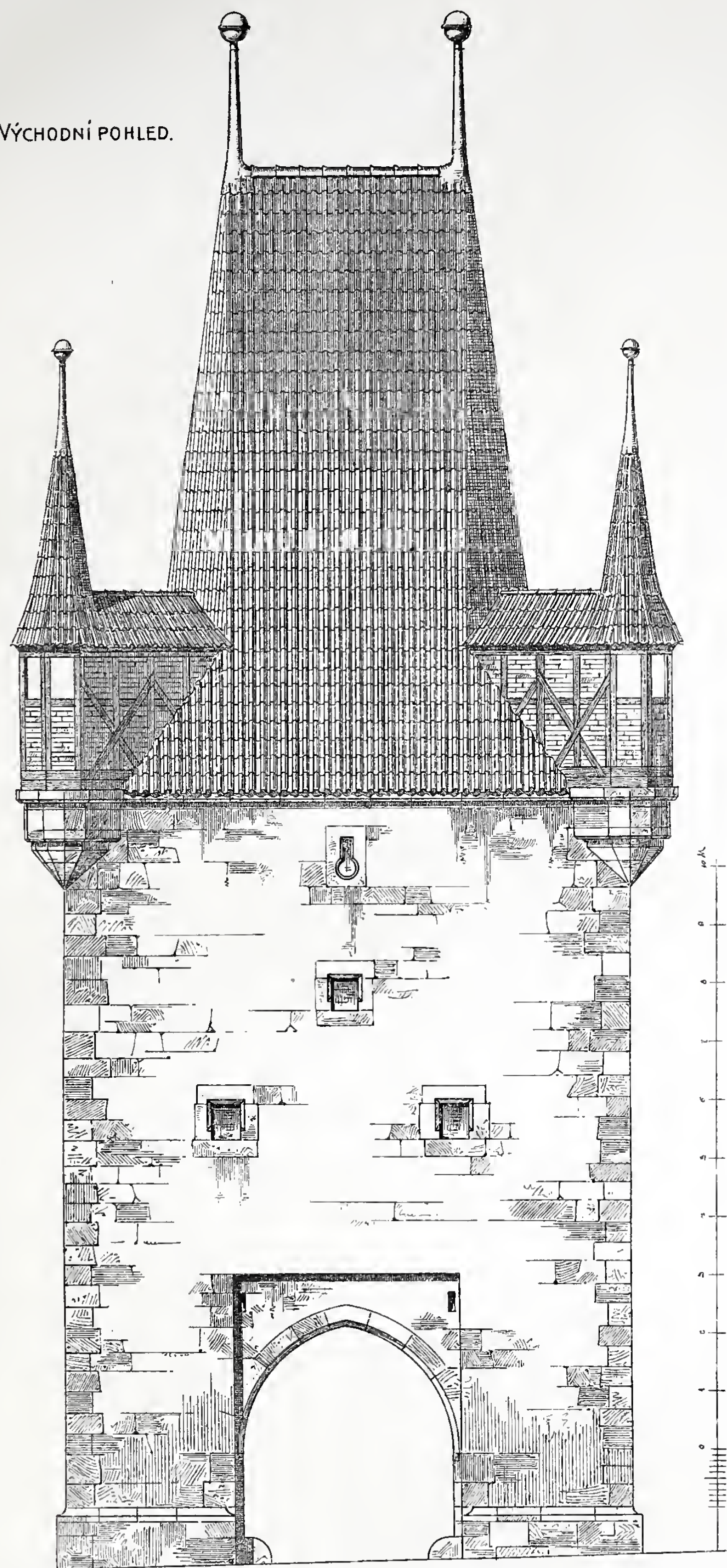
HROBKA K. HRABĚTE BUQUOY V NOVÝCH HRADECH (GRATZEN).
Arch. prof. J. SCHULZ, c. k. vládní rada.

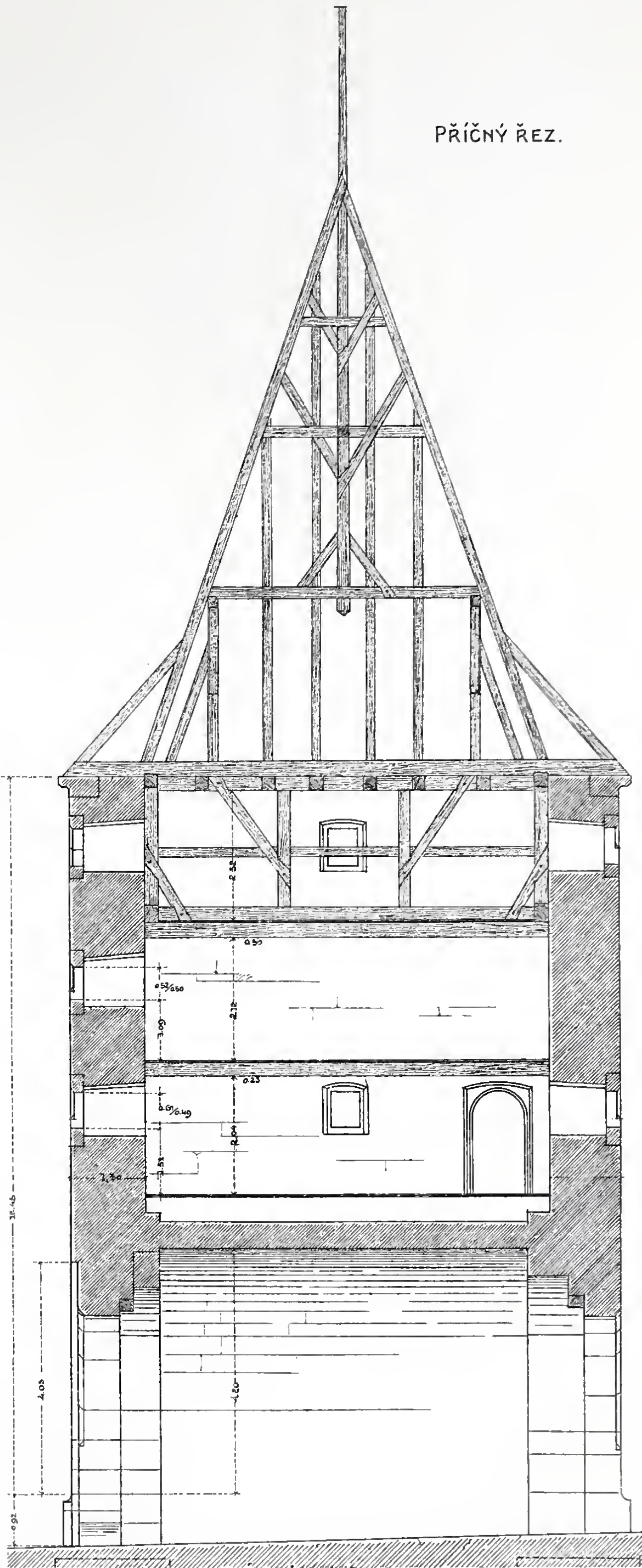

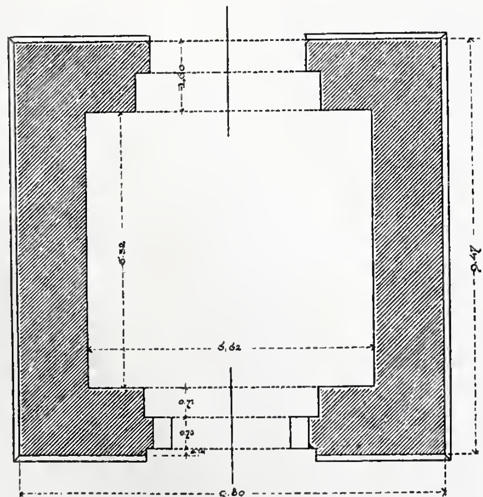
BUDOVA OBCHODNÍHO SPOLKU »MERKUR« V PRAZE-V.
Arch. JAN VEJRYCH.

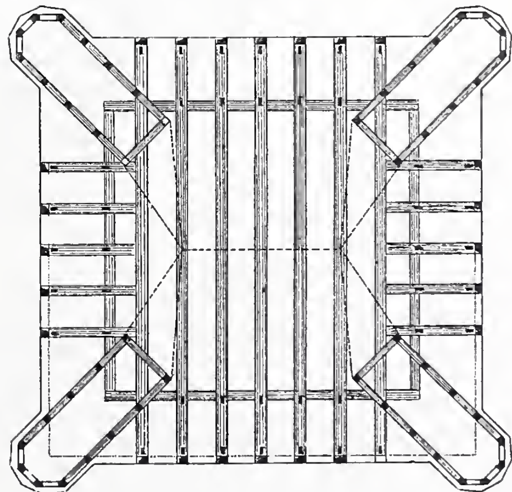

ZASEDACÍ SÍŇ V BUDOVĚ OBCHODNÍHO SPOLKU »MERKUR« V PRAZE-V.
Arch. JAN VEJRYCH.

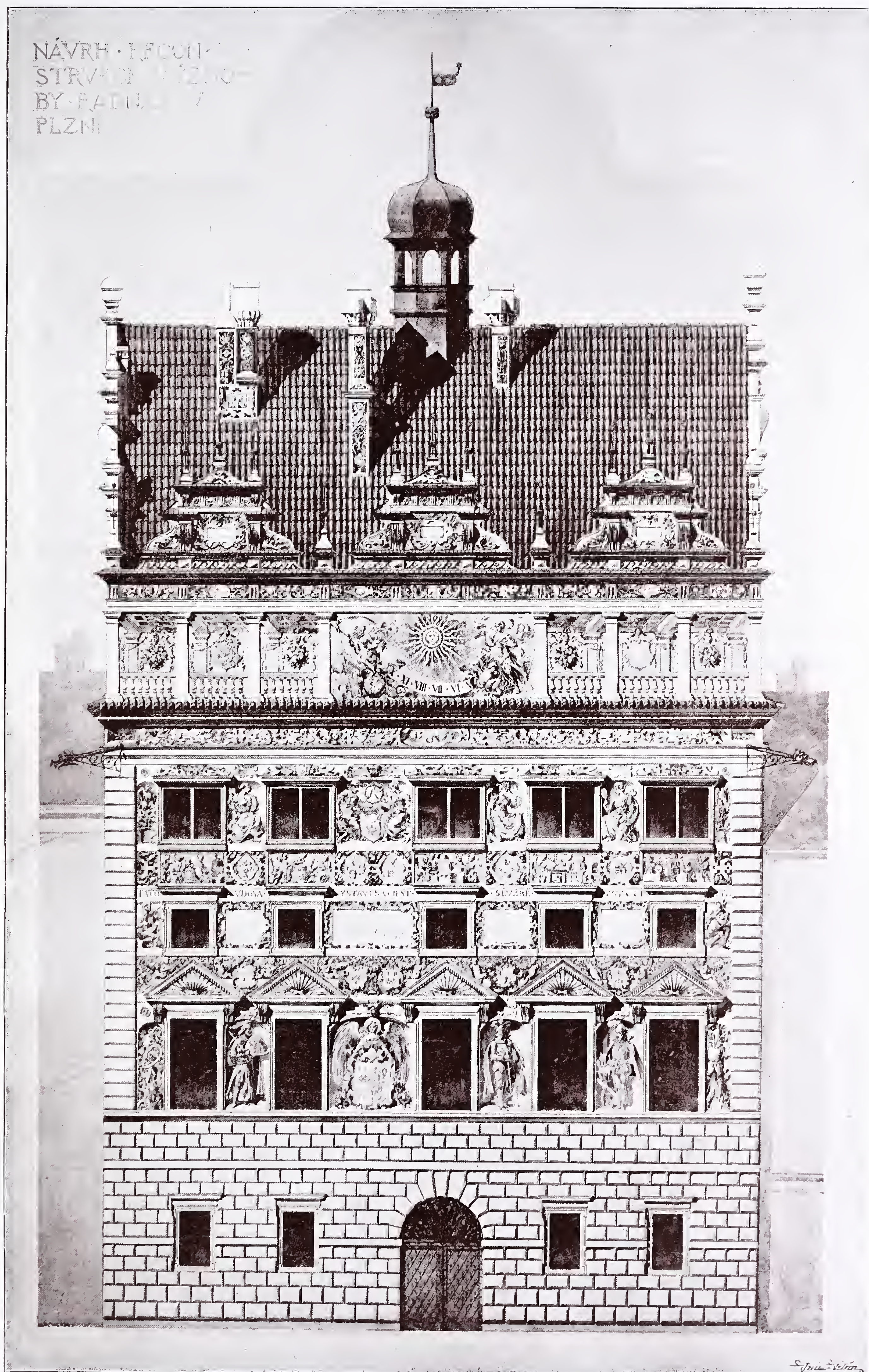

„UNIE“ V PRAZE.

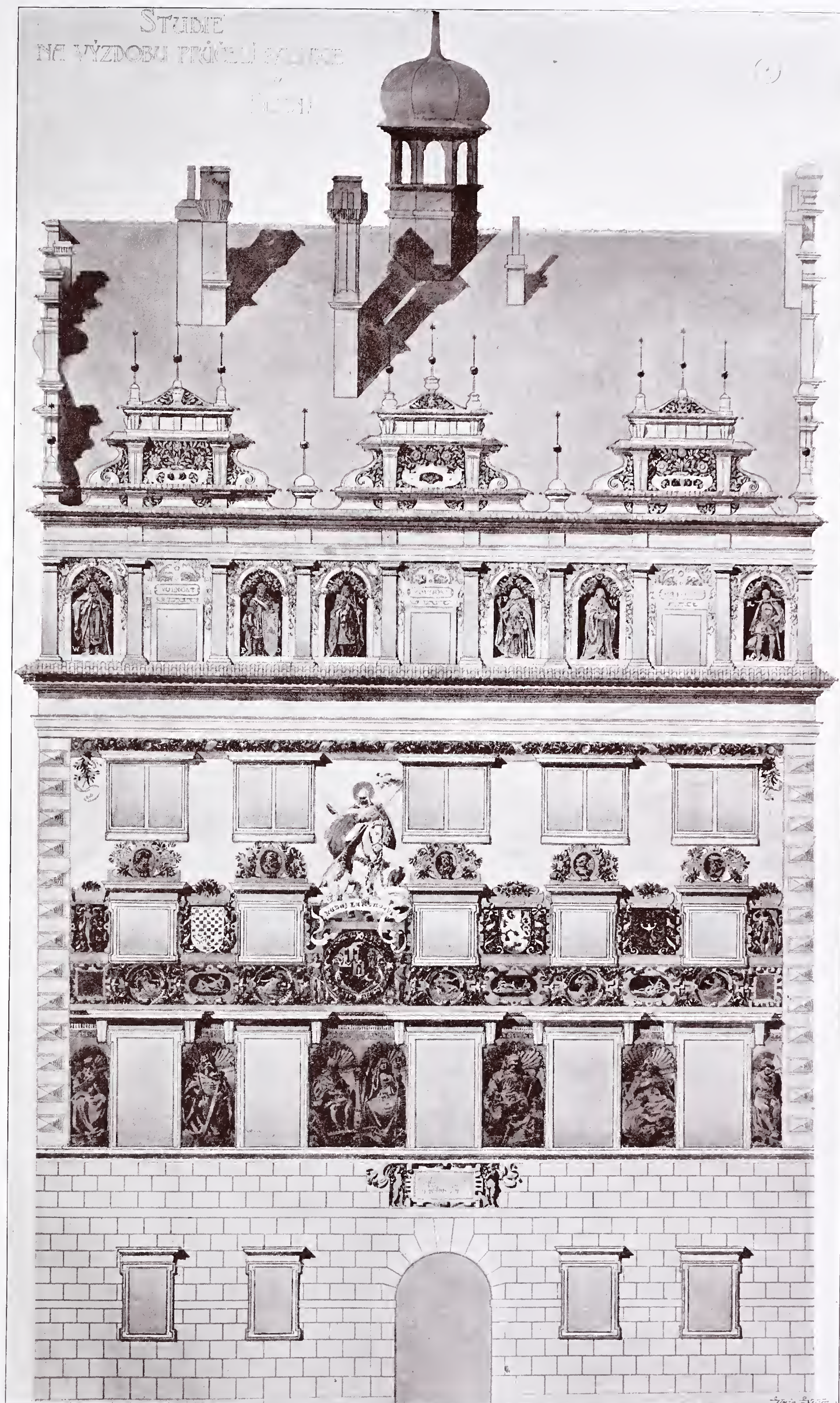
RAKOVNICKÉ BRÁNY II.: PRAŽSKÁ BRÁNA.

OPRAVNÝ NÁVRH C. K. STAV. RADY ARCH. L. LÁBLERA.

OBNOVA PRŮČELÍ RADNICE V PLZNI.
Návrh arch. prof. JANA KOULY.

Tiskem „Politiky“ v Praze.

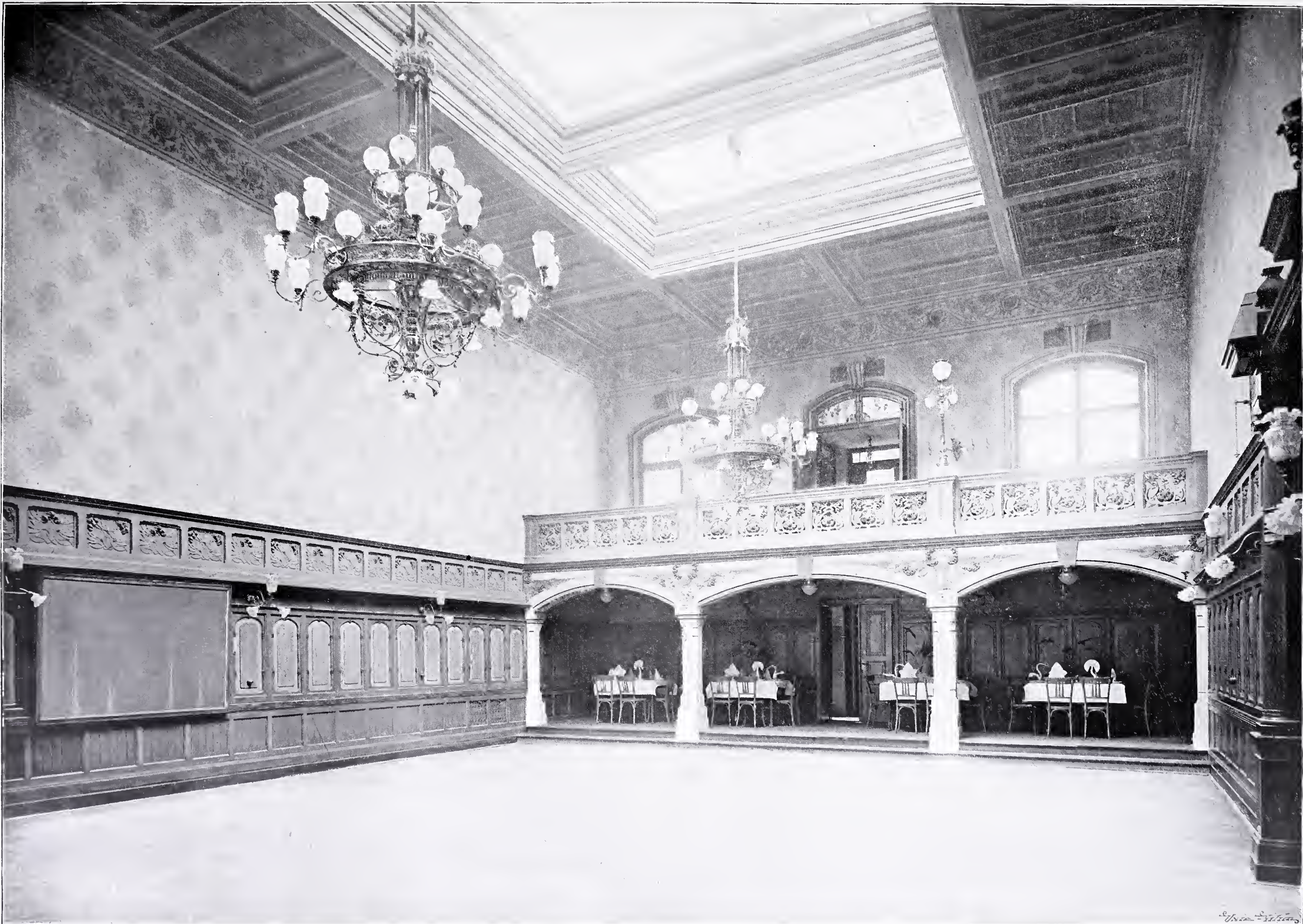

OBNOVA PRŮČELÍ RADNICE V PLZNI.
Návrh arch. ANT. BALŠÁNKA.

ARCHITEKT JAN VEJRYCH.

„UNIE" V PRAZE.

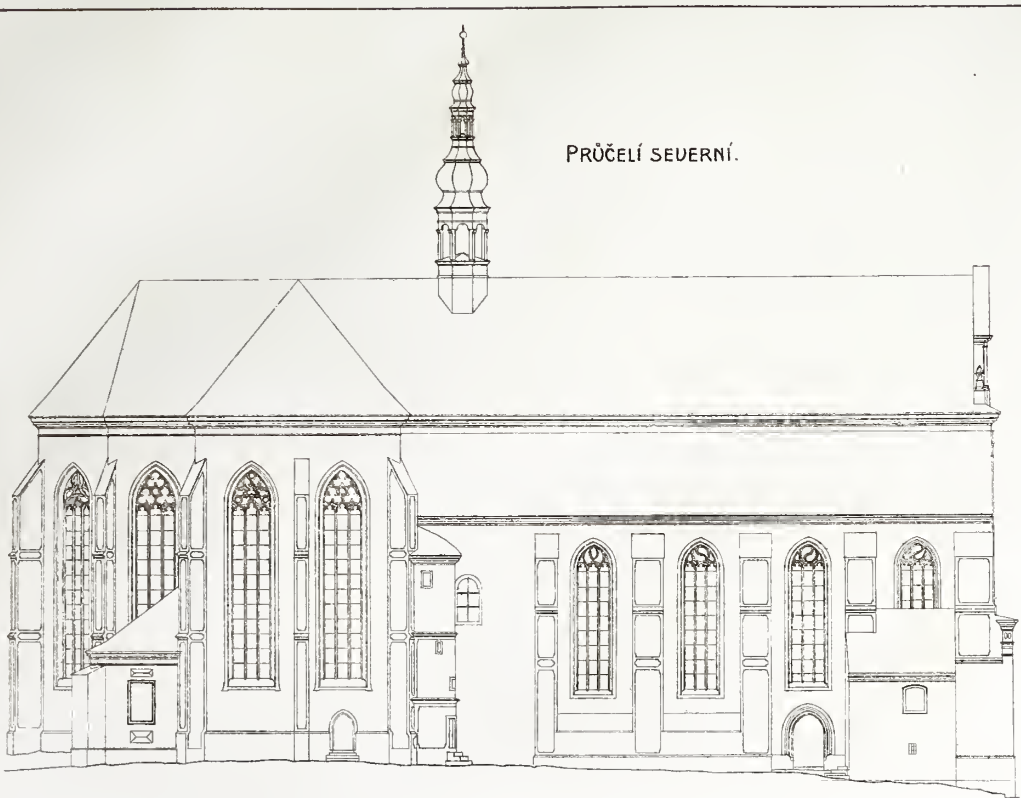
BUDOVA OBCHODNÍHO SPOLKU »MERKUR« V PRAZE-V. — VELKÁ DVORANA.

Architekt JAN VEJRYCH.

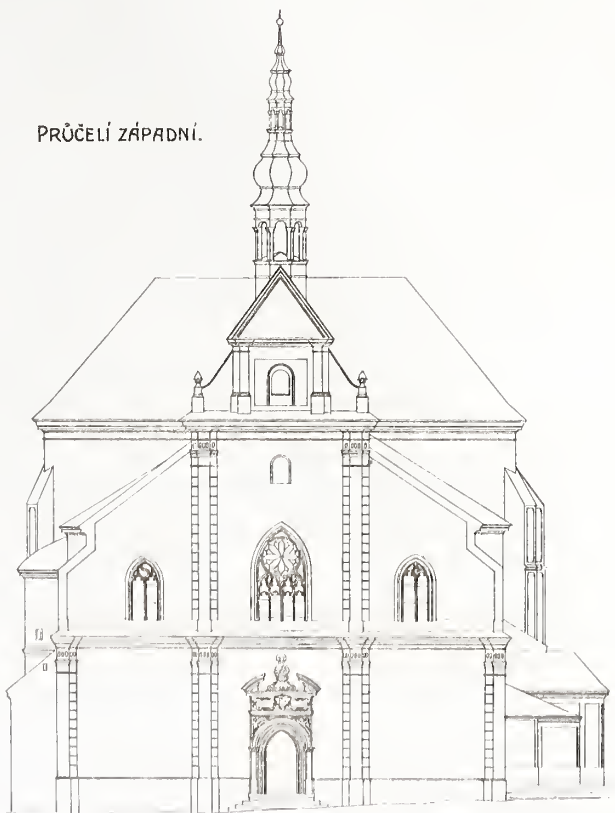

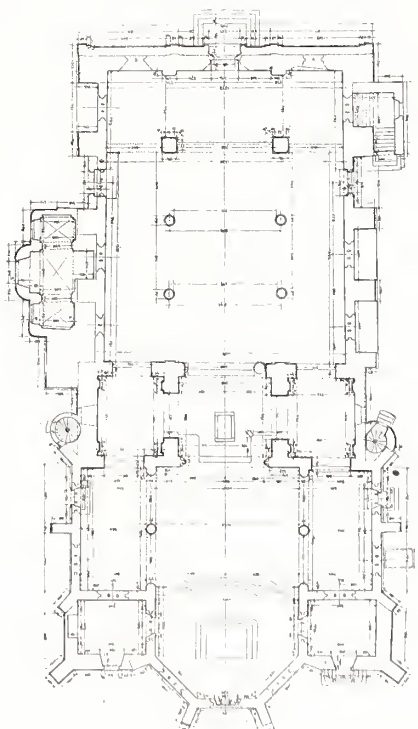

SOCHY SV. KOSMY A DAMIANA NA KOSTELE SV. MIKULÁŠE V PRAZE-I

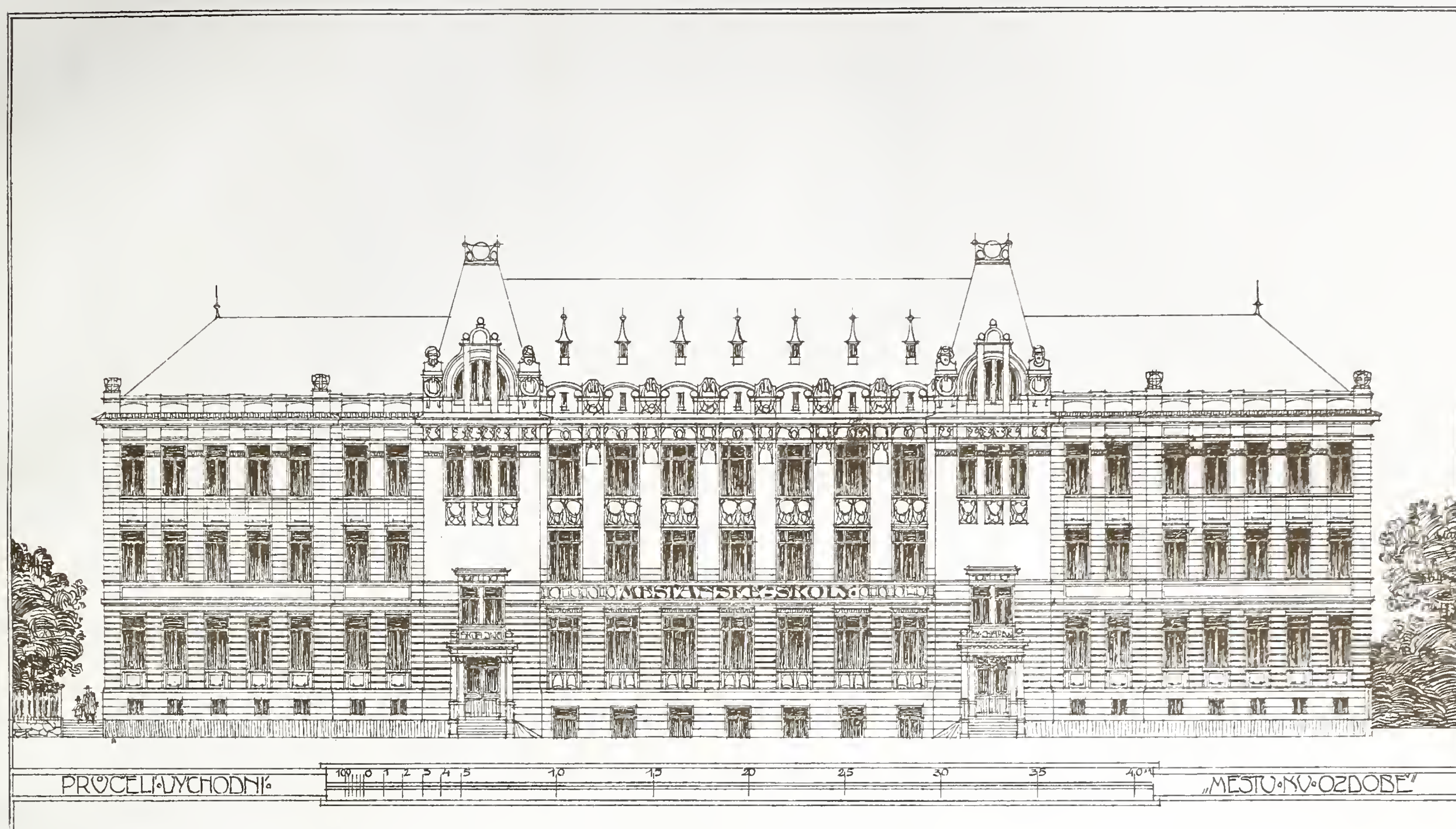
„UNIE“ V PRAZE

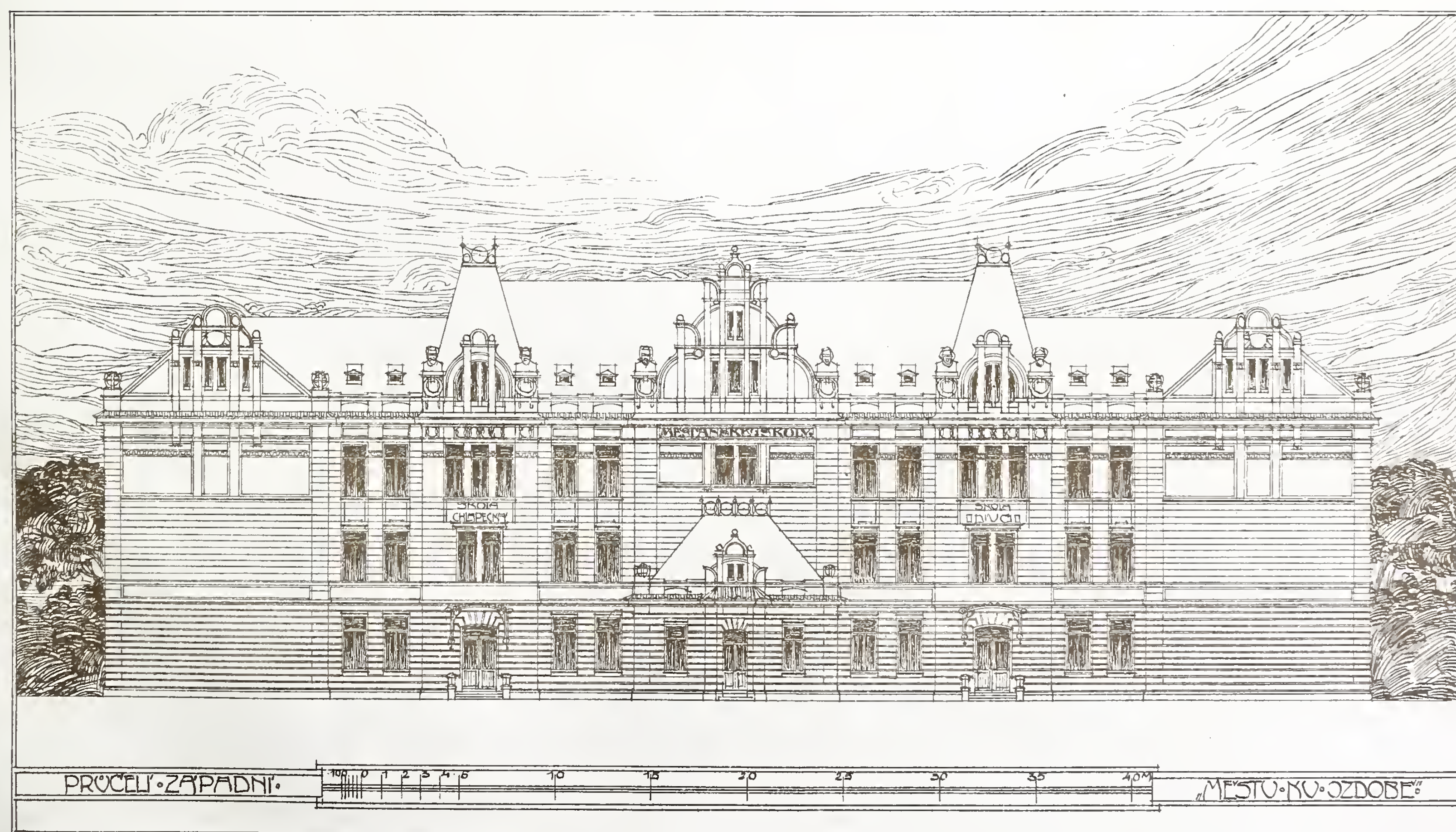
STARÝ STAV CHRÁMU NANEBEVZETÍ PANNY MARIE V KLATOVECH.

VYMĚŘIL ARCH. J. FANTA.

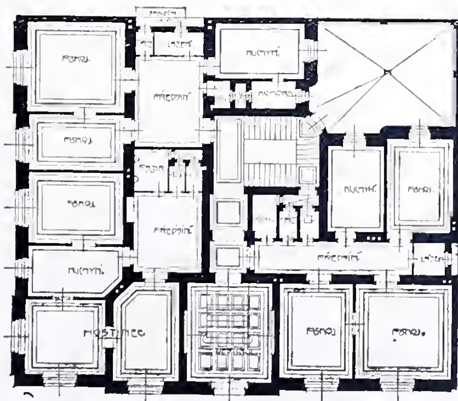

STUDIE K OPRAVĚ DĚKANSKÉHO CHRÁMU NANEBEVZETÍ PANNY MARIE V KLATOVECH.
Arch. JOSEF FANTA.

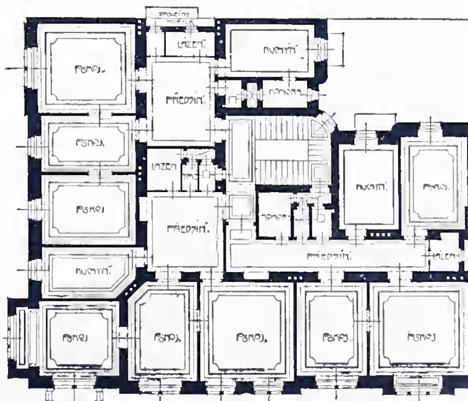

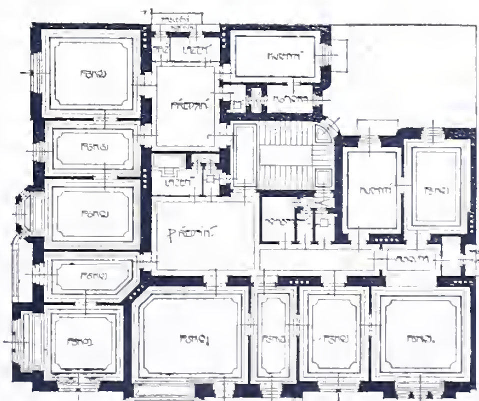
SOUTĚŽNÝ NÁVRH NA NOVOU BUDOVU MĚŠŤANSKÝCH ŠKOL VE VYS. MÝTĚ.
ARCH. FRANT. CUC A JOS. MAŘÍK NA SMÍCHOVĚ.— I. CENA.

Přízemí.

I. patro.

II. patro.

NÁJEMNÝ DŮM č. 38 NA FERDINANDOVĚ NÁBŘEŽÍ NA SMÍCHOVĚ.

Stavitel Fr. ŠAMONIL.

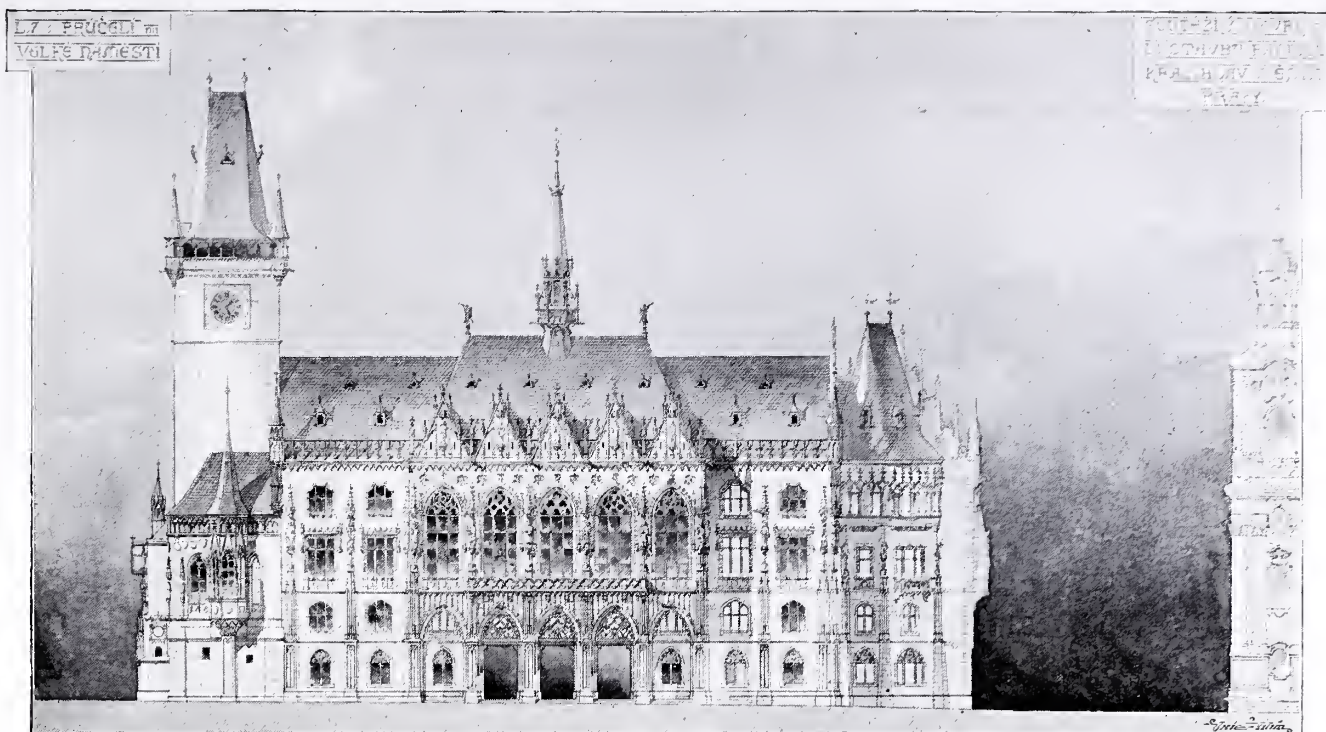

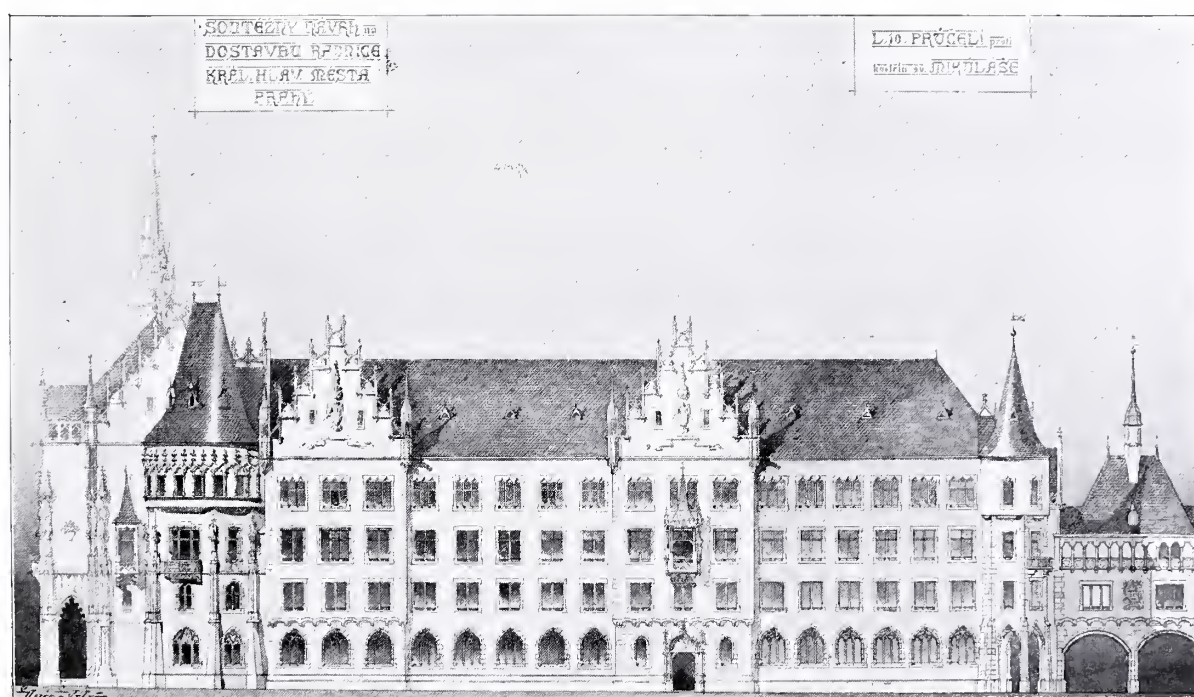
Loučí zámek „Jelená.“ – Stavitel Jos. Hrnčíř.

SOUTĚŽNÝ NÁVRH NA DOSTAVBU RADNICE KRÁL. HLAV. MĚSTA PRAHY.

ARCH. PROF. ANT. CECHNER. — ODMĚNA 4000 K.

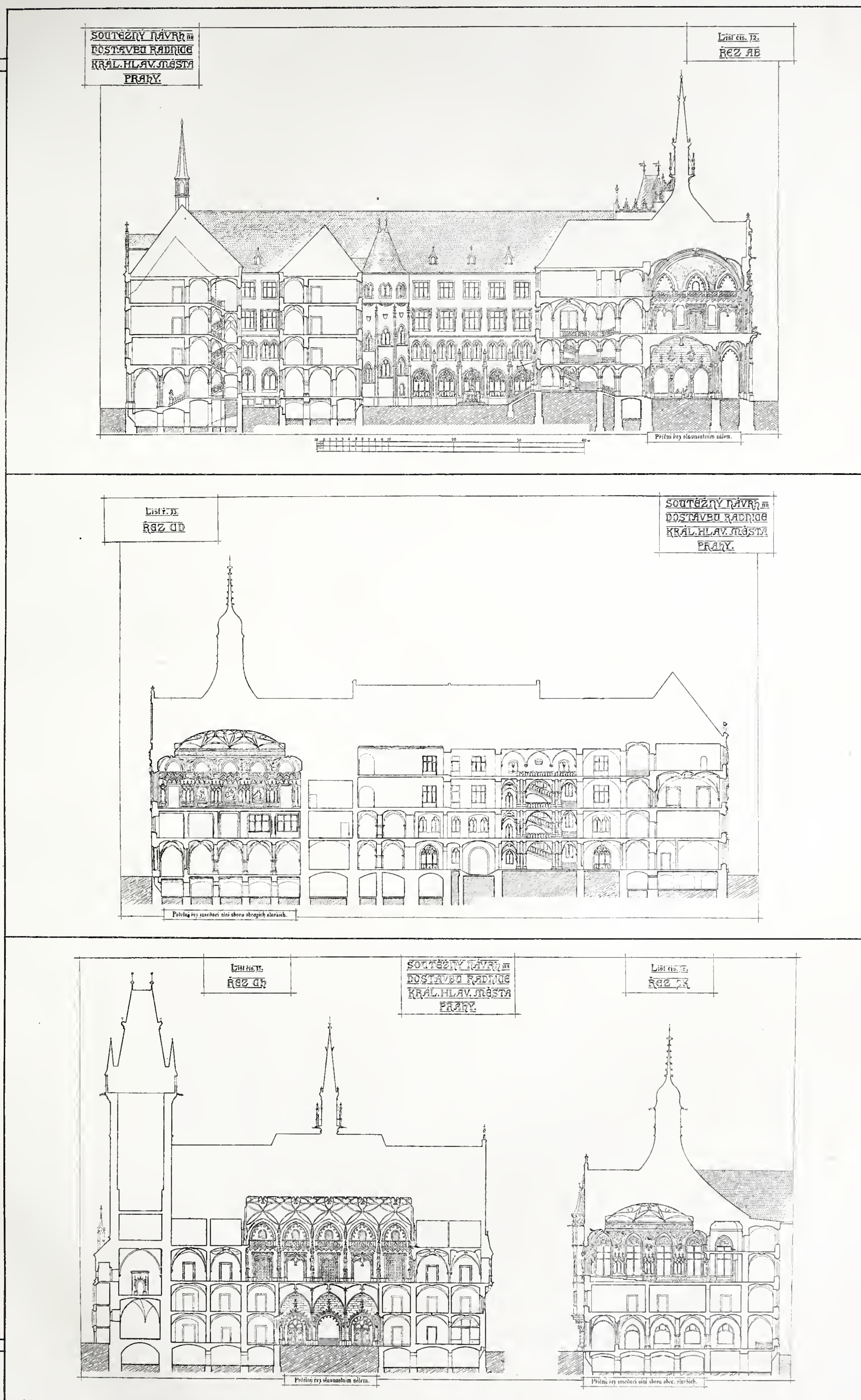

SOUTĚŽNÝ NÁVRH NA DOSTAVBU RADNICE KRÁL. HLAV. MĚSTA PRAHY.

ARCH. PROF. ANT. CECHNER. — ODMĚNA 4000 K.

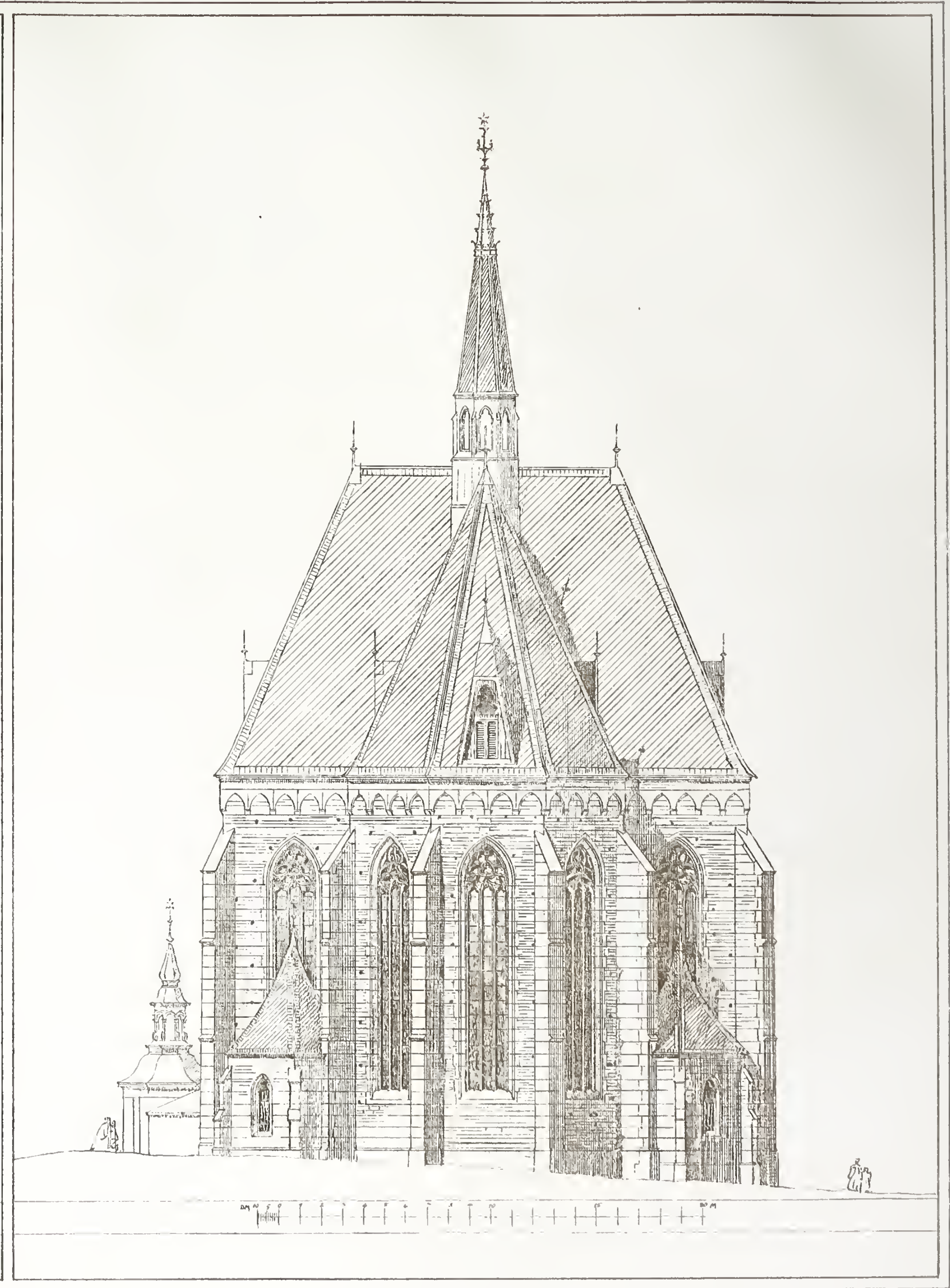
Tiskem „Politiky" v Praze.

Soutěžný návrh na dostavbu radnice král. hlav. města Prahy.

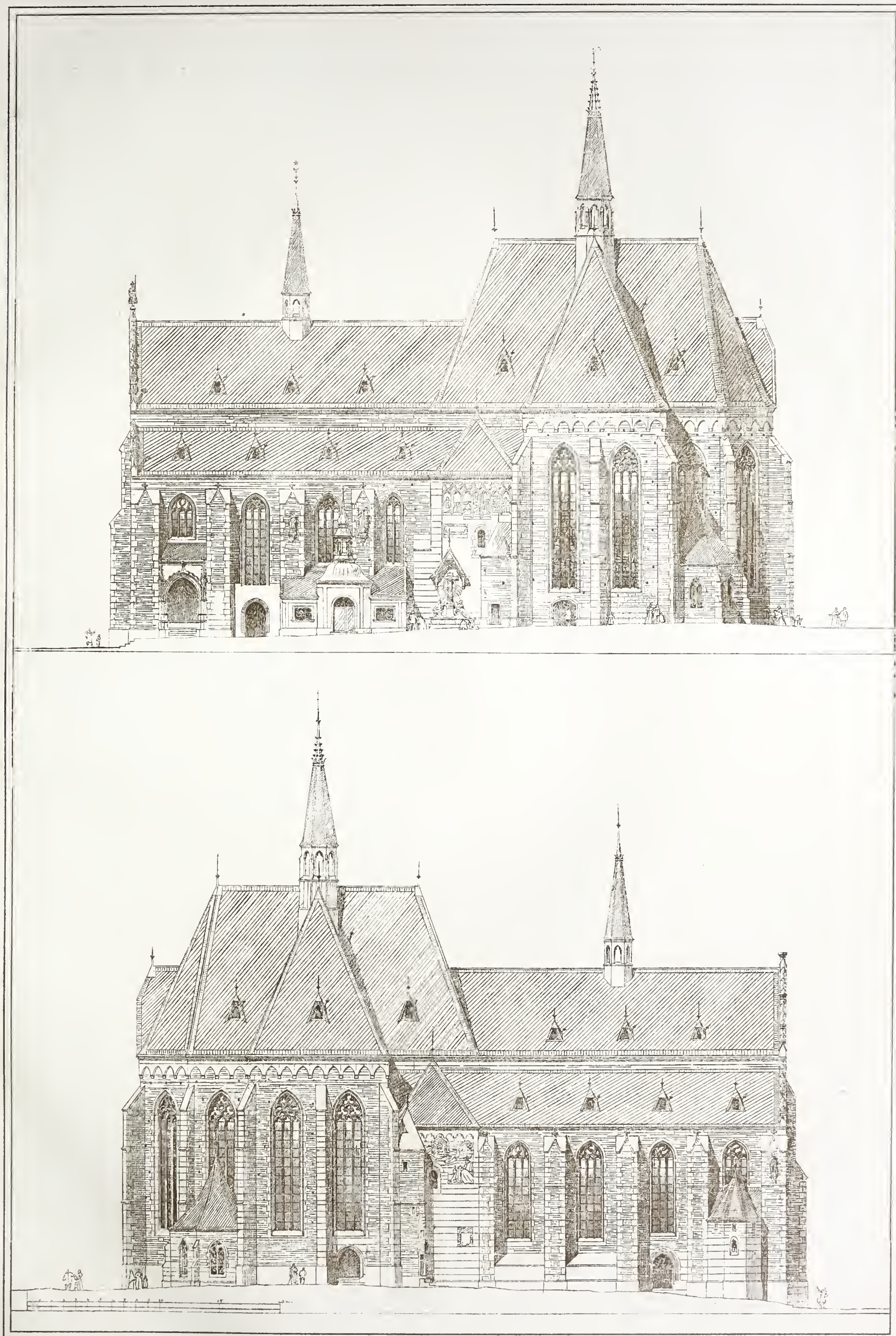
Arch. prof. Ant. Cechner.— Odměna 4.000 K.

„UNIE“ V PRAZE

STUDIE K OPRAVĚ DĚKANSKÉHO CHRÁMU NANEBEVZETÍ PANNY MARIE V KLATOVECH.
ARCH. JOSEF FANTA.

UNIE V PRAZE.

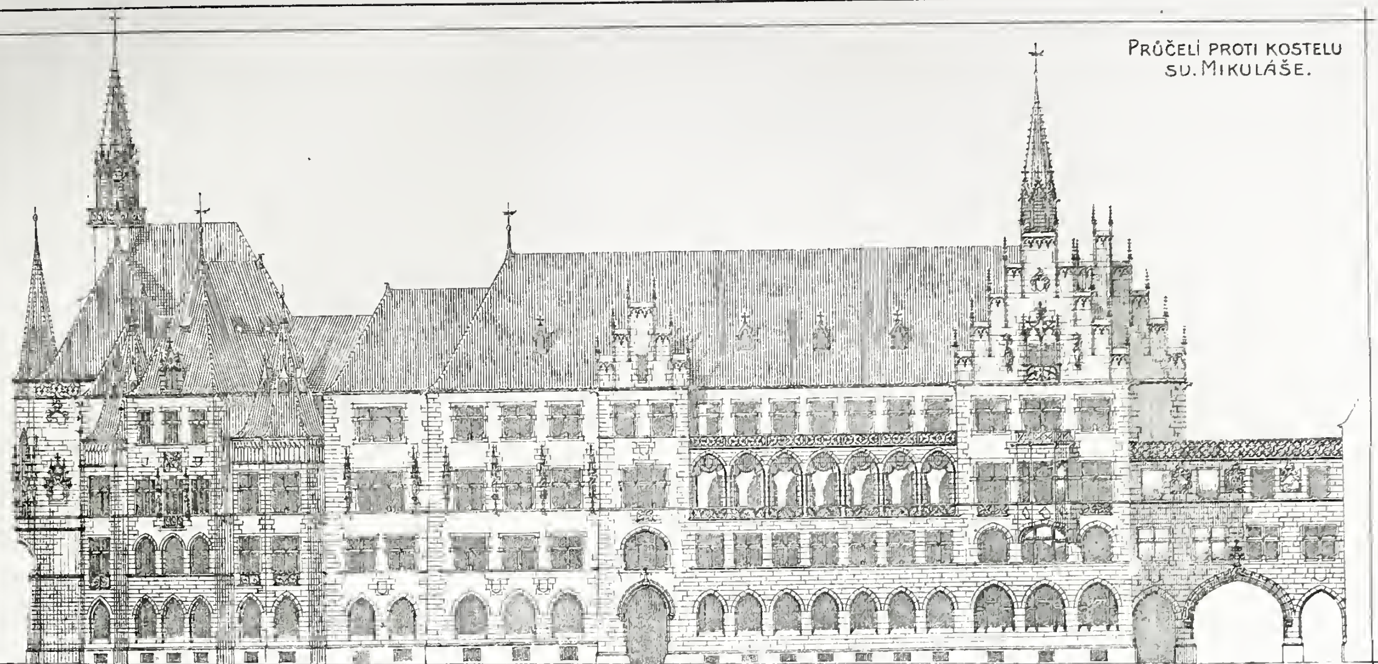
STUDIE K OPRAVĚ DĚKANSKÉHO CHRÁMU NANEBEVZETÍ PANNY MARIE V KLATOVECH.
ARCH. JOSEF FANTA.

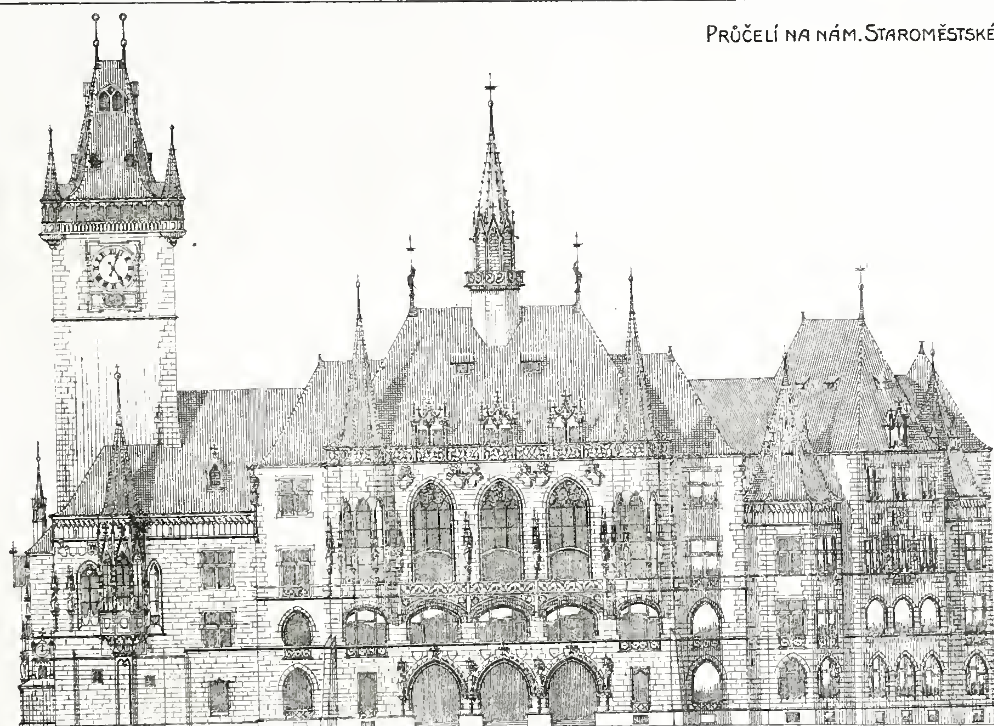

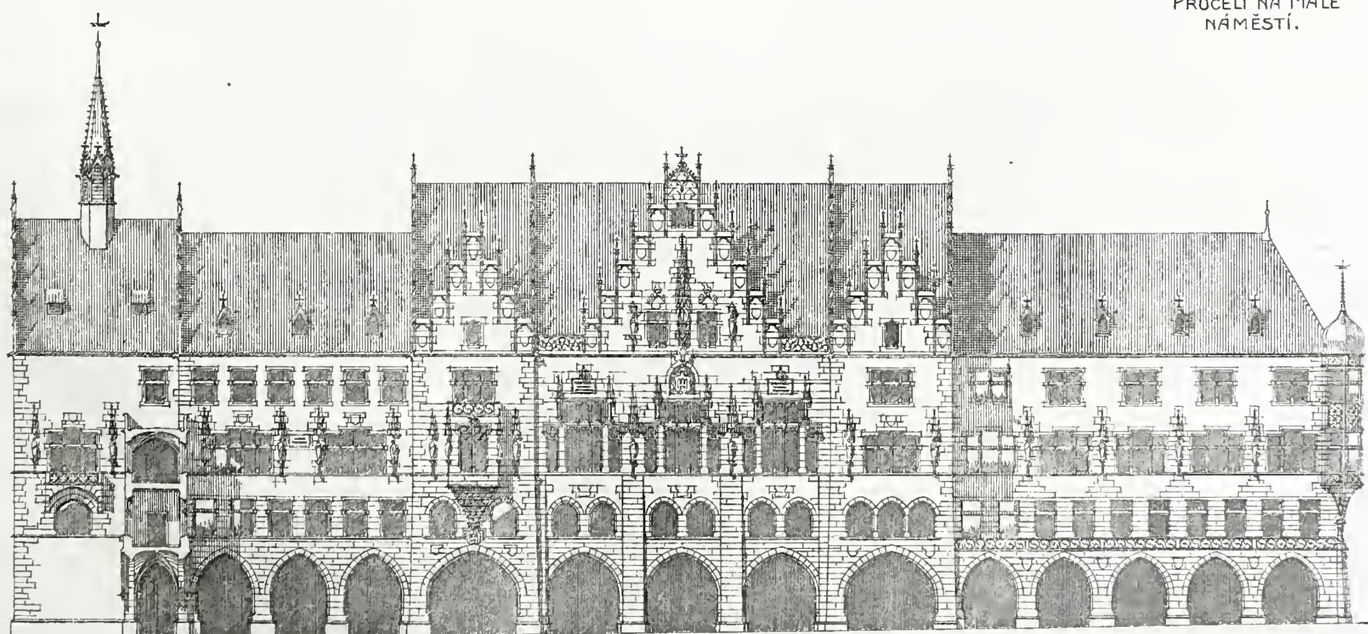
SOUTĚŽNÝ NÁVRH NA DOSTAVBU RADNICE KRÁL. HLAV. MĚSTA PRAHY.

ARCH. V. BENEŠ A JOS. POSPÍŠIL. — ODMĚNA 2.400 K.

„UNIE“ V PRAZE.

„UNIE" V PRAZE.

SOUTĚŽNÝ NÁVRH NA DOSTAVBU RADNICE KRÁL. HLAV. MĚSTA PRAHY.
ARCH. V. BENEŠ A JOS. POSPÍŠIL. — ODMĚNA 2.400 K.

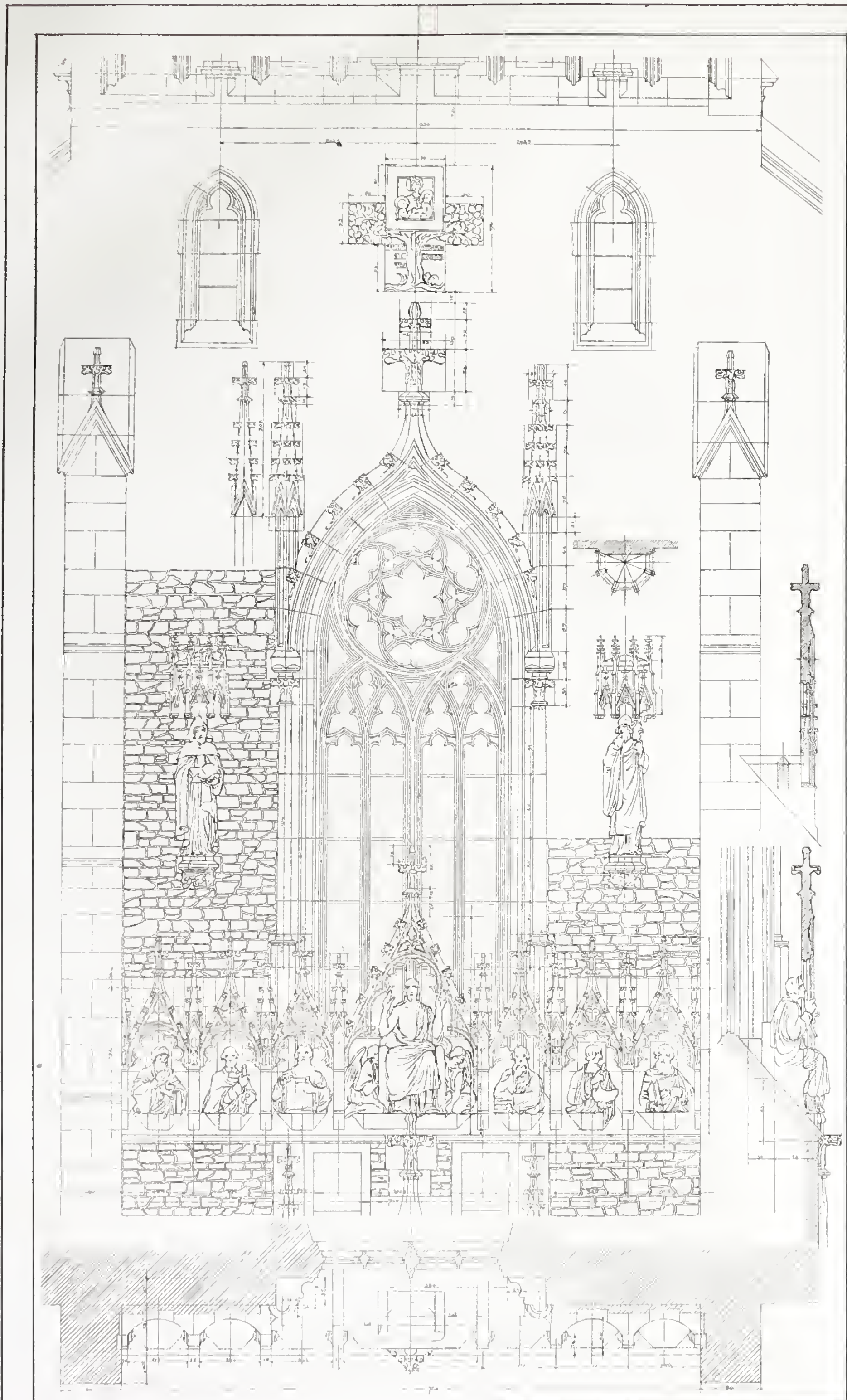

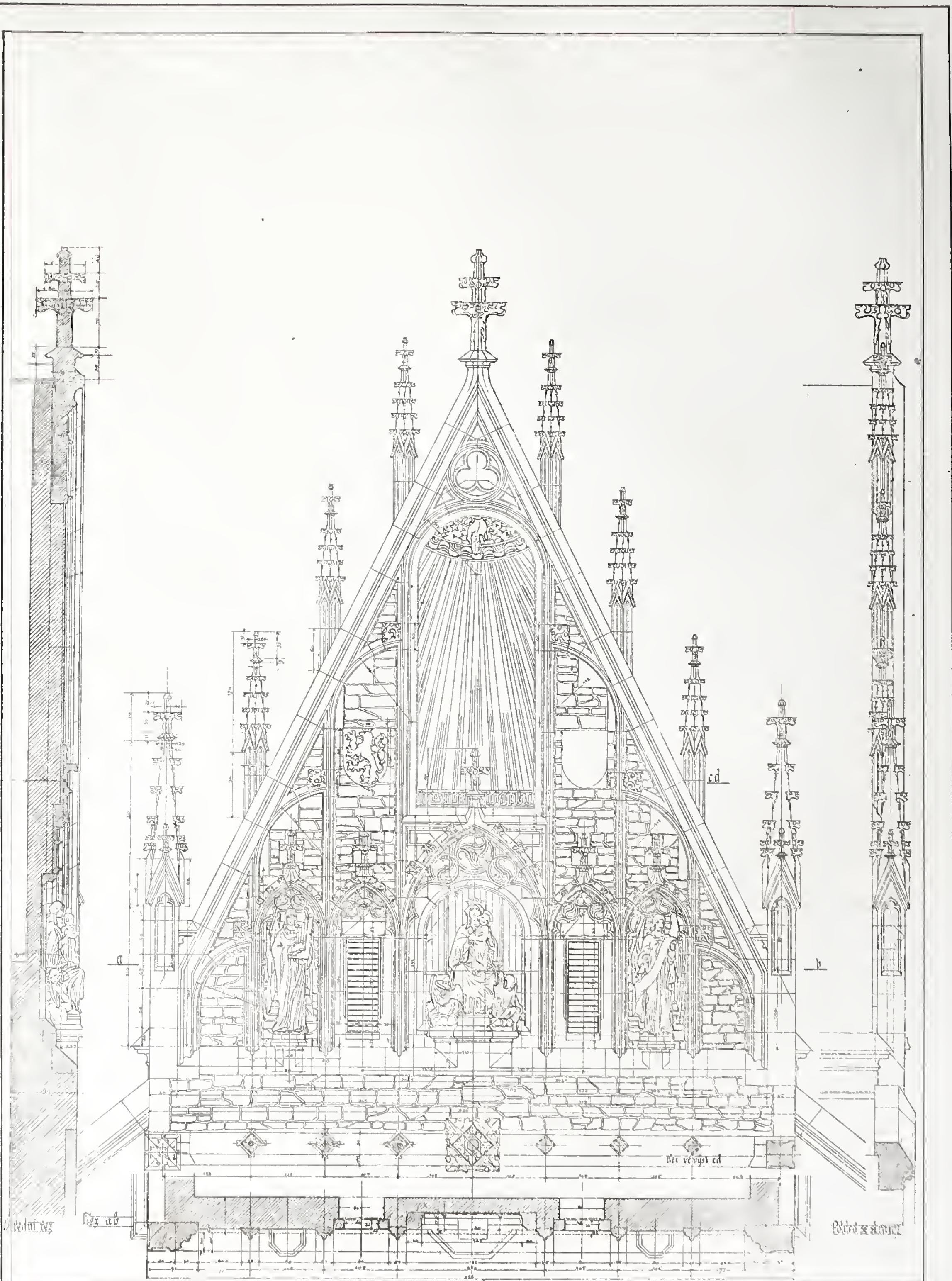
SOUTĚŽNÝ NÁVRH NA DOSTAVBU RADNICE KRÁL. HLAV. MĚSTA PRAHY.
ARCH. V. BENEŠ A JOS. POSPÍŠIL.— ODMĚNA 2.400 K.

„UNIE" V PRAZE.

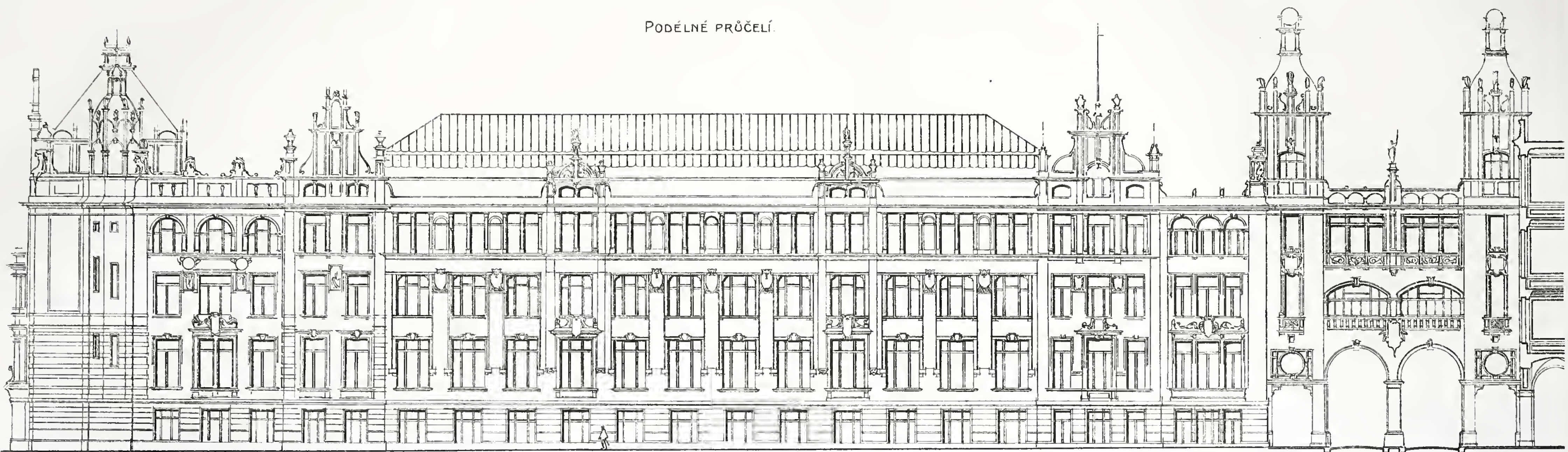
DEFINITIVNÍ NÁVRH OPRAVY DĚKANSKÉHO CHRÁMU NANEBEVZETÍ PANNY MARIE V KLATOVECH.
ZÁPADNÍ PRŮČELÍ. — ARCH. JOSEF FANTA.

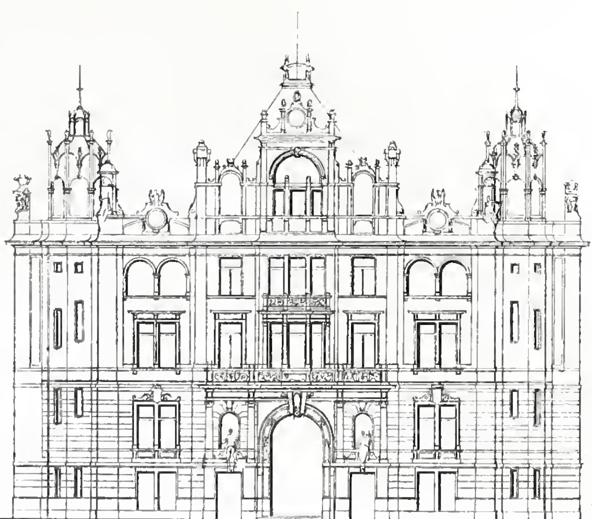

DEFINITIVNÍ NÁVRH OPRAVY DĚKANSKÉHO CHRÁMU NANEBEVZETÍ PANNY MARIE V KLATOVECH.
DETAIL OKNA A ŠTÍTU ZÁPADNÍHO PRŮČELÍ. – ARCH. JOSEF FANTA.

„UNIE“ V PRAZE.

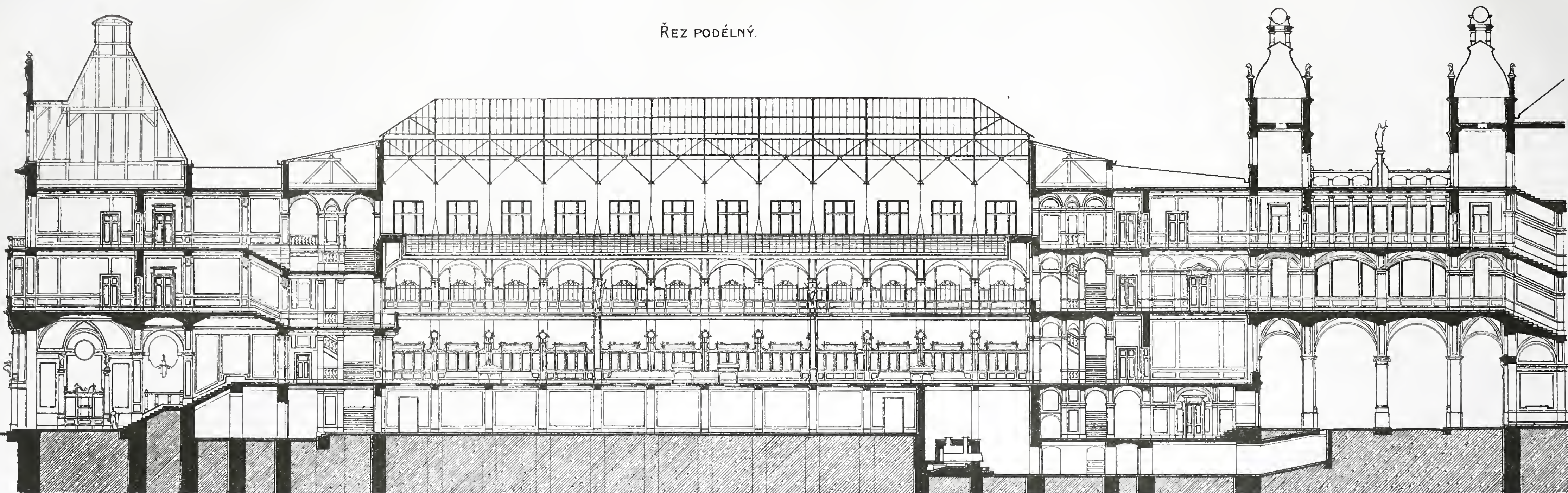

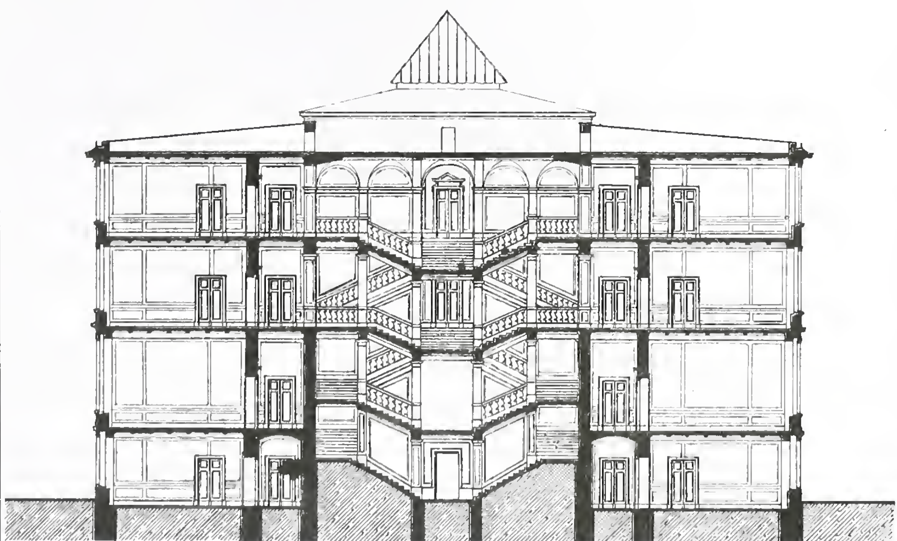

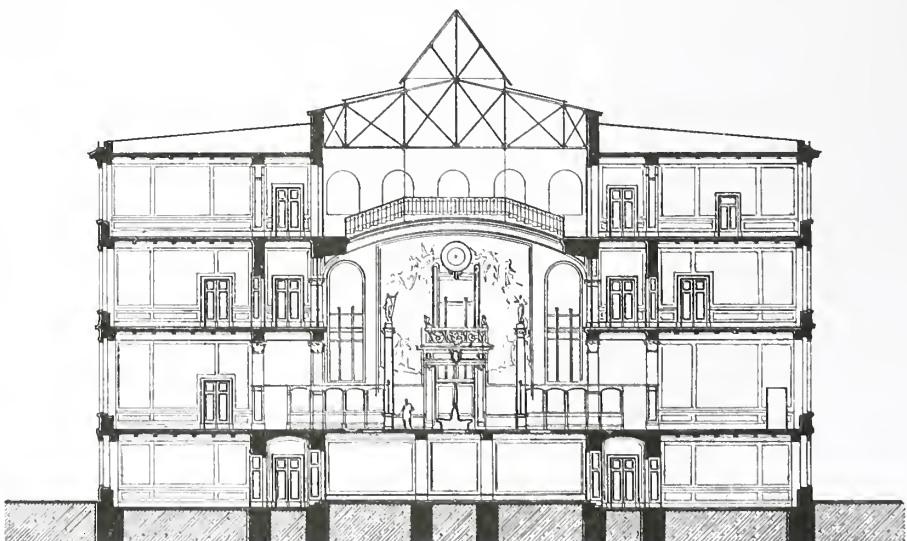

Soutěžný návrh na novostavbu radnice král. hlav. města Prahy.

Arch. Osvald Polívka, c. k. stavební rada. – Odměna 2.500 K.

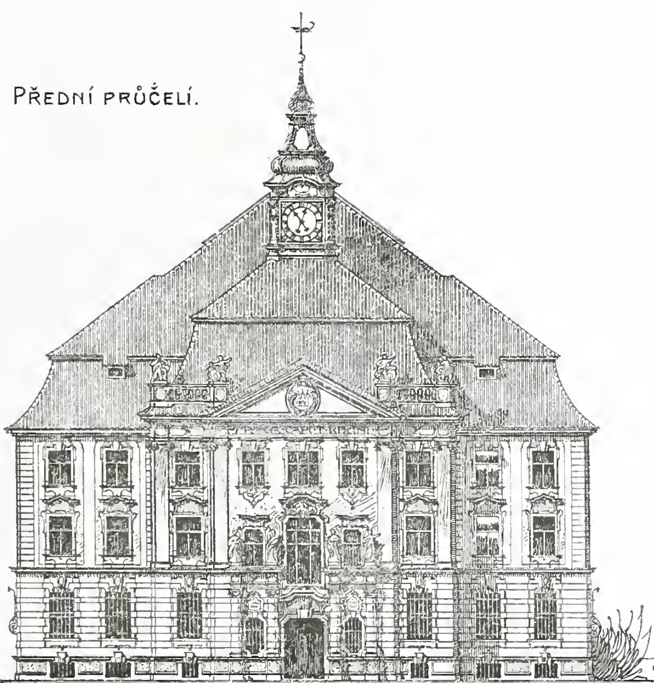

SOUTĚŽNÝ NÁVRH NA NOVOSTAVBU RADNICE KRÁL. HLAV. MĚSTA PRAHY.
ARCH. OSVALD POLÍVKA, C. K. STAVEBNÍ RADA. — ODMĚNA 2.500 K.

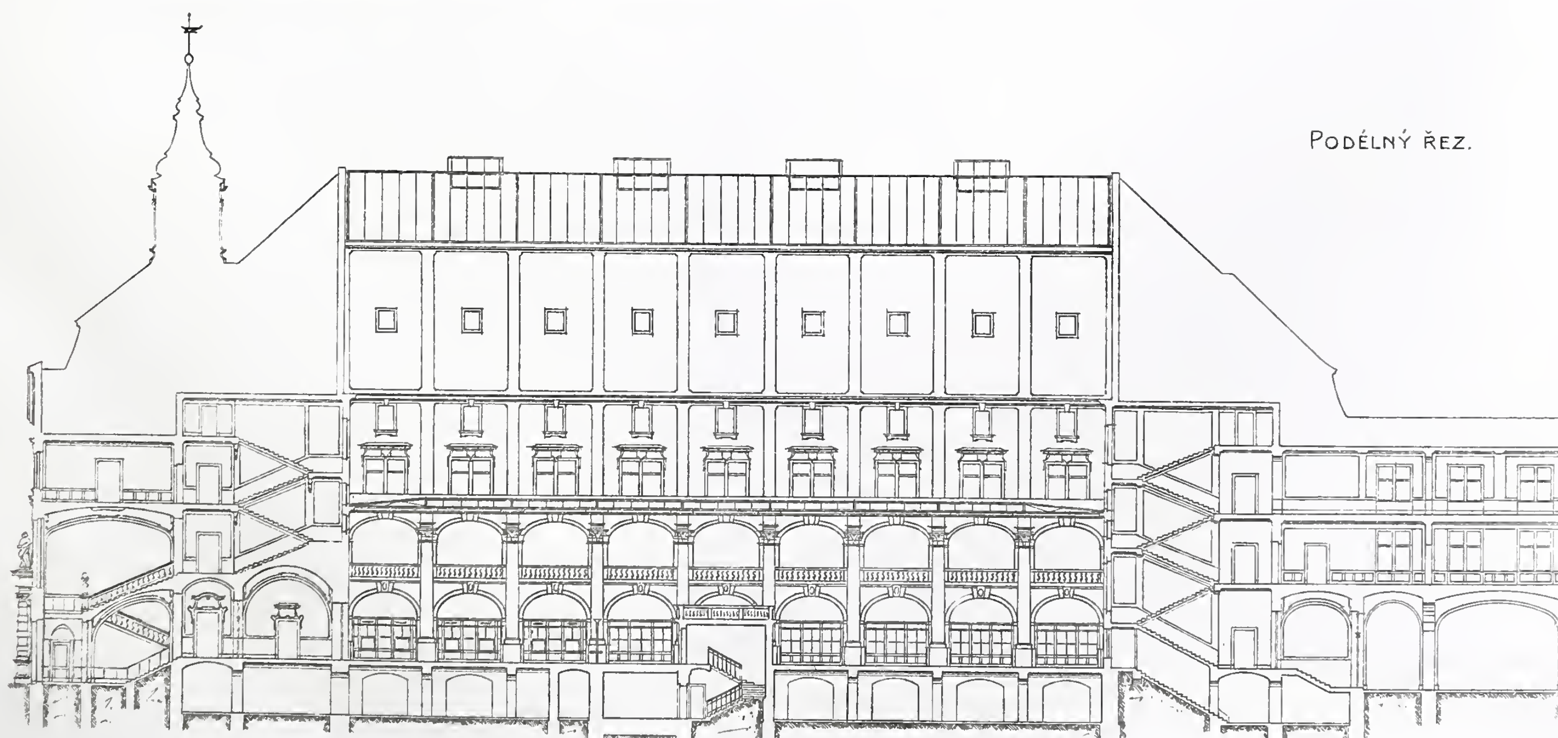

SOUTĚŽNÝ NÁVRH NA NOVOSTAVBU RADNICE KRÁL. HLAV. MĚSTA PRAHY.
Arch. V. BENEŠ a JOS. POSPÍŠIL. — Odměna 2500 K.

Unie v Praze

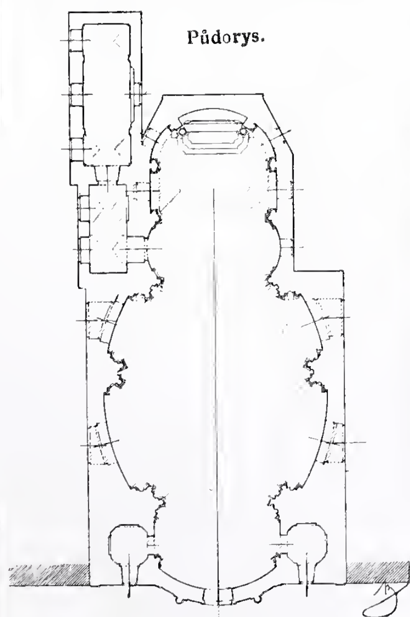
Soutěžný návrh na novostavbu radnice král. hlav. města Prahy.

Arch. V. Beneš a Jos. Pospíšil. — Odměna 2.500 K.

Farní kostel ve Wahlstattě.

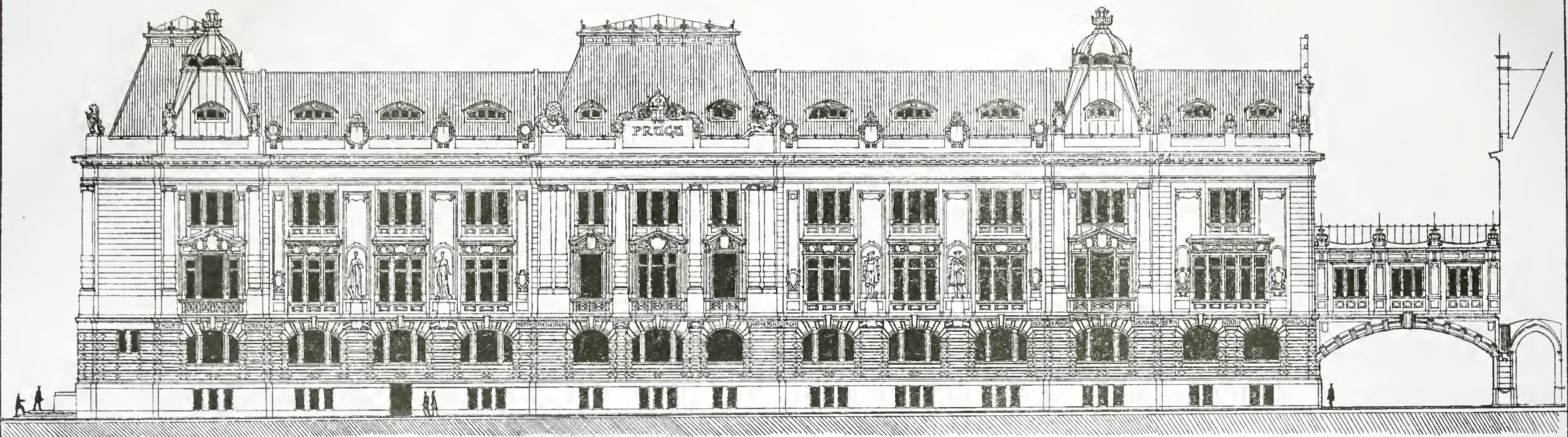

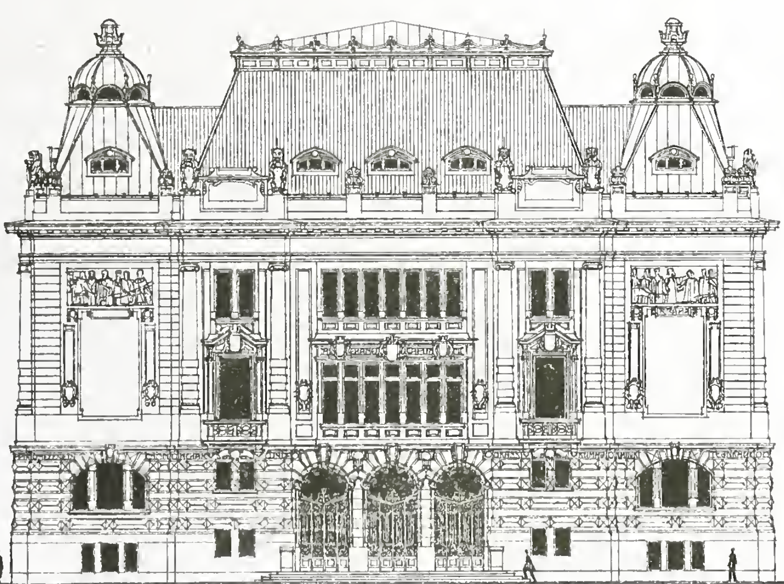

Stavěl Ign. K. DIENZENHOFFER.

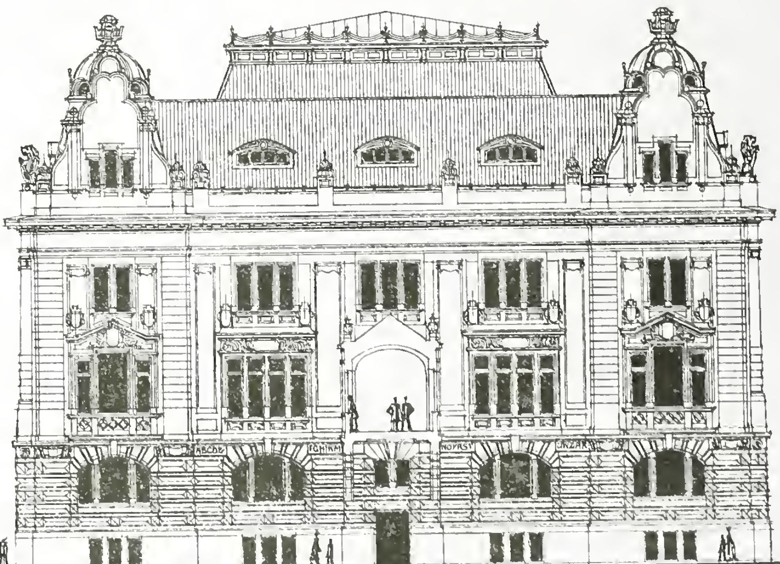
Tiskem „Politiky" v Praze.

PRŮČELÍ DO UNHARTSKÉHO NÁMĚSTÍ A ULICE PLATNÉŘSKÉ.

PRŮČELÍ DO MARIANSKÉHO NÁMĚSTÍ.

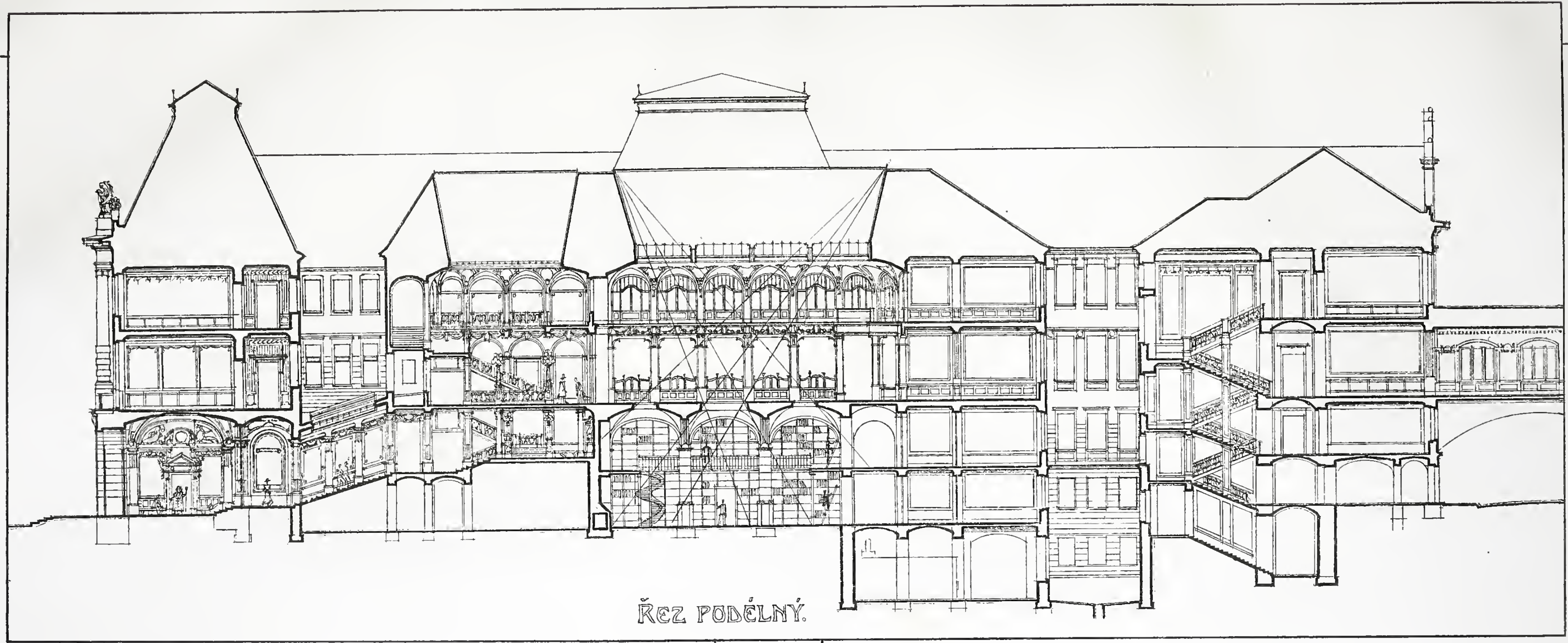

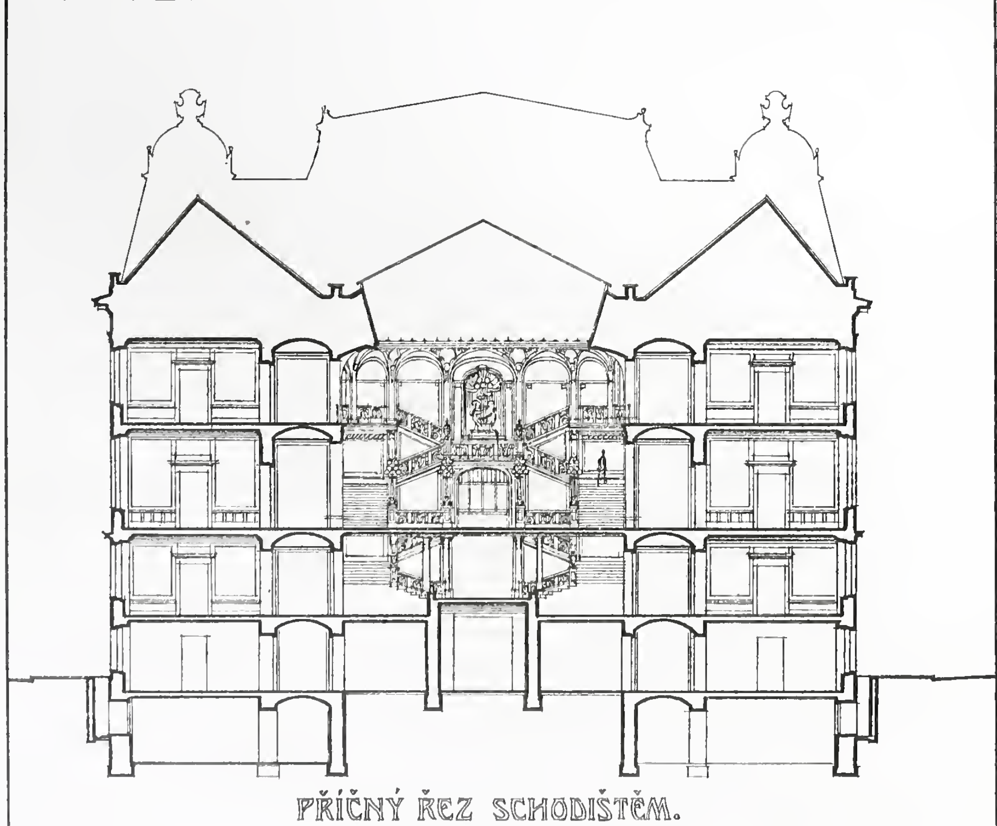
ZADNÍ PRŮČELÍ.

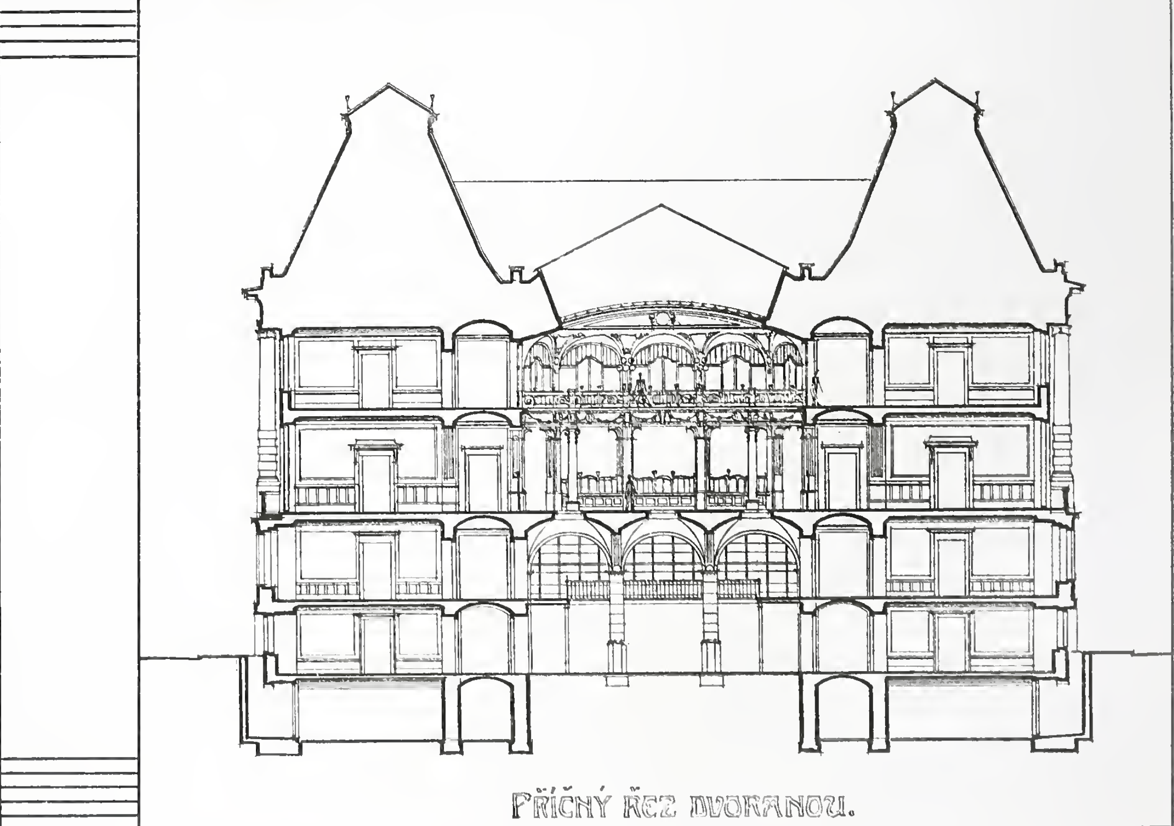
SOUTĚŽNÝ NÁVRH NA NOVOSTAVBU RADNICE KRÁL. HLAV. MĚSTA PRAHY.

ARCH. B. BENDELMAYER A E. WEICHERT. – ODMĚNA 1.500 K

„UNIE" V PRAZE.

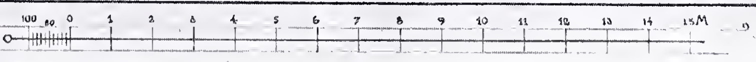

„UNIE“ V PRAZE.

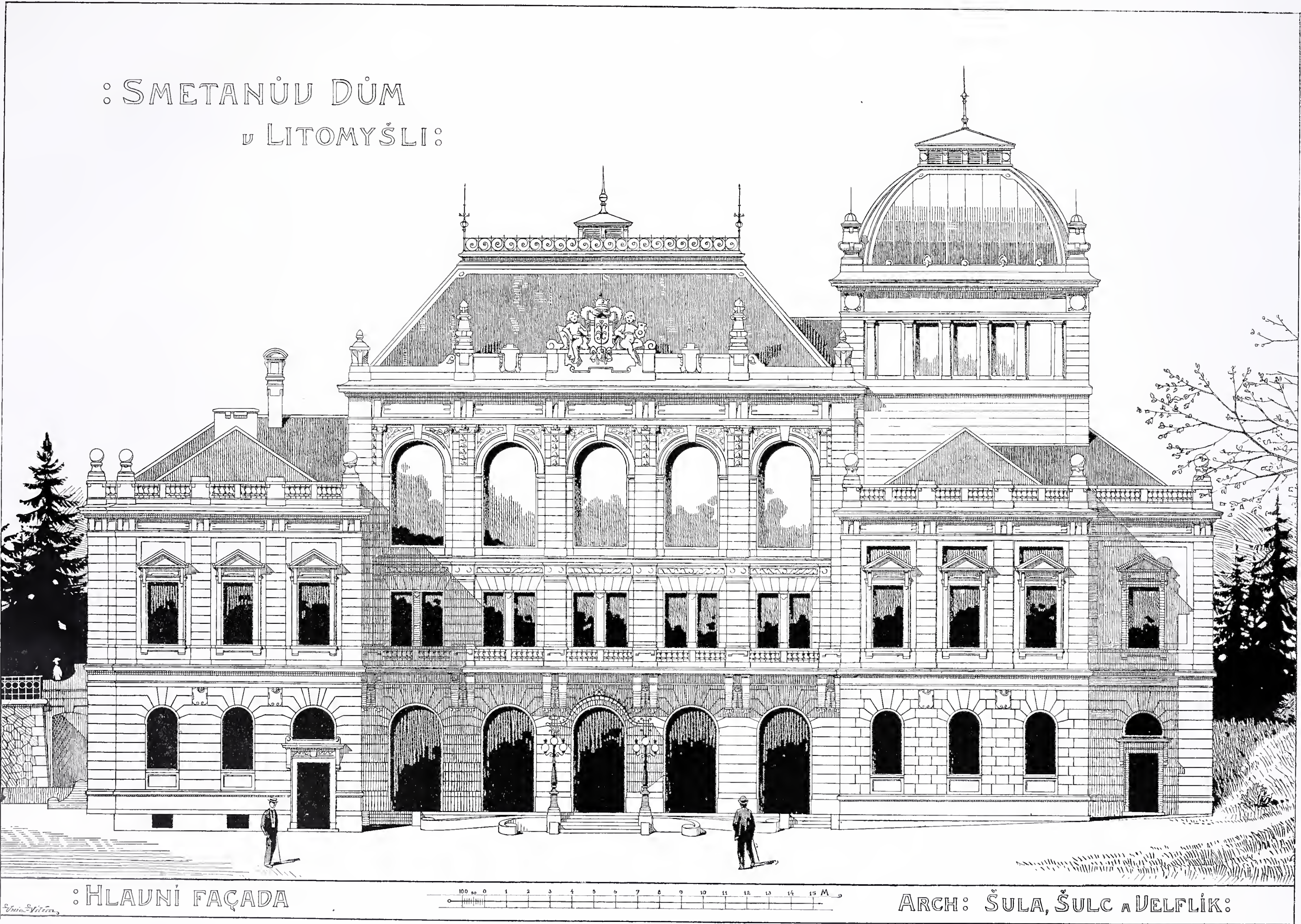
SOUTĚŽNÝ NÁVRH NA NOVOSTAVBU RADNICE KRÁL. HLAV. MĚSTA PRAHY.
ARCH. B. BENDELMAYER A E. WEICHERT. – ODMĚNA 1.500 K

: SMETANŮV DŮM
v LITOMYŠLI :

: ZAHRADNÍ FAÇADA

ARCH: ŠULA, ŠULC A VELFLÍK :

:SMETANŮV DŮM
v LITOMYŠLI:
:HLAVNÍ FAÇADA
100 50 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 M
ARCH: ŠULA, ŠULC a VELFLÍK:

SMETANŮV DŮM V LITOMYŠLI. — DIVADELNÍ SÁL.
Architekti: Jos. ŠULA, Vikt. ŠULC a Jos. VELFLÍK.

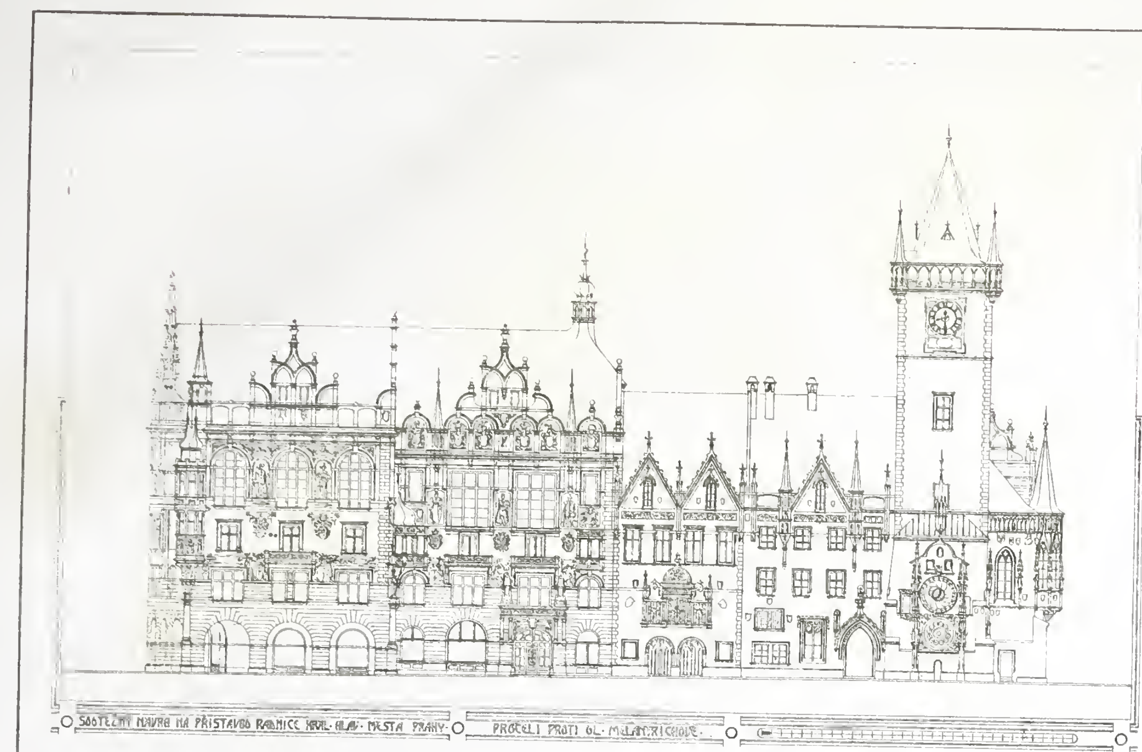
Tiskem „Politiky" v Praze.

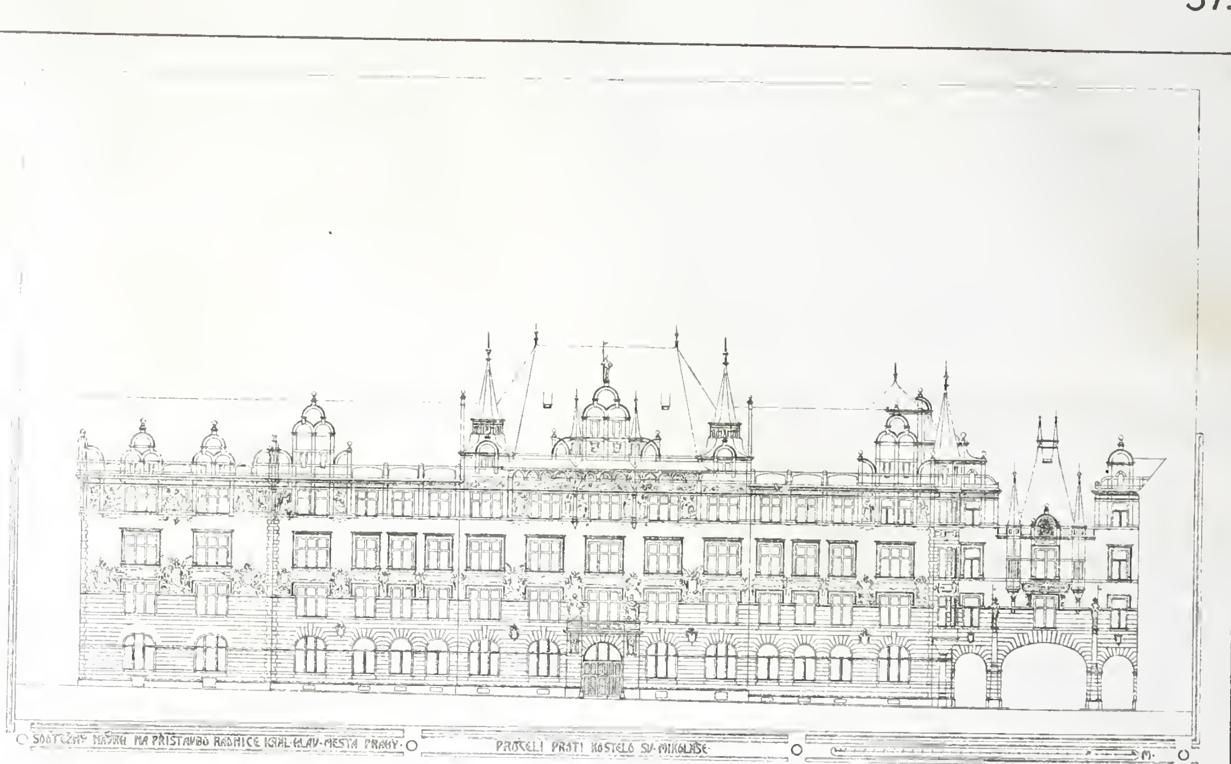

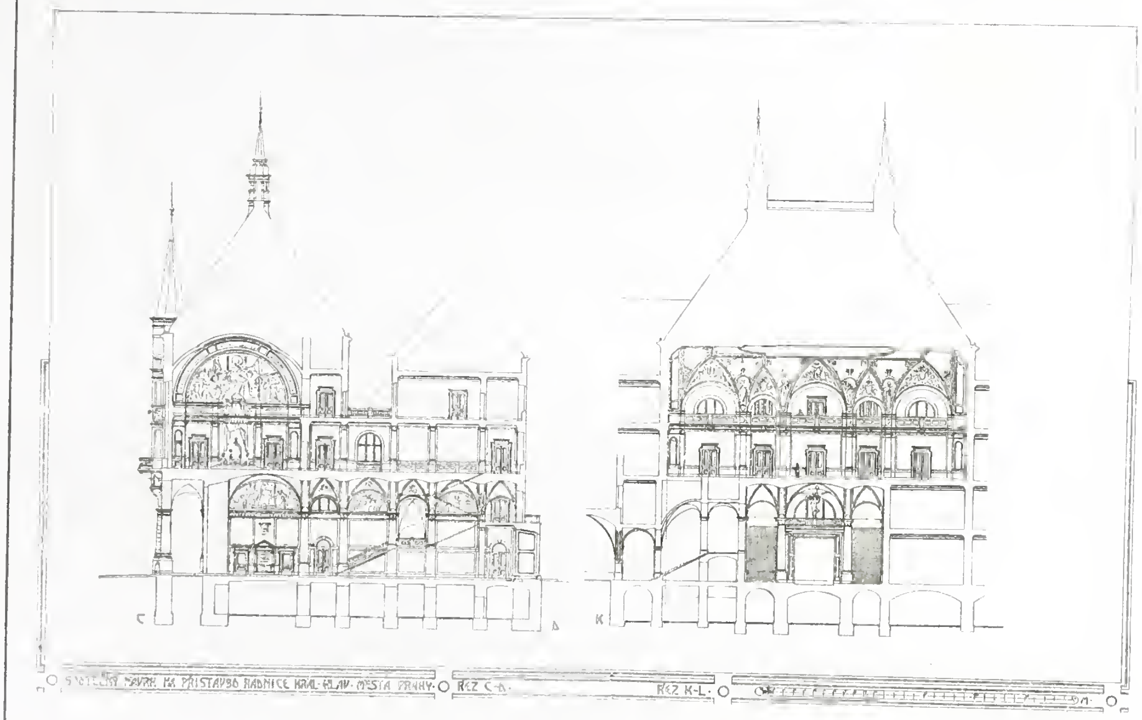
SOUTĚŽNÝ NÁVRH NA DOSTAVBU RADNICE KRÁL. HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY.

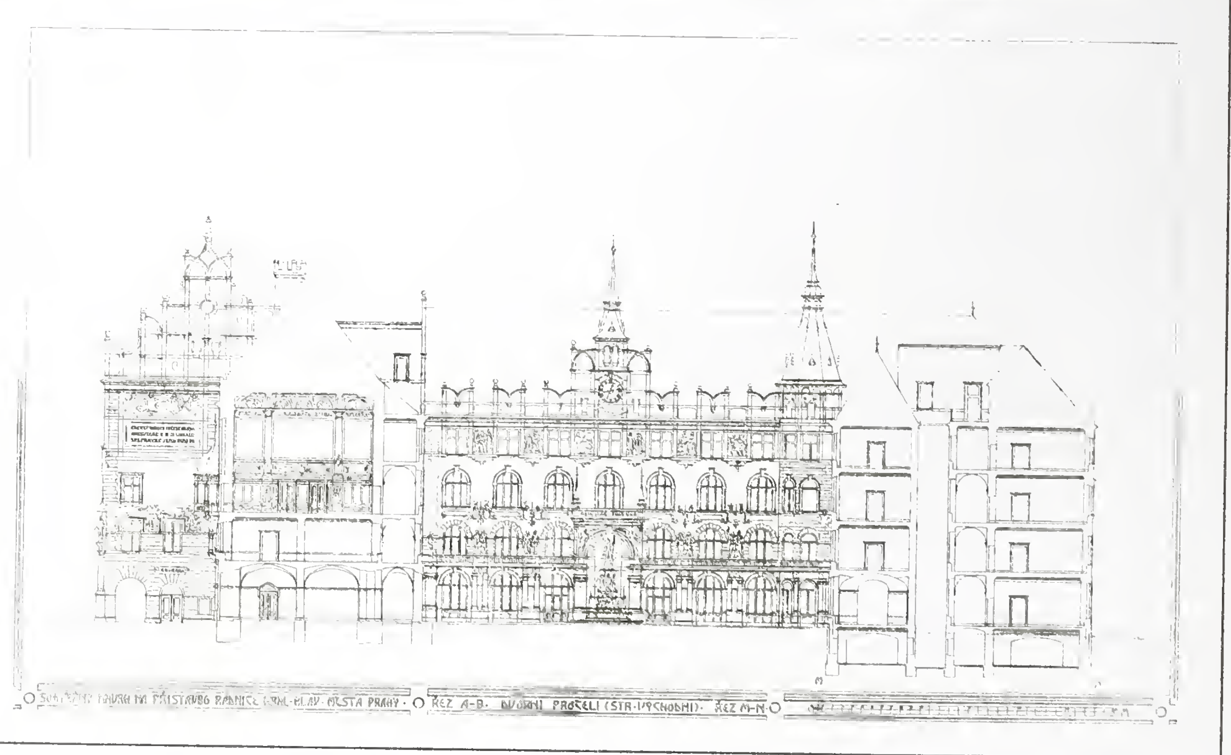
Arch. ALOIS DLABAČ. — Odměna 2400 K.

Tiskem „Politiky“ v Praze.

SOUTĚŽNÝ NÁVRH NA DOSTAVBU RADNICE KRÁL. HLAV. MĚSTA PRAHY.
ARCH. ALOIS DLABAČ. – ODMĚNA 2.400 K.

„UNIE" V PRAZE

BUDOVA KRÁL. ČESKÉ HOSPODÁŘSKÉ AKADEMIE V TÁBOŘE.

Průčeli od arch. prof. ALOISE ČENSKÉHO, půdorysné řešení s konstruktivní části od zemského inženýra KARLA POKORNÉHO.

BUDOVA C. K. VŠEOBECNÉ ŘEMESLNICKÉ ŠKOLY V JAROMĚŘI.

Soutěžný návrh inž. J. LHOTY, ředitele c. k. české vyšší státní průmyslové školy v Plzni.

DŮM Č. 91 V TURNOVĚ.

